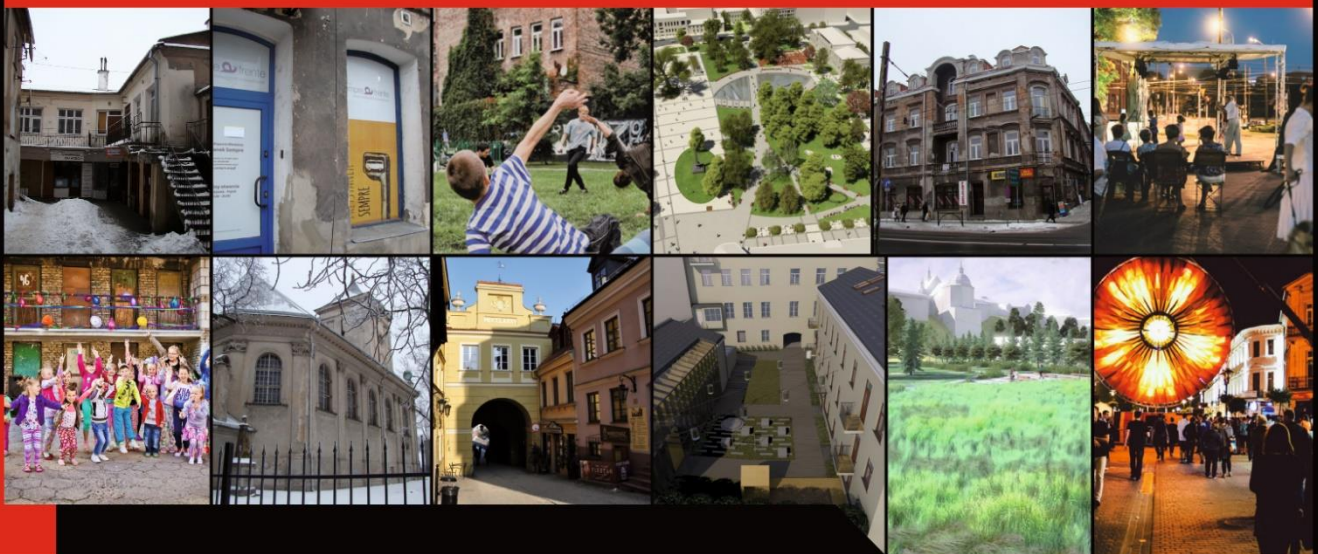

PROGRAM REWITALIZACJI DLA LUBLINA NA LATA 2017-2023

Spis treści

Spis treści	2
1. Wprowadzenie	6
1.1 Nawiązanie do poprzednich Programów Rewitalizacji dla Lublina w kontekście nowych uwarunkowań formalnych.....	7
1.2 Krok w kierunku zastosowania przepisów ustawy o rewitalizacji	8
1.3 Program Rewitalizacji dla Lublina a Modelowa Rewitalizacja Miast	9
2. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	11
2.1 Metodologia wyboru jednostek do analizy.....	11
2.2 Metodologia wyznaczania obszaru zdegradowanego	13
2.3 Analiza kluczowych danych społecznych	14
Ubóstwo.....	15
Bezrobocie	17
Aktywność obywatelska	19
Wyniki egzaminów po szkole podstawowej.....	21
Syntetyczny wskaźnik społeczny	22
2.4 Analiza pozostałych zjawisk negatywnych	25
Sfera gospodarcza.....	25
Stan środowiska	29
Analiza przestrzenno-funkcjonalna	32
Negatywne zjawiska techniczne.....	37
2.5 Wskazanie obszaru zdegradowanego.....	41
2.6 Wyznaczenie obszaru rewitalizacji	43
3. Charakterystyka obszaru rewitalizacji	46
4. Diagnoza obszaru rewitalizacji	53
4.1 Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych	53
Podsystem społeczny	53
Podsystem gospodarczy.....	65
Podsystem środowiskowy	67
Podsystem przestrzenno-funkcjonalny	67
Podsystem techniczny.....	74
4.2 Analiza lokalnych potencjałów na obszarze rewitalizacji	79
Potencjał społeczny.....	79

Potencjał kulturowy	80
Potencjał ekonomiczny	82
Potencjał instytucjonalny	82
Potencjał przestrzeni.....	86
Doświadczenia i dokonania w ramach dotychczasowego procesu rewitalizacji w Lublinie	87
4.2 Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych.....	90
5. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy	99
5.1 Powiązania ze strategią rozwoju gminy	99
5.2 Powiązania ze strategią Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego	101
5.3 Powiązania ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (SUiKZP)	102
5.4 Powiązania ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych (SRPS)	104
5.5 Powiązania z innymi dokumentami strategicznymi	106
Plan Gospodarki Niskoemisyjnej (PGN)	106
Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy (PGMZ)	107
Gminny program opieki nad zabytkami (PONZ).....	109
6. Od wizji do przedsięwzięć	111
6.1 Wizja stanu po przeprowadzeniu rewitalizacji.....	111
6.2 Cele rewitalizacji.....	113
Logika programu rewitalizacji w kontekście definiowania celów	113
Struktura celów	114
Cel strategiczny	114
Cele szczegółowe	117
6.3 Kierunki działań oraz przedsięwzięcia.....	118
Ogólne mechanizmy.....	119
Polityki przekrojowe.....	121
Przedsięwzięcia rewitalizacyjne w ramach kierunków działań	129
7. Zarządzanie, monitoring i wdrażanie programu.....	213
7.1 Mechanizmy zapewniające komplementarność i integrację działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych	213
7.2 System i koszty zarządzania programem	218
7.3 Mechanizmy włączania interesariuszy w proces rewitalizacji.....	226
7.4 Ramowy harmonogram realizacji programu	233
7.5 Indykatywne ramy finansowe oraz źródła finansowania	235
7.6 System monitorowania i oceny programu oraz wprowadzenie w nim zmian	237
Monitorowanie	238
Ocena Programu Rewitalizacji i jego ewentualne zmiany	243

Dalsze działania w celu przekształcenia Programu Rewitalizacji w Gminny Program Rewitalizacji
..... 244

Rewitalizacja – to kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością.

Wytyczne Ministra Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-20

1. Wprowadzenie

Co najmniej trzy czynniki zdecydowały o potrzebie opracowania nowego Programu Rewitalizacji dla Lublina na lata 2017-2023 stanowiącego kontynuację poprzedniego programu z roku 2009 i będącego podstawowym dokumentem o charakterze strategiczno-operacyjnym służącym prowadzeniu procesu rewitalizacji, tj. definiującym cele, kierunki działań i przedsięwzięcia rewitalizacyjne, a także określającym m.in. zasady koordynacji i zarządzania oraz mechanizmy monitorowania i oceny programu.

Pierwszym z tych czynników jest czas, który upłynął od 2009 r. Lublin się zmienia i rozwija (także dzięki przeprowadzonym już działaniom rewitalizacyjnym). Modyfikacjom podlega sposób myślenia o mieście i o potrzebach jego mieszkańców. Te nowe uwarunkowania znalazły m.in. odzwierciedlenie w dokumentach strategicznych Lublina i teraz czas na ich uwzględnienie w programie rewitalizacji.

Drugim czynnikiem jest nowa perspektywa budżetowa Unii Europejskiej, która w ramach polityki spójności oferuje środki wspierające rozwój miast. Część z nich kierowana będzie na działania rewitalizacyjne, co rodzi konieczność zaktualizowania ram programowych, w których projekty miałyby być realizowane.

Trzecim powodem opracowania kolejnego Programu Rewitalizacji jest tzw. nowe podejście do rewitalizacji, które w roku 2015 znalazło odzwierciedlenie w dokumentach opracowanych na szczeblu krajowym, w tym w szczególności *Wytycznych Ministra Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* (zwanych dalej *Wytycznymi*). Dokument ten w połączeniu z przygotowanymi przez Urząd Marszałkowski *Zasadami programowania, wdrażania i wsparcia rewitalizacji w województwie lubelskim* (zwanymi dalej *Zasadami programowania, wdrażania i wsparcia*) określa znacznie bardziej szczegółowe niż poprzednio wymagania (dla tych, którzy zamierzają ubiegać o środki unijne na rewitalizację) w zakresie struktury i treści programów rewitalizacji.

Istotą wspomnianego nowego podejścia do formułowania wymagań w zakresie programowania i prowadzenia rewitalizacji jest dążenie, aby działania rewitalizacyjne miały przemyślany, kompleksowy i zintegrowany charakter (a tym samym były efektywniejsze niż poprzednio), a przede wszystkim, aby skupiały się na człowieku, a więc na jakości życia mieszkańców w mieście. Istotnym elementem tego podejścia jest założenie, że cały proces może powieść się tylko dzięki zaangażowaniu różnych partnerów (tzw. interesariuszy) - wszystkich, którzy są zainteresowani pokonaniem problemów i stanów kryzysowych występujących na terenie miasta. Oznacza to, że przygotowanie i wdrażanie rewitalizacji musi odbywać się przy ciągłym zaangażowaniu partnerów, a więc m.in. stałym dialogu i współpracy między interesariuszami. W wymiarze praktycznym przekłada się to na potrzebę zapewnienia takich

mechanizmów partycypacji społecznej, które służą wypracowaniu najlepszych rozwiązań i ograniczenia ryzyka konfliktów w trakcie wdrażania programu. Innym przejawem zasady partnerstwa w rewitalizacji ma być to, że środki unijne oraz budżet gminy nie stanowią jedynych źródeł finansowania tego procesu. Oczekuje się, a wręcz stanowi to wymóg przywołanych wcześniej ram formalnych, że struktura finansowania rewitalizacji w mieście będzie złożona i obejmie środki publiczne będące w dyspozycji różnych instytucji, ale także, w możliwie pokaźnym zakresie, środki prywatne.

Wszystkie powyższe aspekty znalazły odzwierciedlenie w sformułowanym na nowo i zgodnie z bieżącymi wymaganiami niniejszym Programie Rewitalizacji dla Lublina. Jego struktura oparta jest na logicznym ciągu rozpoczynającym się wyznaczeniem obszaru rewitalizacji, następnie prowadzącym poprzez pogłębioną analizę problemów i potencjałów tego obszaru aż do zdefiniowania wizji obszaru po rewitalizacji, do której przypisano cele programu oraz odpowiadające im kierunki działań i konkretne przedsięwzięcia. Program dopełnia część zarządcza omawiająca system zarządzania wdrażaniem programu, w tym mechanizmy integrowania przedsięwzięć, włączania interesariuszy, monitorowania i ewaluacji programu, a także jego planowane ramy finansowe i czasowe.

1.1 Nawiązanie do poprzednich Programów Rewitalizacji dla Lublina w kontekście nowych uwarunkowań formalnych

Działania rewitalizacyjne w Lublinie mają długą tradycję. Już w latach 90-tych XX wieku ukształtowano mechanizm inicjatywy lokalnej, dzięki której zrealizowano ok. 60 mniejszych i większych inwestycji na terenach dzielnic zaniedbanych lub zdegradowanych. Przedsięwzięcia te, wymagające organizowania się mieszkańców w lokalne komitety, aktywizowały społeczność i przyczyniały się do poprawy warunków zamieszkania i jakości życia. Stanowiły więc dobrą bazę dla przyszłych działań rewitalizacyjnych.

Pierwszy Lokalny Program Rewitalizacji, stanowiący podstawę do ubiegania się o fundusze unijne ze Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, został przyjęty uchwałą Rady Miasta Lublin w 2005 r. Jego przygotowanie poprzedzone było szeroka dyskusją społeczną podczas szeregu spotkań konsultacyjnych, m.in. z przedstawicielami rad dzielnic oraz instytucji i organizacji z obszarów zaproponowanych do objęcia programem.

W 2009 roku, w kolejnym okresie programowania, dokonano aktualizacji Programu Rewitalizacji dla Lublina, dostosowując go do wytycznych opracowanych przez Urząd Marszałkowski jako Instytucję Zarządzającą RPO WL. Dokonano weryfikacji obszarów objętych programem i zdiagnozowano występujące na tych obszarach sytuacje kryzysowe. Potwierdzono wówczas trafność wyboru obszarów zaproponowanych do objęcia programem w 2005 roku.

Ponad 10-letnia perspektywa konsekwentnego zdobywania doświadczeń rewitalizacyjnych przełożyła się na sposób podejścia do potrzeby opracowania dla Lublina nowego dokumentu wraz z wyczerpaniem się dotychczasowych podstaw formalnych. Nowy okres budżetowy Unii Europejskiej oraz sformułowanie Umowy Partnerstwa (a następnie wynegocjowanie poszczególnych programów operacyjnych, w tym Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego 2014-2020) skutkowało koniecznością opracowania nowego rewitalizacyjnego dokumentu strategiczno-operacyjnego. Analizując możliwości, jakie dawały ramy prawne sformułowane dla prowadzenia rewitalizacji, a więc wybór tzw. ścieżki ustawowej (tj. opracowanie gminnego programu rewitalizacji według przepisów ustawy o rewitalizacji) lub oparcie się wyłącznie o wymagania warunkujące możliwość ubiegania się o wsparcie unijne dla projektów rewitalizacyjnych, zdecydowano się na ten drugi wariant. Przesądziły o tym uwarunkowania czasowe – brak sztywnych wymagań terminowych i proceduralnych w zakresie procesu przygotowania programu daje możliwość szybszego przystąpienia do wdrażania działań rewitalizacyjnych. Uznano również, że w tej formule wyraźniej podkreślony zostanie fakt kontynuowania działań rewitalizacyjnych, których kierunek wyznaczany był przez poprzednie programy rewitalizacji.

Tym samym niniejszy Program Rewitalizacji dla Lublina na lata 2017- 2023 zostaje uchwalony przez Radę Miasta jako program gospodarczy w rozumieniu art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Z drugiej strony zapisany w ustawie o rewitalizacji okres przejściowy do końca roku 2023, w którym możliwe jest prowadzenie rewitalizacji w oparciu o dokument sporządzony nie według tej ustawy, powoduje, że ramy czasowe tego programu nie wybiegają poza rok 2023.

1.2 Krok w kierunku zastosowania przepisów ustawy o rewitalizacji

Operacyjna decyzja o sformułowaniu na obecnym etapie programu rewitalizacji w formule „nieustawowej” nie oznacza woli trwałego powstrzymania się od stosowania ustawy o rewitalizacji w Lublinie. Wręcz przeciwnie, ocenia się, że dodatkowe narzędzia, które można byłoby zastosować dzięki przepisom ustawy o rewitalizację, powinny zwiększyć skuteczność rewitalizacji w Lublinie i przyspieszyć tempo działań. Dlatego też docelowym kształtem programu rewitalizacji w Lublinie jest gminny program rewitalizacji (GPR), opracowany i uchwalony zgodnie z przepisami ustawy o rewitalizacji. Obecny program służyć ma jak najpilniejszemu rozpoczęciu działań rewitalizacyjnych.

Takie dwustopniowe podejście do programowania rewitalizacji uznać należy za bardzo korzystne, gdyż daje możliwość zaprogramowania rewitalizacji w Lublinie w sposób przewyższający wiele innych polskich miast, gdzie od razu docelowym dokumentem rewitalizacyjnym był gminny program rewitalizacji tworzony pod presją czasu, a tym samym bez możliwości dopracowania jego treści i pełnego wykorzystania możliwości, jakie wynikają z ustawy o rewitalizacji.

Stąd też przyjęto, że niniejszy program rewitalizacji zostanie sformułowany w sposób, który ma ułatwić „przejście” w procesie rewitalizacji w Lublinie na tryb ustawowy bez nadmiernych perturbacji. Dołożono starań, aby treść programu – w stopniu w jakim jest to możliwe na obecnym etapie – odpowiadała wymaganiom nie tylko *Wytycznych*, ale także ustawy o rewitalizacji. Nieuniknione rozbieżności pojawiają się w tych miejscach, gdzie musiałyby następować wymagane przez ustawę odwołanie do konkretnych procedur, aktów lub mechanizmów. Niemniej jednak w niniejszym dokumencie znajdują się wzmianki i fragmenty, które dotyczą planowanych w przyszłości lub potencjalnych działań w oparciu o przepisy ustawy.

Takie podejście do przygotowania niniejszego programu nie ma na celu ograniczenia możliwości zmian w treści przyszłego GPR w stosunku do tego programu. Planowanie takiego ograniczenia byłoby nieracjonalne, gdyż ustawowa procedura wymagać będzie pogłębionej partycypacji społecznej oraz opiniowania programu przez uprawnione podmioty, co wyklucza możliwość „zamrożenia” treści programu na obecnym etapie. Chodzi przede wszystkim o zmniejszenie ryzyka, że przekształcenie programu w GPR wymusiło głębokie zmiany w treści prowadzące program w całkiem odmiennym kierunku. Chodzi także o stworzenie dobrej bazy merytorycznej dla dalszej pracy nad programem na etapie przygotowania, konsultowania i uchwalania GPR tak, aby etap ten dał możliwość do skutecznej optymalizacji programu (np. w oparciu o pierwsze doświadczenia z praktyki jego wdrażania). W chwili obecnej wiele treści programu ma charakter otwarty, tj. wymagający dopracowania i uszczegółowienia na etapie przyszłych działań, co następować powinno w trakcie opracowania GPR albo już jako element wdrażania programu.

1.3 Program Rewitalizacji dla Lublina a Modelowa Rewitalizacja Miast

Szczególne znaczenie dla programowania i prowadzenia rewitalizacji w Lublinie ma fakt udziału miasta w współfinansowanym (90%) z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna programie „Modelowa Rewitalizacja Miast”. Lublin znalazł się obok innych 19 samorządów wśród laureatów organizowanego przez Ministerstwo Rozwoju konkursu dotacji i otrzyma 1,2 mln zł na działania związane z przygotowaniem rewitalizacji w Lublinie. Istota „modelowości” programu polega na tym, że każde z miast wskazało zagadnienie/obszar mieszczące się w szerokim zakresie objętym programem rewitalizacji, aby w jak najbardziej szczegółowy i dogłębny sposób wypracować model działań rewitalizacyjnych w odniesieniu do niego. W Lublinie postanowiono skupić się na rewitalizacji rejonu ul. Lubartowskiej i dawnego Podzamcza planując ożywienie gospodarcze, społeczne i kulturalne dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym m.in. reformę zarządzania zasobem komunalnym, wspieranie przemysłów tradycyjnych i kreatywnych, działania animacyjne, poprawę przestrzeni publicznych i stanu zabudowy zabytkowej.

Wypracowane w powyższy sposób rozwiązania powinny zgodnie z zasadami konkursu stać się potem wzorem, modelem lub inspiracją dla innych samorządów podejmujących podobne tematy w ramach procesu rewitalizacji. Równocześnie jednak aspekt modelowości tych działań powinien zostać jak najpełniej wykorzystany na rzecz rewitalizacji w Lublinie. Z uwagi na wartość przyznanych środków prace inwentaryzacyjne, analityczne, koncepcyjne, a także mechanizmy zarządcze tego przedsięwzięcia będą przewyższały to, co jest możliwe do osiągnięcia – jeśli chodzi o szczegółowość opracowań – dla innych terenów przewidzianych do rewitalizacji. Doświadczenia zdobyte w tym procesie muszą więc posłużyć do wypracowania skutecznych mechanizmów rewitalizacyjnych, które będą mogły być wykorzystane w innych zdegradowanych częściach Lublina (zarówno w ramach realizacji programu rewitalizacji, jak i poza nim).

Dlatego też projektowi „Modelowej Rewitalizacji Miast” należy nadać wiodącą rolę i szczególne zadania w całym programie rewitalizacji dla Lublina. Aspekt ten znajdzie odzwierciedlenie w dalszej treści programu.

2. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Sposób wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Lublinie jest zdeterminowany treścią definicji tych obszarów zawartych w *Wytycznych*. Na podstawie tych definicji, uzupełnionych definicją stanu kryzysowego, w przejrzysty sposób daje się sformułować odpowiednią metodologię. W przypadku Lublina dodatkowym czynnikiem kształtującym tę metodologię jest dążenie do zachowania ciągłości działań rewitalizacyjnych w stosunku do programów rewitalizacji z 2005 i 2009 r.

2.1 Metodologia wyboru jednostek do analizy

Jak zaznaczono w *Wytycznych* oraz *Zasadach programowania, wdrażania i wsparcia* opartą na tych miernikach diagnozę należy sporządzić dla całego obszaru gminy z rozbiciem na mniejsze jednostki urbanistyczne. Natomiast skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają wartości mierników przypisanych do jednostek urbanistycznych w odniesieniu do wartości dla całej gminy.

W przypadku programów rewitalizacji dla Lublina z lat 2005 i 2009 analiza negatywnych zjawisk prowadzona była w odniesieniu do rejonów (jednostek), które nie pokrywały całego terenu miasta. Ich zasięg i dobór oparte były na intuicyjnym wyborze wynikającym z uwarunkowań urbanistyczno-społecznych. W pierwszej edycji programu było to 14 jednostek, w kolejnej objął on już 20 jednostek. Tym samym program z 2009 r. dotyczył 26,84% powierzchni miasta, którą zamieszkiwało 57,08% mieszkańców. Wielkości te skonfrontowane z warunkami koncentracji działań rewitalizacyjnych zawartymi w *Wytycznych* wskazywały, że nowy program rewitalizacji nie będzie mógł objąć tego samego obszaru co w 2009 r. Jednym z możliwych podejść było zaproponowanie całkiem nowego podziału miasta na jednostki urbanistyczne, przeprowadzenie dla nich analizy oraz w oparciu o nie dokonanie nowej delimitacji obszarów zdegradowanego i rewitalizacji. Wybrano jednak odmienny wariant, który po pierwsze umożliwił kontynuowanie – w dopuszczalnym zakresie – wcześniejszego podejścia rewitalizacyjnego, a po drugie odwoływanie się do danych zgromadzonych w poprzednich okresach dla wyznaczonych jednostek. Tak więc co do zasady zdecydowano trzymać się wyznaczonych wcześniej jednostek. Ponieważ jednak z góry wiadomo było, że jednostki z roku 2009 zajmują na pewno za dużą powierzchnię i liczbę ludności, aby mogły zostać wszystkie objęte programem, odwołano się do jednostek z poprzedniej edycji programu (2005). Spośród nich odrzucono od razu 2 jednostki, które jako niezamieszkałe na pewno nie spełnią wymagań dla obszaru zdegradowanego: „Tereny powojkowe UMCS przy Al. Kraśnickiej 2A” oraz „Doliny rzeczne”.

W efekcie otrzymano listę 12 jednostek (Stare Miasto, Podzamcze i Czwartek, Śródmieście, Rejon Dworca PKP, Rejon ul. Kunickiego, Rejon ul. Krochmalnej, Rejon ul. Łęczyńskiej, Kośminek, Osiedle Tatarskie, Rejon ul. Kalinowszczyzna, Zadębie, Teren RSM „Motor”), które konsekwentnie od 2005 r.

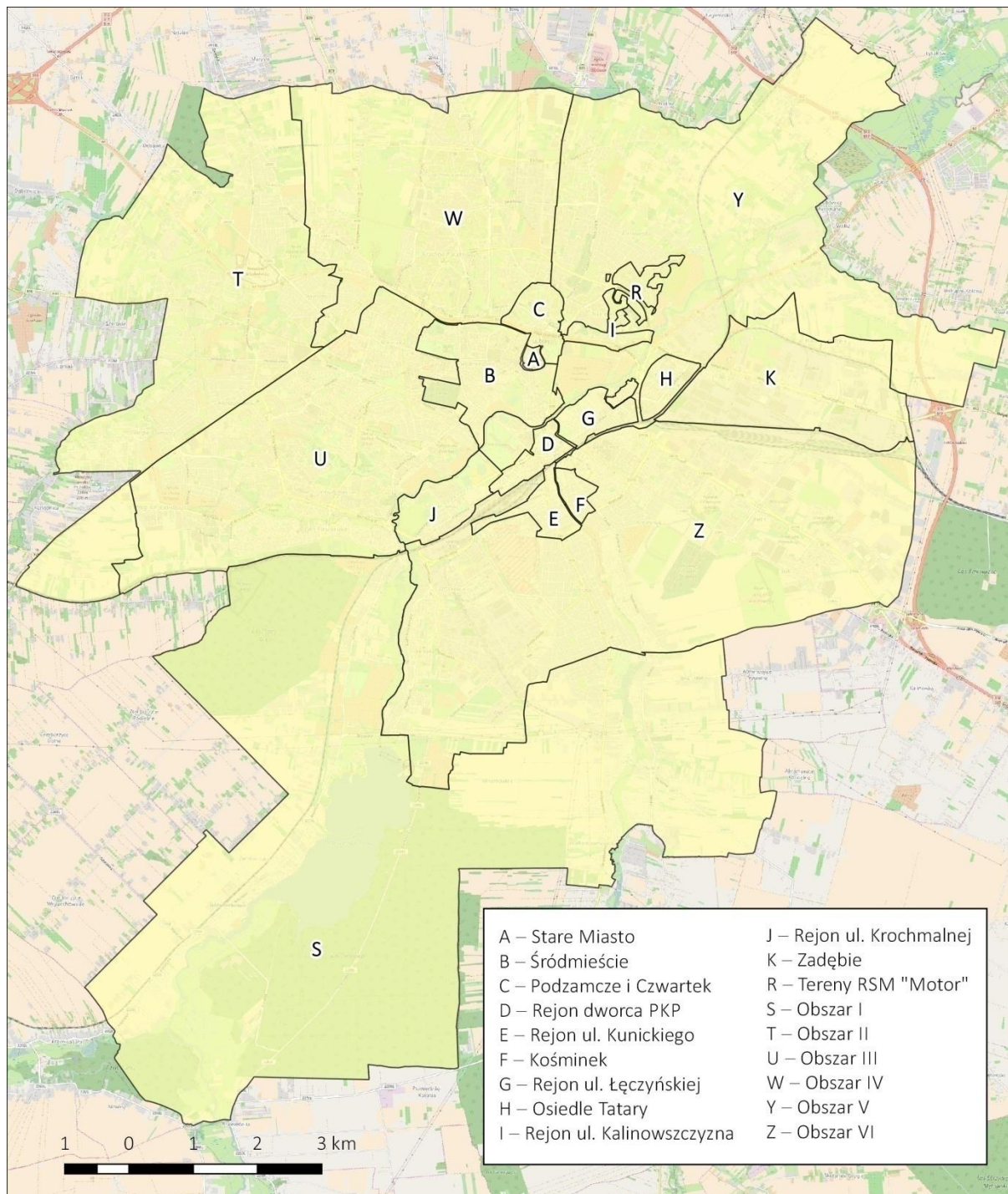

uznawane były za zdegradowane i były przedmiotem rewitalizacji. Dążenie do zachowania ciągłości w procesach rewitalizacji zdecydowało o tym, że postanowiono w procesie delimitacji obszaru zdegradowanego zweryfikować, czy te 12 jednostek ma faktycznie status zdegradowanych w konfrontacji z danymi z obszaru całego Lublina. Obszar miasta Lublina nie obejmujący wspomnianych 12 jednostek podzielono na 6 uzupełniających jednostek, których granice nawiązują do podziałów ewidencyjnych. Dalsze analizy przeprowadzono dla tak dobranej grupy 18 jednostek. Podział Lublina na jednostki urbanistyczne, którymi posłużono się w tych analizach, prezentuje mapa 2.1.

Mapa 2.1 – podział Lublina na jednostki urbanistyczne (opracowanie na zlecenie UM Lublin).

2.2 Metodologia wyznaczania obszaru zdegradowanego

Zgodnie z definicją zawartą w Wytycznych obszar zdegradowany to taki, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy polegający na koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz występowaniu negatywnych zjawisk w co najmniej z jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej,

przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej. Ta definicja przekłada się w wymiarze praktycznym na następującą strukturę diagnozy, która prowadzić ma do wyznaczenia obszaru zdegradowanego:

1. Diagnoza koncentracji negatywnych zjawisk społecznych;
2. Diagnoza występowania pozostałych negatywnych zjawisk (gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych);
3. Analiza innych zjawisk negatywnych.

Na podstawie tej trzyetapowej diagnozy określone zostanie, które z 18 analizowanych jednostek można określić jako obszar zdegradowany. Wytyczne nie definiują konkretnej metody diagnostycznej, jaką należy zastosować. Zaproponowana metoda zapewnia zobiektywizowanie wyników oraz uwzględnia uwarunkowania w zakresie dostępności danych oraz hierarchii istotności poszczególnych mierników. Przyjęto, że podstawową metodą przestrzennej prezentacji danych w diagnozie będzie metoda kartogramu służąca do ilościowego przedstawiania na mapie przestrzennego rozmieszczenia intensywności określonego zjawiska w granicach przyjętych pól odniesienia (analizowanych jednostek). Opiera się ona na założeniu jednolitego rozmieszczenia diagnozowanego zjawiska na całym obszarze jednostki. Ponadto dane zaprezentowano w formie wykresów ilustrujących rozkład zmiennej w analizowanych jednostkach.

Na etapie delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji analizie poddane zostaną najistotniejsze zjawiska społeczne, które w możliwie syntetyczny sposób ilustrują złożoność problemów społecznych. Do analizy na tym etapie wybrano zjawiska ubóstwa i bezrobocia – jako podstawowe wyznaczniki kryzysu w sferze społecznej, a dodatkowo także wyniki egzaminów w szkołach podstawowych oraz frekwencję w ostatnich wyborach parlamentarnych, jako zjawiska uzupełniające.

Druga część analizy dotyczyć będzie innych negatywnych zjawisk (gospodarczych, środowiskowych, funkcjonalno-przestrzennych lub technicznych). Ostatnim krokiem w analizie będzie podsumowanie występowania różnych rodzajów zjawisk negatywnych w jednostkach urbanistycznych i wskazanie obszaru zdegradowanego na podstawie uzyskanych wyników.

2.3 Analiza kluczowych danych społecznych

Wytyczne nie precyzują, jaki stan rzeczy należy uznać za koncentrację negatywnych zjawisk społecznych. Bazując na ogólnych wskazaniach nauk o polityce społecznej przyjęto, że kluczowymi elementami sieci problemów społecznych są ubóstwo oraz bezrobocie. W przypadku pozostałych negatywnych zjawisk społecznych, z których część wymieniono wprost w *Wytycznych*, trudnej wskazać ich jednoznaczne usytuowanie w strukturze współzależności problemów. Z jednej strony są pochodną funkcjonowania w zdegradowanym obszarze, a z drugiej czynnikiem pogłębiania stopnia degradacji. Dodatkowo w przypadku niektórych z tych zjawisk (np. przestępczości) występuje trudność w formułowaniu na

podstawie danych przestrzennych trafnych wniosków (czy problem społeczny występuje w miejscu popełnienia przestępstwa czy raczej należałoby go szukać w miejscu zamieszkania sprawcy?). Dlatego też analizę służącą wyznaczeniu obszaru zdegradowanego oparto przede wszystkim na wymienionych na wstępie dwóch negatywnych zjawiskach społecznych.

Analizę uzupełniono ponadto o zjawiska, które w rozkładzie przestrzennym pozwalają na jednoznaczną interpretację, a jednocześnie dotyczą problemów słabiej związanych z ubóstwem i bezrobociem, tj. analizę wyników szkolnych oraz frekwencji wyborczej, jako ilustracji aktywności społecznej. Pozostałe zjawiska, uznając ich wtórność w stosunku do tych pierwszych, poddano analizie na dalszym etapie pogłębionej analizy obszaru rewitalizacji.

Ubóstwo

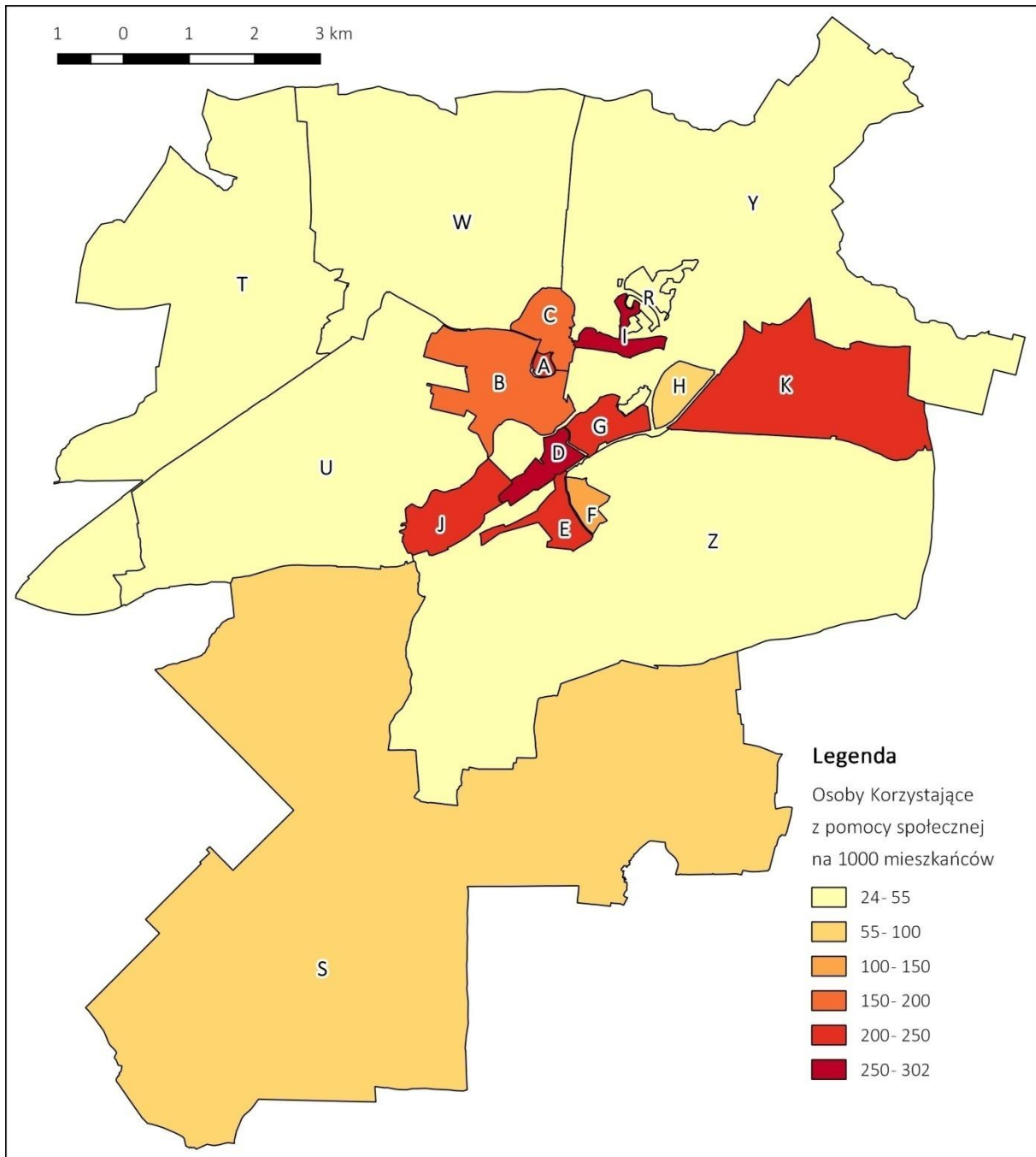
Zjawisko ubóstwa jest najważniejszym wyznacznikiem kryzysu w sferze społecznej. W niniejszej analizie za ilustrację tego zjawiska przyjęto wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców. W Lublinie w 2014 r. z pomocy społecznej korzystało 18 701 osób, czyli 55 osoby na 1000 mieszkańców. Mapa 2.2 prezentuje rozkład przestrzenny wskaźnika w podziale na jednostki urbanistyczne. Najwyższa wartość wskaźnika pojawia się w jednostkach **Rejon ul. Kalinowszczyzna** oraz **Rejon Dworca PKP**, gdzie prawie 1/3 mieszkańców otrzymuje wsparcie ze strony pomocy społecznej (odpowiednio 302 i 286 osób/1000 mieszk.). Wysokie wartości wskaźnika charakteryzują ponadto: **Stare Miasto**, **Rejon ul. Krochmalnej**, **Łęczyńskie** i **Zadębie**. Wartości oscylujące wokół 200 osób na 1000 mieszkańców charakteryzują również **Podzamcze** i **Czwartek** oraz **rejon ul. Kunickiego**. Mapa 2.2 kolorami pomarańczowymi i czerwonymi pokazuje jednostki urbanistyczne, które charakteryzują się większą liczbą osób korzystających z pomocy społecznej od średniej dla całego miasta. Kolor żółty oznacza wartości niższe.

Strategia Rozwiązywanie Problemów Społecznych dla Lublina z 2005 r. wskazuje, że najważniejszą grupą wymagającą pomocy są rodziny, w tym osoby samotnie wychowujące dzieci oraz rodziny wielodzietne. Te grupy społeczne są w szczególny sposób dotknięte zjawiskiem ubóstwa. Ponadto Strategia wskazuje na osoby niepełnosprawne (stanowiące w 2004 r. ponad 18 % mieszkańców miasta), które ze względu na zagrożenie wykluczeniem były szczególnie narażone na ubóstwo. Szczegółowa analiza przyczyn otrzymywania pomocy społecznej, z uwzględnieniem wniosków z Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Lublina, znajduje się w części poświęconej szczegółowej diagnozie obszaru rewitalizacji.

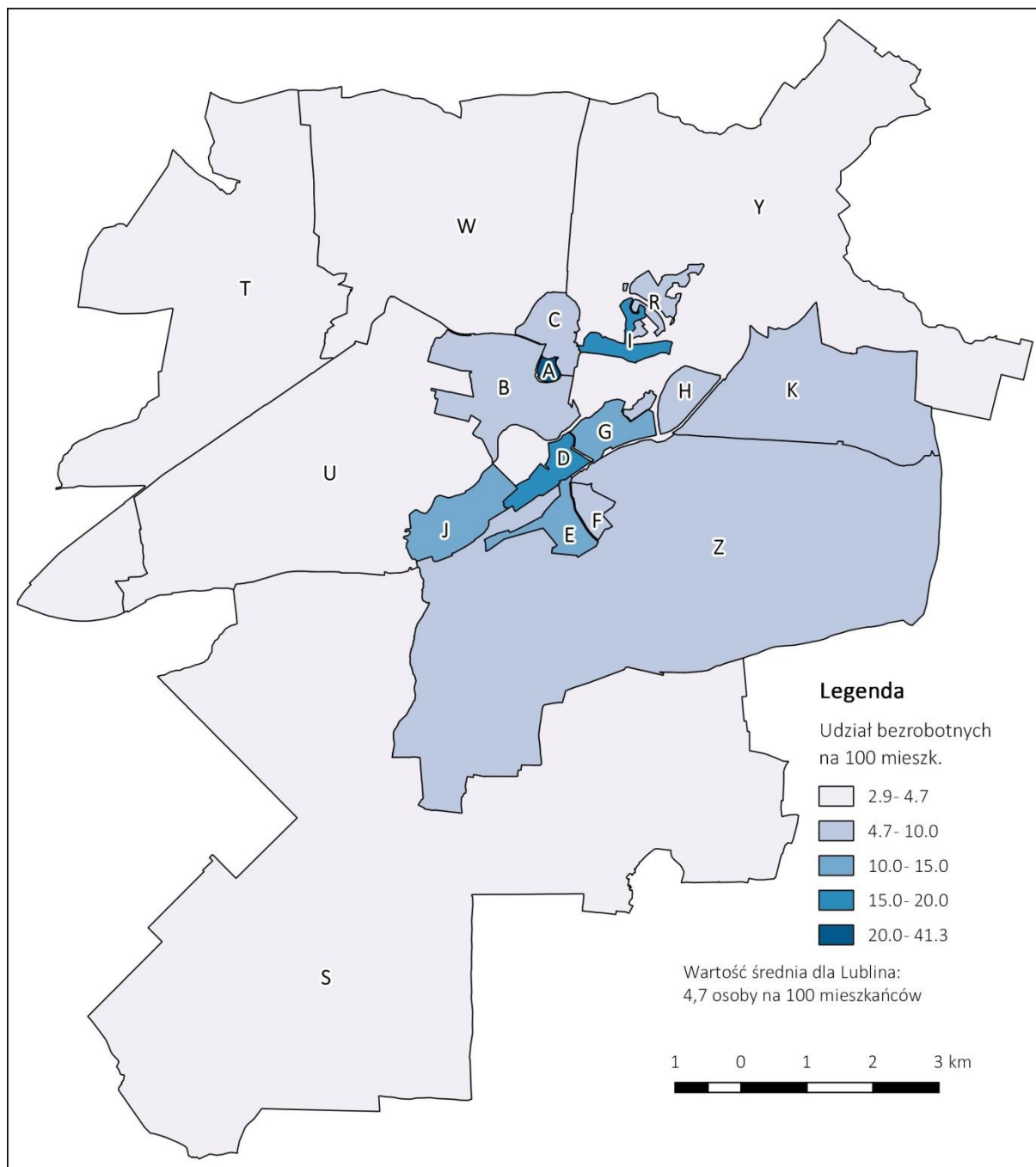
Mapa 2.2 - osoby korzystające z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców (opracowanie na zlecenie UM Lublin).

Bezrobocie

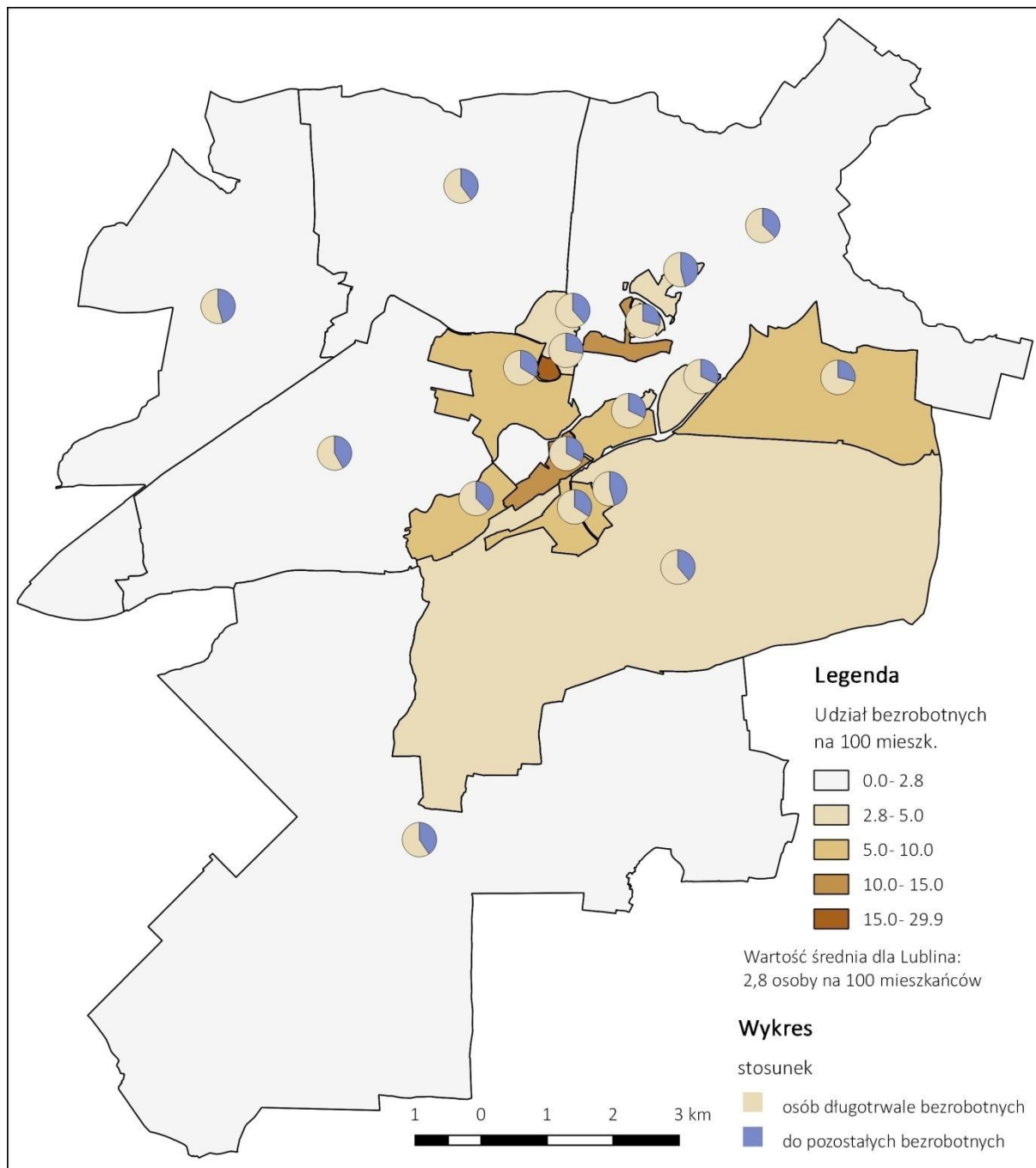
Zagadnienie bezrobocia bezpośrednio wiąże się z omówionym wyżej problemem ubóstwa. W 2014 r. w Lublinie było 16 054 osoby bezrobotne, w tym 9 784 osoby długotrwale bezrobotne. Mapa 2.3 przedstawia liczbę osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w podziale na jednostki urbanistyczne.

Mapa 2.3 - liczba bezrobotnych na 100 mieszkańców (opracowanie na zlecenie UM Lublin).

Najwięcej bezrobotnych zamieszkiwało jednostkę urbanistyczną **Stare Miasto** (41,3 % mieszkańców nie miało pracy). W szczególnie trudnej sytuacji znaleźli się również mieszkańcy: **Rejonu ul. Kalinowszczyzna, Dworca PKP, ul. Krochmalnej, ul. Łęczyńskiej** oraz **Rejon ul. Kunickiego**. Wszystkie jednostki położone w centrum miasta charakteryzują się wyższym bezrobociem od średniej.

Mapa 2.4 - udział osób długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców (opracowanie na zlecenie UM Lublin).

Na mapie 2.4 przedstawiono przestrzenny rozkład bezrobocia długotrwałego. W Lublinie w 2014 r. mieszkały 9 784 osoby długotrwale bezrobotne. Kolorem brązowym na mapie przedstawiono te obszary, dla których udział długotrwale bezrobotnych w liczbie ludności był wyższy niż średnia dla całego miasta (2,8 os/100 mieszk.). Szczególnie dotknięte tym problemem są jednostki: **Stare Miasto**, w którym prawie 1/3 ludności nie może znaleźć pracy w długim okresie, oraz **Rejon ul. Kalinowszczyzna i Rejon Dworca PKP**. Wykresy na mapie 2.4 pokazują stosunek liczby bezrobotnych długotrwale do krótkotrwale. Dane pokazują w centrum miasta i na terenie **Zadębia** długotrwale bezrobotni stanowią 2/3 do 3/4 wszystkich bezrobotnych – bezrobocie stanowi zatem głęboki i długotrwały problem.

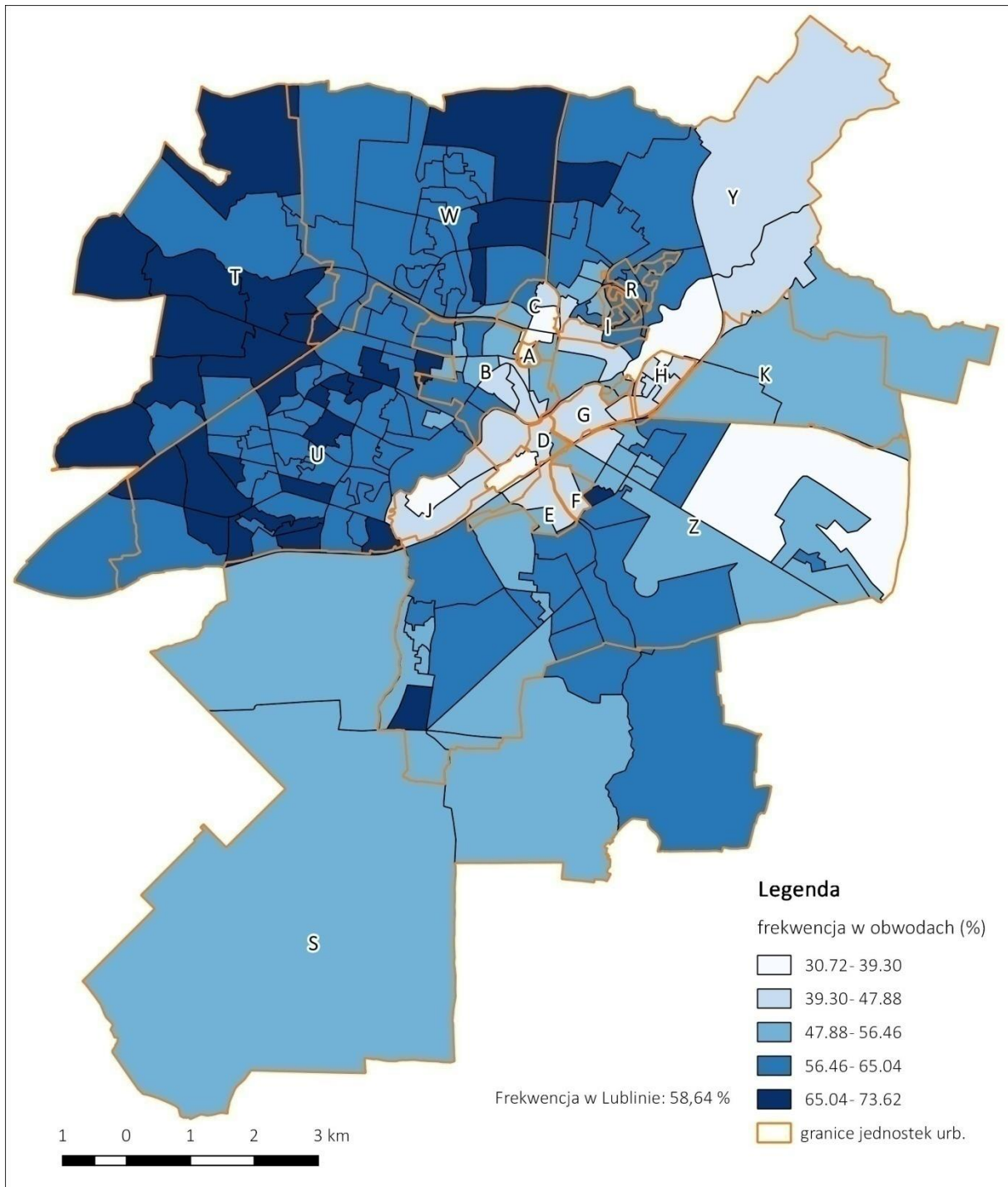
Aktywność obywatelska

Pierwszym z dodatkowych wskaźników społecznych jest aktywność obywatelska wyrażona udziałem w wyborach do Sejmu w 2015 r. Mapa 2.5 przedstawia frekwencję w obwodach wyborczych wraz z granicami jednostek urbanistycznych. Najwyższą frekwencją charakteryzuje się północno-zachodnia część miasta. Najniższą frekwencję (w granicach 30-48 %) zanotowano przede wszystkim na **Starym Mieście, Czwartku i Podzamczu, Rejonie ul. Krochmalnej, Dworca PKP, ul. Łęczyńskiej, ul. Kunickiego** oraz na **Koźminku**. Problem obniżonej aktywności dotyczy zatem szeroko pojętego centrum miasta.

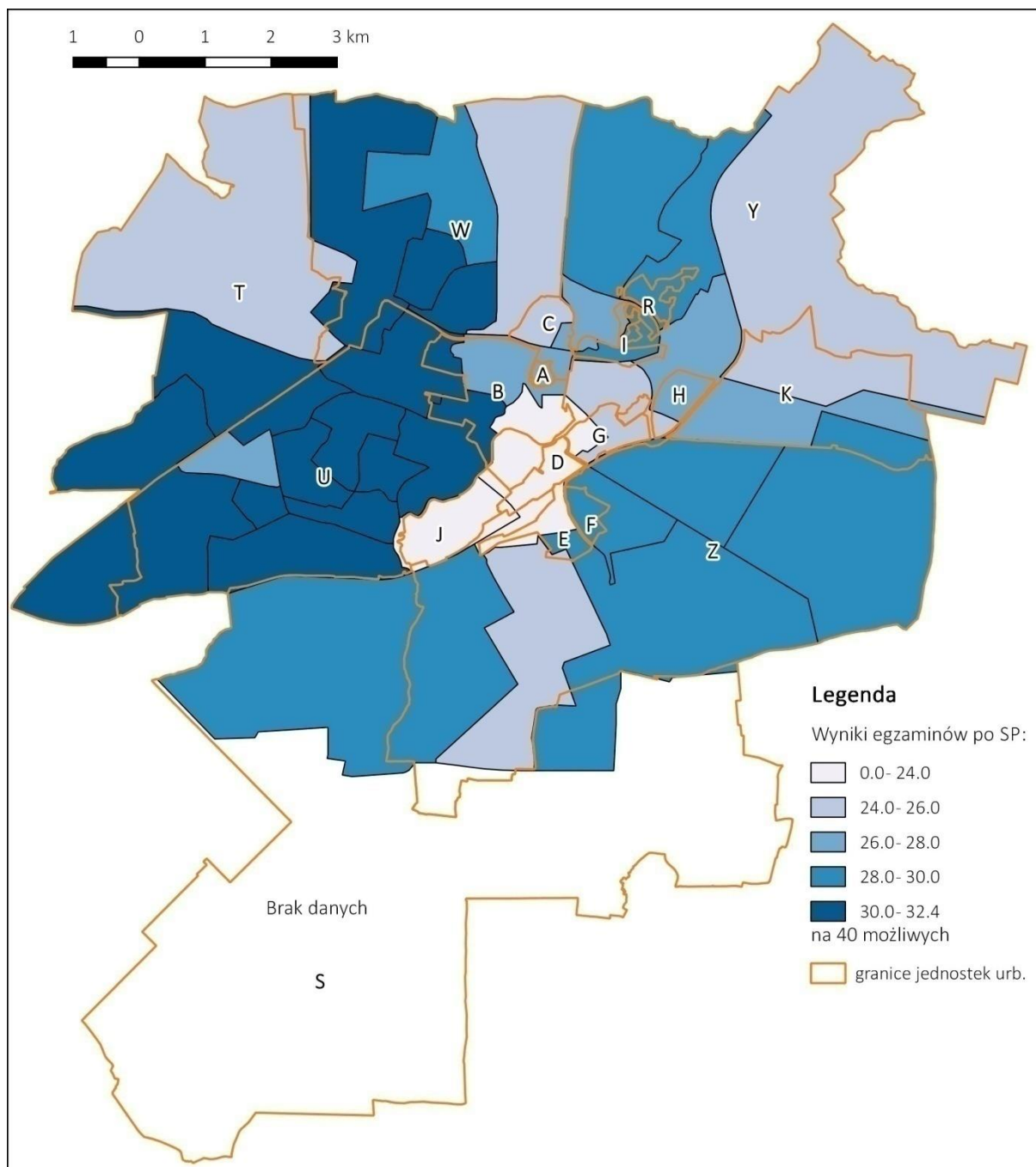
Mapa 2.5 - frekwencja w wyborach do Sejmu w 2015 r. (źr. PKW, opracowanie na zlecenie UM Lublin).

Wyniki egzaminów po szkole podstawowej

Uzupełnieniem analizy zjawisk społecznych jest prezentacja wyników egzaminów szkolnych, które prezentują zjawisko poziomu edukacji. Niski poziom edukacji jest pośrednio powiązany ze zjawiskiem bezrobocia i ubóstwa, dotyczy jednak częściowo innej grupy społecznej – dzieci.

Mapa 2.6 - wyniki egzaminu po szkole podstawowej (źr. Kuratorium Oświaty, opracowanie na zlecenie UM Lublin).

Na mapie 2.6 zaprezentowane wyniki egzaminu po szkole podstawowej w 2015 r. Najniższymi wynikami charakteryzują się szkoły obsługujące jednostki: **Rejon Dworca PKP, ul. Krochmalnej, ul. Kunickiego i ul. Łęczyńskiej**. Niski poziom edukacji podstawowej dotyczy również południowej części **Śródmieścia**. Niskie wyniki w nauce łączą się ze zdiagnozowanym wcześniej problemem ubóstwa.

Syntetyczny wskaźnik społeczny

W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego przeanalizowane wyżej podstawowe zjawiska społeczne (ubóstwo i bezrobocie) zostaną przedstawione w formie wskaźnika syntetycznego, który umożliwia łączne przedstawienie skali problemów w odniesieniu do średnich wartości dla całego miasta. Obliczenie wskaźnika syntetycznego wymaga standaryzacji wartości wskaźników wg wzoru:

$$\text{wartość standaryzowana dla jedn. urb.} = -1 * \frac{\text{wartość} - \text{średnia dla całego miasta}}{\text{odchylenie standardowe}}$$

Wartość standaryzowana „0” miasta oznacza średnią dla miasta, mnożenie przez -1 oznacza, że standaryzowane zjawiska są negatywne – im większa wartość wskaźnika przed standaryzacją, tym większe problemy społeczne na danym terenie. Wartości wskaźników dla jednostek urbanistycznych zawiera tabela 2.1.

Tabela 2.1 – zestawienie wartości wskaźników społecznych (opracowanie na zlecenie UM Lublin na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie, Urzędu Miasta Lublina oraz Miejskiego Urzędu Pracy w Lublinie).

Jednostka urbanistyczna	Ubóstwo		Bezrobocie		Bezrobocie długotrwałe		Wskaźnik syntetyczny
	Os./1000 mieszk.	Wart. standaryzowana	Os./100 mieszk.	Wart. standaryzowana	Os./100 mieszk.	Wart. standaryzowana	
A - Stare Miasto	239,71	-1,43	41,32	-3,50	29,86	-3,56	-4,973
B - Śródmieście	152,83	-0,76	7,71	-0,29	5,10	-0,29	-1,050
C - Podzamcze i Czwartek	199,39	-1,12	5,79	-0,10	3,57	-0,09	-1,212
D - Rejon dworca PKP	285,57	-1,78	17,43	-1,22	11,67	-1,16	-2,958
E - Rejon ulicy Kunickiego	204,55	-1,16	14,75	-0,96	9,68	-0,90	-2,071
F - Kośminek	145,54	-0,70	9,93	-0,50	5,40	-0,33	-1,077
G - Rejon ulicy Łęczyńskiej	222,29	-1,29	10,29	-0,53	7,01	-0,55	-1,837
H - Osiedle Tatary	99,89	-0,35	5,39	-0,07	3,67	-0,11	-0,445
I – Rejon ul. Kalinowszczyzna	301,83	-1,91	19,82	-1,45	14,02	-1,47	-3,372
J - Rejon ulicy Krochmalnej	234,01	-1,38	10,44	-0,55	6,51	-0,48	-1,882
K - Zadębie	218,96	-1,27	8,58	-0,37	6,11	-0,43	-1,682
R - Tereny RSM Motor	23,91	0,24	7,54	-0,27	4,07	-0,16	0,050
S - Obszar I	64,61	-0,08	3,76	0,09	2,23	0,08	0,008
T - Obszar II	29,51	0,19	2,91	0,17	1,58	0,17	0,364

U - Obszar III	28,35	0,20	3,49	0,12	2,03	0,11	0,315
W - Obszar IV	30,81	0,18	3,48	0,12	2,09	0,10	0,290
Y - Obszar V	52,26	0,02	3,55	0,11	2,22	0,08	0,110
Z - Obszar VI	50,14	0,04	4,77	-0,01	2,92	-0,01	0,028

Wskaźnik syntetyczny stanowi sumę ważoną zestandaryzowanych wskaźników cząstkowych. Suma wartości cząstkowych pozwala na pokazanie kumulacji problemów społecznych różnego typu na jednym obszarze. Zjawisko bezrobocia w zestawianiu ilustrują dwa powiązane ze sobą wskaźniki, jednak zjawisko bezrobocia długotrwałego stanowi większy problem społeczny, stąd przyznano mu wagę 0,75 (bezrobociu ogółem 0,25). Wskaźnik syntetyczny obliczono wg wzoru:

$$\begin{aligned} & \text{wartość wskaźnika syntetycznego} \\ &= \text{stand. pomoc społeczna} + 0,75 * \text{stand. bezrobocie długotrwałe} \\ &+ 0,25 \text{ stand. bezrobocie} \end{aligned}$$

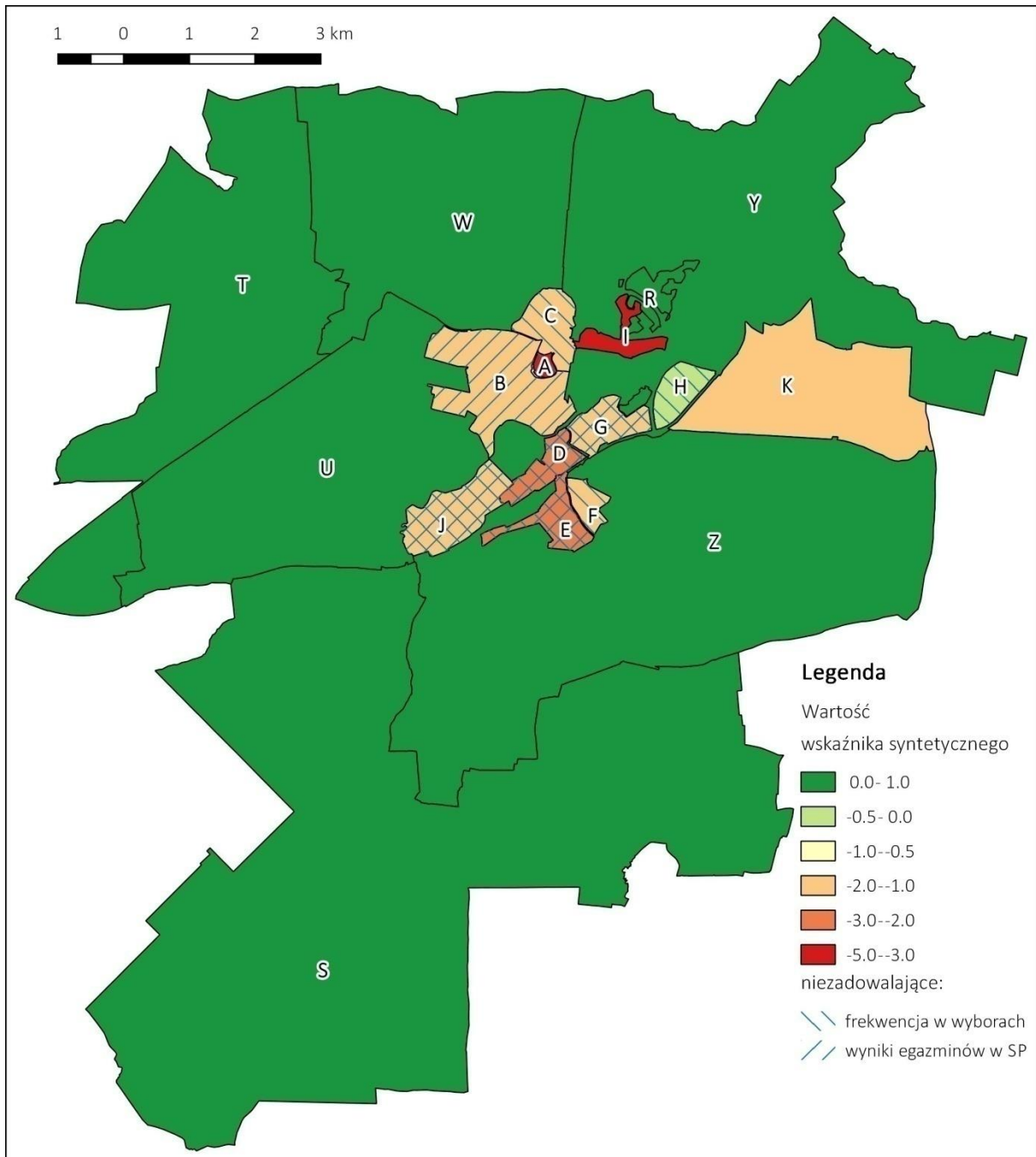
Na mapie 2.7 przedstawiono podsumowania analizy zjawisk społecznych. Mapa przedstawia wartości wskaźnika syntetycznego dla jednostek urbanistycznych, a także współwystępowanie innych analizowanych problemów społecznych (niskiej aktywności obywatelskiej i słabych wyników egzaminów po szkole podstawowej). Wskaźnik syntetyczny przyjmuje wartość istotnie ujemną (a więc gorszą niż średnia dla całego miasta, której odpowiada wartość „0”) dla następujących jednostek: **Stare Miasto, Rejon dworca PKP, Rejon ul. Kalinowszczyzna, Śródmieście, Podzamcze i Czwartek, Rejon ul. Kunickiego, Kośminek, Zadębie, Rejon ul. Łęczyńskiej oraz Rejon ul. Krochmalnej**. Wartości dla pozostałych jednostek zbliżają się do średniej dla całego miasta, albo ją przekraczają. Na tej podstawie można uznać, że jednostki te dotyczą największy kryzys społeczny (wartość wskaźnika jest najniższa).

Współwystępowanie innych negatywnych zjawisk społecznych dotyczy przede wszystkim jednostek: **Rejon ul. Krochmalnej, ul. Łęczyńskiej, ul. Kunickiego oraz Rejon Dworca PKP**. Szczególna koncentracja społecznych zjawisk negatywnych dotyczy dwóch ostatnich, gdzie poza niezadowolającymi wynikami w nauce i niskiej frekwencji wskaźnik syntetyczny osiągnął bardzo niskie wartości (odpowiednio -2,958, -2,071). Jednak w zdecydowanie najgorszej sytuacji społecznej znajdują się jednostki **Stare Miasto i rejon ul. Kalinowszczyzna**, przede wszystkim przez wysoki poziom bezrobocia, w tym szczególnie bezrobocia długotrwałego, oraz niski udział w życiu społecznym.

Mapa 2.7- syntetyczny wskaźnik społeczny - podsumowanie analizy społecznej (opracowanie na zlecenie UM Lublin).

2.4 Analiza pozostałych zjawisk negatywnych

Sfera gospodarcza

Wprawdzie liczba podmiotów gospodarczych w Lublinie rośnie na przestrzeni ostatnich 10 lat (z ok. 41 000 w 2010 r. do 46 000 podmiotów w 2017 r.), to ich dochodowość i charakter sugeruje, że są to przede wszystkim małe podmioty o ograniczonych możliwościach rozwoju. Ponad 95 % przedsiębiorstw zatrudnia mniej niż 10 osób.

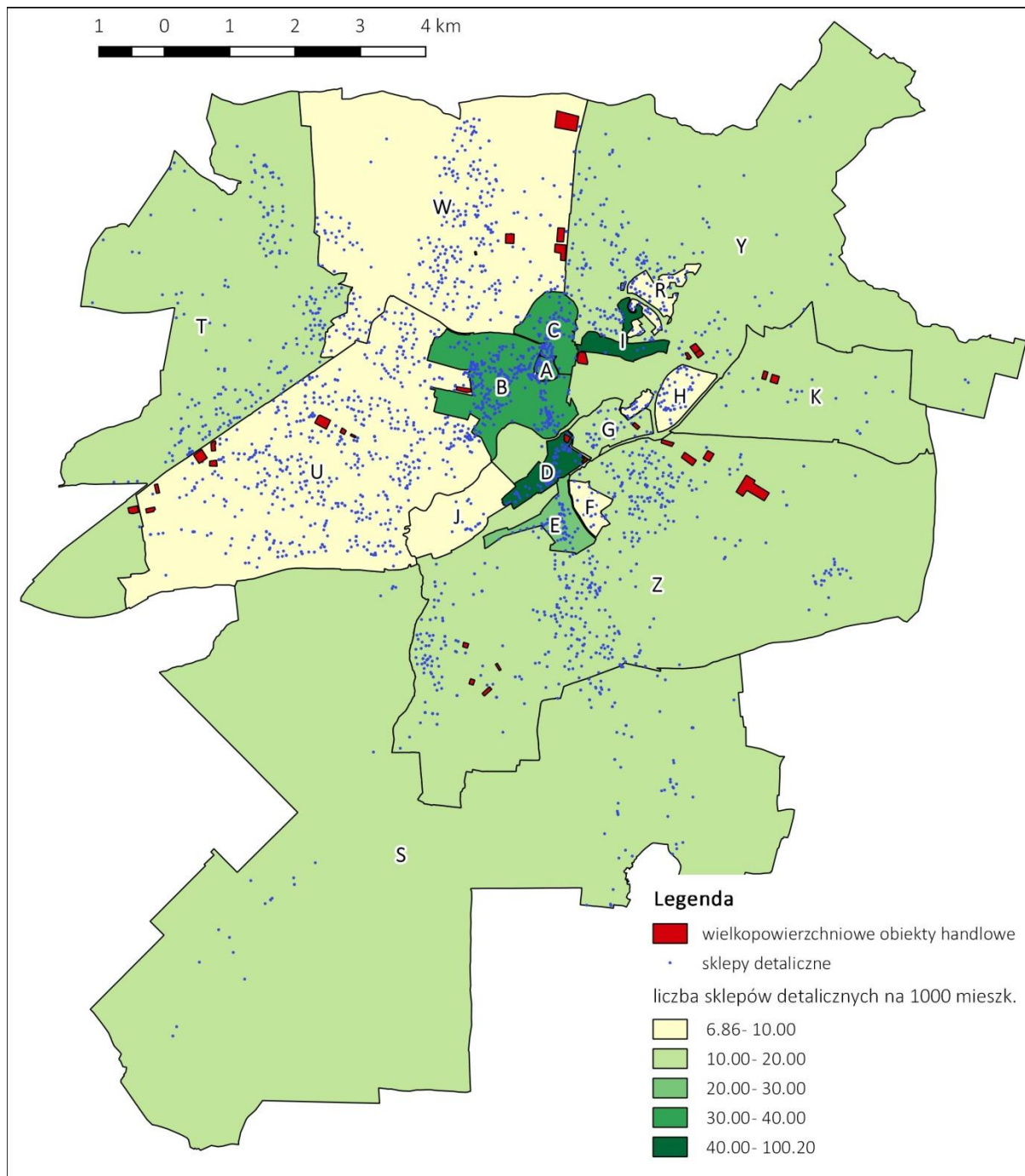
Największa koncentracja sklepów detalicznych w stosunku do liczby ludności (jako potencjalnych klientów) dotyczy centralnie położonych jednostek urbanistycznych: Podzamcza i Czwartku, Starego Miasta, Śródmieścia, rejonu ul. Kalinowszczyzna i rejonu Dworca PKP – w szczególności wzdłuż najważniejszych ulic i placów miasta (rozkład przestrzenny został zaprezentowany na mapie 2.8). Istotne wydaje się wyróżnienie **Rejonu Dworca PKP**, gdzie koncentracja jest największa ze wszystkich jednostek. Wynika to z ponadlokalnego charakteru lokowanych tam punktów handlowych. Punkty usługowe prowadzone na obszarze wymienionych wyżej jednostek urbanistycznych mają w większości charakter usług podstawowych, zaspokajających najpilniejsze potrzeby ludności. Zakres prowadzonej działalności pozwala przypuszczać, że właściciele tych niewielkich przedsiębiorstw nie dysponują odpowiednimi zasobami finansowymi, które pozwoliłyby na rozwój ich działalności. Problemem jest niska rentowności przedsięwzięć i w związku z tym ograniczone możliwości pozyskania opłacalnych ofert na rynku kredytowym.

Zdjęcie 2.1 – przykłady lokalnych punktów usługowych położonych na obszarze koncentracji usług (zdjęcia wykonane na zlecenie UM Lublin).

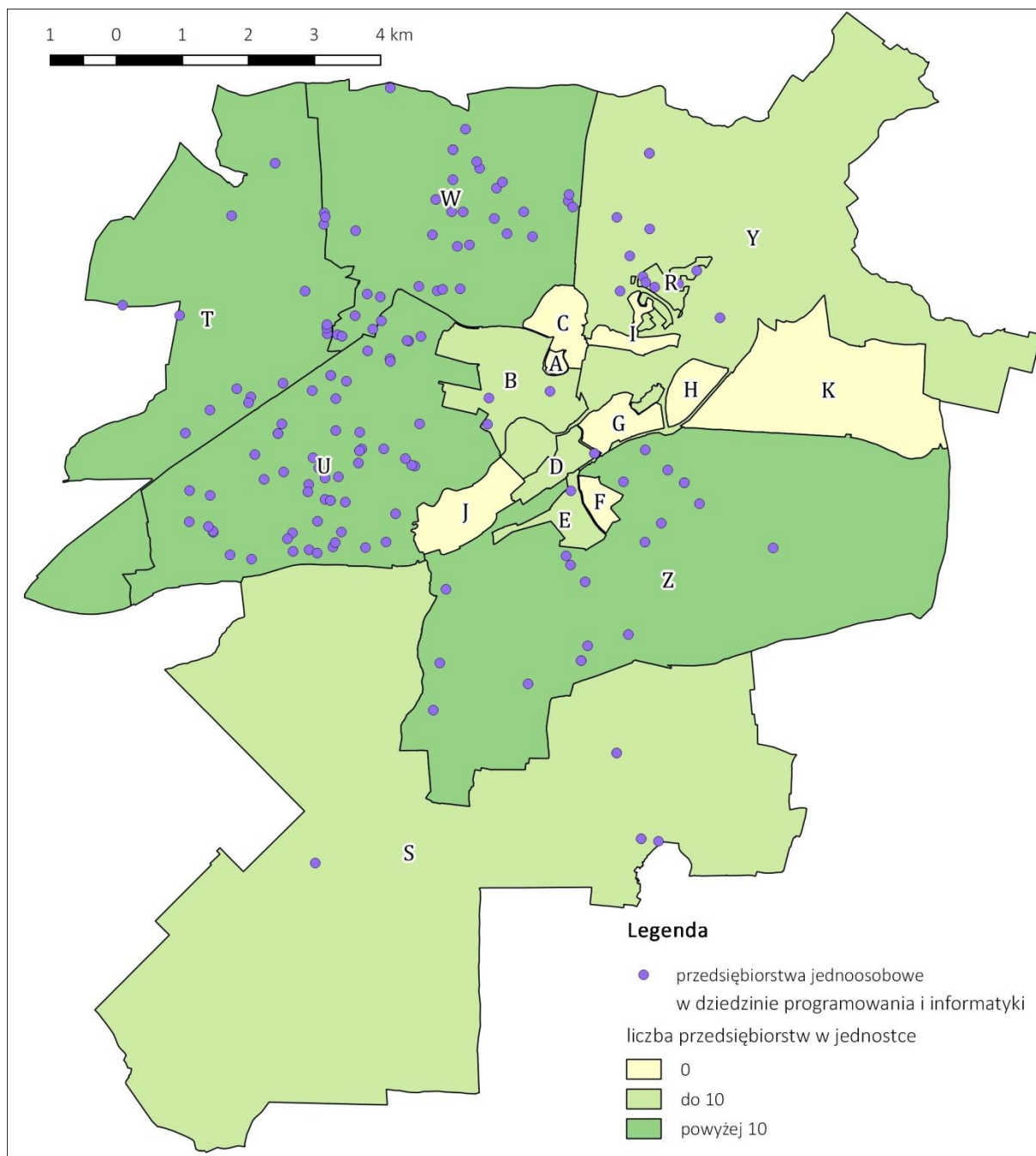

Mapa 2.8 – punkty handlu detalicznego i wielkopowierzchniowe obiekty handlowe (opracowanie na zlecenie UM Lublin).

Lokalne punkty handlowe są narażone na silną konkurencję wielkopowierzchniowych obiektów handlowych. Centra handlowe nie tylko przyciągają klientów ciekawszą ofertą, ale ze względu na położenie w większości na przedmieściach, osłabiają wiodącą rolę centrum miasta jako ośrodka handlu. 3 zaznaczone na mapie 2.8 obiekty wielkopowierzchniowe zostały zlokalizowane w centrum Lublina. Ich położenie powoduje wzmożoną konkurencję dla lokalnych podmiotów, a jednocześnie (ze względu na izolację przestrzenną – położenie przy ruchliwych, wielopasmowych drogach), nie są zintegrowane z resztą tkanki miejskiej – wygodne korzystanie z ich oferty handlowej wymaga używania samochodu.

Mapa 2.9 - indywidualne przedsiębiorstwa informatyczne (opracowanie na zlecenie UM Lublin)

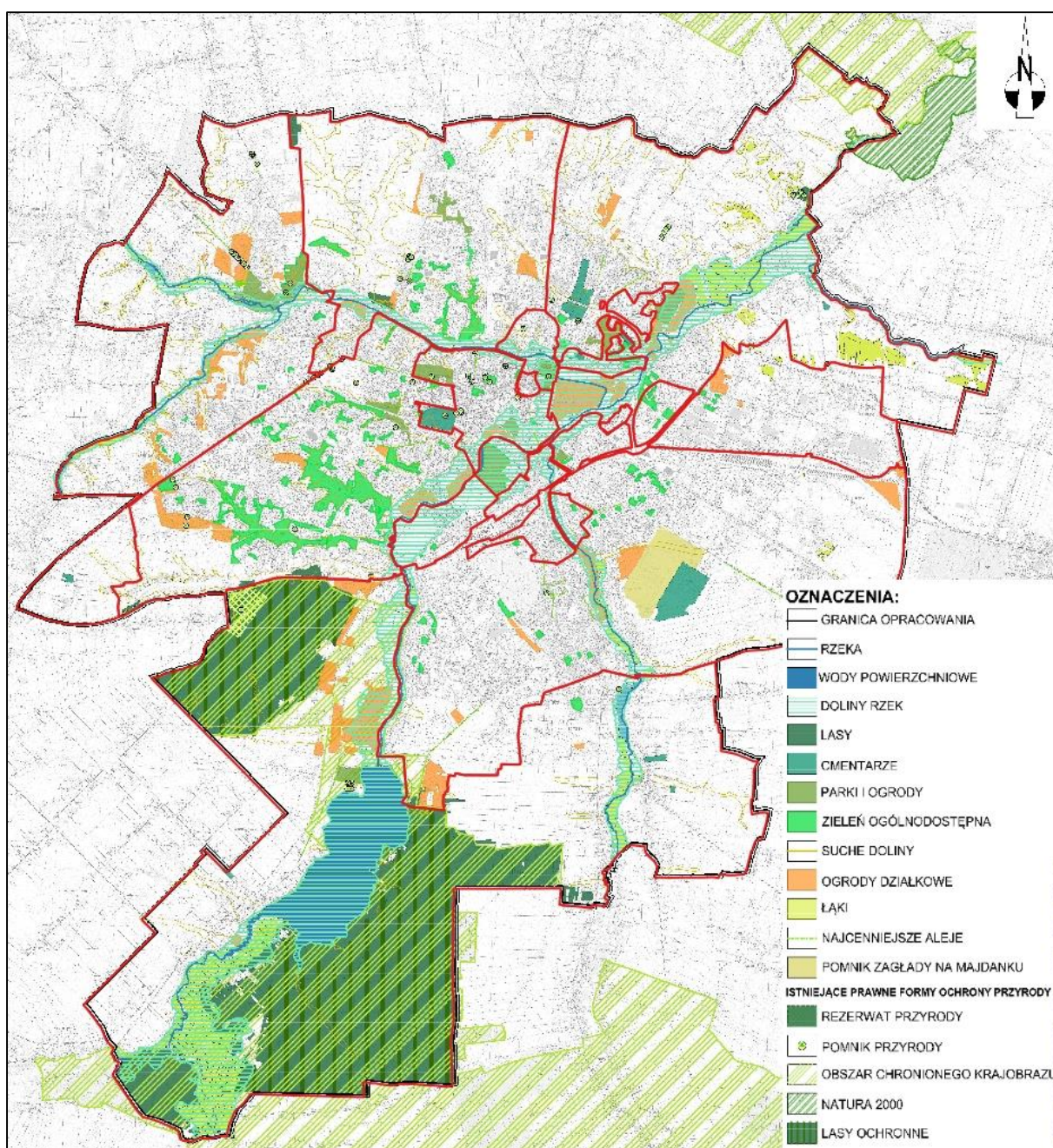
Mapa 2.9 przedstawia przestrzenne rozłożenie jednoosobowych przedsiębiorstw działających w dziedzinie programowania i informatyki. Powyższe zjawisko w sposób uproszczony ilustruje rozkład przedsiębiorstw, które charakteryzują się wysokim kapitałem ludzkim zatrudnionych, a jednocześnie wysoką produktywnością. Ograniczenie analizy do przedsiębiorstw indywidualnych jest powodowane potrzebą wykluczenia np. prestiżowych motywów lokalizacji działalności oraz chęcią powiązania analizy gospodarczej z sytuacją społeczną. Analiza wskazuje, że jednostki o obniżonym potencjale dla przedsiębiorstw wysokoprodukcyjnych to: **Stare Miasto, Podzamcze i Czwartek, Rejon ul. Kalinowszczyzna, ul. Łęczyńskiej, ul. Krochmalnej**, a także **Koźminek, Osiedle Tatary i Zadębie**.

Stan środowiska

System przyrodniczy miasta

Analiza systemu przyrodniczego (mapa 2.10) wskazuje na kilka zagrożeń i problemów przyrodniczych. Centralna część Lublina, w szczególności jednostki urbanistyczne: **Rejon ul. Krochmalnej, Rejon Dworca PKP, ul. Kalinowszczyzna, Podzamcze i Czwartek**, oraz południowo-zachodnia część **Śródmieścia** mogą być narażone na zalania lub podtopienia w sytuacji podwyższonego poziomu wód rzeki Bystrzycy. Cały centralny fragment miasta (poza doliną Bystrzycy) pozbawiany jest odpowiedniej liczby terenów zielonych, a jakość istniejących jest niewystarczająca. Problem szczególnie dotyczy **Śródmieścia**, gdzie gęsta historyczna zabudowa uniemożliwia lokalizację dużych przestrzeni zielonych.

Mapa 2.10 – system przyrodniczy miasta (źródło: materiały do Studium gminy, UM Lublin).

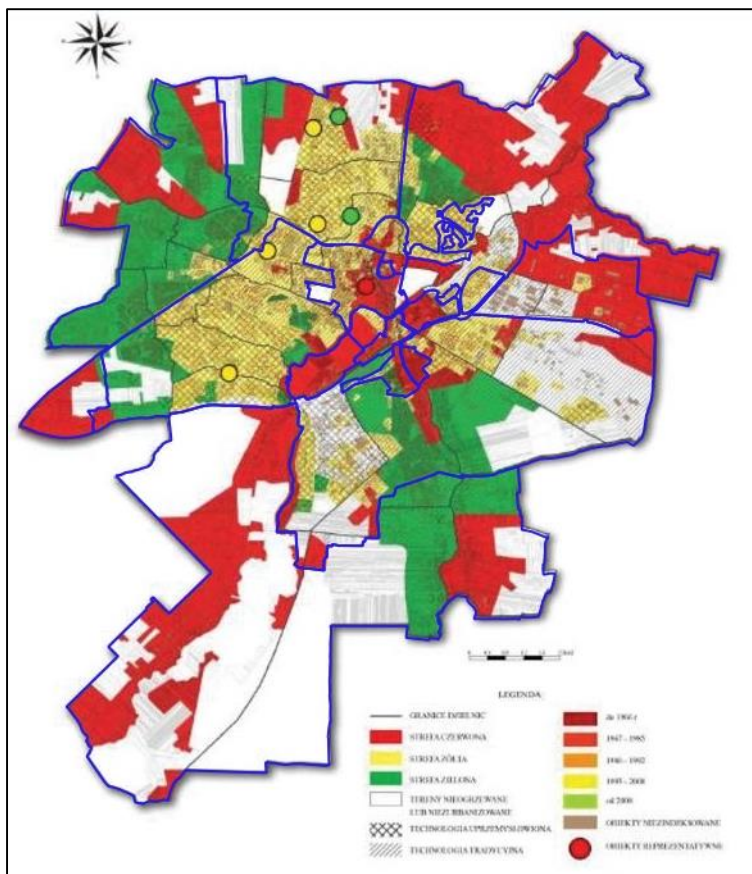

Zanieczyszczenie powietrza

Korzystanie z indywidualnych źródeł ciepła jest podstawową przyczyną (obok ruchu samochodowego) niskich emisji – najsilniej wpływających na jakość powietrza w mieście. Indywidualne systemy grzewcze często nie spełniają wymogów ochrony środowiska i przyczyniają się do pogorszenia jakości powietrza. Według danych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Lublinie z 2015 r. w mieście zostały przekroczone normy emisji cząstek PM10 (ponad 1500 Mg/rok), cząstek PM2,5 (ponad 1500 Mg/rok), emisje NO₂ i SO₂ (ponad 2000 Mg/rok). Wszystkie wartości lokują Lublin na początku listy najbardziej zanieczyszczonych powiatów województwa lubelskiego. Kumulacja zanieczyszczeń pochodzących z niskich emisji, w tym spalin samochodowych, i od emitentów punktowych powoduje obniżenie jakości powietrza szczególnie obszarów gęsto zabudowanych w centrum miasta.

Mapa 2.11 przedstawia strefy energetyczne wyznaczone na potrzeby audytu energetycznego Lublina. Kolorem czerwonym oznaczono tereny o najwyższej emisji, których system ogrzewania opiera się przede wszystkim na indywidualnych piecach węglowych. Kolorem żółtym i zielonym wskazano zabudowę o lepszych parametrach, ogrzewaną przez sieć LPEC oraz przez kotłownie gazowe. Wydajność energetyczna budynków wpływa na jakość powietrza i mikroklimatu miasta. Ogrzewanie oparte na piecach indywidualnych dotyczy przede wszystkim jednostek: **Rejon ul. Krochmalnej, Kośminek, Rejon ul. Łęczyńskiej, Rejon Dworca PKP**, a także znacznej części **Śródmieścia, Starego Miasta oraz Podzamcza i Czwartku**. Problem dotyczy również zewnętrznych jednostek: **Obszaru I, Obszaru V i Zadębia**.

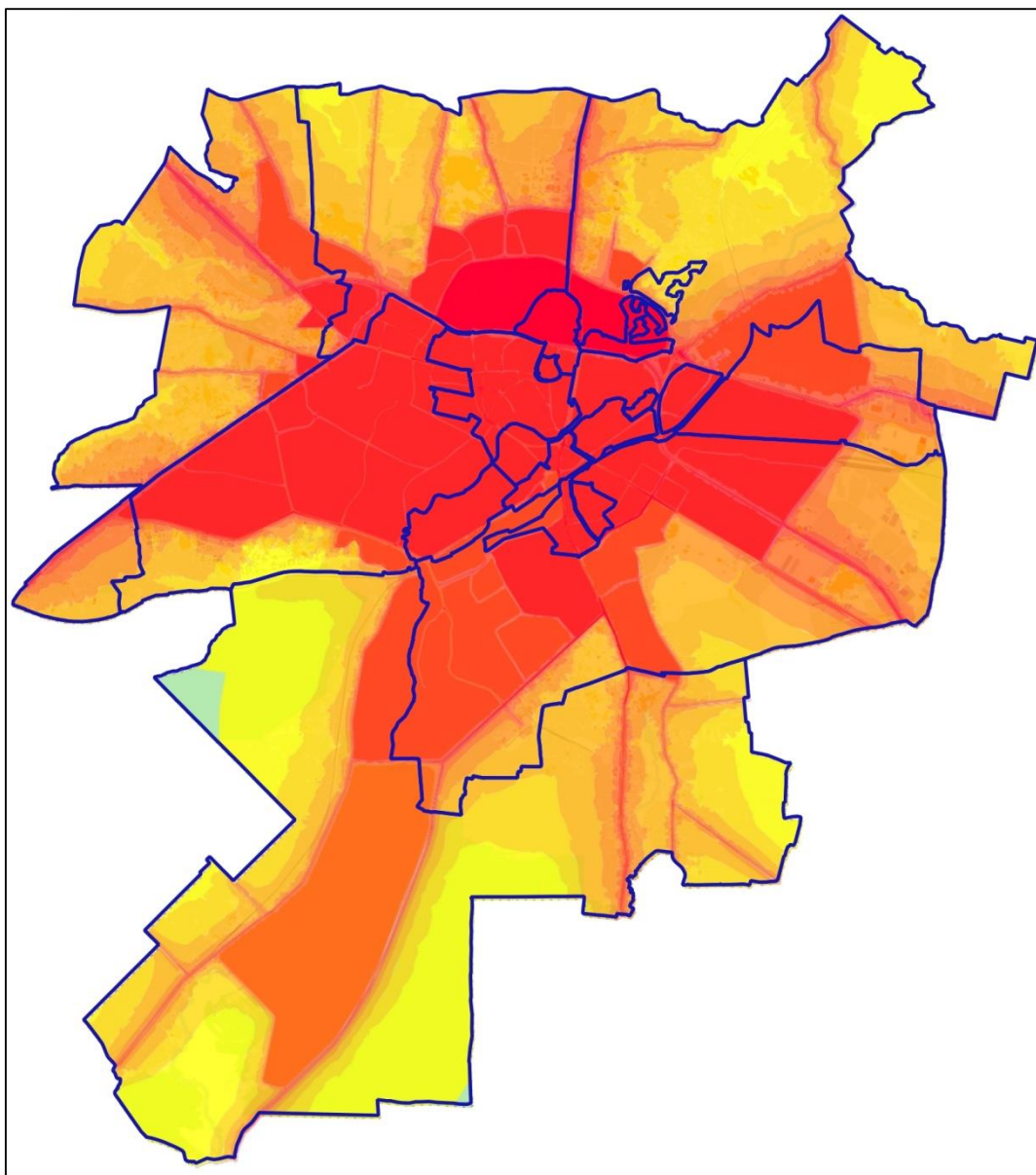
Mapa 2.11 – strefy energetyczne (źródło: Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla miasta Lublin z 2015 r.).

Hałas drogowy

Intensywny ruch samochodowy jest również główną przyczyną przekraczania norm natężenia hałasu. Problem hałasu dotyczy przede wszystkim terenów położonych w bezpośrednim sąsiedztwie dróg i linii kolejowych. W mniejszym stopniu dotyczy gęściej zabudowanych obszarów, na których istnieje wiele barier rozprzestrzeniania się hałasu. Znaczącym źródłem hałasu jest linia kolejowa, która przebiega przez centrum miasta. Na mapie 2.12 przedstawiono akustycznej mapę akustyczną Lublina, która przedstawia natężenie hałasu uśrednione dla pór dziennej, wieczornej i nocnej. Największe natężenia hałasu dotyczą przede wszystkim jednostek urbanistycznych położonych w centrum miasta, oraz fragmentów innych jednostek przeciętych szerokimi arteriami komunikacyjnymi, w tym trasami wylotowymi.

Mapa 2.12 - hałas drogowy (źródło: mapa akustyczna Lublina - geoportal.lublin.eu).

Analiza przestrzenno-funkcjonalna

Pokrycie planistyczne

Mapa 2.13 prezentuje stopień pokrycia planistycznego w poszczególnych jednostkach urbanistycznych. Kolorem brązowym oznaczono obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, kolorem żółty te fragmenty miasta, dla których przystąpiono do sporządzania planów.

Największy stopień pokrycia planistycznego charakteryzuje dzielnice położone łukiem na północ od centrum miasta. Jednocześnie centralne jednostki urbanistyczne: **Stare Miasto, Śródmieście, Podzamcze i Czwartek, Rejon ul. Kunickiego, rejon ul. Krochmalnej** są prawie zupełnie pozbawione planów miejscowych (za wyjątkiem obszaru Modelowej Rewitalizacji). Planów miejscowych pozbawione są również w znacznym stopniu południowe dzielnice Lublina. Dominujące zagospodarowanie tych

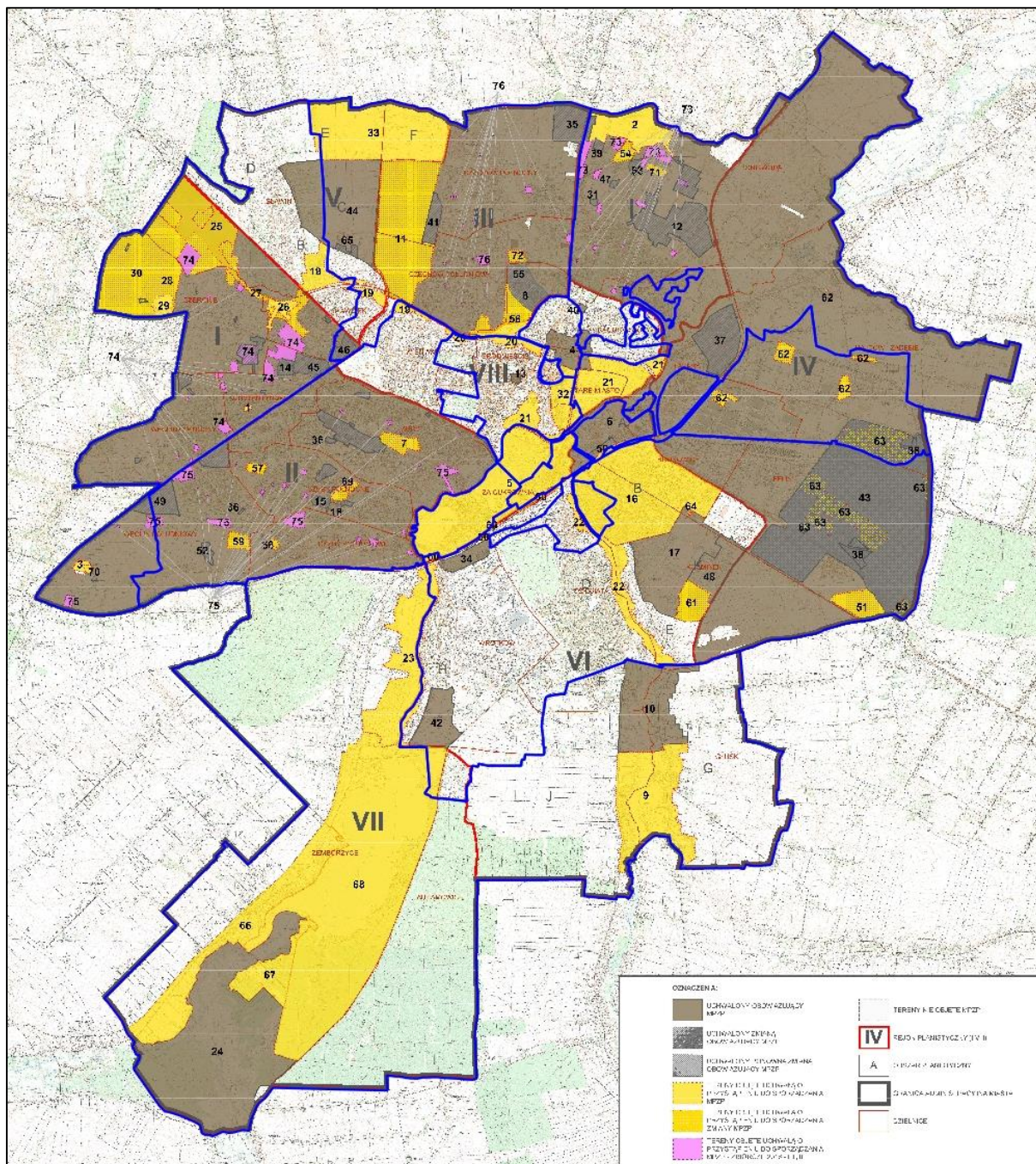

obszarów (rozległe tereny otwarte, w tym lasy i zalew Zemborzycki) pozwalają przypuszczać, że uchwalenie planów miejscowych dla tych terenów nie jest tak istotne, jak uporządkowanie sytuacji jednostek w centrum Lublina.

Proces planistyczny został ponadto zainicjowany na obszarze następujących jednostek urbanistycznych: **Rejon ul. Krochmalnej, Rejon Dworca PKP, Kośminek** oraz fragmenty **Śródmieścia** na południe od najstarszej części miasta. Niski stopień pokrycia planistycznego prowadzi do chaosu przestrzennego: nowo powstająca zabudowa jest chaotyczna, a decyzje inwestycyjne nie są koordynowane na poziomie samorządu, co prowadzi do obniżenia poziomu ładu przestrzennego. Jednocześnie jednostki urbanistyczne położone w centrum miasta charakteryzują się wykształconą strukturą przestrzenną, której zmiana (naprawa) wymaga dużo większego zaangażowania: inwestycji publicznych i prywatnych oraz koordynacji w formie planów miejscowych. Degradacja ładu przestrzennego wyraża się niską jakością architektury, chaotyczną kolorystyką zabudowy, brakiem dbałości o detale zarówno w przestrzeni publicznej jak i prywatnej, oraz zaburzoną funkcjonalnością terenów nieobjętych planami miejscowymi. Brak zasad dotyczących reklam skutkuje chaosem wizualnym i informacyjnym, który jest szczególnie dotkliwy w centrum Lublina – niska jakość przestrzeni negatywnie wpływa na wszystkie aspekty życia.

Mapa 2.13 – pokrycie planistyczne, stan na koniec 2016 r. (źródło: UM Lublin).

Dostępność piesza

Poruszanie się pieszo jest najbardziej uniwersalną i inkluzywną formą przemieszczania się. Jakość przestrzeni pieszych systematycznie rośnie – Lublin jako jedno z pierwszych miast w Polsce przyjął Standardy piesze (2016 r.), w których zdefiniowano podstawowe problemy poruszania się po mieście.

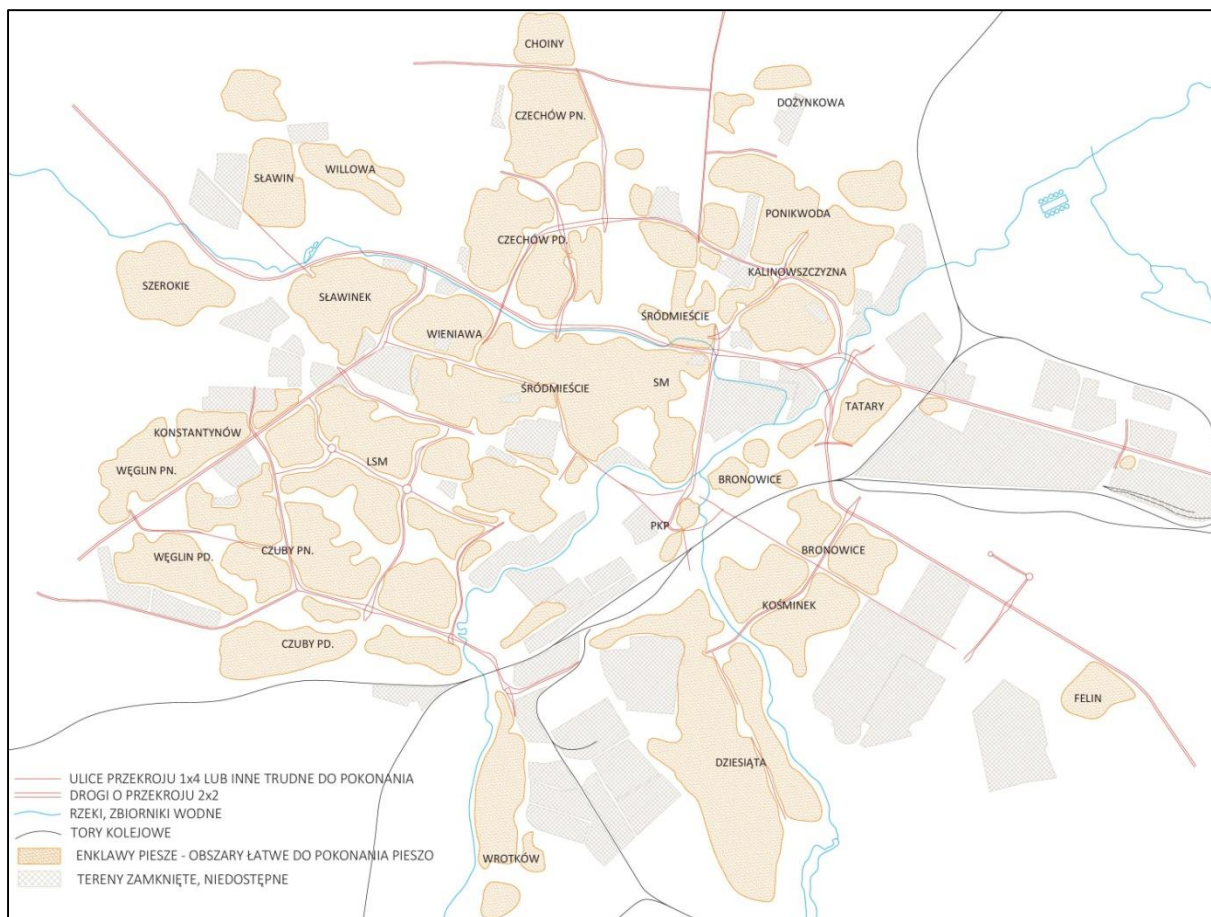
Na poziomie planistycznym należą do nich:

- układ drogowy – istnienie szerokiej arterii komunikacji drogowej stanowiących istotną barierę w poruszaniu się (enklawy ruchu pieszego i rozdzielające je najważniejsze bariery przedstawiono na mapie 2.14),

- ukształtowanie powierzchni – duże względne różnice wysokości utrudniają poruszanie się,
- tereny kolejowe – które dzielą miasto na wyraźne dwie części i stanowią bardzo trudną do pokonania barierę przestrzenną,
- osiedla grodzone i inne bariery w skali lokalnej.

Na poziomie zagospodarowania ulic podstawowym problemem jest niedostosowana infrastruktura piesza lub jej brak, niedostateczna liczba przejść dla pieszych, parkingi i zagospodarowanie przestrzeni przy centrach handlowych.

Mapa 2.14 – enklawy i bariery piesze (źródło: Miasto dla ludzi. Lubelskie standardy infrastruktury pieszej, arch. Krzysztof Jaraszkiwicz na zlecenie UM Lublin).

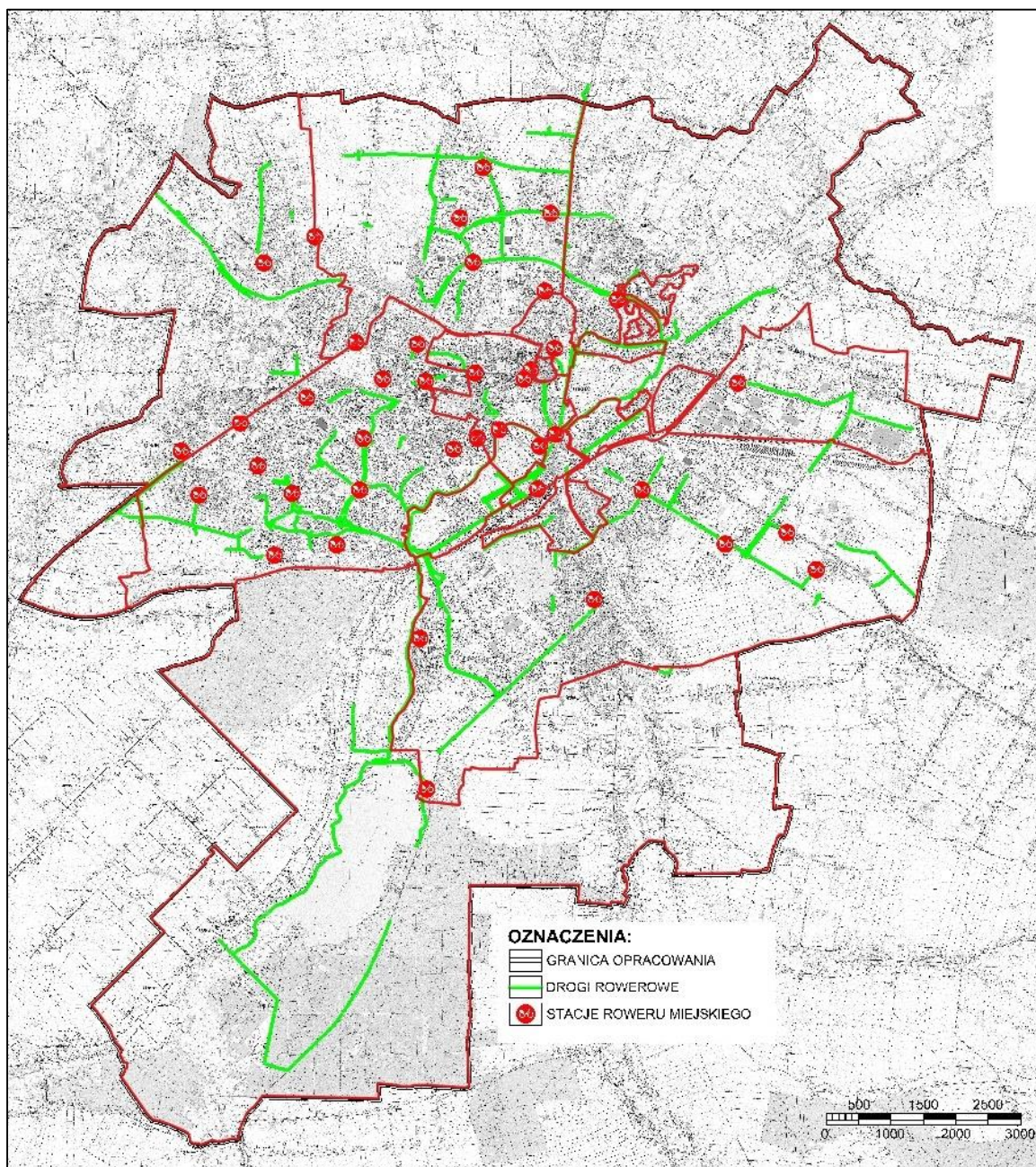
Problem rozdrobnienia przestrzeni dla pieszych (mapa 2.14) dotyczy przede wszystkim wielorodzinnych osiedli mieszkaniowych poprzecinanych szerokimi ulicami. Jednostki urbanistyczne położone w centrum miasta, choć same tworzą spójne obszary ruchu pieszego, to są od siebie oddzielone również arteriami komunikacyjnymi (al. Tysiąclecia, al. Unii Lubelskiej czy ul. Lubelskiego Lipca '80).

Infrastruktura rowerowa

Sieć infrastruktury rowerowej w Lublinie obejmuje łącznie 139 km tras różnego typu (wydzielone ścieżki rowerowe, pasy rowerowe na jezdniach, ciągi pieszo-rowerowe). Uzupełnieniem sieci jest Lubelski Rower Miejski, systematycznie uzupełniany o nowe stacje (obecnie w Lublinie i Świdniku działa 90 stacji,

a do dyspozycji użytkowników jest 891 rowerów). Infrastruktura rowerowa nie stanowi spójnej sieci. Szczególnie widoczne są braki i przerwy w ciągach komunikacji rowerowej w jednostkach urbanistycznych: **Śródmieście, Podzamcze i Czwartek oraz Rejon ul. Kunickiego**. Żadnej infrastruktury rowerowej nie wybudowano na **Starym Mieście**. Szczególnie dotkliwy jest brak bezpiecznych połączeń na najważniejszych szlakach komunikacyjnych, łączących np. Dworzec PKP z centrum miasta.

Mapa 2.15 – infrastruktura rowerowa (źródło: materiały do Studium gminy, UM Lublin).

Negatywne zjawiska techniczne

Stan zabudowy

Jednostki urbanistyczne, których tkanka miejska składa się głównie ze starej zabudowy, tj. przede wszystkim **Śródmieście, Stare Miasto, Rejon Dworca PKP, Podzamcze i Czwartek**, charakteryzują wysokie potrzeby remontowe. Techniczny stan zabudowy powiązany jest z jej wiekiem – w jednostce wymienionych jednostkach urbanistycznych udział budynków powstałych przed 1962 r. przekracza 50%. Przykłady stanu technicznego starej zabudowy zaprezentowano na kolejnych zdjęciach.

Zdjęcie 2.2 - przykłady zabudowy mieszkaniowej w Śródmieściu Lublina (zdjęcia wykonane na zlecenie UM Lublin).

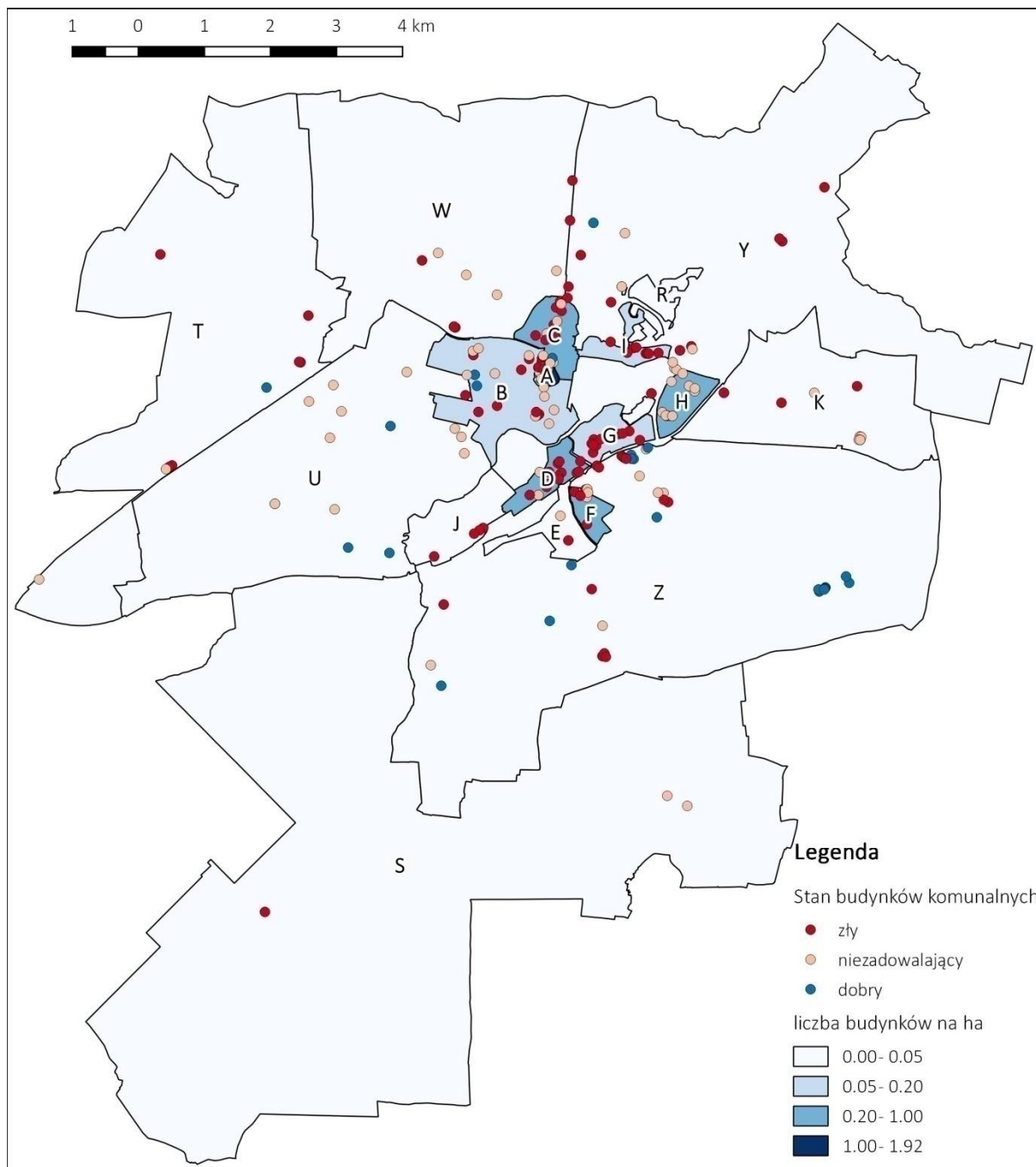

Zabudowa komunalna

Zasobem mieszkaniowym w Lublinie zarządza Zarząd Nieruchomości Komunalnych oraz Lubelskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej. Wykaz obiektów komunalnych, których właścicielem jest miasto Lublin, obejmuje listę ponad 200 nieruchomości. Na mapie 2.16 zaznaczono lokalizację mieszkaniowych nieruchomości komunalnych, których wyłącznym właścicielem jest miasto, oraz ich stan techniczny, uwzględniający podłączenie nieruchomości do podstawowych mediów: sieci centralnego ogrzewania i sieci gazowej. Określeniem „zły stan” opisano te nieruchomości, które nie mają dostępu do obu wymienionych instalacji. Jeżeli nieruchomość posiada dostęp do jednej z nich określono jej stan jako średni. Najwyższym zagęszczeniem obiektów komunalnych, a jednocześnie najwyższymi potrzebami modernizacyjnymi charakteryzują się jednostki urbanistyczne położone w centralnej części

miasta: Stare Miasto, Podzamcze i Czwartek, Rejon Dworca PKP oraz Koźminek i Osiedle Tatary. Obiekty w złym lub niezadowalającym stanie technicznym przeważają również na terenie Śródmieścia, Rejonu ul. Kalinowszczyzna i ul. Łęczyńskiej.

Mapa 2.16 – rozmieszczenie mieszkaniowych nieruchomości komunalnych – własności miasta Lublin oraz ich stan ze względu na dostęp do mediów: centralnego ogrzewania i instalacji gazowej (źródło: dane Zarządu Nieruchomości Komunalnych, opracowanie na zlecenie UM Lublin).

Sieć ciepłownicza

Na mapie 2.17 przedstawiono sieć ciepłowniczą na tle jednostek urbanistycznych. Sieć nie dociera przede wszystkim do rozległych, peryferyjnych fragmentów miasta, zabudowanych przede wszystkim

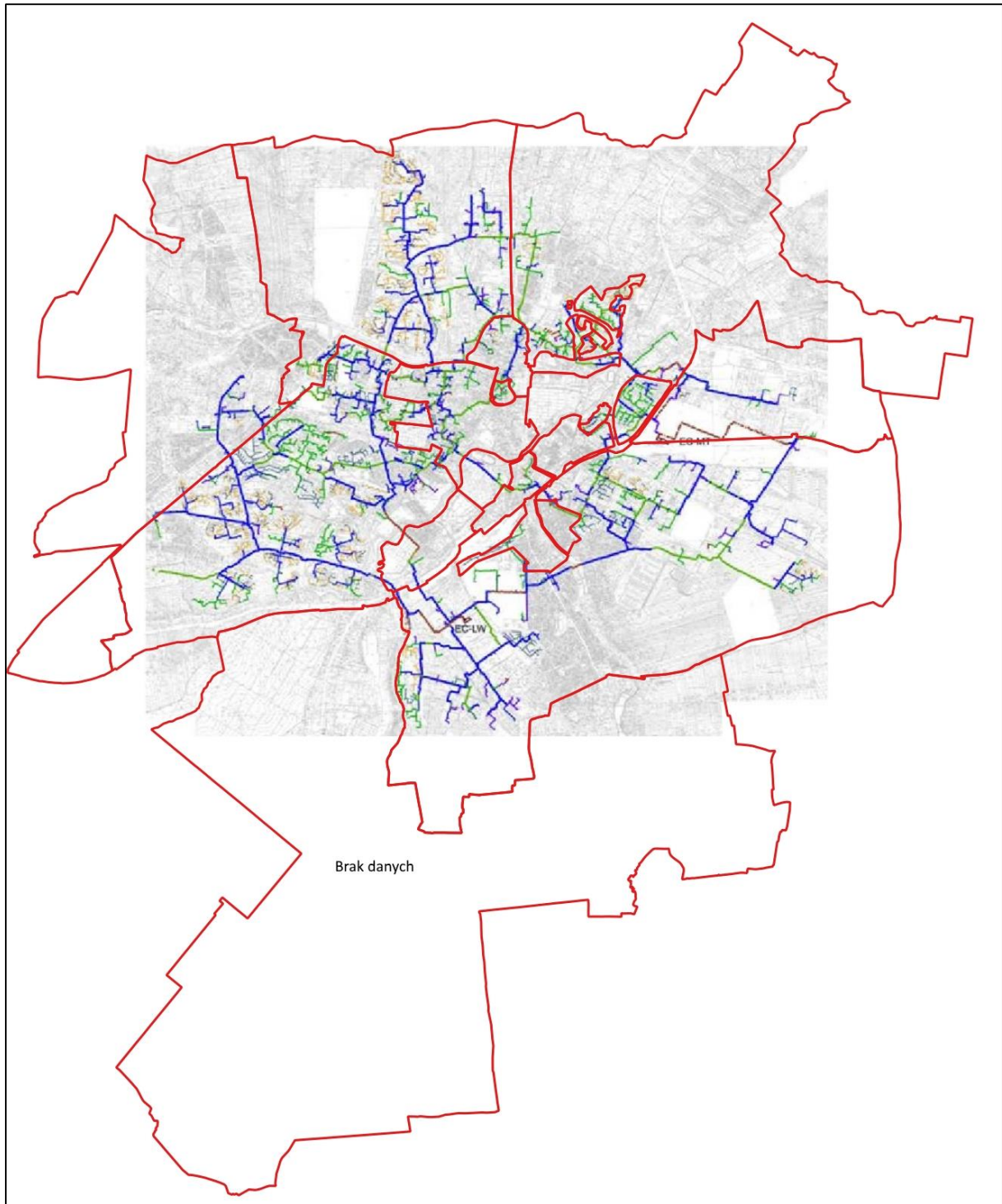

rozproszoną jednorodziną zabudową mieszkaniową. Ze względu na wysokie koszty i niewielką liczbę odbiorców budowa sieci na terenach o takim zagospodarowaniu nie opłaca się. Inaczej wygląda kwestia jednostek: **Śródmieście, Rejon Dworca PKP** czy **Rejon ul. Kunickiego i Kośminek**. Na tych terenach istnieje intensywna zabudowa miejska. Brak dostępu do sieci ciepłowniczej przyczynia się do wielowymiarowego obniżenia jakości życia mieszkańców, od niższego standardu mieszkań i budynków, przez podniesienie kosztów eksploatacji do gorszej jakości powietrza ze względu na konieczność stosowania indywidualnych źródeł ciepła.

Mapa 2.17 - sieć ciepłownicza (źródło: UM Lublin).

2.5 Wskazanie obszaru zdegradowanego

Występowanie negatywnych zjawisk społecznych

Podstawowym kryterium wyznaczenia obszaru zdegradowanego, zarówno wg *Wytycznych*, jak i ustawy o rewitalizacji, jest występowanie kryzysowych zjawisk społecznych. Wyżej zaprezentowana analiza pozwala na wskazanie, ze względu na negatywne wartości syntetycznego wskaźnika społecznego, w pierwszej kolejności jednostek: **Stare Miasto, rejon dworca PKP, rejon ul. Łęczyńskiej i rejon ul. Kalinowszczyzna**. Ponadto negatywne zjawiska społeczne w większej skali niż w pozostałej części miasta występują również w jednostkach **Kośminek, rejon ul. Kunickiego, rejon ul. Krochmalnej, Zadębie, Śródmieście oraz Podzamcze i Czwartek** (mapa 2.7).

Występowanie pozostałych zjawisk negatywnych

Mapa 2.18 prezentuje podsumowanie występowania negatywnych zjawisk: gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych w jednostkach urbanistycznych analizowanych w poprzednim rozdziale. Na mapie oznaczono dodatkowo jednostki urbanistyczne, dla których został stwierdzony kryzys w sferze społecznej.

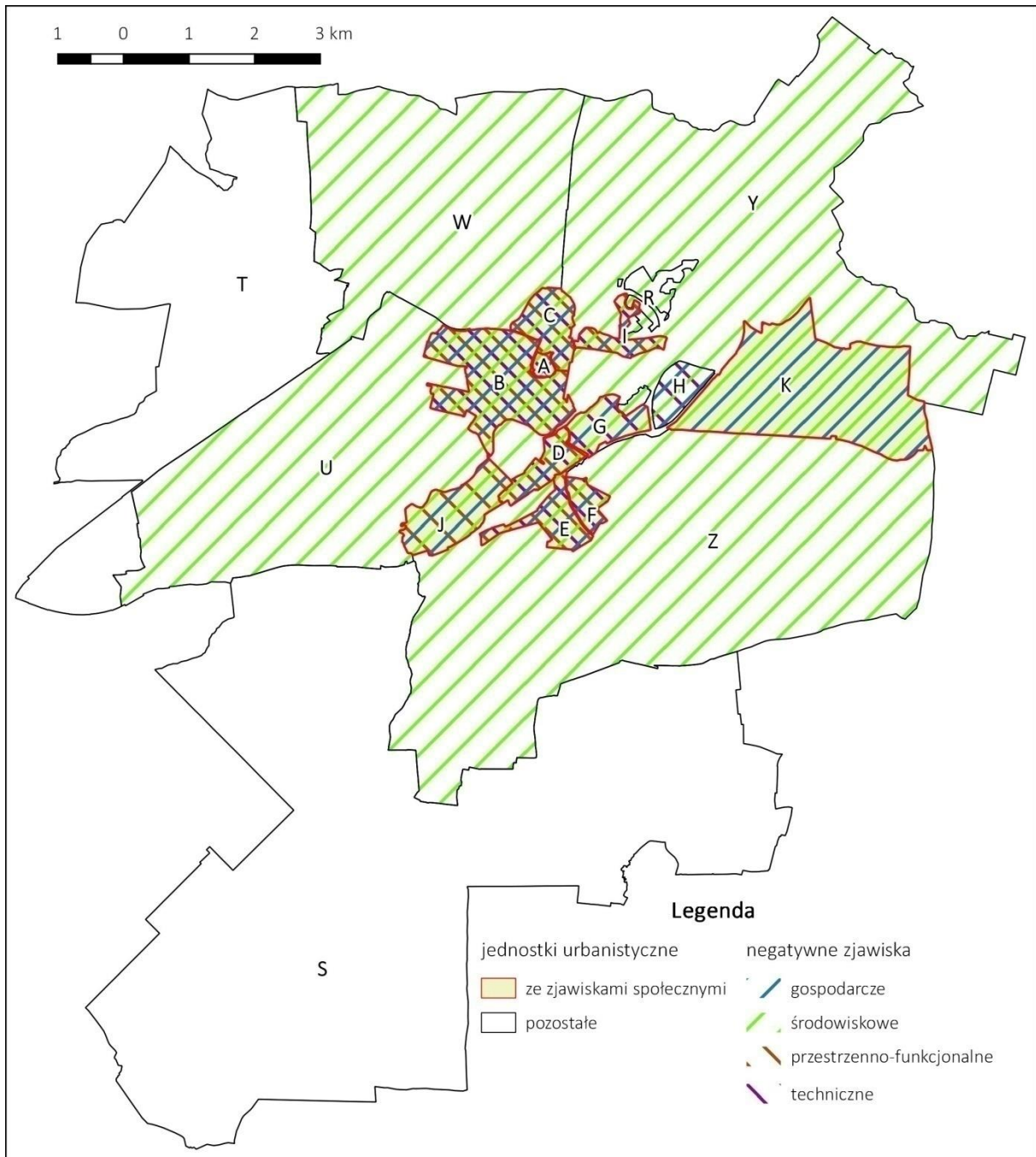
Analiza występowania problemów w różnych sferach pozwala stwierdzić, że w jednostkach urbanistycznych, dla których stwierdzono kryzys społeczny, występują także problemy o innym charakterze. Tym samym obszar ten spełnia warunki umożliwiające uznanie go za obszar zdegradowany. Można przy tym stwierdzić, że wskazany pierwotnie w roku 2005 obszar do prowadzenia działań rewitalizacyjnych wyznaczony został z dużą trafnością, gdyż faktycznie wszystkie z jednostek charakteryzujących się koncentracją negatywnych zjawisk społecznych w powiązaniu z innymi zjawiskami kryzysowymi, znalazły się w obszarze zakwalifikowanym wówczas do rewitalizacji.

Wyznaczenie obszaru zdegradowanego

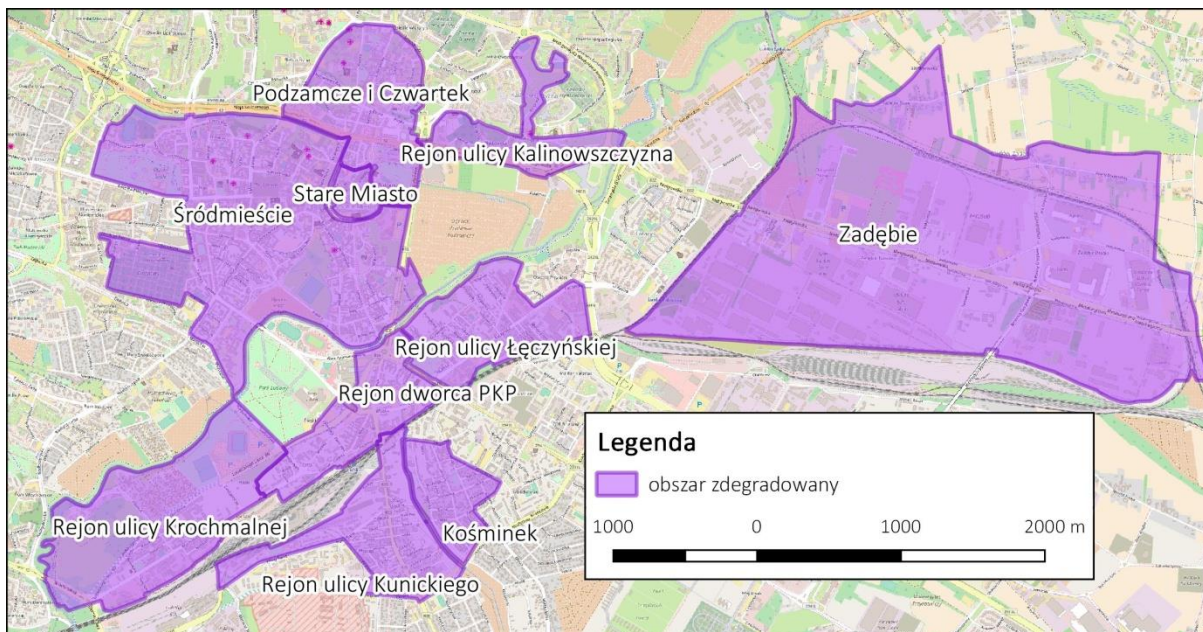
Podsumowując powyższą analizę obszar zdegradowany łączy występowanie kryzysu społecznego z innymi negatywnymi zjawiskami. Ten warunek spełniają wszystkie jednostki urbanistyczne dotknięte występowaniem negatywnych zjawisk społecznych, które charakteryzują się wyższymi wartościami wskaźnika syntetycznego albo łącznym wystąpieniem wysokiej wartości wskaźnika wraz z innymi kryzysowymi zjawiskami społecznymi. Do obszaru zdegradowanego zaliczono: **Rejon Dworca PKP, Rejon ul. Kalinowszczyzna, Kośminek, Rejon ul. Krochmalnej, Rejon ul. Kunickiego, Rejon ul. Łęczyńskiej, Podzamcze i Czwartek, Stare Miasto, Śródmieście oraz Zadębie**. Granice obszaru rewitalizacji obrazuje mapa 2.19.

Mapa 2.18 – zestawienie zjawisk negatywnych (opracowanie na zlecenie UM Lublin).

Mapa 2.19 – granice obszaru zdegradowanego (opracowanie na zlecenie UM Lublin).

2.6 Wyznaczenie obszaru rewitalizacji

Obszar rewitalizacji to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Dążąc do zapewnienia koncentracji interwencji publicznej służącej podniesieniu jej skuteczności w *Wytycznych* zapisano, że obszar rewitalizacji nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy.

W przypadku Lublina, biorąc także pod uwagę dotychczasowe doświadczenia rewitalizacyjne uznano, że argument o potrzebie koncentrowania działań rewitalizacyjnych jest ważki i zasługuje na uwzględnienie. Tym samym zaproponowano wyznaczenie obszaru rewitalizacji na części obszaru zdegradowanego, która ma wysokie znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego całego Lublina. Do obszaru rewitalizacji zaliczono po pierwsze te jednostki, które charakteryzowały się najwyższymi wartościami wskaźnika syntetycznego, opisującego koncentrację negatywnych zjawisk społecznych, oraz te, w których wysokim wartościom wskaźnika towarzyszą inne kryzysowe zjawiska społeczne (**Stare Miasto, Rejon Dworca PKP, Rejon ul. Kunickiego, Rejon ul. Kalinowszczyzna**). Dodatkowo do obszaru rewitalizacji włączono dwie kolejne jednostki (**Śródmieście oraz Podzamcze i Czwartek**), które również charakteryzowały się negatywnymi wartościami wskaźnika, a dodatkowo ich włączenie zapewnia spójność przestrzenną obszaru rewitalizacji, co ma istotne znaczenie dla programowania spójnych i zintegrowanych działań rewitalizacyjnych. We wszystkich wskazanych wyżej jednostkach urbanistycznych wykazano kryzys w pozostałych sferach, tj. przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej,

środowiskowej i gospodarczej, co podsumowuje mapa 2.18. Ważnym aspektem wskazania jest konieczność koncentracji interwencji. Działania skoncentrowane na fragmencie obszaru zdegradowanego poprawią skuteczność interwencji publicznej i przyczynią się do sukcesu niniejszego programu.

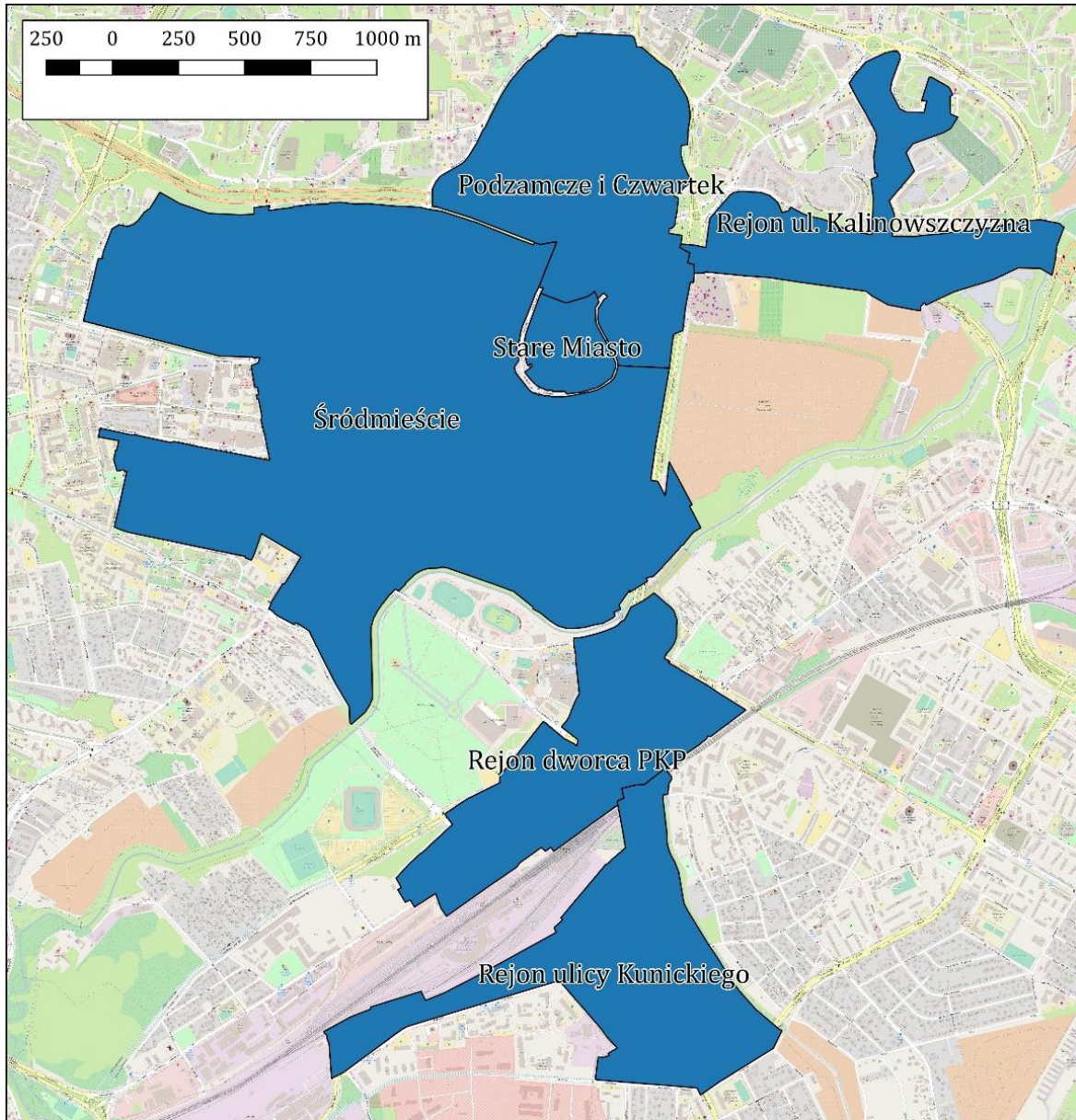
Wskazany obszar rewitalizacji to fragment obszaru zdegradowanego o największym potencjałem rozwojowym i znaczeniem dla rozwoju miasta, a tym samym podejmowanie działań rewitalizacyjnych na ich terenie powinno zapewniać największą skuteczność – nie tylko w odniesieniu do tych jednostek, ale całego obszaru rewitalizacji. Mapa 2.20 pokazuje granice obszaru rewitalizacji w podziale na jednostki urbanistyczne. Pozostawienie podziału obszaru rewitalizacji na jednostki urbanistyczne (dalej również rejony) nie służy formalnemu podziałowi na podobszary, a jedynie ułatwia prezentację wyników diagnozy w lokalizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Obszar rewitalizacji zamieszkuje łącznie 26 254 mieszkańców, co stanowi 7,68 % ludności Lublina. Powierzchnia obszaru wynosi 491,7 ha co stanowi 3,34 % powierzchni miasta.

Mapa 2.20 - obszar rewitalizacji (opracowanie na zlecenie UM Lublin).

3. Charakterystyka obszaru rewitalizacji

Poniżej skrótowo scharakteryzowano pod względem historyczno-urbanistycznym poszczególne jednostki urbanistyczne zaliczone do obszaru rewitalizacji, a ich dokładny zasięg terytorialny przedstawiono graficznie. Zbiorcze dane w zakresie liczby ludności i powierzchni zestawiono w tabeli, która potwierdza, że wyznaczony obszar rewitalizacji spełnia warunki koncentracji określone w Wytycznych (<20% powierzchni miasta, <30% liczby mieszkańców miasta).

Mapa 3.1 – Stare Miasto.

- Powierzchnia – **9,88 ha**, co stanowi **0,07%** powierzchni miasta
- Liczba mieszkańców – **1239**, co stanowi **0,36%** ludności miasta

Obszar Starego Miasta to dzielnica o średniowiecznym układzie urbanistycznym, bardzo wysokiej wartości kulturowej i zabytkowej, złożona w całości z zabudowy historycznej (100% zabudowy datowanej od XVI do XIX wieku).

Mapa 3.2 – Śródmieście.

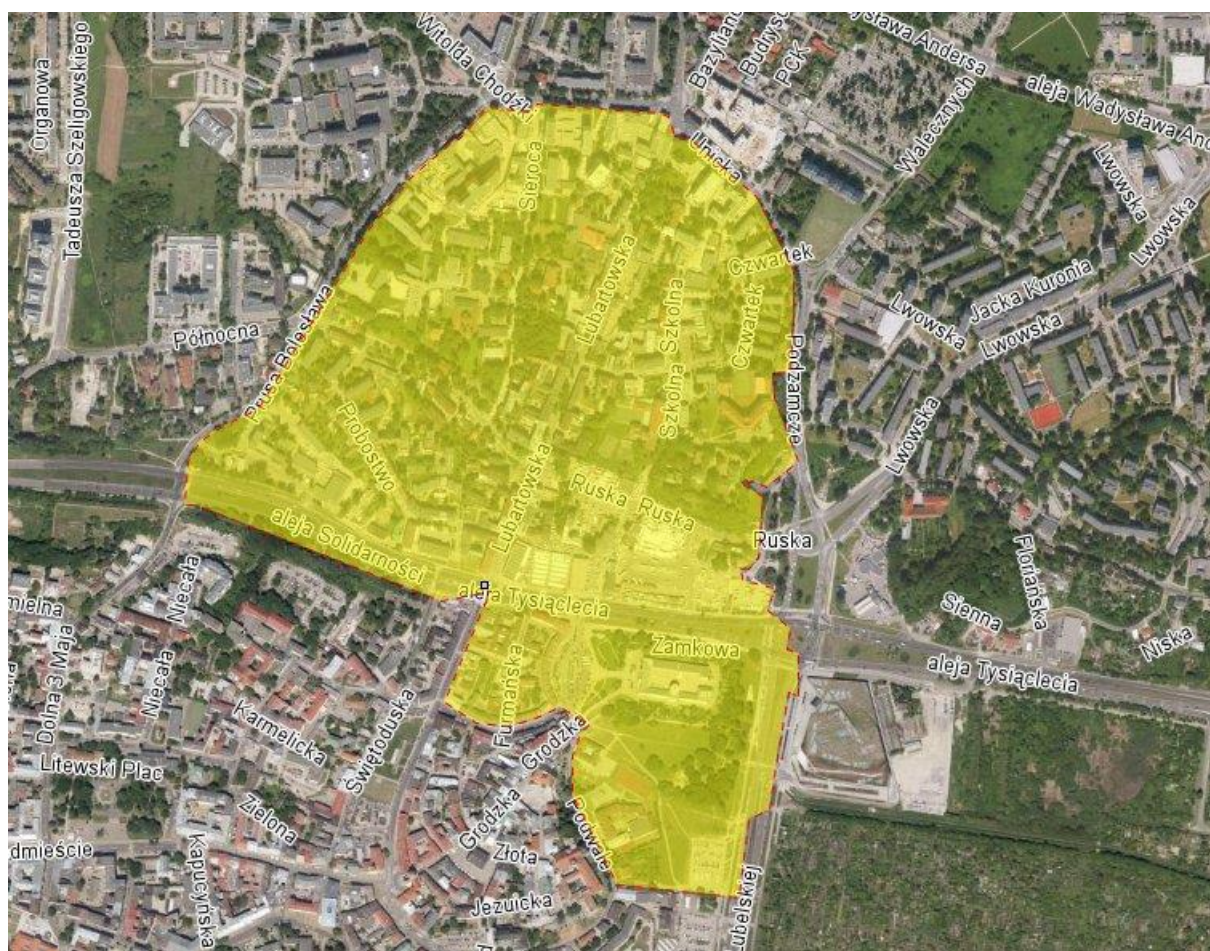

- Powierzchnia – **247,6 ha**, co stanowi **1,68 %** powierzchni miasta
- Liczba mieszkańców – **12 628**, co stanowi **3,7 %** ludności miasta

Układ przestrzenny Śródmieścia składa się ze zlewających się ze sobą dawnych przedmieść, osad i jurydyk. Rozwój miasta szybko przekroczył linię murów, w wyniku czego tkanka zabudowy jest niewiele młodsza od Starego Miasta. Krakowskie Przedmieście, stanowiące główną oś śródmieścia zostało ukształtowane pod wpływem potrzeb wynikających z funkcjonowania Trybunału Królewskiego, kiedy wokół murów miejskich wybudowano znaczną liczbę klasztorów oraz rezydencji i pałaców. Nie wszystkie z tych cennych zabytków są należycie udokumentowane, a wiele zostało przerobionych na kamienice czynszowe w XIX wieku. Zespół śródmiejski prezentuje dość zwarty układ urbanistyczny, harmonijnie wpisany w rzeźbę terenu, którego panoramy zstające się z widokami Starego Miasta nadają miastu walor wyjątkowo wyrazistej tożsamości przestrzennej. W ten układ harmonijnie wpisują się niezbyt liczne budynki z lat 30-tych a nawet z lat 50-tych XX wieku. Natomiast zaledwie kilka realizacji wysokich

budynków z lat 70-tych i 80-tych stanowi wyraźny dysonans w krajobrazie miejskim. W tamtym czasie nastąpił też zanik dbałości o starą zabudowę, o stan przestrzeni publicznych i zieleni.

Mapa 3.3 - Podzamcze i Czwartek.

- Powierzchnia – **74,23 ha**, co stanowi **0,5 %** powierzchni miasta
- Liczba mieszkańców – **5 888**, co stanowi **1,72 %** ludności miasta

Obszar obejmuje teren osady targowej Czwartek, sięgającej początków osadnictwa wczesnośredniowiecznego, oraz tereny dawnego miasta żydowskiego u podnóża wzgórza zamkowego. Część Podzamcza uległa podczas wojny całkowitemu wyburzeniu i na tym miejscu powstało w latach 1945-54 założenie urbanistyczne obecnego Placu Zamkowego oraz tereny zieleni wokół Zamku. W części zachowany został zespół urbanistyczny miasta żydowskiego z charakterystyczną zabudową oraz pojedynczymi znaczącymi zabytkami. Przebieg Alei Tysiąclecia rozdzielił ten obszar, a w połączeniu z lokalizacją dworca autobusowego oraz placów manewrowych, doprowadził do zatracenia jego dawnego charakteru. Obecnie przestrzeń dna doliny Czechówki wypełniona jest obiektami handlowymi o różnej skali, które (z jednym wyjątkiem) są obiektami tymczasowymi o bardzo niskiej jakości funkcjonalnej i przestrzennej. Zabudowa wzgórza Czwartek, pomimo niewątpliwych walorów historycznych i krajobrazowych pozostaje w cieniu aktywności handlowej Podzamcza.

Mapa 3.5 - Rejon Dworca PKP.

- Powierzchnia – **53,58 ha**, co stanowi **0,36 %** powierzchni miasta
- Liczba mieszkańców – **1 996**, co stanowi **0,58 %** ludności miasta

Tereny wzdłuż ul. 1 Maja, Wolskiej i Młyńskiej oraz wokół Placu Bychawskiego i Placu Dworcowego, które niegdyś tworzyły osadę Piaski, zostały w pełni zurbanizowane w następstwie budowy linii kolejowej i dworca PKP ponad 150 lat temu. Spowodowało to ożywienie inwestycyjne wzdłuż ulicy 1-go Maja, która w ciągu XIX i w początkach XX wieku uzyskała zwarte pierzeje kamienic i budynków administracyjnych związanych z zespołami przemysłowymi. W latach 70tych ubiegłego wieku wiele z tych kamienic pozbawiono detalu architektonicznego, w wyniku czego ulica sprawia wrażenie monotonnej i szarej. Plac Bychawski i Plac Dworcowy prezentują niezbyt kompletne kompozycje przestrzenne, natomiast pozostałe ulice (Wolska, Młyńska, Dworcowa) utraciły jakikolwiek charakter urbanistyczny i ich przestrzeń została zdefiniowana przez obiekty tymczasowe lub przypadkowe. Zespół zabudowy mieszkalno-usługowej S.M. „Unia” na południe od ulicy Fabrycznej z lat 1989-91 nie poprawił wizerunku dzielnicy – w jej okolicy dominują chaotyczne pawilony usługowe pozbawione wyrazu

architektonicznego i obrosłe reklamami. Wzniesiona w 2007 roku galeria handlowa „Gala” kreuje wyraźny kontrast jakości zabudowy w relacji z otoczeniem.

Dzielnica jest w trakcie zasadniczej przebudowy układu komunikacyjnego. Pierwszy odcinek tzw. „trasy Zielonej” między rondem Lubelski Lipiec '80 a ul. Stadionową został ukończony. Ponadto został przebudowany układ komunikacyjny Placu Bychawskiego, którego efektem było m.in. ograniczenie dostępności ul. 1 Maja i dalsza dezintegracja przestrzeni placu.

Mapa 3.6 - Rejon ul. Kunickiego.

- Powierzchnia – **62,9 ha**, co stanowi **0,43 %** powierzchni miasta
- Liczba mieszkańców – **4 175**, co stanowi **1,22%** ludności miasta

Rejon ulicy Kunickiego charakteryzuje się zwartą zabudową o średniej intensywności na planie regulacyjnym wprowadzonym na przełomie XIX i XX wieku. Jest to przykład typowej dzielnicy mieszkaniowej budowanej w sąsiedztwie zakładów przemysłowych powstających wzdłuż linii kolejowej. Dzielnica nie posiadała własnych obiektów publicznych i korzystała albo z usług przyfabrycznych albo ogólnomiejskich w centrum Lublina. Dopiero w okresie międzywojennym powstał Dom Kultury Kolejarza. Nie przewidziano także terenów parkowych i rekreacyjnych dla mieszkańców. Dostępne tereny zielone nad rzeką Czarniejówką stanowią zieleń nie urządzoną, bez możliwości rekreacji. W latach 90-tych XX w. oraz w roku 2007 przeprowadzono modernizację ulicy Kunickiego, które poprawiły

bezpieczeństwo wzdłuż tej ruchliwej ulicy. Ostatnią istotną inwestycją dla tego rejonu była modernizacja wiaduktu kolejowego i przebicie przejścia podziemnego znacznie skracającego dojście do dworca PKP i na perony.

Tabela 3.1 – zbiorcza powierzchnia oraz liczba ludności obszaru rewitalizacji w 2014 r. (źródło: UM Lublin).

Nazwa jednostki	Powierzchnia	% powierzchni miasta	Liczba ludności	% mieszkańców miasta
Stare Miasto	9,88 ha	0,07 %	1 239	0,36 %
Śródmieście	247,6 ha	1,68 %	12 628	3,7 %
Podzamcze i Czwartek	74,23 ha	0,5 %	5 888	1,72 %
Rejon ul. Kalinowszczyzna	43,51 ha	0,3 %	328	0,1 %
Rejon Dworca PKP	53,58 ha	0,36 %	1 996	0,58 %
Rejon ul. Kunickiego	62,9 ha	0,43 %	4 175	1,22 %
łącznie obszar rewitalizacji:	491,7 ha	3,34 %	26 254	7,68 %

4. Diagnoza obszaru rewitalizacji

Niniejsza diagnoza koncentruje się na szczegółowej analizie negatywnych zjawisk w obszarze rewitalizacji oraz zidentyfikowaniu na jego terenie lokalnych potencjałów. Wnioski wynikające z pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji, a co za tym idzie lepsze rozpoznanie problemów, jakie na nim występują, przyczynią się do trafnego sformułowania celów rewitalizacji i właściwego doboru przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Szczególnie istotne w tym kontekście jest rozpoznanie problemów społecznych, gdyż to właśnie ich rozwiązanie stanowi istotę rewitalizacji. W niniejszej diagnozie wyróżniono pojawiające się zidentyfikowane problemy, które są przyczyną stanu kryzysowego na obszarze rewitalizacji.

4.1 Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych

Podsystem społeczny

Pogłębiona analiza społeczna została przeprowadzona przede wszystkim w oparciu o dane liczbowe dostarczone przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, Miejski Urząd Pracy, Miejską Komendę Policji i Główny Urząd Statystyczny. Diagnoza podsystemu społecznego obejmuje następujące zagadnienia: ubóstwo, bezrobocie, strukturę ludności i jej zmiany, wykluczenie społeczne oraz przestępczość.

Na etapie delimitacji zidentyfikowano problemy **ubóstwa** oraz **bezrobocia**, jako najważniejsze składowe kryzysu społecznego, a ponadto wskazano problem **niezadowalającego poziomu edukacji**, który dotyczy przede wszystkim południowej części obszaru rewitalizacji. Niezadowalające wyniki egzaminów szkolnych są logicznie powiązane z **niskimi kwalifikacjami** części mieszkańców obszaru rewitalizacji, co pociąga za sobą konsekwencje społeczne i ekonomiczne. Analiza delimitacyjna pozwala również stwierdzić, że obszar rewitalizacji charakteryzuje się **niezadowalającym udziałem w życiu społecznym**, co zostało zilustrowane poziomem frekwencji wyborczej na mapie 2.5.

Ubóstwo

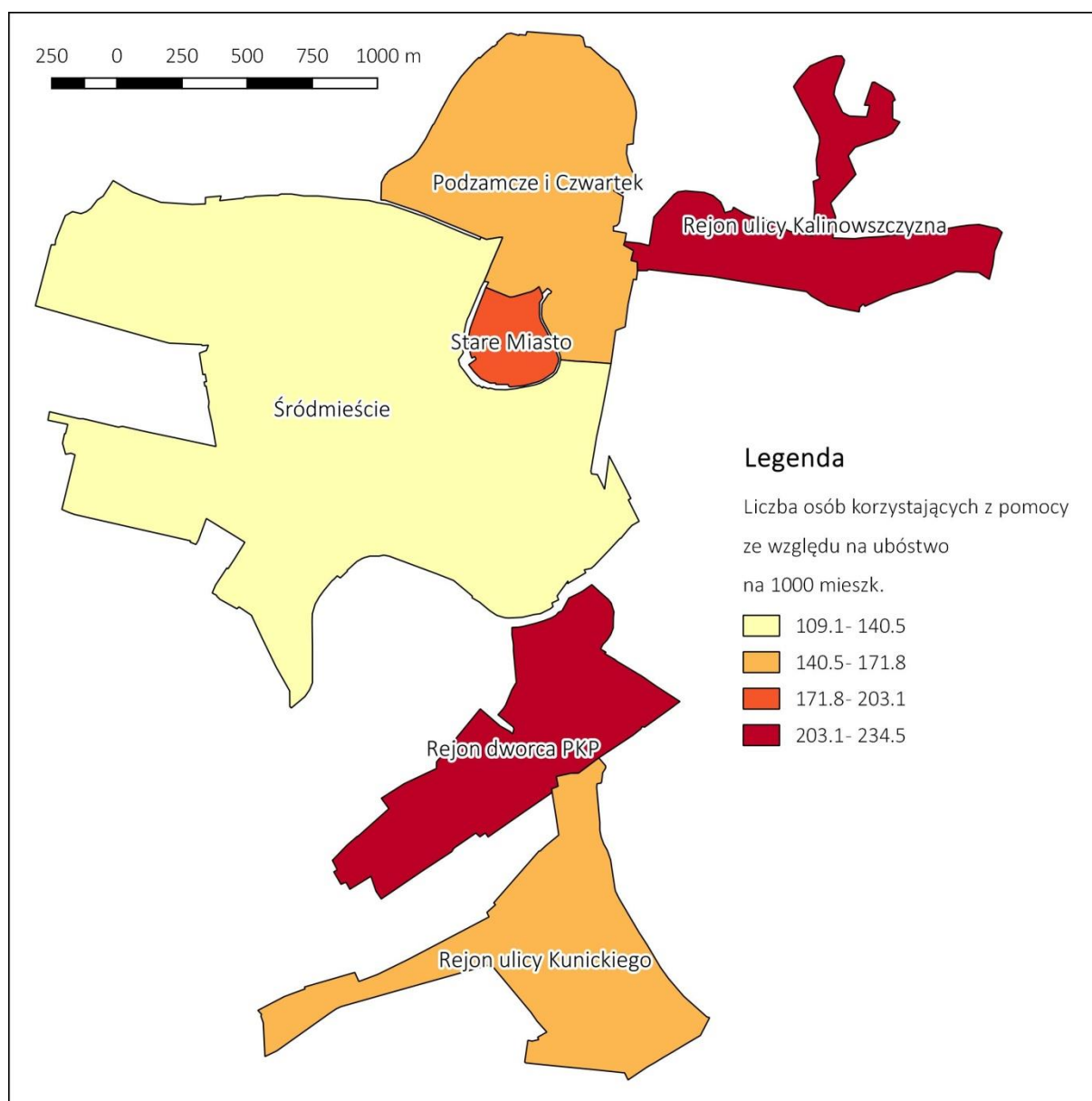
Zagadnienie **ubóstwa** zostało wstępnie omówione w części delimitacyjnej. W pogłębionej diagnozie obszaru zdegradowanego przeanalizowano liczbę osób, które otrzymują wsparcie finansowe MOPR ze względu na niski status materialny. W granicach obszaru rewitalizacji mieszka 3 645 osób, które korzystają z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo. Stanowią one ok. 30 % wszystkich osób korzystających z takiej pomocy w Lublinie.

Wsparcie dla osób ubogich musi uwzględniać złożoność przyczyn niskiego statusu materialnego oraz czynniki, które nie są bezpośrednią przyczyną takiego stanu, ale mogą pogłębiać zjawisko w sytuacji współwystępowania. Klasycznym przykładem jest powiązanie ubóstwa i bezrobocia, czy sytuacji

rodzinnej. Dane zaprezentowane na mapie 4.1 wskazują, że największy udział osób ubogich charakteryzuje rejon dworca PKP i rejon ul. Kalinowszczyzna. W tych jednostkach 20-25 % mieszkańców korzysta z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo. W Lublinie z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo korzysta jedynie 3,5 % mieszkańców. Dane wskazują daleko posuniętą koncentrację ubóstwa w granicach obszaru rewitalizacji.

Mapa 4.1 – wsparcie ze względu na ubóstwo na 1000 mieszkańców (źródło: MOPR Lublin, opracowanie na zlecenie UM Lublin).

W zestawieniu ze strukturą wiekową ludności ubóstwo wiąże się z większym udziałem dzieci i młodzieży w populacji. Rejony Dworca PKP, ul. Kalinowszczyzna oraz Podzamcza i Czwartku wykazują najwyższy udział osób w wieku przedprodukcyjnym. Analogiczne wnioski daje analiza zasiłków MOPR ze względu na wielodzietność. Pomoc finansowa na tej podstawie dotyczy ponad 10 osób na 1000 mieszkańców we wszystkich jednostkach poza rejonem ul. Kalinowszczyzna, gdy analogiczna wartość dla Lublina wynosi

5/1000 mieszkańców. W wartościach bezwzględnych największe potrzeby w tym zakresie pojawiają się w Śródmieściu, gdzie z pomocy korzysta 131 osób. W całym obszarze rewitalizacji ze względu na wielodzietność z pomocy korzystało 354 osoby, co stanowi 23 % liczby osób korzystających z takiej pomocy w Lublinie. Wsparcie dla rodzin niepełnych dotyczy prawie 700 mieszkańców obszaru rewitalizacji. W skali całego miasta taką pomoc otrzymuje 3199 osób. Najtrudniejsza sytuacja dotyczy rejonu ul. Kalinowszczyzna (pomoc otrzymuje 97 osób na 1000 mieszk.), a w całym obszarze wsparcia udziela się średnio 26 osobom na 1000.

Rodziny wielodzietnych, rodzice samotnie wychowujący dzieci wymagają szczególnego wsparcia ze strony instytucji publicznych – nie tylko materialnego, ale również np. wsparcia dzieci w procesie nauki, zapewnienia im bezpiecznego i wygodnego miejsca odpoczynku i aktywności pozaszkolnych. Poza tym wsparcie powinno być skierowane do rodziców – np. w formie podnoszenia umiejętności zawodowych i umożliwienia pozostawienia dzieci pod profesjonalną opieką, która nie będzie wymagała dużych nakładów finansowych.

Często powiązaniem problemem z wyżej wymienionymi zagadnieniami jest przemoc w rodzinie. Przemoc może być konsekwencją lub przyczyną trudnej sytuacji życiowej i finansowej w szczególności. Przypadki przemocy w rodzinie wystąpiły w 2014 r. na obszarze rewitalizacji 111 razy, a w Lublinie 411 razy. Oznacza to udział obszaru rewitalizacji na poziomie 27 % w skali miasta przy ludności wynoszącej 7,68 % ludności miasta. Tabela 4.1 zawiera wartości omawianych wyżej zmiennych.

Powyższe dane obrazują **zagrożenie wykluczeniem** rodzin wymagających wsparcia, a w szczególności problem **wykluczenia samotnych rodziców**, który jest powiązany z ich trudną sytuacją na rynku pracy, możliwościami finansowymi, a pośrednio może oddziaływać na niezadowolające wyniki w nauce dzieci i następne problemy powiązane. Trudności w znalezieniu pracy wiążą się z brakiem czasu zajmowanego przez wychowywanie dzieci, ale także z niskimi kwalifikacjami.

Tabela 4.1 – zestawienie liczby osób korzystających z różnych kategorii pomocy społecznej dla rodzin na 1000 mieszkańców (źródło: MOPR Lublin, opracowanie na zlecenie UM Lublin).

Nazwa jednostki	Przemoc w rodzinie	Pomoc dla matek	Rodziny wielodzietne	Rodzice samotnie wychowujący dzieci
Stare Miasto	1,6	40,4	22,6	34,7
Śródmieście	2,5	19,5	10,4	20,2
Podzamcze i Czwartek	2,9	30,6	15,5	30,4
Rejon Dworca PKP	10,0	34,1	14,5	30,6
Rejon ul. Kunickiego	8,6	37,1	17,7	29,7
Rejon ul. Kalinowszczyzna	12,2	0,0	3,0	97,6
Obszar rewitalizacji	10,0	34,1	14,5	30,6
Lublin	4,2	5,6	4,5	9,4

Zagrożenie wykluczeniem ze względu na ubóstwo wiąże się również z wyższym udziałem osób starszych, które pozbawione możliwości pracy, a wymagające większych wydatków chociażby z powodu chorób, popadają w problemy finansowe. Osoby ubogie zmuszone są niejednokrotnie do korzystania z pozabankowych form pożyczania pieniędzy. Taki typ zadłużenia może łatwo doprowadzić do spirali długów, gdyż rosnące koszty pożyczki zmuszają do zaciągania następnych na niekorzystnych warunkach. Ochrona osób ubogich, w szczególności mniej zaradnych życiowo, wykluczonych społecznie ze względu na inne uwarunkowania (wiek, wykształcenie, problemy zdrowotne, uzależnienia) przed ryzykiem wpadnięcia w szybko rosnące zadłużenie powinna być kluczowym zadaniem służb socjalnych.

Problem ubóstwa wiąże się ściśle bardzo często z trudną sytuacją mieszkaniową. Zależność w tym wypadku jest dwustronna – konieczność zamieszkania w lokalach socjalnych i komunalnych wynika z niewystarczających zasobów finansowych. Łączna kwota zadłużenia w lokalach komunalnych zarządzanych przez Zarząd Nieruchomości Komunalnych w Lublinie wynosiła na koniec 2015 r. ponad 6 mln zł. Rozwiązywanie problemów zadłużenia wynikającego z kosztów utrzymania lokalu mieszkalnego ma niebagatelne znaczenie dla wyprowadzenia osób dotkniętych takim problemem z ubóstwa.

Bezrobocie

Zagadnienie **bezrobocia** jest ściśle powiązane z problemami ubóstwa. Najwyższe bezrobocie zostało zarejestrowane wśród mieszkańców Starego Miasta (41 %). Taka wartość może dziwić w zestawieniu z liczbą podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców, wynoszącą dla tego obszaru 438. Takie dane można tłumaczyć tym, że jednostka Stare Miasto, jako najstarsza i najbardziej atrakcyjna turystycznie część Lublina, oferuje wiele miejsc pracy, które jednak nie są dostosowane do potrzeb zamieszkującej teren ludności. Tezę potwierdza stosunek osób długotrwale bezrobotnych do bezrobotnych, który

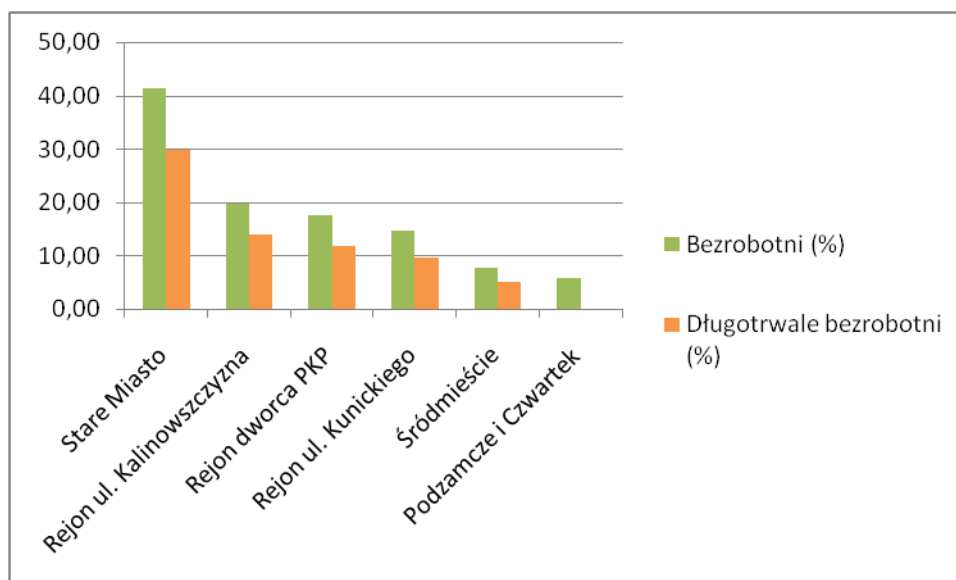

wynosi prawie 3/4. Ze względu na brak miejsc pracy dostosowanych do potrzeb, oraz niskie kwalifikacje osób bezrobotnych, na obszarze rewitalizacji brakuje satysfakcjonujących perspektyw zawodowych dla mieszkańców.

Na wykresie 4.1 zestawiono udział bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców w podziale na jednostki urbanistyczne. Dane wskazują, że największy problem bezrobocia (poza omówionym wyżej Starym Miastem) dotyczy rejonu ul. Kalinowszczyzna, Dworca PKP i ul. Kunickiego. Ponownie niepokojący jest bardzo duży udział osób **długotrwale bezrobotnych**. Wyprowadzenie takich osób z bezrobocia wymaga często podejmowania działań w innych dziedzinach niż rynek pracy i podnoszenie kwalifikacji. Osoby, które długo pozostają bez pracy, mogą mieć problemy z organizacją czasu, motywacją, niską samooceną. Rozwiązanie tych problemów wymaga indywidualnej pracy ze specjalistami z różnych dziedzin, w tym z psychologami.

Wykres 4.1 - bezrobotni i długotrwale bezrobotni jako % liczby mieszkańców w 2014 r. (źródło: Miejski Urząd Pracy w Lublinie).

Bezrobocie wpływa na pojawianie się wielu problemów społecznych, przede wszystkim ubóstwa. Dlatego ważne jest dążenie do dostosowywania oferty rynku pracy dla mieszkańców, a jednocześnie podnoszenie ich kwalifikacji i umiejętności w celu wykorzystania okazji do podjęcia pracy. Niewątpliwą potrzebą jest w tym zakresie ograniczenie barier komunikacyjnych różnego typu (fizycznych i finansowych), które uniemożliwiają podjęcie pracy w większej odległości od miejsca zamieszkania.

Tabela 4.2 pokazuje udział osób bezrobotnych opisanych dodatkową cechą w ogólnej liczbie bezrobotnych w danej jednostce urbanistycznej. Na obszarze rewitalizacji mieszka stosunkowo więcej osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym, niż w całym mieście. Ponad 60 % bezrobotnych z obszaru rewitalizacji dysponuje tylko wykształceniem podstawowym, gdy w Lublinie to 42 %. Najbardziej niekorzystna sytuacja panuje w rejonie Dworca PKP, Podzamczu i Czwartku oraz na Starym

Mieście. Osobom o niskim stopniu wykształcenia i osobom o niskich kwalifikacjach (również przeważają w wymienionych jednostkach urbanistycznych) dużo trudniej jest znaleźć pracę zgodną z oczekiwaniami i możliwościami. Powszechnie stosowanym narzędziem wprowadzania osób dotkniętych problemem długotrwałego bezrobocia na rynek pracy są spółdzielnie socjalne. Pomagają przede wszystkim tym bezrobotnym, którzy ze względu na niewystarczające wykształcenie i niskie kwalifikacje nie mogą znaleźć pracy. **Brak spółdzielni socjalnych** na obszarze rewitalizacji przyczynia się do pogłębienia kryzysu społecznego. Spółdzielnie socjalne pełnią nie tylko funkcje pracodawcy, ale mają również znaczenie w przywracaniu osób wykluczonych społeczeństwu.

Tabela 4.2 – udział osób bezrobotnych o określonej cesze w ogólnej liczbie bezrobotnych w % (źródło: Miejski Urząd Pracy w Lublinie).

Nazwa jednostki	Osoby samotnie wychowujące dzieci	Osoby z wykształceniem podstawowym	Osoby bez kwalifikacji zawodowych
Stare Miasto	20,9	72,1	62,0
Śródmieście	14,4	54,4	43,5
Podzamcze i Czwartek	20,6	71,3	54,0
Rejon Dworca PKP	16,9	75,0	63,4
Rejon ul. Kunickiego	16,1	58,4	44,6
Rejon ul. Kalinowszczyzna	12,5	57,1	37,5
Obszar rewitalizacji	16,4	60,9	48,0
Lublin	10,8	42,0	34,2

Tabela 4.2 pokazuje również wyższy niż przeciętnie udział wśród bezrobotnych osób samotnie wychowujących dzieci. Przeciętnie w Lublinie co 10 bezrobotny wychowuje samotnie, natomiast w rejonie Stare Miasto oraz Podzamcze i Czwartek takich osób jest stosunkowo dwa razy więcej. Wyraźnie okazuje się powiązanie problemu bezrobocia z brakiem możliwości opieki nad dziećmi w trakcie pracy.

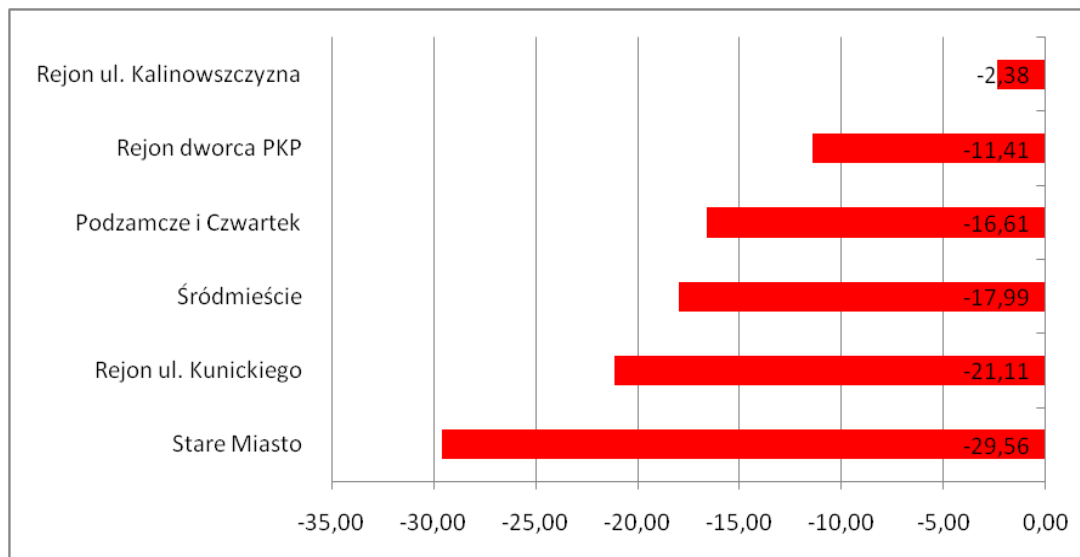
Struktura i liczba ludności

Ludność Lublina, jak większości miast w Polsce, zmniejsza się. W latach 2007-2014 ubyło 10 tys. mieszkańców, tj. -2,87 %. Obszar rewitalizacji jest stosunkowo najszybciej wyludniającym się fragmentem miasta. Na obszarze w latach 2007-2014 ubyło łącznie ok. 5,8 tys. mieszkańców, co stanowi aż 1/5 jego ludności. W tym samym okresie ludność całego Lublina zmniejszyła się o ok. 10 tys. osób, co oznacza, że wyludnianie tego niewielkiego fragmentu (3,53 % powierzchni miasta) stanowiło 60 % całości tego zjawiska w skali miasta. Zestawienie danych cząstkowych dla jednostek urbanistycznych znajduje się na wykresie 4.2. **Wyludnianie się centrów** jest powszechnym zjawiskiem w polskich miastach. Wśród jego wielu przyczyn warto wymienić obniżenie jakości środowiska życiowego, w tym

jakości usług i przestrzeni publicznej, niski standard mieszkań czy nawarstwiający się problemy społeczne i „ucieczkę” wyżej sytuowanych warstw społecznych na przedmieścia. Ponadto **drobnemu handlowi detalicznemu i usługom zagraża silna konkurencja ze strony centrów handlowych** i sieci sklepów wielko powierzchniowych, które lokują się najczęściej na obrzeżach.

Wykres 4.2 – zmiana liczby ludności w obszarze rewitalizacji w latach 2007-2014 w % (źródło: UM Lublin).

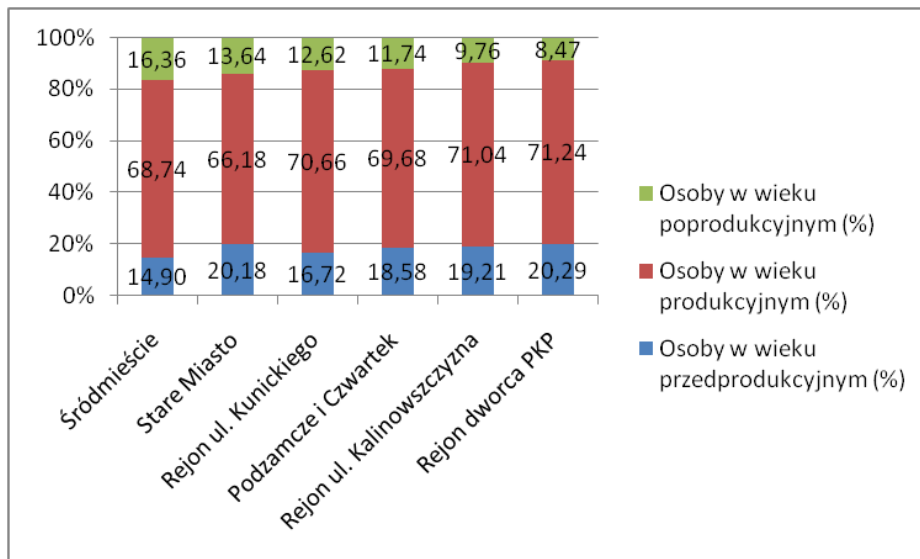

Wyludnianiu się obszaru rewitalizacji towarzyszy relatywny wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Starzenie się społeczeństwa pociąga za sobą szereg konsekwencji, np. konieczność dostosowania infrastruktury do potrzeb osób starszych. Wykres 4.3 przedstawia strukturę wiekową ludności w 2014 r. w podziale na jednostki urbanistyczne.

W najtrudniejszej sytuacji znajduje się Śródmieście i rejon ul. Kunickiego – jednostki te cechuje wysoki udział osób starszych przy jednoczesnym szybkim spadku liczby ludności (odpowiednio -18 % i -21 % w latach 2007-2014). Skomplikowana sytuacja panuje również na Starym Mieście, gdzie mimo szybkiego wyludniania się (prawie -30 %) utrzymuje wysoki udział dzieci i młodzieży. Zmiana struktury ludności i obciążenia demograficznego grozi wykluczeniem osób starszych i dzieci, których potrzeby mogą być postrzegane jako mniej istotne albo wręcz jako konkurencyjne do potrzeb pozostałych grup.

Wykres 4.3 – struktura ludności wg wieku w 2014 r. (źródło: UM Lublin).

Starzenie się społeczeństwa nie należy traktować tylko jak zagrożenie. Wzrost liczby osób starszych otwiera nowe możliwości na rynku usług, np. usług pielęgnacyjnych. Poza tym aktywne osoby starsze stanowią unikalny potencjał – są niezastąpionym źródłem wiedzy i doświadczenia, które może stanowić podstawę do rozwoju danej społeczności.

Wykluczenie osób niepełnosprawnych

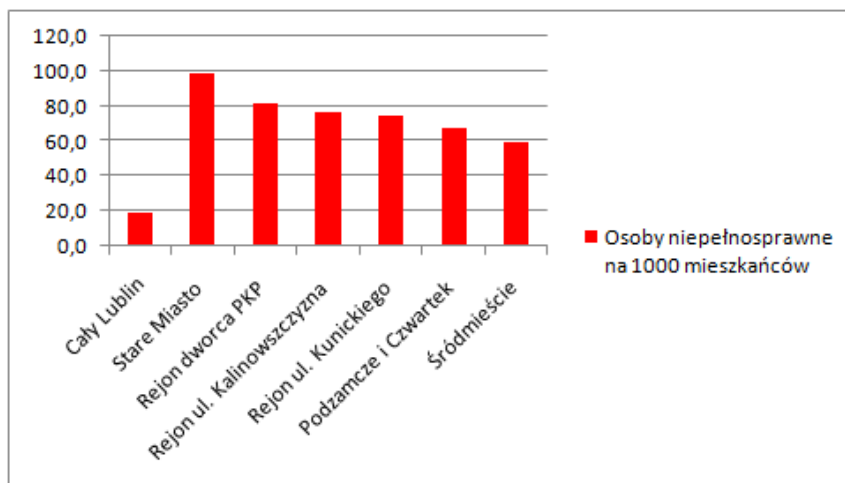
Wykluczenie społeczne to ograniczenie możliwości uczestnictwa jednostki w życiu danej społeczności. Wykluczenie jest poważnym problemem dotyczącym osoby znajdujące się z różnych przyczyn w trudnej sytuacji życiowej. Przyczyny wykluczenia społecznego (lub zagrożenia takim wykluczeniem) mogą być zróżnicowane. Część z nich, np. ubóstwo i bezrobocie, została omówiona w osobnych podrozdziałach.

Wykluczenie osób niepełnosprawnych szczególnie wyraźnie obrazuje poziom wykluczenia społecznego, gdyż jego złożone przyczyny dotyczą wielu różnych rodzajów problemów. Jednocześnie problemy, które powodują wykluczenie osób niepełnosprawnych dotyczą w innych zakresach różnych grup społecznych narażonych na zjawisko wykluczenia, w tym osób starszych, dzieci, osób o niskich dochodach i problemach społecznych. W Lublinie mieszka średnio 19 osób niepełnosprawnych na 1000 mieszkańców. Dla obszaru rewitalizacji ten wskaźnik jest wyższy i wynosi 68 osób. Wartości w podziale na jednostki urbanistyczne przedstawia wykres 4.4. Szczególnie duży udział osób niepełnosprawnych cechuje rejon ul. Kalinowszczyzna, rejon Dworca PKP, oraz Stare Miasto.

Wykres 4.4 - udział osób z niepełnosprawnością na 1000 mieszkańców (źródło: MOPR Lublin).

Wykluczenie osób niepełnosprawnych może być spowodowane niską dostępnością przestrzeni. Struktura zabudowy, ukształtowanie terenu i bariery przestrzenne, w postaci np. szerokich arterii komunikacyjnych, mogą skutecznie uniemożliwiać poruszanie się i odcinać osoby potrzebujące od źródeł pomocy. Również wiek i stan substancji mieszkaniowej ma duże znaczenie dla zapewnienia wysokiej jakości życia osobom niepełnosprawnym. Postępująca **degradacja zabudowy** wynika przede wszystkim z zaniedbań remontowych i wieku – większość zabudowy na obszarze rewitalizacji liczy sobie więcej niż 50 lat. Barięą jest również niedostosowanie obiektów użyteczności publicznej i przestrzeni publicznych do potrzeb ruchowych grup wykluczonych.

Niepełnosprawność stanowi również bardzo często barierę w podejmowaniu pracy. Część rodzajów niepełnosprawności wyklucza możliwość pracowania, jednak osoby niepełnosprawne, których stan nie wyklucza aktywności zawodowej są narażone na wykluczenie również w tym względzie. Tabela 4.3 przedstawia stosunek liczby bezrobotnych niepełnosprawnych do bezrobotnych w ogóle i o niepełnosprawnych w ogóle. Udział niepełnosprawnych wśród bezrobotnych jest wyższy na obszarze rewitalizacji – to ważna grupa bezrobotnych stanowiąca prawie 1/10 bezrobotnych w rejonie ul. Kunickiego oraz Podzamcza i Czwartku. Natomiast udział bezrobotnych niepełnosprawnych w ogólnej liczbie niepełnosprawnych nie wyróżnia obszaru rewitalizacji poza rejonem ul. Kalinowszczyzna. Może się to wiązać z rodzajem niepełnosprawności uniemożliwiających podejmowanie pracy.

Tabela 4.3 – niepełnosprawni bezrobotni (źródło: dane Miejskiego Urzędu Pracy w Lublinie i Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie).

Nazwa jednostki	Udział niepełnosprawnych bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych	Udział bezrobotnych w ogólnej liczbie niepełnosprawnych
Stare Miasto	8,5	9,0
Śródmieście	8,0	11,8
Podzamcze i Czwartek	9,9	11,5
Rejon Dworca PKP	7,6	7,9
Rejon ul. Kunickiego	10,0	14,1
Rejon ul. Kalinowszczyzna	7,1	16,0
Obszar rewitalizacji	8,7	11,6
Lublin	6,8	15,3

Wykluczenie społeczne – alkoholizm i bezdomność

Wykluczenie społeczne dotyka również osoby, które zmagają się z problemami alkoholizmu i bezdomności. W tym wypadku mowa o wykluczeniu w mniejszym stopniu powiązonym z cechami przestrzeni, a w dużo większym z sposobem zachowania. Oczywiście problemy alkoholizmu i bezdomności ściśle wiążą się z bezrobociem, ubóstwem i innymi negatywnymi zjawiskami społecznymi.

Problem **bezdomności** na obszarze rewitalizacji dotyczy wg danych MOPR 207 osób, co stanowi 50 % osób bezdomnych w Lublinie. Przypisanie osób bezdomnych do stałej lokalizacji może być obarczone błędem, ze względu na stosunkową mobilność tych osób. Najwięcej osób bezdomnych przebywa w okolicach dworca PKP i w Śródmieściu. Obszar rewitalizacji cechuje zwiększony udział bezdomnych w ogólnej liczbie ludności, wynoszący 7,9 osób na 1000, gdy dla miasta tylko 1,3 osoby.

Obszar rewitalizacji stanowi również miejsce koncentracji problemów alkoholowych. Wg danych MOPR Lublin w obszarze rewitalizacji zarejestrowano 443 przypadki pomocy osobom uzależnionym od alkoholu, co stanowi 1/3 osób dotkniętych tym problemem w Lublinie. Największe zagęszczenie problemów nadużywania alkoholu dotyczy okolic Dworca PKP i ul. Kunickiego. Tabela 4.2 przedstawia zestawienie danych dla całego obszaru rewitalizacji w zestawieniu z wartościami dla miasta.

Tabela 4.4 – koncentracja problemu alkoholizmu i udział osób bezdomnych w populacji jednostek urbanistycznych (Źródło: MOPR Lublin).

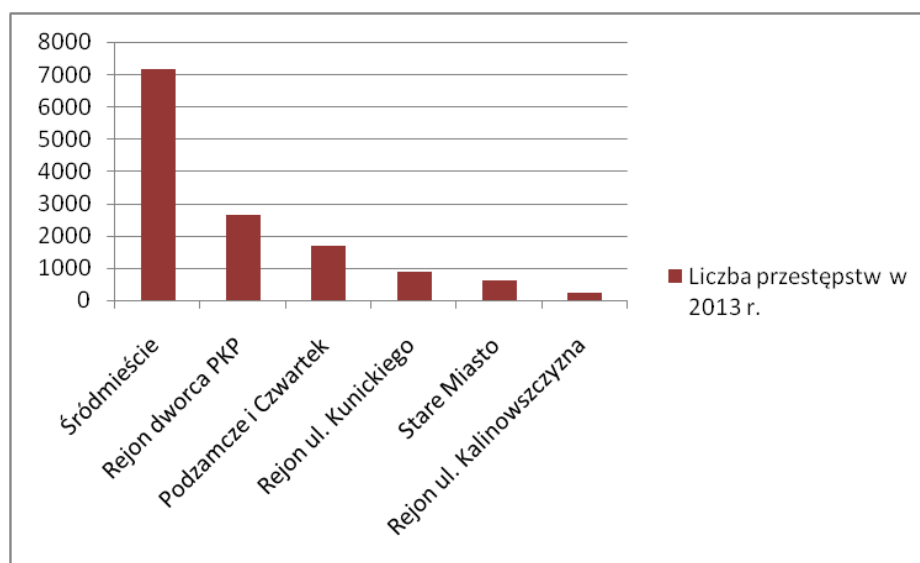
Nazwa jednostki	Bezdomni na 1000 mieszkańców	Problemy z alkoholem na 1000 mieszkańców
Stare Miasto	3,2	10,5
Śródmieście	3,4	10,1
Podzamcze i Czwartek	1,5	11,0
Rejon Dworca PKP	64,1	55,1
Rejon ul. Kunickiego	4,6	30,9
Rejon ul. Kalinowszczyzna	12,2	6,1
Obszar rewitalizacji	7,9	17,0
Lublin	1,3	3,9

Bezpieczeństwo publiczne

Wysoka **przestępczość** odstrasza mieszkańców i turystów wpływa zatem na obniżenie się poczucia bezpieczeństwa, ale również pośrednio na stan lokalnej gospodarki. Na obszarze rewitalizacji najwięcej przestępstw zostało popełnionych na terenie Śródmieścia. To największy fragment obszaru rewitalizacji, w którym jednak popełniono bezwzględną większość czynów karalnych. Przestępstwa popełniane są często również w rejonie dworca PKP oraz Podzamcze i Czwartek. Pełny zakres danych prezentuje wykres 4.5.

Dane dla Lublina wskazują, że liczba przestępstw popełnianych na terenie miasta z roku na rok maleje, w związku z tym należy przypuszczać, że również na obszarze rewitalizacji zwiększa się skuteczność działań policji, a liczba przestępstw spada.

Wykres 4.5 - liczba przestępstw popełnionych w 2013 r. (źródło: Komenda Miejska Policji w Lublinie).

Najwięcej przestępstw popełnianych jest na obszarach dużej aktywności różnych grup społecznych, np. w centrach miast i na terenach popularnych wśród turystów (np. kradzieże kieszonkowe), dlatego powiązanie liczby przestępstw z miejscem zamieszkania ludności może okazać się mylące.

Najważniejsze zjawiska wpływające na obniżenie bezpieczeństwa publicznego to zgodnie z informacjami z Komendy Policji w Lublinie przede wszystkim: bójki i pobicia, kradzieże i niszczenie mienia prywatnego. Zjawiska charakteryzuje niska szkodliwość społeczna, lecz wysoki wpływ na poczucie bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej – dlatego ich zwalczanie podwyższa ogólny poziom zaufania i bezpieczeństwa. Poczucie zagrożenia towarzyszy często osobom słabszym i wykluczonym, np. starszym, dzieciom, ale również kobietom.

Zjawiskiem o dużo większych negatywnych skutkach społecznych jest przemoc w rodzinie. Ze względu na powiązanie z zagrożeniem wykluczeniem społecznym zjawisko przemocy w rodzinie zostało częściowo omówione w rozdziale o ubóstwie. Na obszarze rewitalizacji łącznie w 2016 r. zarejestrowano 137 Niebieskich kart – dokumentów zakładanych w przypadku zarejestrowania przypadków przemocy w rodzinie. Trzy jednostki: rejon ul. Kalinowszczyzna, rejon ul. Kunickiego i rejon Dworca PKP charakteryzują się najwyższym stosunkiem liczby Niebieskich kart do liczby ludności – ponad 8, gdy np. Stare Miasto to tylko 2 karty na 1000 mieszk. Liczba Niebieskich kart może nie oddawać skali przemocy w rodzinie ze względu na ograniczoną wykrywalność tego typu przestępstw. Inne dane dla Starego Miasta, np. poziom bezrobocia i bezrobocia długotrwałego pozwalają przypuszczać, że tylko część przypadków przemocy w rodzinie została na tym obszarze (na innych również) zarejestrowana w formie Niebieskiej karty.

Bezpieczeństwo w ruchu drogowym

Wypadki drogowe i inne **zagrożenia w ruchu drogowym** są jedną z najczęstszych przyczyn śmierci i długotrwałego kalectwa osób młodych i w średnim wieku. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym wpływa również znacząco na generalne poczucie bezpieczeństwa i zaufanie publiczne. Trudne sytuacje drogowe, a także duża liczba wypadków przyczyniają ponadto do zwiększenia poziomu wykluczenia osób nieuprzywilejowanych, pieszych i o ograniczonej zdolności ruchowej w szczególności.

Na obszarze rewitalizacji doszło w 2016 r. łącznie do 35 wypadków drogowych i 6 wypadków z udziałem pieszych. Najwięcej wypadków miało miejsce w Śródmieściu (ze względu na dużą powierzchnię jednostki oraz duży ruch drogowy) i w rejonie Podzamcze i Czwartek oraz ul. Kalinowszczyzna. Wymienione obszary przecinają duże ulice o znaczeniu ponadlokalnym (al. Tysiąclecia i al. Unii Lubelskiej). Skrzyżowanie al. Tysiąclecia i al. Unii Lubelskiej, położone na granicy rejonu ul. Kalinowszczyzna oraz Podzamcze i Czwartek, należy do najbardziej niebezpiecznych skrzyżowań w Lublinie. Łącznie w 2016 r. na tym skrzyżowaniu doszło do 36 kolizji.

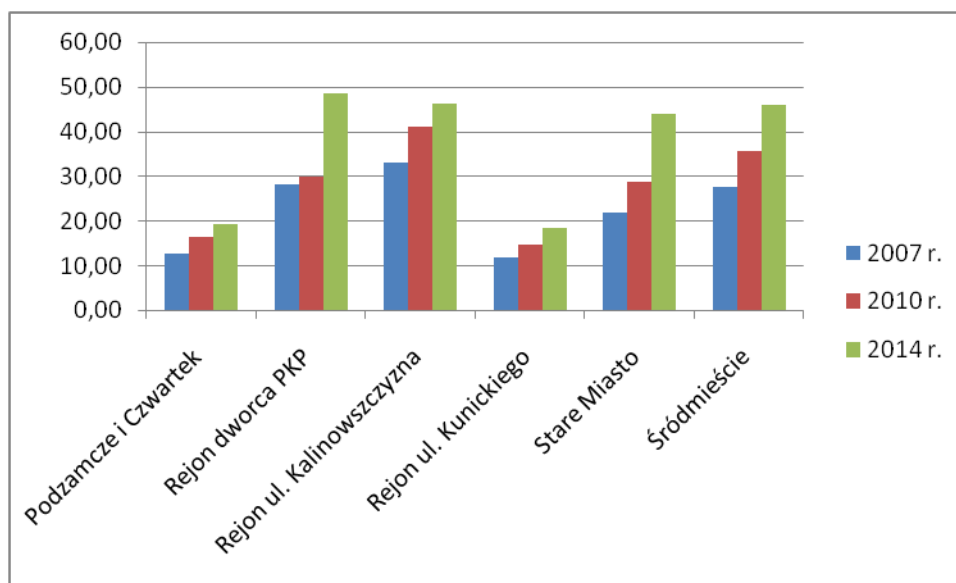
Podsystem gospodarczy

Już na etapie analizy delimitacyjnej wskazano na kilka problemów gospodarczych, które generalnie dotyczą całego miasta, ale ich znaczenie i negatywnie oddziaływanie kumuluje się na obszarze rewitalizacji.

Mimo wciąż jeszcze dużej koncentracji handlu i usług na obszarze rewitalizacji (patrz: mapa 2.8), wzrasta się **zagrożenie drobnego handlu detalicznego i usług przez konkurencję ze strony centrów handlowych** i sieci sklepów wielkopowierzchniowych. Postępująca koncentracja handlu w rękach wielkich graczy, a także lokalizacji centrów handlowych na przedmieściach (z kilkoma wyjątkami), prowadzi do zubożenia oferty handlowo-usługowej obszaru rewitalizacji i w konsekwencji do obniżenia jakości życia.

Przedsiębiorczość na obszarze rewitalizacji nie rozkłada się równomiernie. Dużo lepsza sytuacja charakteryzuje Stare Miasto, Śródmieście, rejon Dworca PKP i rejon ul. Kalinowszczyzna. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych rośnie wprawdzie na wszystkich obszarach, lecz tylko w wymienionych wyżej przekracza 40 na 1000 mieszkańców (w 2014 r.). Wspomniane jednostki urbanistyczne cieszą się ponadto szybszym przyrostem liczby podmiotów gospodarczych niż pozostałe. Wzrost liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców ilustruje wykres 4.6.

Wykres 4.6 - liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszk. w latach (źródło: UM Lublin).

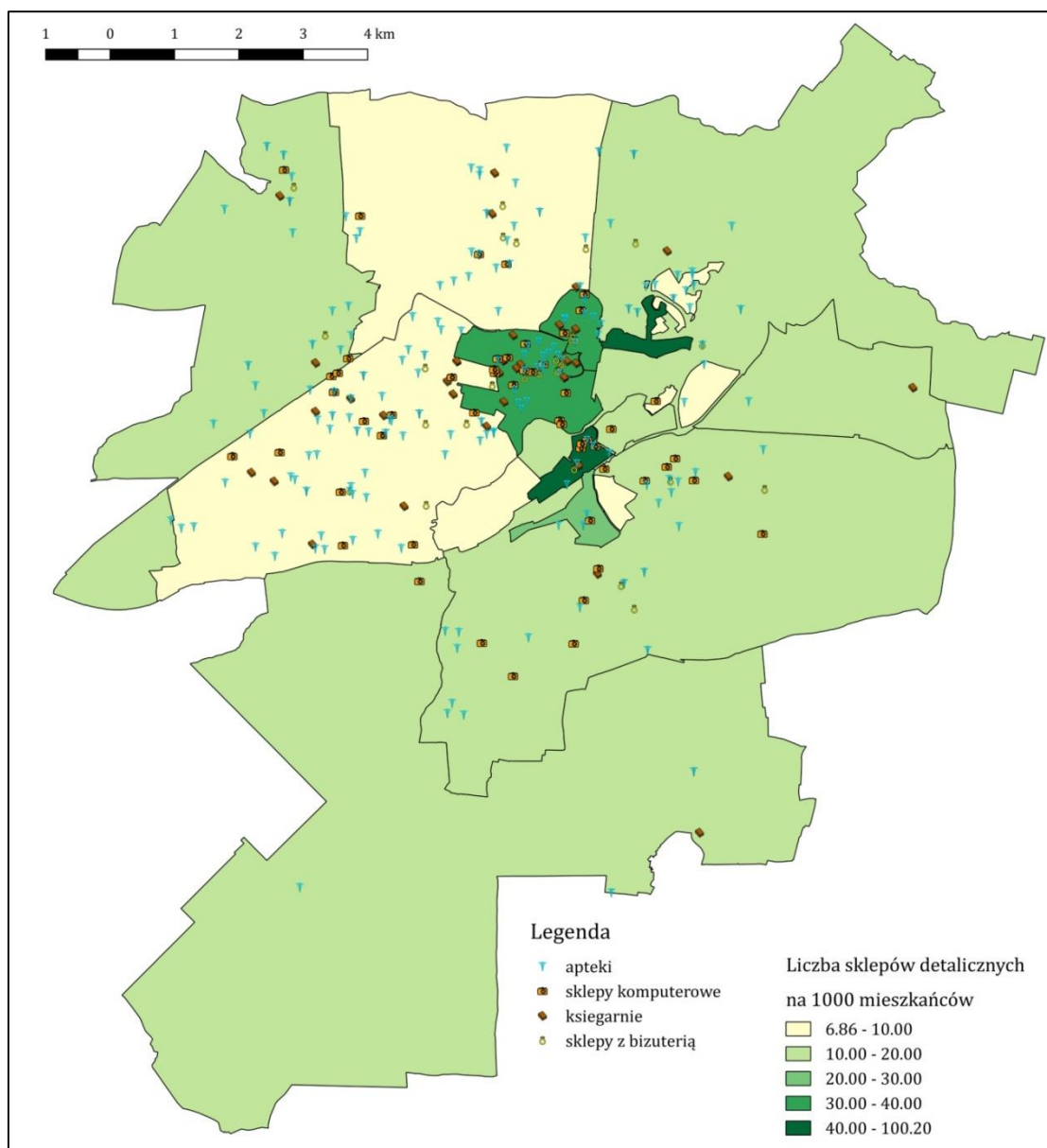
Dużą liczbę podmiotów na wymienionych terenach można tłumaczyć ich funkcjami ponadlokalnymi. Zarówno Śródmieście, Stare Miasto, jak również rejon Dworca PKP spełniają dodatkowe funkcje w skali całego miasta, a nawet regionu – są centrum komunikacyjnym obsługującym poza mieszkańcami również pasażerów kolei, obsługują ruch turystyczny czy stanowią lokalizację większości instytucji publicznych i dużych przedsiębiorstw. W tym schemacie nie mieści się rejon ul. Kalinowszczyzna – rozciąga się ona wzdłuż ważnej w skali miasta ulicy – al. Tysiąclecia. Lokalizacja przedsiębiorstw przy tej

alei nie jest jednak funkcjonalnie powiązana z lokalną społecznością, gdyż przedsiębiorstwa są przede wszystkim nastawione na obsługę całego miasta.

W pozostałych jednostkach zlokalizowane zostało dużo mniej podmiotów gospodarczych. Zaskakujący wynik dotyczy przede wszystkim jednostki Podzamcze i Czwartek, gdzie znajduje się Dworzec Autobusowy – potencjalny generator przychodów w drobnym handlu i usługach.

Mapa 4.2 – rozmieszczenie wybranych sklepów detalicznych (opracowanie na zlecenie UM Lublin).

Mapa 4.2 przedstawia rozkład w przestrzeni sklepów detalicznych o wyższej jakości (apteki, księgarnie, sklepy komputerowe i z biżuterią). Na obszarze rewitalizacji obniża się jakość dostępnych usług i obiektów handlowych. Częściowo za wyjątkiem Starego Miasta, w którym dostępne usługi i handel obsługują w dużej mierze ruch turystyczny, dostępna oferta nie spełnia oczekiwań bardziej

wymagających klientów, zwiększając przewagę obiektów poza obszarem. Dominują tu sklepy oferujące towary średniej i niskiej jakości.

Podsystem środowiskowy

Ze względu na dostępność danych pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji opiera się przede wszystkim na informacja zgromadzonych już na etapie wyznaczania obszaru rewitalizacji. Do najważniejszych problemów miasta, a w szczególności obszaru rewitalizacji, należy **hałas uliczny**, powodowany przede wszystkim dużym natężeniem ruchu samochodowego. Ograniczenie skutków hałasu, zarówno poprzez organizację ruchu i barier dźwiękochłonnych, jak i przez izolowanie budynków mieszkalnych i miejsc pracy powinno być priorytetem w zakresie problemów środowiskowych.

Duże znaczenie dla jakości życia na obszarze rewitalizacji ma jakość powietrza, na którą wpływ mają przede wszystkim niskie emisje. **Wysoka emisyjność budynków, w tym budynków publicznych** negatywnie wpływa na stan powietrza. Problemem są przede wszystkim niskiej jakości instalacje grzewcze, a także duże straty energetyczne powodowane przez niską szczelność energetyczną zabudowy.

Podsystem przestrzenno-funkcjonalny

Jakość przestrzeni

Niska jakość przestrzeni publicznych decyduje o obniżeniu jakości życia i atrakcyjności miasta dla mieszkańców i przyjezdnych. Ze względu na **niskie pokrycie planistyczne** obszar rewitalizacji charakteryzuje się niską jakością przestrzeni. Obszar rewitalizacji posiada wykształconą, zwartą strukturę przestrzenną opartą o ciągłą zabudowę pierzejową wzdłuż ulic. Jednak wieloletnie zaniedbania i brak planów miejscowych potęguje chaos przestrzenny i funkcjonalny, często uniemożliwiając wykorzystywanie przestrzeni w optymalnych sposób.

Przebieg obszaru rewitalizacji jest nieatrakcyjna – trawią ją typowe problemy przestrzenne polskich miast: **zły stan elewacji** i ogromna **liczba reklam**, których formy i rozmiary nie są kontrolowane.

Na obszarze rewitalizacji mieści się kilka ważnych dla Lublina, ale zdegradowanych przestrzeni publicznych. **Niska jakość przestrzeni publicznych** stoi w sprzeczności z ich podstawową rolą – powinny mieć charakter reprezentacyjny – jako główne, wielofunkcyjne place miejskie. Tymczasem ich niedostateczne wyposażenie, dominacja ruchu kołowego nad pieszym i rowerowym i niedostosowania do zmieniających się funkcji uniemożliwia im pełnienie roli głównych przestrzeni publicznych miasta. W ramach projektu „USER Zmiany i konflikty w użytkowaniu przestrzeni publicznych” skazano najważniejsze niedostatki istotnych przestrzeni publicznych, które znajdują się na obszarze rewitalizacji. Analizie poddano: pl. Po Farze, pl. Rybny, Rynek, plac obok klasztoru oo. Dominikanów, pl. Łokietka i pl. Kochanowskiego. Do najważniejszych wad zaliczono w takie zagospodarowanie przestrzeni publicznych,

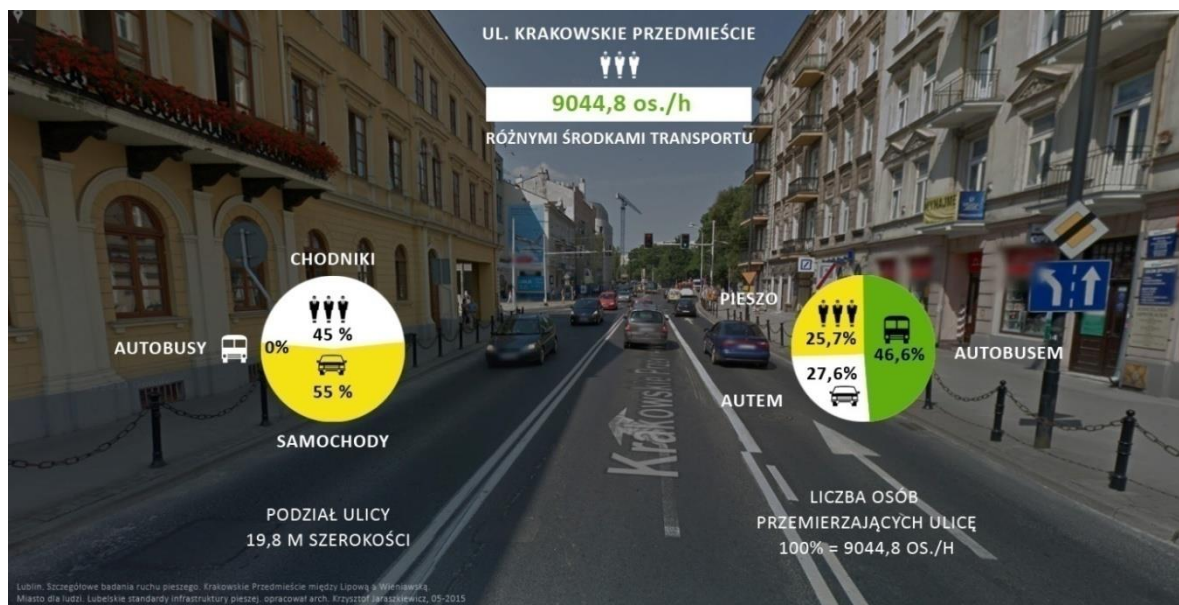
które nie uwzględnia potrzeb lokalnych i ogólnomiejskich użytkowników przestrzeni. Place były pozbawione ławek i innych wygodnych miejsc do siedzenia, zieleni – której na obszarze rewitalizacji charakteryzującym się intensywną zabudową brakuje, a zagospodarowanie zniechęca do przebywania, czy wręcz pogłębia poczucie zagrożenia (podział przestrzeni przez wyraźne bariery).

Przestrzenie publiczne i publicznie dostępne nie są przystosowane do potrzeb pieszych. Szerokie arterie stanowią istotną barierę przestrzenną, trudną do pokonania dla pieszych, rowerzystów i innych słabszych uczestników ruchu. Szczególne znaczenie dla obszaru rewitalizacji mają al. Tysiąclecia (w ciągu drogi krajowej nr 82) i al. Unii Lubelskiej wraz z rondem Lubelskiego Lipca '80, które przecinają obszar dzieląc go na trzy odizolowane części i powodują **fragmentację przestrzeni** i dzielą obszar rewitalizacji na słabo powiązane fragmenty – czas dojścia jest wydłużony, a niemożliwe staje się np. samodzielne poruszanie się dzieci. Podobne oddziaływanie ma teren kolejowy i linia kolejowa oddzielająca Rejon ul. Kunickiego od pozostałych jednostek.

Na obszarze rewitalizacji brakuje spójnej sieci ciągów pieszych o wysokiej jakości, dostosowanych do potrzeb mieszkańców i turystów, w tym szczególnie osób o ograniczonej zdolności poruszania się. Ulice miejskie na obszarze rewitalizacji nie zapewniają dostatecznej przestrzeni dla pieszych – chodniki są zbyt wąskie, nierówne, albo nie ma ich wcale. Dominująca rola samochodu sprawia, że znaczna część przestrzeni, w tym chodników, zarezerwowana jest na miejsca parkingowe.

Badanie wykorzystania przestrzeni ulicy Krakowskie Przedmieście, wykonane przez Miasto dla Ludzi wskazują na odwrócenie proporcji wykorzystania przestrzeni względem jej zagospodarowania. Indywidualny ruch samochodowy zajmuje 55 % powierzchni, ale odpowiada za poruszanie się tylko 27 % użytkowników ulicy. Zdjęcie 4.1 prezentuje wszystkie wyniki badania Miasta dla Ludzi.

Zdjęcie 4.1 – wykorzystanie przekroju ulicy przez różnych użytkowników (Źródło: Miasto dla Ludzi).

Na obszarze rewitalizacji znajdują się tereny, których sposób wykorzystania nie jest w pełni optymalny. Są to zaniedbane fragmenty miasta o nieokreślonych albo zdegradowanych funkcjach, które nie służą mieszkańcom. W tej kategorii należy wymienić przede wszystkim dużą część Podzamcza i Czwartku, w bezpośrednim sąsiedztwie Lubelskiego Zamku. Tereny między Starym Miastem, Zamkiem a al. Unii Lubelskiej służą obecnie jako parkingi, targowisko i niezagospodarowane tereny zielone. Szczególny obszar problemowy znajduje się po północnej stronie al. Tysiąclecia, w okolicach Dworca Autobusowego – chaotyczne zagospodarowanie przestrzeni obiektami tymczasowymi, zły stan infrastruktury Dworca i izolacja przestrzenna od Starego Miasta sprawiają, że ten centralnie położony fragment miasta nie pełni adekwatnie istotnych funkcji, a jego zagospodarowanie nie wykorzystuje potencjału przestrzeni. Kolejne niezagospodarowane tereny znajdują się w sąsiedztwie Dworca PKP – ponownie reprezentacyjne miejsce w mieście, przez chaotyczne i nieefektywne zagospodarowanie, zły stan infrastruktury i zabudowy, nie jest wykorzystywane i zagospodarowane zgodnie z potencjałem.

Do terenów o niewykorzystanym potencjale należą również liczne pustostany i luki w zwartej zabudowie obszaru rewitalizacji, a także zaniedbane przestrzenie półpubliczne. Kwartaly starej zabudowy, które kształtują przestrzeń większej części obszaru rewitalizacji, poza degradacją techniczną, charakteryzują się **niską jakością przestrzeni półpublicznych**. Zagospodarowanie podwórek kamienic nie odpowiada na potrzeby mieszkańców: degradacja często uniemożliwia jakiegokolwiek wykorzystywanie tych fragmentów miasta, braki w oświetleniu, niedostępność i brak kontroli wpływają na obniżenie poziomu bezpieczeństwa i pojawianie się szkodliwych zachowań społecznych. Zmiana jakościowa zagospodarowania podwórek może służyć poprawie stosunków społecznych i ogólnej jakości życia.

Zdjęcie 4.2 - podwórka (zdjęcia wykonane na zlecenie UM Lublin).

Zieleń publiczna

Obszar rewitalizacji to intensywnie zagospodarowany fragment Lublina, w którym brakuje terenów zielonych i otwartych. **Stan i dostępność istniejącej zieleni miejskiej jest niesatysfakcjonujący**. Tereny zielone nie tworzą ciągłego układu, a ze względu na zanieczyszczenie i eksploatację ulic zieleni przyuliczna jest zniszczona. W związku z powyższym zieleni nie może spełniać swoich podstawowych funkcji: przestrzeni rekreacji i relaksu, poprawy estetyki miejskiej i funkcji środowiskowych.

Jedyną większą przestrzenią zieloną w granicach obszaru rewitalizacji jest Ogród Saski. W bezpośrednim sąsiedztwie znajdują się również tereny otwarte w dolinie rzeki Bystrzycy, w tym Park Ludowy w pobliżu Dworca PKP. Na wielu fragmentach obszaru rewitalizacji brakuje uzupełniającej zieleni przyulicznej, a także zieleni wewnątrz kwartałów zabudowy, która decyduje o charakterze i jakości życia w przestrzeniach publicznych i półpublicznych.

Infrastruktura rowerowa

Lublin rozbudowuje w ostatnich latach sieć stacji miejskiego roweru publicznego. Liczba uruchamianych w sezonie rowerowych stacji wzrosła o 43 (do 85 stacji w Lublinie i 5 w Świdniku), z których 23 znajduje się na lub w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru rewitalizacji, w najważniejszych punktach miasta, m.in. przy Lubelskim Zamku, na Pl. Wolności, blisko Urzędu Miasta.

Niewystarczająca infrastruktura rowerowa nie stanowi prawdziwej alternatywy dla poruszania się samochodem. Drogi rowerowe na obszarze rewitalizacji nie tworzą spójnej sieci. Nieliczne dłuższe odcinki (wzdłuż ulic: Nowy Świat, Zamojskiej, Stefana Wyszyńskiego, fragmentarycznie al. Tysiąclecia i Lubelskiego Lipca '80) w większości nie łączą się ze sobą w kompletną sieć. Poza wymienionymi fragmentami na obszarze znajdują się inne, krótkie drogi rowerowe niepodłączone do pozostałej części sieci. Dodatkowym czynnikiem utrudniającym poruszanie się rowerem (a także pieszo) po mieście stanowią bariery wynikające z ukształtowania terenu i struktury urbanistycznej. W efekcie wymienione czynniki uniemożliwiają sprawne i bezpieczne poruszanie się po obszarze na rowerze – ten środek lokomocji nie będzie w związku z tym stanowił istotnej konkurencji dla transportu samochodowego.

Jakość podstawowej infrastruktury rowerowej jest niska – brakuje punktów obsługi rowerzystów, stojaków rowerowych przy obiektach publicznych, handlowych czy kulturowych. Sieć infrastruktury rowerowej na obszarze rewitalizacji przedstawia mapa 2.15.

Ruch drogowy

System komunikacyjny Lublina opiera się przede wszystkim na wykorzystaniu samochodów. Sieć drogową jest dobrze rozwinięta. Obszar przecinają wielopasmowe arterie komunikacyjne (al. Tysiąclecia, al. Unii Lubelskiej, ul. Lubelskiego Lipca '80), które straciły rolę dominujących dróg

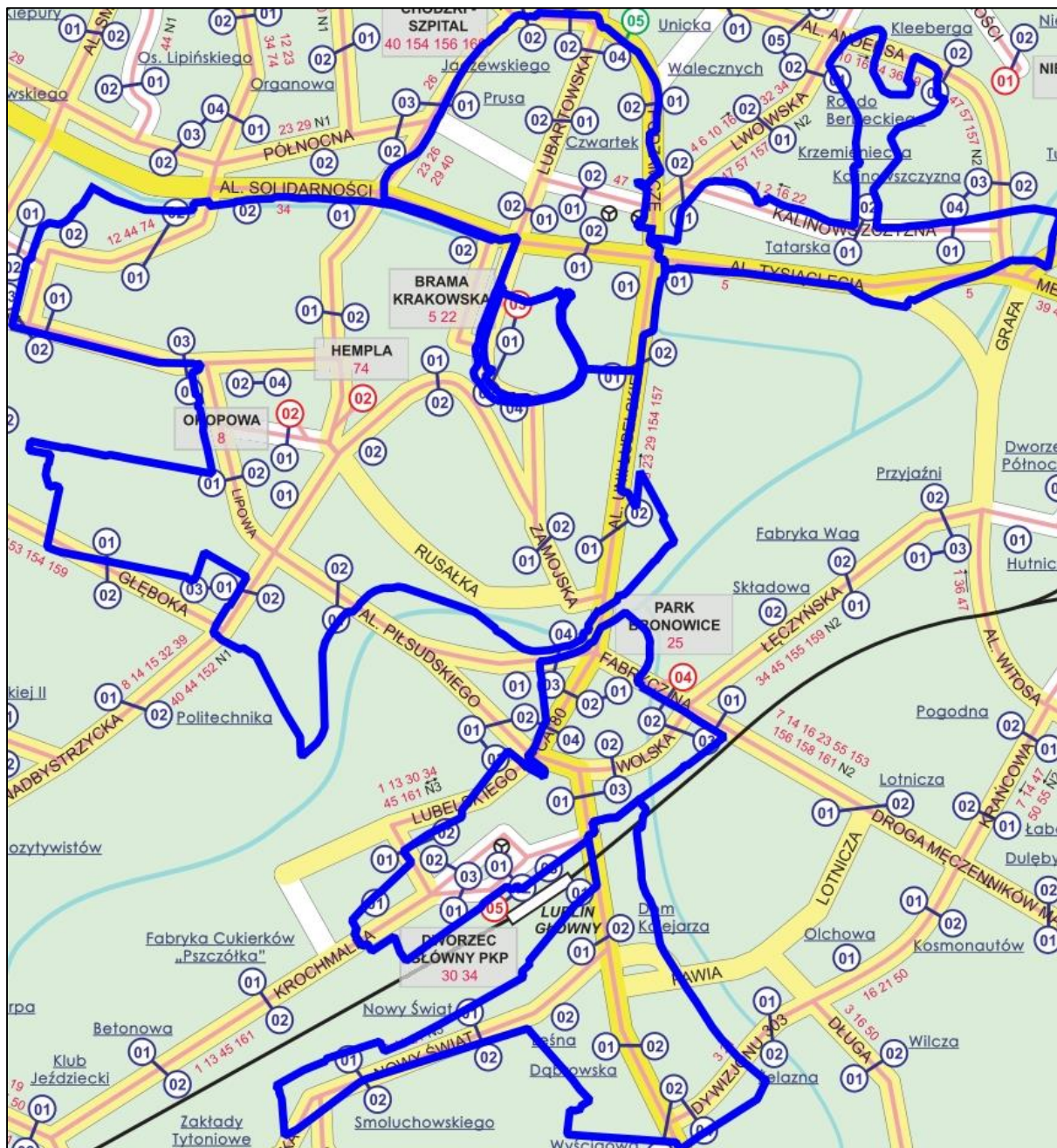
tranzytowych dzięki budowie obwodnicy Lublina, lecz nadal stanowią ważne ciągi komunikacji lokalnej i regionalnej.

Powoduje to znaczne zanieczyszczenie powietrza spalinami samochodowymi, ogranicza możliwość poruszania się pieszo i na rowerze, a także stanowi bezpośrednie zagrożenie życia i zdrowia w sytuacji wypadku. W godzinach szczytu popołudniowego po al. Tysiąclecia, przecinającej obszar rewitalizacji w jego północnej części, porusza się ponad 1600 pojazdów w każdym kierunku na godzinę (wg danych Zarządu Dróg i Mostów w Lublinie za 2016 r.). Jeszcze większe natężenie ruchu zanotowano na al. Unii Lubelskiej (ponad 2000 pojazdów).

Sieć komunikacji zbiorowej obsługuje centrum miasta w największym zakresie – obszar rewitalizacji posiada najbardziej rozbudowaną sieć połączeń autobusowych i trolejbusowych, które łączą go ze wszystkimi dzielnicami – jednak **poziom obsługi komunikacyjnej jest niewystarczający**. Mapa 4.3 przedstawia rozmieszczenie przystanków komunikacji zbiorowej. Mimo szerokiego zakresu obsługi nie wszystkie lokalizacje przystanków są dogodne z punktu widzenia użytkowników. Wyposażenie przystanków komunikacji zbiorowej, tak jak opisane wyżej inne elementy małej infrastruktury, nie jest wystarczające. Na części przystanków brakuje ochrony przed wiatrem i deszczem oraz ławek. Przystanek może być elementem szerszego wyposażenia ulicy w infrastrukturę zachęcającą do poruszania się pieszo, a przede wszystkim do korzystania z komunikacji miejskiej.

Mapa 4.3 – sieć komunikacji zbiorowej i rozmieszczenie przystanków (źródło: ZTM Lublin).

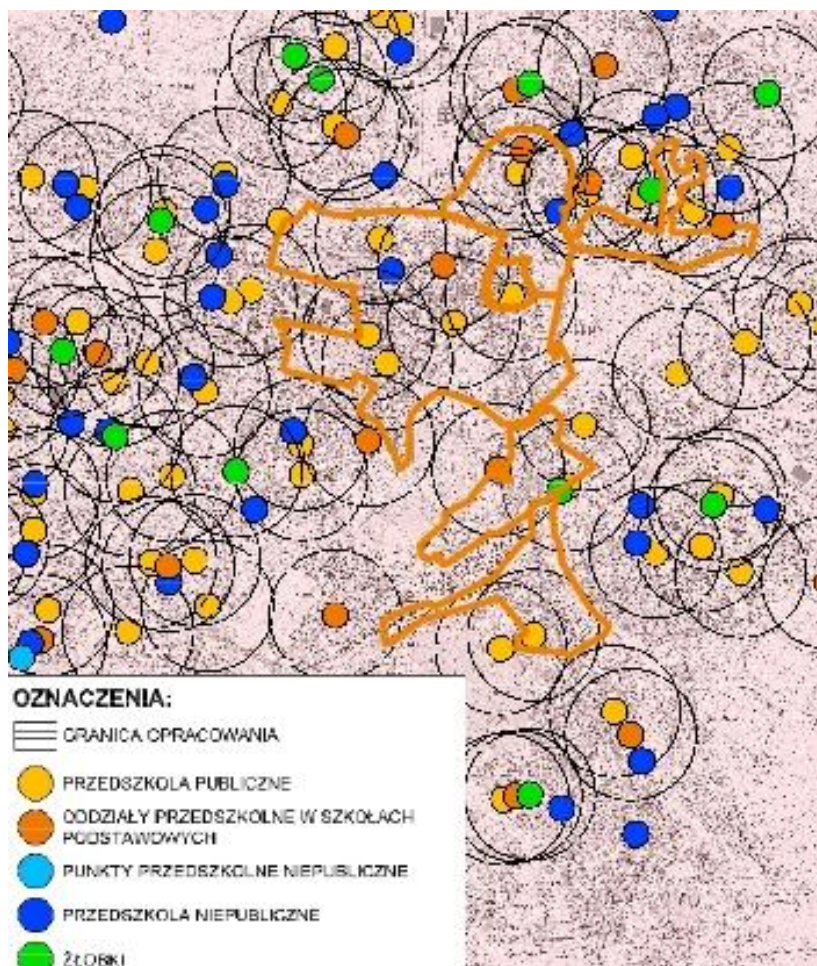
Dostępność do podstawowych usług publicznych

Obszar rewitalizacji ze względu na swoje centralne położenie jest dobrze wyposażony w różnego rodzaju usługi – choć w zakresie usług prywatnych można mówić o postępującym spadku jakości (patrz: analiza delimitacyjna). W zakresie większości usług publicznych obszar rewitalizacji pozytywnie odróżnia się od pozostałej części miasta: na obszarze znajdują się siedziby instytucji kultury, administracji i edukacji.

Na mapie 4.4 zaprezentowano lokalizację żłobków i przedszkoli w granicach obszaru rewitalizacji. Sieć przedszkoli jest dużo bardziej rozbudowana – w odległości większej niż 500 m od przedszkola (koła na mapie) znajduje się teren w południowej części Śródmieścia. Sieć żłobków właściwie nie obsługuje

obszaru rewitalizacji. W szczególności dla jednostek: Stare Miasto, Podzamcze i Czwartek, rejon ul. Kalinowszczyzna i Dworca PKP problemem jest **niska dostępność żłobków** i innych miejsc opieki nad osobami nieletnimi w czasie, gdy ich rodzice pracują. Jednostki te charakteryzują się najwyższym udziałem osób w wieku przedprodukcyjnym na obszarze rewitalizacji. Brak możliwości opieki nad dziećmi, w tym konieczność dowożenia dzieci na duże odległości, powoduje wykluczenie z tej usługi osób gorzej sytuowanych finansowo i stanowi często barierę w podejmowaniu pracy, szczególnie dla kobiet w rodzinach wielodzietnych. Jednocześnie rozwój usług społecznych w zakresie opieki nad małymi dziećmi stanowiłby potencjalną szansę zatrudnienia dla takich osób. Na obszarze rewitalizacji brakuje również infrastruktury przeznaczonej dla dzieci – placów zabaw, terenów zieleni, boisk.

Mapa 4.4 – rozmieszczenie przedszkoli i żłobków na obszarze rewitalizacji i w jego okolicach (źródło: materiały do Studium, UM Lublin).

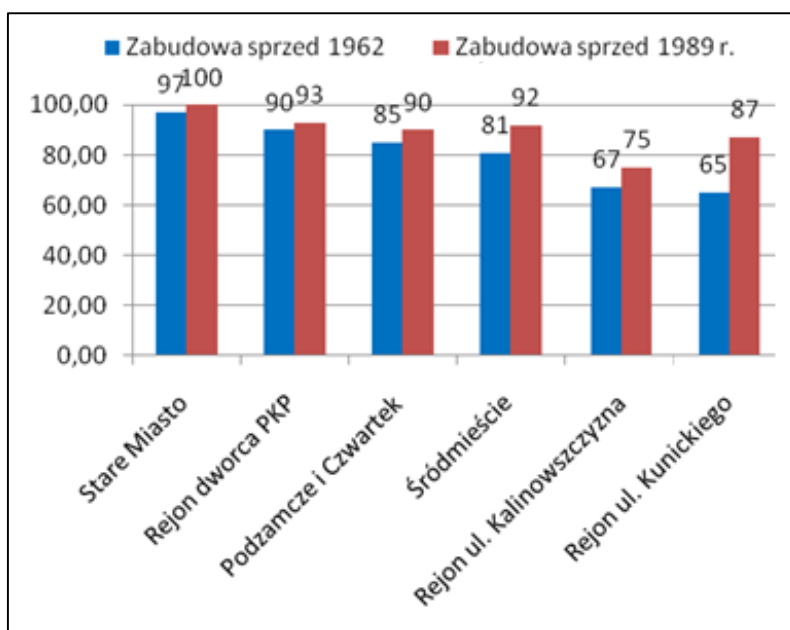

Podsystem techniczny

Stan zabudowy

Wykres 4.1 szczegółowo przedstawia udział budynków wybudowanych przed 1962 r. i przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków. Na obszarze rewitalizacji znajduje się również 329 obiektów wpisanych do ewidencji zabytków, które wymagają szczególnych zabiegów konserwacyjnych, w tym większość na terenie Starego Miasta, Podzamcza i Czwartku oraz Śródmieścia.

Wykres 4.7 - udział budynków wybudowanych przed 1962 r. w % (źródło: Program Rewitalizacji dla Lublina).

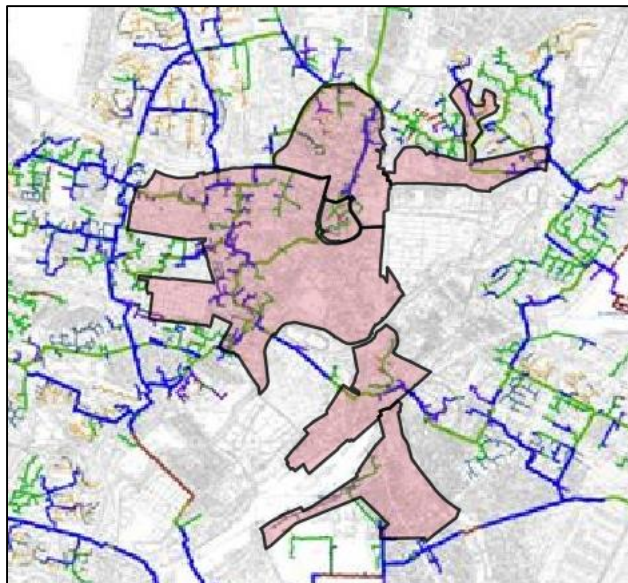

Najstarsza zabudowa znajduje się na Starym Mieście i w Śródmieściu. Ponad 80 % budynków w jednostkach urbanistycznych: Śródmieście, Podzamcze i Czwartek oraz rejon Dworca PKP powstało przed 1962 r. Na Starym Mieście ten wskaźnik wynosi 97 %. Wysoki udział starych budynków pociąga za sobą wiele konsekwencji, np. stopniową **degradację zabudowy**, konieczność dostosowania technicznych parametrów do współczesnych wymagań użytkowników. Szczególny problem stanowi dostosowania do potrzeb osób starszych, o ograniczonej sprawności fizycznej. Jak wskazano w analizie delimitacyjnej, obszar rewitalizacji nie jest wystarczająco wyposażony w podstawowe media: odstawowym problemem jest **brak dostępu do sieci ciepłowniczej**, przede wszystkim dostęp do centralnego ogrzewania. Mapa 4.4 przedstawia zasięg sieci ciepłowniczej na obszarze rewitalizacji. Konieczność wykorzystywania alternatywnych źródeł ciepła, często o niższej wydajności energetycznej i bardziej szkodliwych dla środowiska, powoduje wysokie koszty eksploatacji.

Obszar rewitalizacji charakteryzuje **niezadawalający stan budynków użyteczności publicznej**. Obiekty są nieprzystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, a także wymagają modernizacji ze względu na ich wysoką energochłonność i w związku z tym podwyższone koszty utrzymania.

Mapa 4.5 – sieć ciepłownicza na obszarze rewitalizacji (źródło: UM Lublin).

Dodatkowym problemem powiązonym ściśle z wiekiem zabudowy w centrum Lublina są pustostany. Obiekty pozbawione obecnie funkcji wymagają pilnych i dużych inwestycji w celu zachowania istniejącej tkanki miejskiej. Jednocześnie pustostany stanowią ogromny potencjał – pozwalają na zmianę lub dodanie nowych funkcji bez konieczności interwencji społecznej, np. przeprowadzek mieszkańców.

Zdjęcie 4.3 – zaniedbana zabudowa – pustostany (zdjęcia wykonane na zlecenie UM Lublin).

Stan zasobu mieszkaniowego gminy

Na obszarze rewitalizacji dysponuje znajduje się 305 obiektów z lokalami komunalnymi i socjalnymi (pod administracją Zarządu Nieruchomości Komunalnych). Analizę nieruchomości (w porównaniu do mapy

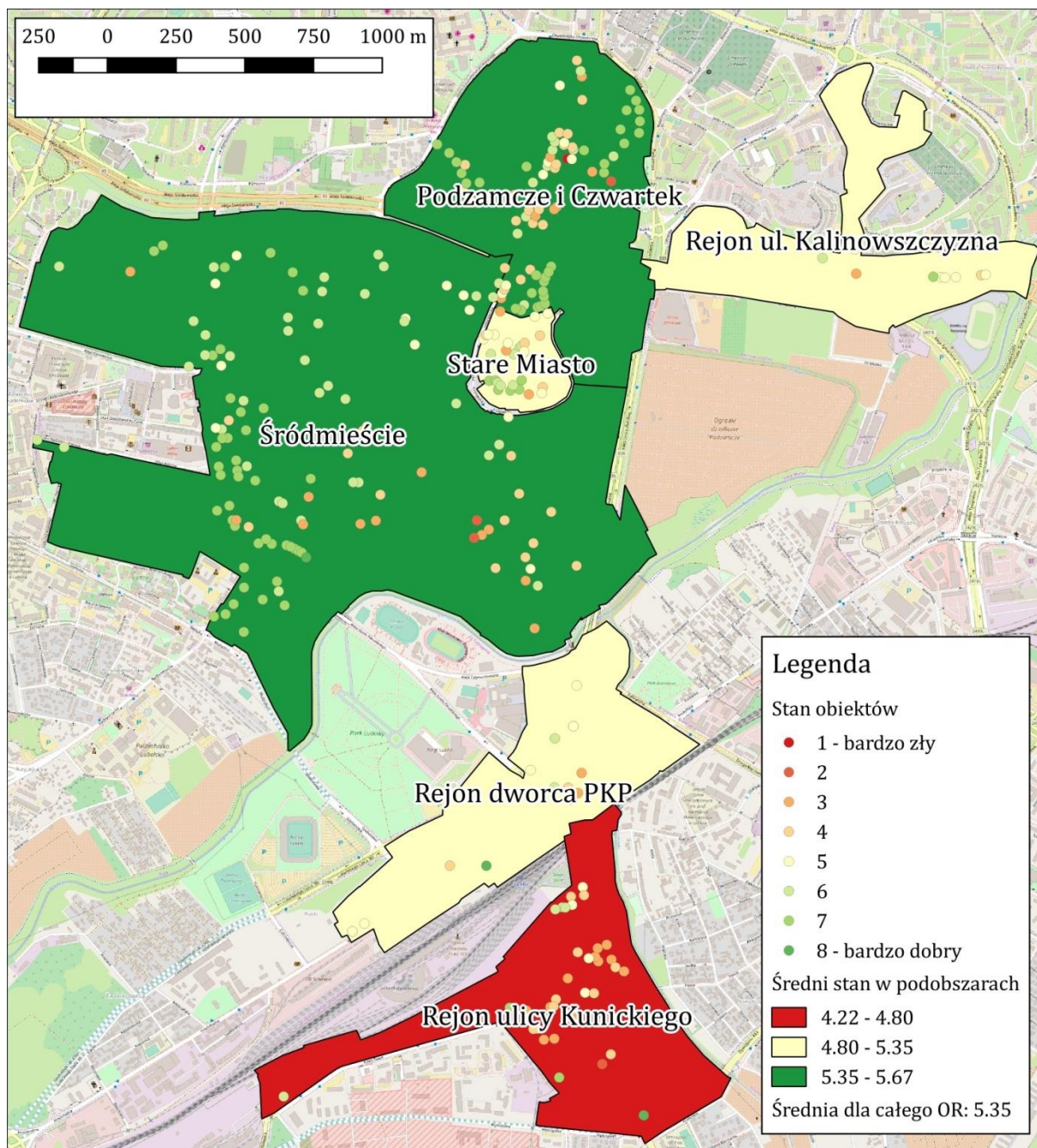
2.16) poszerzono o nieruchomości, które nie należą w całości do miasta, a zarządzaniem całym obiektem zajmuje się wspólnota. Ponadto analizę rozszerzono o dostęp do innych mediów: energię elektryczną, wodociąg, kanalizację oraz ciepłą wodę. Lokale znajdują się w zróżnicowanym stanie technicznym: niektóre z nich nie mają dostępu do podstawowych mediów, tj. wodociągu i kanalizacji, a ich stan pozostawia wiele do życzenia. Poniżej zaprezentowano analizę stanu technicznego obiektów komunalnych, która opiera się o wskaźnik syntetyczny, zbudowany z 7 komponentów. Każdy obiekt komunalny otrzymał po 1 pkt za podłączenie do następujących mediów: wodociągu, kanalizacji, centralnego ogrzewania, elektryczności, sieci gazowej oraz ciepłej wody. Ponadto stan każdego budynku został oceniony w skali 3-stopniowej: 0 pkt – zły, 1 – średni, 2 – dobry. Łącznie każda nieruchomość mogła uzyskać 8 pkt.

Na mapie 4.6 przedstawiono wyniki dla wszystkich 305 nieruchomości zlokalizowanych w obszarze rewitalizacji, która pokazuje **niezadawalający stan budynków komunalnych**. Wszystkie nieruchomości są wyposażone w energię elektryczną, lecz jedynie 8 z nich ma bezpośredni dostęp do sieci ciepłej wody. 182 nieruchomości nie mają dostępu do sieci centralnego ogrzewania.

Mapa 4.6 przedstawia również średnią wartość wskaźnika syntetycznego wszystkich nieruchomości znajdujących się rewitalizacji granicach jednostek urbanistycznych – najgorsza sytuacja ma miejsce w rejonie ul. Kunickiego, gdzie większość nieruchomości otrzymało nie więcej niż 4 pkt. Poniżej średniej dla całego obszaru rewitalizacji znalazły się również: rejon Dworca PKP i rejon ul. Kalinowszczyzna, na których znajduje się jednak znacznie mniej obiektów (odpowiednio 16 i 9 nieruchomości). Ponadto trudniejsza sytuacja ma miejsce na Starym Mieście, gdzie żadna z nieruchomości nie ma dostępu do ciepłej wody, a ponad połowa do centralnego ogrzewania.

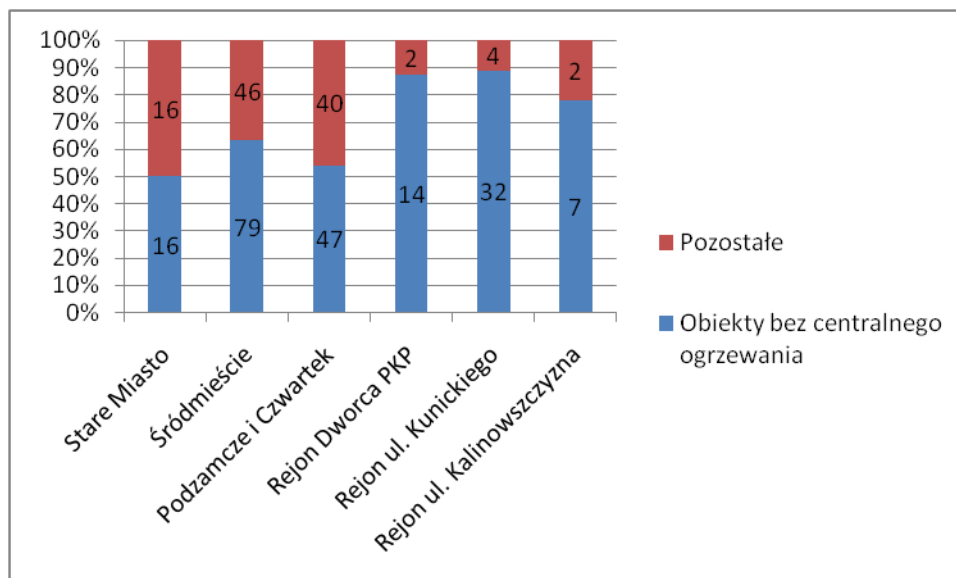
Mapa 4.6 - analiza stanu nieruchomości komunalnych (opracowanie na zlecenie UM Lublin na podstawie danych Zarządu Nieruchomości Komunalnych).

Do sieci centralnego ogrzewania nie została podłączona większość nieruchomości w rejonie ul. Kunickiego, Dworca PKP, ul. Kalinowszczyzna oraz we wschodniej części Śródmieścia (okolice ulicy Zamojskiej). Ponadto dostępu do tego medium nie posiadają nieruchomości położone wzdłuż ul. Lubartowskiej. Odbija się to wyraźnie na niższych wartościach wskaźnika syntetycznego prezentowanego na mapie 4.6.

Wykres 4.8 – obiekty niepodłączone do sieci centralnego ogrzewania (źródło: Lubelski Zarząd Nieruchomości Komunalnych).

Tylko nieliczne nieruchomości nie mają dostępu do sieci kanalizacyjnej i wodociągowej. Wszystkie obiekty komunalne w rejonie ul. Kalinowszczyzna nie mają zaś dostępu do sieci gazowej. Ten problem dotyczy również większości nieruchomości w rejonie Dworca PKP i ul. Kunickiego.

Zabytki

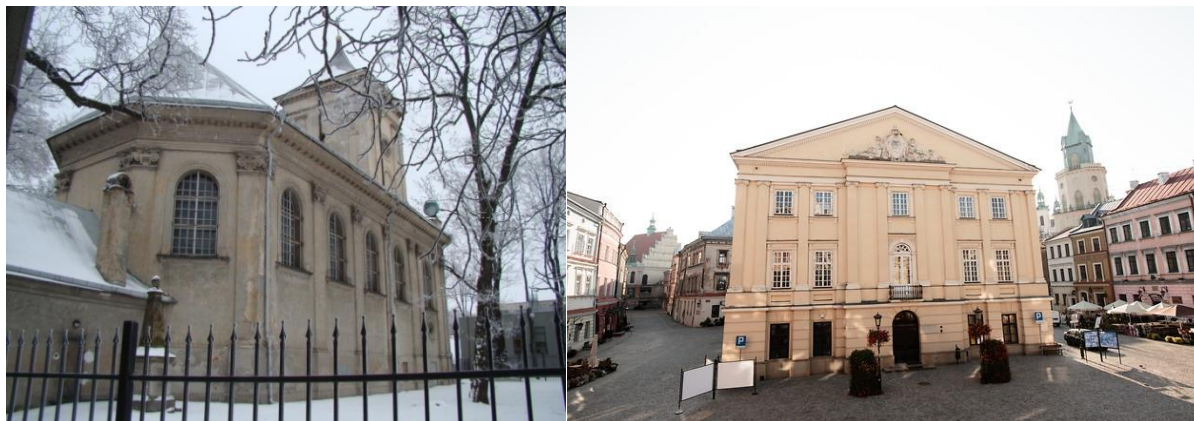
Obszar rewitalizacji charakteryzuje niewykorzystany potencjał budynków zabytkowych – na obszarze znajduje się większość obiektów dziedzictwa materialnego miasta, a jednocześnie bogata historia i doświadczenia składają się na dziedzictwo niematerialne, którego obszar rewitalizacji jest centrum. Na obszarze znajduje się przede wszystkim kompleks Starego Miasta wraz ze wszystkimi obiektami zabytkowymi. Również w Śródmieściu znajduje się wiele takich obiektów.

Do najważniejszych zaliczają się obiekty zabytkowe sakralne: w związku z bogatą historią Lublina znajdują się tu zabytkowe kościoły, cerkwie i kościoły protestanckie. Z obiektów świeckich warto przede wszystkim wskazać Stare Miasto z Trybunałem, wieloma zabytkowymi kamienicami oraz Zamek Lubelski wraz z otoczeniem (rejon Podzamcza i Czwartku).

Stan substancji zabytkowej jest bardzo zróżnicowany. Zgodnie z treścią Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Lublin na lata 2015-2019, pomimo długoletniego i stale postępującego procesu renowacji lubelskich zabytków, do końca 2015 r. zaledwie nieco ponad połowa (ok. 52 %) zabytków wpisanych do rejestru została poddana mniej lub bardziej kompleksowym pracom remontowym. Znaczna część tych nieruchomości należy do instytucji wyznaniowych, państwowych lub samorządowych – w tym miejskich – tj. podmiotów, które mają potencjał, aby sięgać po środki finansowe na przeprowadzenie pełnego zakresu prac renowacyjnych.

Zdjęcie 4.4 – kościół protestancki, Trybunał Koronny – obiekty zabytkowe (zdjęcia wykonane na zlecenie UM Lublin).

4.2 Analiza lokalnych potencjałów na obszarze rewitalizacji

Niniejsza część diagnozy skupia się na omówieniu potencjałów różnego typu, czyli zasobów i możliwości, które mogą przyczynić się do rozwiązywania problemów obszaru rewitalizacji. Analiza dotyczy przede wszystkim potencjałów lokalnych – umiejscowionych w granicach obszaru, jednak w niektórych przypadkach o potencjale obszaru decydują także instytucje lub zjawiska ogólnomiejskie.

Potencjał społeczny

Kapitał społeczny i ludzki

Mimo zmniejszającej się liczby ludności Lublin wciąż jest jednym z największych miast w Polsce z bardzo dużym potencjałem przyciągania nowych mieszkańców. Spadek liczby ludności miasta rekompensuje wzrost liczby ludności okolicznych miejscowości, co z jednej strony świadczy o negatywnej tendencji rozlewania się miasta, a z drugiej pokazuje, że przy uwzględnieniu całego obszaru funkcjonalnego Lublina ludność nie ubywa. Stąd przy zwiększeniu atrakcyjności centrum miasta jako miejsca do życia możliwy jest wzrost liczby ludności, a miasto ma potencjał przyciągania nowych mieszkańców.

Ze względu na tendencje demograficzne Lublin zamieszkuje coraz większa grupa osób starszych, a dostosowanie miasta do ich potrzeb będzie stanowić coraz poważniejsze wyzwanie. Jednocześnie ta grupa stanowi szansę rozwoju nowych usług i funkcji, które mogą nadać nowe impulsy rozwojowe całemu miastu. Usługi skierowane do osób starszych pozostają rozwijającą się dziedziną gospodarki w krajach rozwiniętych. Osoby starsze dysponują ponadto czasem, odpowiednio motywowane, chęcią samorealizacji i aktywności wśród innych ludzi. **Aktywność osób starszych** wspierają w Lublinie liczne organizacje pozarządowe i publiczne instytucje wsparcia.

Jednocześnie niektóre rejony obszaru rewitalizacji zamieszkuje dużo rodzin z dziećmi – udział osób w wieku przedprodukcyjnym jest stosunkowo duży. Również młodsze pokolenia stanowią ogromny potencjał, który jednak wymaga opieki instytucjonalnej, szczególnie w przypadku nakładania się na

siebie różnych problemów społecznych dotyczących dzieci w istotny sposób (ubóstwo, bezrobocie rodziców). Aktywizacja dzieci może służyć pozytywnemu oddziaływaniu na dorosłych mieszkańców obszaru rewitalizacji, a dostosowanie przestrzeni miasta do potrzeb najmłodszych przyczynia się do większego komfortu dla wszystkich użytkowników.

Lublin cechuje **znaczna liczba studentów** – na lubelskich uczelniach studiuje około 70 tys. studentów (wg wyliczeń UM Lublin). Większość z nich stale lub czasowo mieszka w Lublinie i stanowi ważną aktywną grupę społeczną o dużym potencjale twórczym i intelektualny. Wśród studentów lubelskich uczelni jest **istotny odsetek studentów zagranicznych**. W 2015 r. w Lublinie studiowało 4 395 cudzoziemców i cudzożemek – liczba studentów zagranicznych wzrosła w stosunku do roku 2014 o ponad 1 300 osób. Wśród studentów zagranicznych reprezentowane są 92 kraje świata, w tym przede wszystkim Ukraina (ponad 2800 osób), Tajwan, USA, Białoruś i Norwegia. Najwięcej studentów zagranicznych studiowało na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej oraz na Uniwersytecie Medycznym (ponad 1000 osób). Ta dynamiczna grupa może i powinna być w większym stopniu zaangażowana w życie społeczne, kulturalne i gospodarcze miasta. Położony centralnie obszar rewitalizacji jest naturalnym miejscem dla koncentrowania aktywności tej grupy.

Potencjał kulturowy

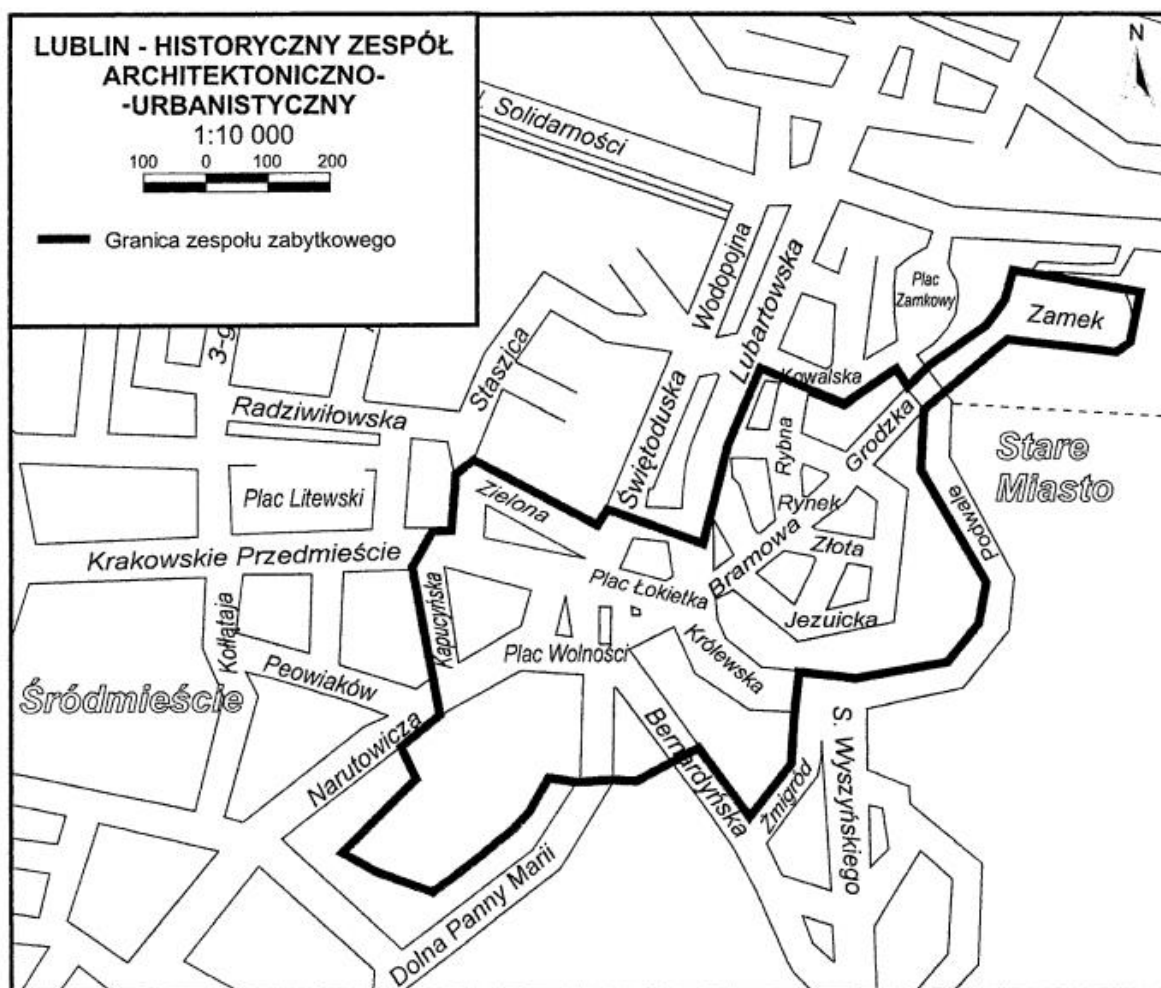
Dziedzictwo materialne

Obszar rewitalizacji skupia większość obiektów zabytkowych Lublina. W zakresie substancji mieszkaniowej, najwięcej najcenniejszej zabudowy mieszkalnej jest na podobszarze Stare Miasto - znajduje się tam 66 najstarszych kamienic wpisanych do rejestru zabytków. Bardzo ważną formą ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków Lublina było uznanie Starego Miasta i jego bezpośredniego sąsiedztwa za Pomnik Historii: *Lublin — historyczny zespół architektoniczno-urbanistyczny*, znajdujący się na obszarze rewitalizacji.

Mapa 4.7 - historyczny zespół architektoniczno-urbanistyczny w Lublinie – Pomnik Historii (źródło: Załącznik do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 kwietnia 2007 r.).

MAPA „LUBLINA — HISTORYCZNEGO ZESPOŁU ARCHITEKTONICZNO-URBANISTYCZNEGO”

Obiekty zabytkowe, choć wymagają podejmowania kosztownych działań renowacyjnych, stanowią o ogromnym potencjale obszaru rewitalizacji szczególnie w zakresie lokalizacji przedsiębiorstw i nowego zasobu mieszkaniowego w atrakcyjnej wizualnie i kulturowo okolicy. Obszar rewitalizacji charakteryzuje **dostępność cennych budynków zabytkowych do zagospodarowania**. Niewykorzystane w pełni zabytki, po dokonaniu niezbędnych modernizacji i prac konserwatorsko-remontowych mogą przyjmować nowe, zróżnicowane funkcje, a atrakcyjność tych obiektów po zmianie zagospodarowania stanowi dodatkowy walor. Dobrym przykładem analogicznej zmiany jest powstanie Teatru NN w zabytkowym budynku Bramy Grodzkiej na Starym Mieście. Zabytki mają również duże znaczenie dla budowy marki Lublina jako miasta atrakcyjnego turystycznie, z szeroką ofertą dla mieszkańców i przyjeźdźnych.

Dziedzictwo kulturowe

Lublin może cieszyć się bogatą historią, która pozostawiła nie tylko liczne zabytki materialne, ale również szerokie dziedzictwo niematerialne zachowane w zwyczajach, kulturze i przekazach mieszkańców

miasta. Lublin przez wieki był miastem na styku Wschodu i Zachodu, z przenikającymi się kulturami różnych nacji i religii, które przyczyniły się wspólnie do rozwoju miasta. Obszar rewitalizacji położony w najstarszej części Lublina skupia na sobie dziedzictwo kulturowe minionych wieków. Bogactwo doświadczeń kulturowych buduje, wraz z cennymi zabytkami, unikatowy charakter miasta, który stanowi podstawę istotnego wzrostu ruchu turystycznego w oparciu o turystykę historyczną i kulturową.

Institucje kultury w Lublinie organizują cyklicznie różnego typu wydarzenia i spotkania nawiązujące do dziedzictwa miasta. Podejmowane działania umiejętnie łączą aspekty kultury, edukacji, polityki społecznej. Szeroki zakres działań prowadzono w ramach starań o przyznanie tytułu Europejskiej Stolicy Kultury 2016 (ostatecznie wygrała kandydatura Wrocławia) – mimo nieotrzymania tytułu wiele nowych inicjatyw kulturalnych zostało podjętych, a te już funkcjonujące zyskały większe znaczenie.

Potencjał ekonomiczny

Lublin to dziewiąte co do wielkości miasto w Polsce, liczące ponad 340 tys. mieszkańców, największy ośrodek miejski na wschód od Warszawy. Miasto charakteryzuje **dynamiczny rozwój stwarzający warunki dla korzystnych przekształceń** – zarówno gospodarczych, jak również społecznych i przestrzennych. Miasto, jako ośrodek metropolitalny, jest motorem rozwoju dla całego regionu Lubelszczyzny i posiada szereg funkcji metropolii lokalnej, np. jest ważnym ośrodkiem uniwersyteckim, posiada dynamiczny rynek pracy, w pobliżu znajduje się lotnisko obsługujące połączenia międzynarodowe.

Mimo problemów w dziedzinie bezrobocia na obszarze rewitalizacji miasto cieszy się jednym z najniższych poziomów bezrobocia w całym województwie – co przekłada się na perspektywy również dla zaniedbanych części Lublina. Na przestrzeni ostatnich lat następuje **wzrost liczby przedsiębiorstw** zlokalizowanych i działających na obszarze rewitalizacji – mimo zagrożenia konkrecją ze strony centrów handlowych.

Obszar rewitalizacji charakteryzuje się również dużym potencjałem inwestycyjnym. **Aktywność inwestycyjna w centrum miasta** obejmuje inwestycje publiczne oraz wiele inwestycji prywatnych, zarówno w obiekty handlowe (np. galeria handlowa przy ul. Lipowej, bezpośrednio sąsiadująca z obszarem rewitalizacji), jak i obiekty mieszkaniowe.

Potencjał instytucjonalny

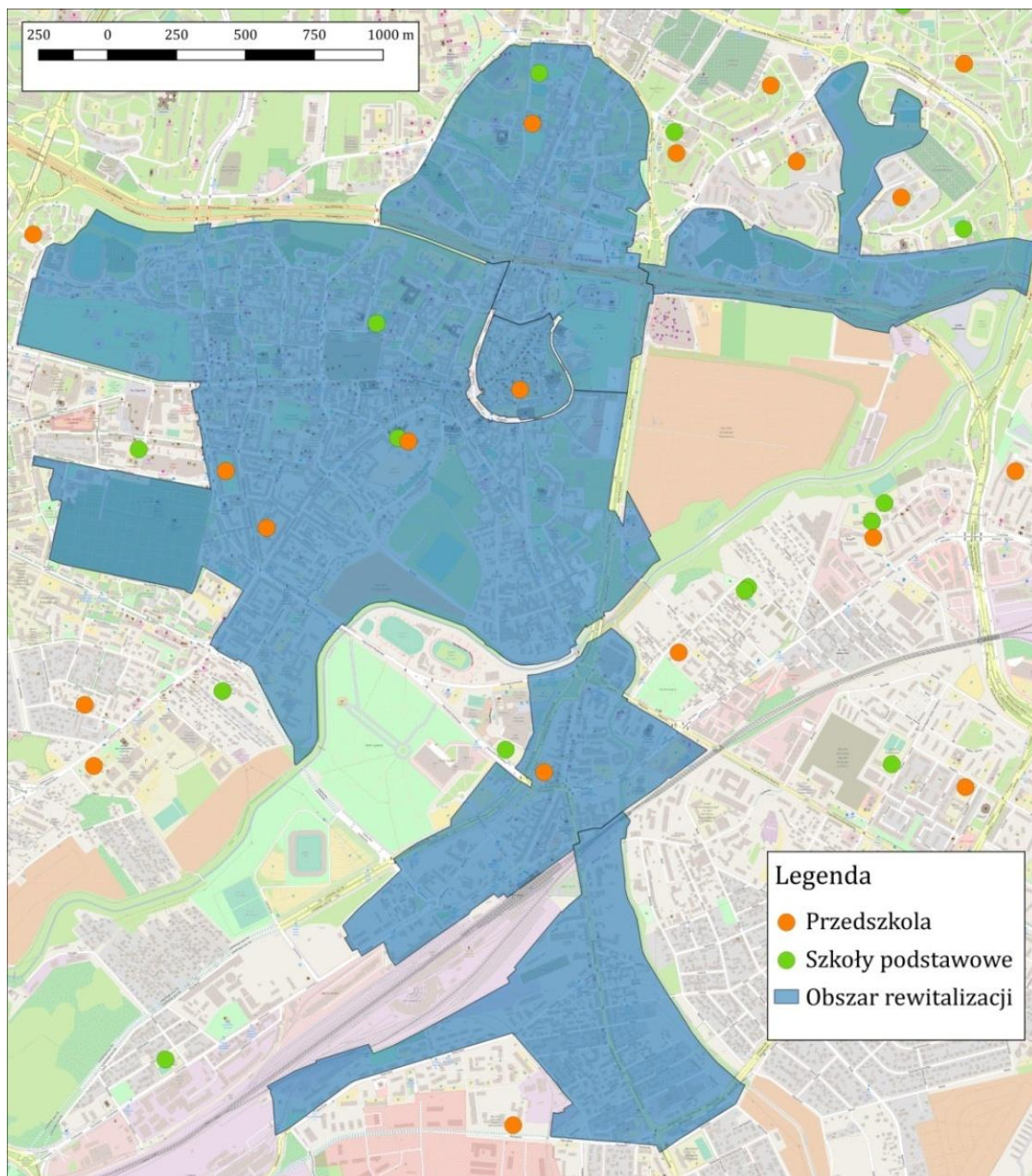
Przedszkola i szkoły

Obszar rewitalizacji pokrywa sieć przedszkoli i szkół na różnych poziomach edukacji. Szkoły, jako centra kultury i życia społecznego w mikroskali mają niebagatelne znaczenie dla procesów rewitalizacji. Poza szkołami powszechnymi w Lublinie działają również szkoły o szczególnym charakterze: muzyczne,

integracyjne. Mapa 4.8 przedstawia rozmieszczenie przedszkoli i szkół podstawowych na obszarze rewitalizacji i w jego bezpośrednim sąsiedztwie.

Mapa 4.8 - lokalizacja szkół podstawowych i przedszkoli (źródło: UM Lublin).

Część szkół na obszarze rewitalizacji osiąga dobre wyniki w egzaminach końcowych, a **aktywność szkół** nie ogranicza się tylko do prowadzenia zajęć lekcyjnych, ale również jest wzbogacona o zajęcia dodatkowe: wyrównawcze, sportowe czy plastyczne.

Uniwersytety i szkoły wyższe

Lublin jest jednym z największych ośrodków akademickich w Polsce. Najważniejsze uczelnie to: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Uniwersytet Medyczny, Uniwersytet Przyrodniczy oraz Politechnika Lubelska. Część obiektów uczelni jest zlokalizowana na obszarze rewitalizacji, chociaż dostrzegalna jest tendencja do przenoszenia działalności dydaktycznej poza centrum.

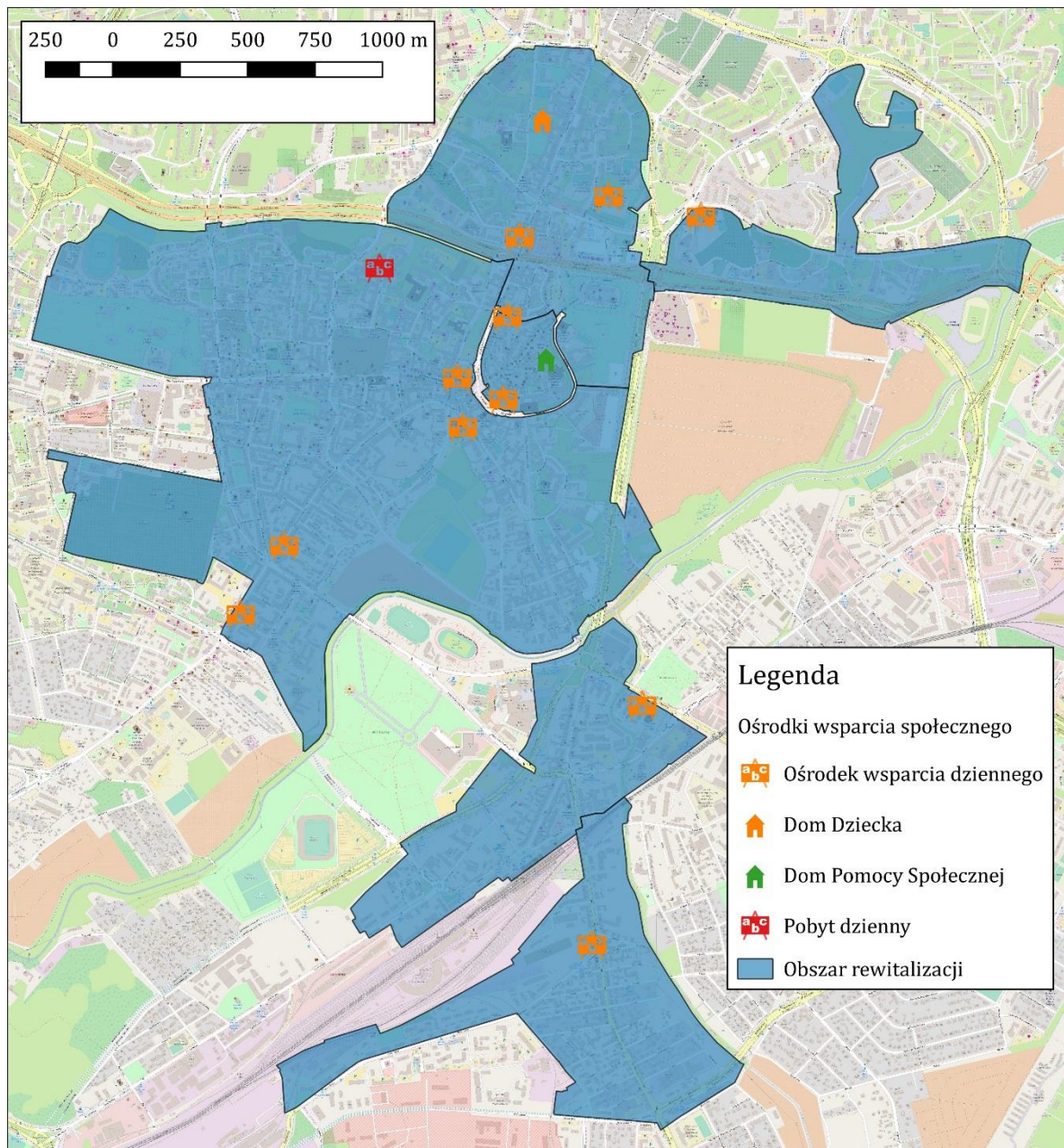
Szkoły wyższe to przede wszystkim potencjał naukowy i badawczy, który może służyć rozwojowi miasta i obszaru rewitalizacji w szczególności. Ponadto uczelnie przyciągają studentów, w tym studentów zagranicznych, którzy jako dynamiczna, młoda grupa społeczna mogą w znaczący, pozytywny sposób wpływać na ożywienie społeczne i kulturowe obszaru rewitalizacji.

Ośrodki wsparcia

W rozwiązywaniu problemów społecznych niebagatelne znaczenie ma rozszerzenie oferty wsparcia poza standardowy zakres pomocy społecznej, szczególnie poza pomoc materialną, a skupienie się na indywidualnym rozwiązywaniu problemów dotyczących zagadnień psychologicznych. Na obszarze rewitalizacji działa kilka ośrodków wsparcia, które kierują swoją ofertę do różnych grup mieszkańców – lokalizację instytucji pomocy społecznej przedstawia mapa 4.9. Wśród nich należy wymienić: Centrum Terapii Zajęciowej „Tęcza”, Centrum Interwencji Kryzysowej, centra dziennego pobytu dla seniorów czy placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży. Ich bogate **doświadczenia z zakresu polityki społecznej** są aktywnie uzupełniane przez instytucje ogólnomiejskie, np. Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie.

Mapa 4.9 - lokalizacja instytucji pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji (źródło: UM Lublin).

Instytucje kultury

Na obszarze rewitalizacji działa kilka ważnych dla Lublina instytucji kultury, których oddziaływanie wykracza poza granice obszaru. Część instytucji ma bogate, **wieloletnie doświadczenie w prowadzeniu społeczno-kulturalnych działań aktywizujących, integrujących i prorozwojowych**. Instytucje kładą nacisk na szeroką promocję kultury i czerpią z historii i szczególnych doświadczeń Lublina – jego wielokulturowości, położenia na skrzyżowaniu kultur. Do instytucji kultury działających na obszarze rewitalizacji należą: Warsztaty Kultury, Brama Grodzka – Teatr NN, Teatr Stary, Centrum Kultury w Lublinie, Centrum Spotkania Kultur i wiele innych.

Kościoty i organizacje religijne

Lublin jest miastem wielokulturowym, co odbija się w strukturze wyznawanych religii. Kościoły stanowią ważne ośrodki kultury, skarbnice dziedzictwa historycznego, a same obiekty są bardzo często wysokiej klasy zabytkami. W granicach obszaru rewitalizacji znajduje się parafie rzymskokatolickie, które prowadzą działania z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa. Obiekty sakralne stanowią cenne zabytki, np. zespół klasztorny Dominikanów na Starym Mieście czy Archikatedra Lubelska. Kościół Katolicki prowadzi na obszarze rewitalizacji placówki edukacyjne i pomocowe, np. Zespół Szkół im. św. Stanisława Kostki (gimnazjum i liceum katolickie). Poza obiektami Kościoła Katolickiego na obszarze rewitalizacji mieszczą się kompleks sakralny Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego oraz Cerkiew Przemienienia Pańskiego (Katedra Kościoła Prawosławnego). W ramach działalności diecezji prawosławnej prowadzone są m.in. Lubelski Instytut Kultury Prawosławnej czy Fundacja „Dialog Narodów”.

Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe pełną ważną funkcję w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego i aktywizowaniu jednostek na rzecz społeczności. W Lublinie działa wiele organizacji pozarządowych, które mają różną skalę i tematykę działania, zgodnie z danymi Portalu Organizacji Pozarządowych w Lublinie zostało zarejestrowanych ponad 2000 różnych form organizacji pozarządowych (część nie działa aktywnie lub znajduje się w stanie likwidacji). Duża **aktywność organizacji pozarządowych**, fundacje i stowarzyszeń, dotyczy przede wszystkim pomocy osobom potrzebującym i chorym, integracji osób niepełnosprawnych i wykluczonych. Ponadto działają stowarzyszenia hobbistyczne, sportowe i rekreacyjne. Ważne miejsce zajmują organizacje pozarządowe prowadzone przez Kościoły różnych wyznań oraz stowarzyszenia i fundacje powiązane z uczelniami wyższymi i szkołami (m.in. zrzeszenia absolwentów).

Potencjał przestrzeni

Struktura przestrzenna

Obszar rewitalizacji charakteryzuje wykształcona, **zwarta struktura przestrzenna**, która mimo wielu zaniedbań, chaosu i niewłaściwego zagospodarowania stanowi podstawę dalszego rozwoju centralnej części miasta. Zabudowa pierzejowa o miejskim charakterze odpowiada współczesnym trendom w urbanistyce, tj. tworzenia obszarów zabudowy o tradycyjnych formach miejskich, z zabudową wzdłuż ulic i placów, z przemieszaniem funkcji nieuciążliwych: przede wszystkim usług i mieszkalnictwa. Taka struktura zabudowy pozwala na kształtowanie miasta pieszego dojścia, w którym wysoka jakość życia zapewniona jest w najbliższym otoczeniu miejsca zamieszkania, a wszystkie usługi i potrzeby mogą być spełnione w zasięgu poruszania się pieszo. Umożliwia to również lokalizację miejsc pracy w bliskim sąsiedztwie mieszkańców.

Atrakcyjna struktura przestrzenna, poza zwartymi kwartałami zabudowy XIX wiekowej, obejmuje również w pełni wykształcony kompleks Starego Miasta, z centralnym Rynkiem i licznymi obiektami zabytkowymi. Taki układ przestrzenny umożliwia wprowadzenie wielu funkcji służących zarówno mieszkańcom, jak i obsługujących znaczny ruch turystyczny.

W granicach obszaru rewitalizacji można znaleźć wiele przestrzeni publicznych z dużym potencjałem. Szczególną rolę odgrywają place miejskie (Rynek, pl. Litewski, pl. Zamkowy, pl. Władysława Łokietka, pl. Dworcowy), które stanowią centrum życia miejskiego, przyciągają turystów i mieszkańców całego miasta, a także są areną dla wydarzeń kulturalnych różnego typu. Wiele z nich wymaga zmiany zagospodarowania i uporządkowania przestrzeni. Duży potencjał i znaczenie mają również ciągi komunikacyjne dostosowane do ludzkiej skali, łączące najważniejsze punkty miasta (np. ciąg ulic 1-go Maja, Zamojskiej i Wyszyńskiego łączący Dworzec PKP ze Starym Miastem, czy ul. Krakowskie Przedmieście i Al. Racławickie).

Obok terenów publicznych wymagających przekształcenia na obszarze rewitalizacji znajdują **miejsca i obszary dogodne do kreowania nowych przestrzeni publicznych i terenów zielonych** o wysokiej jakości. Potencjał o nieco innym charakterze stanowią zaniedbane podwórka kamienic. Mogą się one stać przyjaznym miejscem do aktywnego życia najmniejszych, sąsiedzkich społeczności i znacząco przyczynić się do poprawy jakości życia i zadowolenia mieszkańców.

Zabudowa i tereny inwestycyjne

Proces wyludniania się doprowadził do sytuacji, w której na obszarze rewitalizacji znajduje się bardzo dużo obiektów (wprawdzie wymagających przekształceń czy remontów) gotowych do przyjęcia nowych funkcji, w tym funkcji mieszkaniowych. Udana proces rewitalizacji wiąże się z przyciąganiem na obszar rewitalizacji również nowych mieszkańców, którzy będą stanowić nowe potencjały dla rozwoju obszaru. Poza obiektami zaniedbanymi na obszarze rewitalizacji można znaleźć niezabudowane nieruchomości i przestrzenie, które stanowią **dostępne tereny inwestycyjne pod budownictwo usługowe i mieszkaniowe**.

Doświadczenia i dokonania w ramach dotychczasowego procesu rewitalizacji w Lublinie

Ewaluacja Programu Rewitalizacji dla Lublina przyjętego na mocy uchwały Rady Miasta nr 752/XXXIII/2009 została dokonana na przełomie maja i czerwca 2014 r.

W Programie przewidziano 169 zadań przedsięwzięć rewitalizacyjnych, z których 85 zgłosiło Miasto Lublin oraz jednostki zależne od gminy, a 84 podmioty spoza sektora komunalnego. Przedsięwzięcia miały na celu ożywienie 19 obszarów rewitalizacji. Tylko 32 przedsięwzięcia zostały zrealizowane, większość przez podmioty sektora publicznego (23). Podstawową przyczyną zaniechania realizacji projektów było nieuzyskanie wsparcia finansowego ze środków pomocowych Unii Europejskiej.

Wnioski z ewaluacji Programu:

- realizacja programu nie może polegać wyłącznie na środkach zewnętrznych (np. z UE) – finansowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych powinno być elastyczne i uwzględniać różne formy: środki prywatne, środki własne miasta, inne środki publiczne dostępne na poziomie regionalnym, krajowym i europejskim. Ponadto realizacja przedsięwzięć nie powinna być uzależniona od pojedynczego źródła finansowania,
- programowi rewitalizacji powinien towarzyszyć system monitoringu i oceny postępów w realizacji programu – brak takiego systemu był jedną z przyczyn niepowodzenia w realizacji programu z 2009 r.,
- inwestycyjny charakter programu – ograniczony zakres projektów nieinwestycyjnych, skierowanych na rozwiązywanie problemów społecznych ,
- wyznaczony obszar rewitalizacji (27 % powierzchni miasta, 19 podobszarów) był zbyt duży, co uniemożliwiało koncentrację interwencji publicznej i przyczyniło się do niepowodzenia w realizacji założeń programu,
- nowy program powinien obejmować tylko kluczowe dla rozwoju Lublina fragmenty miasta i przedsięwzięcia rewitalizacyjne,
- nowy program powinien obejmować wbudowany system monitorowania jego realizacji, a forma udostępniania programu powinna być rozszerzona o dedykowaną podstronę na stronie internetowej Lublina
- nowy program powinien obejmować rozbudowany system zarządzania i koordynacji realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Powyższe wnioski zostały wzięte pod uwagę przy konstruowaniu niniejszego programu. Przy czym jeszcze istotniejsze jest, aby zapewnić świadomość powyższych doświadczeń i wniosków wśród wszystkich zaangażowanych we wdrażanie nowego programu. Zostanie to uwzględnione w działaniach Zespołu ds. Rewitalizacji. Najważniejsze będzie uniknięcie sytuacji, w której brak uzyskania finansowania z pierwotnie zakładanego źródła decyduje o zaniechaniu realizacji przedsięwzięcia, a tym samym stopniowemu zmniejszeniu zasięgu i skuteczności programu. W przypadku wystąpienia takich sytuacji przy realizacji nowego programu uruchamiane będą działania „naprawcze” – poszukiwanie alternatywnych źródeł finansowania, zmniejszenie pierwotnego zakresu przedsięwzięcia przy dążeniu do zachowania jego skuteczności czy też prowadzenie analiz, jak w inny sposób zapewnić osiągnięcie celów, do których realizacji miało przyczynić się dane przedsięwzięcie.

Wiele z przedsięwzięć planowanych do podjęcia w ramach nowego Programu Rewitalizacji ma charakter komplementarny wobec projektów rewitalizacyjnych zrealizowanych w ramach perspektywy budżetowej 2007-13. Niniejszy program nawiązuje do poprzednich w wielu płaszczyznach, przede

wszystkim doborem obszaru rewitalizacji (kontynuacją działań na zbliżonym obszarze), ale również zakresem zakwalifikowanych przedsięwzięć. Poniższa tabela przedstawia przykładowe zrealizowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne zawarte w Programie Rewitalizacji dla Lublina (przyjętym w 2009 r.) i odpowiadające im przedsięwzięcia niniejszego programu, które kontynuują i podtrzymują ciągłość działań rewitalizacyjnych.

Tabela 4.5 = komplementarność międzyokresowa przedsięwzięć (opracowanie na zlecenie UM Lublin).

L.p.	Przedsięwzięcia zrealizowane w ramach Programu Rewitalizacji dla Lublina z 2009 r.	Komplementarne przedsięwzięcia zawarte w niniejszym Programie
1.	Klasztor w sercu miasta (etap II)	Klasztor w sercu miasta – renowacja bazyliki i adaptacja zachodniego skrzydła klasztoru na cele centrum samopomocy
2.	Renowacja zabytkowych kamienic w zasobie komunalnym (np. Grodzka 20)	Remonty elewacji kamienic: Lubartowska 25, Rybna 4, Złota 5
3.	Podziemna trasa turystyczna, Renowacja kompleksu klasztoru powiżytkowskiego dla potrzeb Centrum Kultury	Przebudowa na cele kulturalne piwnic klasztoru powiżytkowskiego
4.	Renowacja obiektów zabytkowych, w tym przede wszystkim obiektów sakralnych: Archikatedry Lubelskiej, kościoła św. Wojciecha, pobrygidkowskiego zespołu klasztorowego przy ul. Narutowicza, zespołu pomisjonarskiego przy ul. Wyszyńskiego 6	Rewaloryzacja obiektów sakralnych: zespołu ewangelickiego, cerkwi Przemienienia Pańskiego, kościoła św. Mikołaja
5.	Modernizacja ośrodków opieki nad osobami potrzebującymi, np. rozbudowa hospicjum Dobrego Samarytanina w Lublinie ul. Bernardyńskiej 11 A	Rozbudowa DPS Kalina w Lublinie o nowe specjalistyczne oddziały oraz budowa dwóch rodzinnych domów pomocy społecznej
6.	Poprawa warunków w obiektach edukacji: Termomodernizacja budynku gimnazjum nr 1 oraz budowa basenu	Kompleksowy remont Zespołu Szkół Ekonomicznych im. A. i J. Vetterów w Lublinie

Odrębnym polem dokonań i doświadczeń rewitalizacyjnych jest uczestnictwo Lublina w projektach w ramach URBACT. Projekty te (HerO, USER) oparte były na współpracy sieciowej europejskich miast i skupiały się na szczegółowym, z mocną podbudową analityczną oraz komponentem partycypacyjnym, rozpracowaniu zagadnień takich jak przestrzenie publiczne czy dziedzictwo kulturowe, które są niezwykle istotne przy programowaniu rewitalizacji. Wyżej wymienione materiały i opracowania wykorzystano w procesie przygotowania niniejszego Programu Rewitalizacji.

Jeszcze inne doświadczenia rewitalizacyjne zdobyto w Lublinie w działaniach, które nie mieściły się w ramach ściśle zarysowanych programów rewitalizacji, ale ze wszech miar nosiły znamiona przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Wspomnieć tu można co najmniej o dokonaniach Teatru NN, który

jeszcze w latach dziewięćdziesiątych XX wieku zainicjował poprzez działania kulturalne proces przekształceń przestrzennych, kulturowych i społecznych na Starym Mieście. Ten „cykl działań rewitalizacyjnych” jest teraz powtarzany w przypadku ul. Żmigród, gdzie ulokowano Dom Słów.

Jako inne tego typu doświadczenie, ale z ostatnich lat, wskazać można projekt "Podwórka na temat czyli czarujemy przestrzeń dzielnicy Dziesiąta", który w 2016 r. zdobył główną nagrodę w konkursie "Metamorfoza mojego Regionu. Przed i po" w ramach odbywającego się we Wrocławiu Kongresu Regionów. Projekt aktywizacji mieszkańców rejonu ul. Kunickiego został sfinansowany dzięki poparciu mieszkańców Lublina w pierwszej edycji budżetu obywatelskiego.

4.2 Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych

W niniejszym podrozdziale podsumowano problemy zdefiniowane w diagnozie wraz z przypisaniem do nich potrzeb rewitalizacyjnych oraz potencjałów możliwych do wykorzystania przy rozwiązywaniu problemów.

Tabela 4.6 - analiza problemów, potrzeb rewitalizacyjnych i potencjałów obszaru rewitalizacji.

L.p.	Problemy	Potrzeby rewitalizacyjne	Potencjały pomocne w rozwiązywaniu problemów
Sfera społeczna			
1.	Bezrobocie	Tworzenie nowych miejsc pracy dostosowanych do potrzeb lokalnej społeczności, aktywizacja zawodowa ludności całego obszaru rewitalizacji, a w szczególności rejonów Stare Miasto, ul. Kalinowszczyzna i Dworca PKP.	Doświadczenia Lublina w działaniach z zakresu polityki społecznej, wieloletnie doświadczenie w prowadzeniu społeczno-kulturalnych działań aktywizujących, integrujących i prorozwojowych, dynamiczny rozwój miasta stwarzający warunki dla korzystnych przekształceń, wzrost liczby przedsiębiorstw.
2.	Bezrobocie długotrwałe	Aktywizacja zawodowa osób długotrwale bezrobotnych – ze względu na trudność powrotu takich osób na rynek pracy potrzebne działania muszą być kompleksowe, dotyczyć różnych rodzajów działalności i być dostosowane do potrzeb indywidualnych odbiorców: <ul style="list-style-type: none">• Tworzenie spółdzielni socjalnych i innych form wspomaganey samopomocy dla osób długotrwale bezrobotnych,• Wsparcie instytucjonalne,	Doświadczenia Lublina w działaniach z zakresu polityki społecznej, wieloletnie doświadczenie w prowadzeniu społeczno-kulturalnych działań aktywizujących, integrujących i prorozwojowych, dynamiczny rozwój miasta; stwarzający warunki dla korzystnych przekształceń.

		<ul style="list-style-type: none">• Wsparcie w ramach rozwiązywania innych powiązanych problemów społecznych, np. wykluczenia osób samotnie wychowujących dzieci, wykluczenia niepełnosprawnych,• Zwiększanie mobilności osób bezrobotnych. <p>Działania powinny być skierowane przede wszystkim do mieszkańców rejonów ul. Kalinowszczyzna, Stare Miasto i Dworca PKP.</p>	
3.	Ubóstwo	<p>Zagadnienie ubóstwa wiąże się przede wszystkim z brakiem pracy – zmniejszenie liczby bezrobotnych, aktywizacja zawodowa i wzrost przedsiębiorczości mieszkańców są głównym kierunkiem przeciwdziałania ubóstwu.</p> <p>Ponadto konieczne jest kompleksowe wsparcie instytucji publicznych i organizacji pożytku publicznego dla osób zagrożonych wykluczeniem i ubóstwem.</p> <p>Działania powinny być skierowane przede wszystkim do mieszkańców rejonów: ul. Kunickiego, Dworca PKP, Starego Miasta, ul. Kalinowszczyzna oraz Podzamcza i Czwartku.</p>	<p>Doświadczenia Lublina w działaniach z zakresu polityki społecznej, dynamiczny rozwój miasta stwarzający warunki dla korzystnych przekształceń.</p>
4.	Niezadowolający udział w życiu społecznym	<p>Aktywizacja społeczna mieszkańców, przede wszystkim włączenie w istniejące życie publiczne, a także skierowanie nowych aktywności dostosowanych do potrzeb i oczekiwań lokalnej społeczności.</p> <p>Problem niskiej aktywności społecznej dotyczy przede wszystkim mieszkańców: Podzamcza i Czwartku, Starego Miasta, rejonu Dworca PKP, a w mniejszym stopniu pozostałych jednostek urbanistycznych.</p> <p>Jednak działania skierowane na zwiększenie aktywności obywatelskiej powinny być kierowane do wszystkich mieszkańców, a także do użytkowników przestrzeni obszaru rewitalizacji w ogóle.</p>	<p>Doświadczenia Lublina w działaniach z zakresu polityki społecznej, aktywność osób starszych, aktywność szkół, aktywne i twórcze instytucje kultury.</p>

5.	Zagrożenie wykluczeniem	<p>Zagrożone wykluczeniem są różne grupy społeczne – dla części z nich opisano szczegółowe potrzeby rewitalizacyjne poniżej.</p> <p>Wykluczenie dotyczy przede wszystkim: osób starszych, niepełnosprawnych, samotnych, dzieci w szczególności z rodzin borykających się z problemami społecznymi.</p> <p>Przeciwdziałanie wykluczeniu każdej z tych grup służy poprawie jakości życia wszystkich mieszkańców obszaru rewitalizacji i jego użytkowników.</p> <p>Przeciwdziałanie wykluczeniu dotyczy całego obszaru rewitalizacji.</p>	<p>Doświadczenia Lublina w działaniach z zakresu polityki społecznej, aktywność osób starszych, aktywność szkół, aktywne i twórcze instytucje kultury.</p>
6.	Problemy rodzin	<p>Kompleksowa pomoc dla rodzin zagrożonych wykluczeniem z różnych powodów: bezrobocia, ubóstwa, wielodzietności i powiązanych z nią ograniczeń np. finansowych.</p> <p>Ważnym elementem rozwiązywania problemów rodzin jest ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie, np. poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktywizację zawodową, • Rozwiązywanie problemów alkoholowych, • Zapewnienie mieszkań ochronnych i wsparcia dla osób wychodzących ze środowisk przemocowych • Wsparcie dla dzieci w szkołach. <p>Działania skierowane na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i inne problemy rodzinne powinny być skierowane do mieszkańców całego obszaru rewitalizacji.</p>	<p>Doświadczenia Lublina w działaniach z zakresu polityki społecznej, aktywność osób starszych, aktywność szkół, aktywne kreowania przestrzeni publicznych i terenów zielonych; i twórcze instytucje kultury.</p>
7.	Wykluczenie samotnych rodziców	<p>Włączenie rodziców samotnie wychowujących dzieci do aktywności społecznej poprzez wsparcie instytucjonalne w opiece nad dziećmi. Działania wspierające powinny dotyczyć zarówno bezpośrednio dzieci, tj. organizacji zajęć pozaszkolnych, rozbudowy systemu opieki dziennej niewiążącego się z wysokimi kosztami dla rodziców, ale także wsparcie samych rodziców poprzez np.</p>	<p>Doświadczenia Lublina w działaniach z zakresu polityki społecznej, aktywność osób starszych, aktywność szkół, aktywne i twórcze instytucje kultury.</p>

		<p>aktywizację zawodową, rozszerzanie kompetencji zawodowych.</p> <p>Wsparcie w tym zakresie powinno być skierowane do wszystkich mieszkańców obszaru rewitalizacji, a w szczególności do rejonu ul. Kalinowszczyzna oraz Stare Miasto.</p>	
8.	Wykluczenie niepełnosprawnych	<p>Osoby niepełnosprawne, ze względu na różny stopień niepełnosprawności i problemów, powinny być wspierane indywidualnie. Działania integracyjne powinny obejmować przede wszystkim: Aktywizację zawodową, Zwiększenie aktywności społecznej, Integrację ze społecznością lokalną.</p> <p>Ponadto działania skierowane na dostosowanie przestrzeni do potrzeb osób niepełnosprawnych: kształtowanie przestrzeni publicznych i półpublicznych, dostosowanie obiektów użyteczności publicznej, szczególnie szkół i ośrodków kulturalnych.</p>	<p>Doświadczenia Lublina w działaniach z zakresu polityki społecznej; aktywność organizacji pozarządowych; zwarta struktura miasta; dostępność miejsc i obszarów dla kreowania przestrzeni publicznych i terenów zielonych.</p>
9.	Bezdomność	<p>Problem bezdomności dotyczy przede wszystkim rejonu Dworca PKP, ul. Kalinowszczyzna, a także Śródmieścia.</p> <p>Pomoc osobom bezdomnym powinna być kompleksowa i dotyczyć rozwiązywania indywidualnych przyczyn bezdomności. Bezdomność jest często powiązana z problemem alkoholowym i wykluczeniem społecznym, dlatego działania w tym zakresie powinny być skierowane również do bezdomnych.</p>	<p>Doświadczenia Lublina w działaniach z zakresu polityki społecznej; aktywność organizacji pozarządowych; wieloletnie doświadczenie w prowadzeniu społeczno-kulturalnych działań aktywizujących, integrujących i prorozwojowych.</p>
10.	Niezadawalający poziom edukacji	<p>Niskie wyniki w nauce dotyczą rejonów ul. Kunickiego, Dworca PKP oraz południowej części Śródmieścia.</p> <p>Działania podejmowane w tym zakresie powinny łączyć się z rozwiązywaniem problemów rodzin, w tym w szczególności wykluczeniem rodzin wielodzietnych i osób samotnie wychowujących dzieci. W związku z powyższym rozwiązanie problemu</p>	<p>Wieloletnie doświadczenie w prowadzeniu społeczno-kulturalnych działań aktywizujących, integrujących i prorozwojowych; aktywność organizacji pozarządowych; aktywność szkół.</p>

		niezadowalającego poziomu edukacji, oprócz modernizacji i poprawy oferty edukacyjnej szkół, powinno dotyczyć problemów społecznych rodzin.	
11.	Niskie kwalifikacje	<p>Potrzeba zwiększania kwalifikacji, przede wszystkim osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych, a także wzmocnienie systemu edukacji na wszystkich poziomach, jako podstawowego źródła zdobywania kwalifikacji.</p> <p>Do osób o niskich kwalifikacjach powinny być skierowane działania społeczne i aktywizujące, przede wszystkim wykorzystujące ich dotychczasowe doświadczenia i zainteresowania.</p> <p>Założenie spółdzielni socjalnej jest metodą na poprawę kwalifikacji i rozwiązywanie innych problemów społecznych.</p>	<p>wieloletnie doświadczenie w prowadzeniu społeczno-kulturalnych działań aktywizujących, integrujących i prorozwojowych;</p> <p>aktywność organizacji pozarządowych;</p> <p>aktywność szkół;</p>
12.	Wyludnianie się centrum miasta	<p>Przeciwdziałanie wyludnianiu się obszaru rewitalizacji polega na tworzeniu dogodnych warunków zamieszkania, poprawie wartości i stanu tkanki miejskiej, dostępności usług podstawowych i zaawansowanych.</p> <p>Duże znaczenie ma poprawa jakości i dostępności komunikacji publicznej i terenów zielonych.</p> <p>Budowa nowych i modernizacja istniejących mieszkań o wysokim standardzie i dostępności dla różnych grup społecznych o zróżnicowanym poziomie dochodów.</p> <p>Problem wyludniania się dotyczy przede wszystkim Starego Miasta, Śródmieścia, a w mniejszym stopniu całego obszaru rewitalizacji.</p>	<p>dostępność terenów inwestycyjnych w obszarze rewitalizacji pod budownictwo usługowe, mieszkaniowe;</p> <p>aktywne i twórcze instytucje kultury;</p> <p>dostępność cennych zabytkowych budynków do zagospodarowania;</p> <p>aktywność inwestycyjna występująca w centrum miasta;</p>
13.	Brak spółdzielni socjalnych	Założenie spółdzielni socjalnej.	<p>doświadczenia Lublina w działaniach z zakresu polityki społecznej;</p> <p>wieloletnie doświadczenie w prowadzeniu społeczno-kulturalnych działań aktywizujących, integrujących i prorozwojowych;</p>
14.	Przestępczość	Przeciwdziałanie przestępczości, w szczególności na terenie Śródmieścia w formie zwiększonej aktywności służb	Potencjał instytucjonalny policji.

		porządkowych a także działań prewencyjnych i edukacji mieszkańców w zakresie ochrony przed przestępstwami.	
15.	Zagrożenia w ruchu drogowym	Organizacja ruchu w najbardziej niebezpiecznych punktach minimalizująca wypadkowość, a także działania edukacyjne skierowane do kierowców i pieszych. Zagrożenia w ruchu dotyczą przede wszystkim sąsiedztwa dużych dróg przelotowych: al. Tysiąclecia, al. Unii Lubelskiej i ul. Lubelskiego Lipca '80.	Potencjał instytucjonalny policji.
Sfera gospodarcza			
16.	Drobny handel detaliczny i usługi zagrożone konkurencją ze strony centrów i sieci handlowych	Wzmocnienie roli i jakości punktów usługowych i handlowych na obszarze rewitalizacji poprzez poprawę jakości przestrzeni publicznych, zmniejszenie barier przestrzennych w poruszaniu się dla pieszych i rowerzystów, poprawę dostępności komunikacyjnej. Działania skierowane na wsparcie lokalnych podmiotów gospodarczych dotyczą całego obszaru rewitalizacji. Dostosowanie usług do potrzeb mieszkańców, ale również turystów coraz częściej odwiedzających centralną część Lublina.	Dostępność miejsc i obszarów dla kreowania przestrzeni publicznych i terenów zielonych; zwarta struktura miasta; dynamiczny rozwój miasta stwarzający warunki dla korzystnych przekształceń; aktywność inwestycyjna występująca w centrum miasta; Unikatowy charakter miasta – potencjał do istotnego wzrostu ruchu turystycznego.
17.	Niesatysfakcjonujące perspektywy zawodowe	Poprawa perspektyw zawodowych, szczególnie osób bezrobotnych, poprzez zwiększanie kwalifikacji zawodowych i aktywność społeczną.	Doświadczenia Lublina w działaniach z zakresu polityki społecznej, wieloletnie doświadczenie w prowadzeniu społeczno-kulturalnych działań aktywizujących, integrujących i prorozwojowych, dynamiczny rozwój miasta stwarzający warunki dla korzystnych przekształceń, wzrost liczby przedsiębiorstw.
Sfera środowiskowa			
18.	Hałas uliczny	Niwelowanie uciążliwości hałasu poprzez np. uspokojenie ruchu na najważniejszych przestrzeniach publicznych obszaru rewitalizacji oraz modernizację budynków publicznych i prywatnych – zwiększanie ich dźwiękoszczelności połączone z ocieplaniem i odnową elewacji i stolarki okiennej.	Dostępność miejsc i obszarów dla kreowania przestrzeni publicznych i terenów zielonych; dostępność cennych zabytkowych budynków do zagospodarowania; aktywność inwestycyjna występująca w centrum miasta.

19.	Wysoka emisyjność budynków (w tym publicznych)	Zmniejszanie emisyjności zabudowy poprzez modernizację, w tym termomodernizację obiektów publicznych i prywatnych. Modernizacje powinny obejmować również obiekty zabytkowe, przy uwzględnieniu ich szczególnego charakteru i wymagań konserwatorskich.	Aktywność inwestycyjna występująca w centrum miasta; dostępność cennych zabytkowych budynków do zagospodarowania.
Sfera przestrzenno-funkcjonalna			
20.	Niskie pokrycie planistyczne	Zwiększanie pokrycia planistycznego i stosowanie innych narzędzi zachowania ładu przestrzennego, np. kształtowanie wysokiej klasy przestrzeni publicznych. Zagadnienie dotyczy całego obszaru rewitalizacji.	Zwarta struktura miasta; dostępność miejsc i obszarów dla kreowania przestrzeni publicznych i terenów zielonych.
21.	Fragmentacja przestrzeni	Działania niwelujące problem fragmentacji przestrzeni powinny być kompleksowe i dotyczyć modernizacji punktów szczególnie utrudniających poruszanie się pieszych, np.: <ul style="list-style-type: none">• Zmianę organizacji ruchu na skrzyżowaniach,• Budowę wysokiej jakości przestrzeni publicznych,• Udogodnienie w mikroskali (ławki, niskie krawężniki, infrastruktura rowerowa)• Tworzenie spójnych ciągów komunikacji pieszej, rowerowej i transportu zbiorowego, łączących najważniejsze części miasta w sposób nieograniczający swobody ruchu dla wszystkich użytkowników,• Uporządkowanie przestrzeni parkingowych.	Zwarta struktura miasta; dostępność miejsc i obszarów dla kreowania przestrzeni publicznych i terenów zielonych.
22.	Niska jakość przestrzeni (chaos, reklamy, zły stan elewacji)	Zwiększenie jakości przestrzeni poprzez działania planistyczne i inwestycyjne.	zwarta struktura miasta; dostępność miejsc i obszarów dla kreowania przestrzeni publicznych i terenów zielonych.
23.	Niska jakość przestrzeni publicznych i półpublicznych	Modernizacja przestrzeni publicznych. Nowe zagospodarowanie zaniedbanych przestrzeni półpublicznych, które uwzględni potrzeby lokalnych społeczności i stworzy przyjazne miejsca do spędzania czasu wolnego, integracji lokalnej. Przestrzenie publiczne i półpubliczne	Dostępność miejsc i obszarów dla kreowania przestrzeni publicznych i terenów zielonych; dostępność terenów inwestycyjnych w obszarze rewitalizacji pod budownictwo usługowe, mieszkaniowe; dostępność cennych zabytkowych budynków do zagospodarowania.

		powinny być przyjazne dla dzieci (budowa placów zabaw).	
24.	Niesatysfakcjonujące stan i dostępność zieleni miejskiej	Poprawa jakości istniejących terenów zielonych poprzez nowe nasadzenia i rewaloryzację. Tworzenie nowych terenów, np. mikroparków, poprawa jakości zieleni przyulicznej i zieleni na terenach półprywatnych – podwórkach i wewnątrz kwartałów ulic. Działania powinny dotyczyć przede wszystkim Śródmieścia, a w mniejszym stopniu pozostałych rejonów obszaru rewitalizacji.	Dostępność miejsc i obszarów dla kreowania przestrzeni publicznych i terenów zielonych.
25.	Niewystarczająca infrastruktura rowerowa	Rozbudowa spójnej sieci rowerowej, a także poprawa jakości infrastruktury poprzez modernizację istniejących obiektów, lokalizację parkingów rowerowych przy instytucjach publicznych, kulturowych, w przestrzeniach publicznych. Ważnym elementem rozwijanym przez Lublin jest Lubelski Rower Miejski –dalsza rozbudowa stacji i zakresu sieci roweru miejskiego. Rozbudowa sieci łączącej najważniejsze punkty miasta, np. Dworzec PKP ze Starym Miastem i Pl. Litewskim.	Zwarta struktura miasta; dostępność miejsc i obszarów dla kreowania przestrzeni publicznych i terenów zielonych.
26.	Niezadawalający poziom obsługi komunikacyjnej	Zapewnienie dogodnego układu przystanków i sieci połączeń transportu zbiorowego łączącej różne punkty miasta z obszarem rewitalizacji.	Dostępność miejsc i obszarów dla kreowania przestrzeni publicznych i terenów zielonych.
27.	Niska dostępność źłobków	Zwiększenie liczby źłobków na obszarze rewitalizacji i w jego bezpośrednim sąsiedztwie.	Dostępność miejsc i obszarów dla kreowania przestrzeni publicznych i terenów zielonych; dostępność terenów inwestycyjnych w obszarze rewitalizacji pod budownictwo usługowe, mieszkaniowe.
Sfera techniczna			
28.	Degradacja zabudowy	Modernizacja zdegradowanej zabudowy, w tym przede wszystkim modernizacja budynków komunalnych i lokali socjalnych. Remonty konserwatorskie powinny ponadto obejmować budynki zabytkowe. Działania nakierowane na modernizację zabudowy komunalnej powinny dotyczyć całego obszaru rewitalizacji.	Dostępność terenów inwestycyjnych w obszarze rewitalizacji pod budownictwo usługowe, mieszkaniowe; aktywność inwestycyjna występująca w centrum miasta; dostępność cennych zabytkowych budynków do zagospodarowania.

29.	Brak dostępu do sieci ciepłowniczej i innych mediów	Uzupełnienie dostępu do sieci, rozbudowa sieci w rejonach pozbawianych dostępu.	Aktywność inwestycyjna występująca w centrum miasta.
30.	Niezadawalający stan techniczny budynków komunalnych	Modernizacje powinny obejmować, obok poprawy wyglądu elewacji budynków, również: <ul style="list-style-type: none">• Poprawę jakości otoczenia zabudowy, w tym zieleni,• Modernizację stolarki okiennej,• Zwiększenie efektywności energetycznej budynków poprzez termomodernizację,• Poprawę warunków mieszkaniowych poprzez uzupełnienie brakujących mediów. Modernizacja powinna uwzględniać potrzeby konkretnych mieszkańców.	Dostępność terenów inwestycyjnych w obszarze rewitalizacji pod budownictwo usługowe, mieszkaniowe; aktywność inwestycyjna występująca w centrum miasta.
31.	Niezadawalający stan budynków użyteczności publicznej	Stan budynków publicznych powinien być zwiększany przede wszystkim w zakresie: <ul style="list-style-type: none">• Efektywności energetycznej,• Dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych,• Remontów i modernizacji obiektów zaniedbanych.	Aktywność inwestycyjna występująca w centrum miasta.
32.	Niewykorzystany potencjał budynków zabytkowych	Nadanie obiektom zabytkowym nowych funkcji, np. uzupełniających ofertę kulturalną miasta, nadanie nowych funkcji społecznych (np. centrum spotkań). Modernizacja obiektów zabytkowych dotyczy przede wszystkim centralnej części miasta, rejonów Śródmieścia i Starego Miasta oraz Podzamcza i Czwartku.	Dostępność cennych zabytkowych budynków do zagospodarowania.

5. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy

5.1 Powiązania ze strategią rozwoju gminy

Strategia Rozwoju Lublina na lata 2013–2020, przyjęta uchwałą nr 693/XXVIII/2013 Rady Miasta Lublin z dnia 28 lutego 2013 r., to główny dokument strategiczny miasta. Ten ambitny dokument, opracowany w innowacyjny sposób, definiuje obszary priorytetowe dla najbardziej pożądaných i znaczących zmian, które wynikają ze specyfiki miasta. Innowacyjność Strategii objawia się m.in. w jej sieciowej strukturze, wyznaczeniu czterech Obszarów Rozwojowych („Otwartość”, „Przyjazność”, „Przedsiębiorczość”, „Akademickość”) oraz dodatkowo Obszaru Inspiracji, a także w zaproponowaniu rozbudowanego, acz czytelnego systemu wdrażania. Dokument podkreśla otwartość władz na współpracę z szerokim gronem partnerów - indywidualnych mieszkańców, poprzez grupy społeczne i nieformalne, organizacje pozarządowe, po instytucje, firmy i inne urzędy. Takie podejście jest tożsame z podejściem właściwym dla skutecznej rewitalizacji.

Syntetyczna diagnoza miasta wskazuje, że „dokonania związane z poprawą jakości życia – zarówno materialne, jak i kulturalno-społeczne – pokazują specyficzny i rzadki talent mieszkańców Lublina do kompensowania niedoborów kapitału gospodarczego kapitałem społecznym. Tam, gdzie brakuje środków na duże przedsięwzięcia, pojawiają się drobne, ale liczne inicjatywy generujące korzystne zmiany. W efekcie, pomimo przeciętnej zamożności, miasto jest postrzegane jako przyjazne i dysponujące stosunkowo wysoką jakością życia. Ten model aktywności stanowi duży potencjał dla działań rewitalizacyjnych, kulturalnych i ekologicznych. Należy jednak podkreślić, że uruchomienie tego potencjału zależy od wypracowania rozwiązań instytucjonalnych wspierających wymierną skuteczność takich inicjatyw.”¹ Stwierdzenie to w pełni uzasadnia potrzebę opracowania takiego systemu wdrażania rewitalizacji, który dążyć będzie do możliwie efektywnego osiągnięcia celów i wizji rozwoju Lublina.

Wizja miasta zawarta w Strategii określa Lublin jako miasto inspiracji. Wskazuje, że Lublin to miasto otwarte na inspiracje z zewnątrz i z wewnątrz – w tym wychodzące od mieszkańców, a także, że to miasto, które samo jest źródłem inspiracji – wskazując nowe wzorce i kierunki użyteczne dla innych. Z punktu widzenia rewitalizacji te elementy wizji miasta pokazują dążenie do tego, aby działania rewitalizacyjne były nie tylko jak najbardziej skuteczne i służyły mieszkańcom Lublina – ale by były także inspiracją dla innych polskich i europejskich miast. Istotnym wyrazem tej wizji jest udział Lublina

¹Strategia Rozwoju Lublina na lata 2013-2020, wydanie II. Urząd Miasta Lublina 2015, s.19

w projekcie „Modelowa Rewitalizacja Miast”, którego celem jest wypracowanie w 20 polskich miastach modelowych i innowacyjnych praktyk, sposobów i narzędzi rewitalizacji.

Wśród działań, głównych zadań i projektów Strategii, wskazano działanie B.3.1. *Realizacja Programu Rewitalizacji dla Lublina*, z kierunkowym wskazaniem m.in.: wykorzystania potencjału rozwoju rejonu dworca kolejowego wraz z poprawą jego dostępności i możliwością lokalizacji centrum obsługi biznesu; rewaloryzacji Placu Litewskiego wraz z otoczeniem; rewitalizację obszaru Podzamcza i okolic; zagospodarowanie dolin rzecznych. To oczywiście kierunkowe wskazania, których uszczegółowienie i rozwinięcie znajduje się w niniejszym Programie Rewitalizacji. Ponadto w wielu innych fragmentach Strategii zawarto treści istotne z punktu widzenia rewitalizacji – dotyczące działań komplementarnych względem rewitalizacji lub bezpośrednio wpisujących się w proces rewitalizacji. Szczególnie Obszar Rozwojowy „Przyjazność” obfituje w tego typu treści (jak choćby ważne wskazanie, że rewitalizacja to czynnik zmniejszający migrację mieszkańców na tereny podmiejskie), ale są one obecne także w pozostałych Obszarach. Z punktu widzenia merytorycznego dla rewitalizacji ważne jest to, co Strategia zapowiada w takich dziedzinach, jak m.in. mobilność, partycypacja społeczna, przedsiębiorczość i przemysł kreatywny, planowanie przestrzenne.

Relację między Strategią Rozwoju, czyli głównym dokumentem strategicznym miasta a programem rewitalizacji są bardzo ścisłe i oczywiste – dowodem na to jest partycypacyjne, kompleksowe i wieloletnie podejście do odpowiadania na główne wyzwania (zarówno całego miasta w Strategii jak i obszaru rewitalizacji w programie rewitalizacji). Podkreślić należy najważniejszy element tej relacji – rewitalizacja, prowadzona od lat w Lublinie, jest już właściwie stałym elementem strategii miasta. Ale co ważniejsze, ze względu na charakter i funkcje obszaru rewitalizacji w Lublinie, efektywnie i partnersko prowadzona rewitalizacja stanowi jeden z głównych wehikułów osiągnięcia ambitnych celów rozwoju całego Lublina.

Ciągle prowadzony proces monitorowania i koordynowania realizacji Strategii Rozwoju Lublina daje duże szanse na to, że również program rewitalizacji będzie żywym i stale obecnym dokumentem w działaniach rozwojowych miasta. Część zarządcza programu rewitalizacji przewiduje skoordynowanie procesów wdrażania, monitorowania i oceny obu tych dokumentów.

Odniesienia do treści Strategii rozwoju Lublina, ze względu na jej treści i znaczenie, znajdują się także w dalszych częściach programu rewitalizacji.

5.2 Powiązania ze strategią Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020, opracowana w Urzędzie Miasta Lublin przy współpracy urzędów miast i gmin Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego, to pierwszy tego typu dokument dla Lublina i jego otoczenia. Instrument Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) jest bowiem nowym narzędziem wspierania integracji przestrzennej i funkcjonalnej oraz rozwiązywania problemów w tzw. miejskich obszarach funkcjonalnych, co w przypadku Lublina oznacza miasto Lublin i otaczające go 15 gmin. Wszystkie 16 gmin działa w oparciu o zapisy zawartego w dniu 30 marca 2015 roku *Porozumienia Gmin Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego o współpracy w zakresie realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w perspektywie finansowej UE 2014-2020 (z późniejszymi zmianami)*

Mechanizm ZIT jest ważny dla rewitalizacji w Lublinie, ponieważ w jego ramach realizowany będzie projekt pn. "Rewitalizacja części Śródmieścia Miasta Lublin", ponadto niektóre inne przedsięwzięcia w ramach ZIT będą pośrednio wpływać na osiągnięcie celów programu rewitalizacji.

Diagnoza obszaru LOF zawiera obszerny fragment dotyczący degradacji społeczno-gospodarczej fragmentów LOF, uzasadniający potrzebę podjęcia działań rewitalizacyjnych. Wskazuje, że integralną i naturalną częścią procesów rozwojowych jest stały i ciągły proces przemian łączący przedsięwzięcia infrastrukturalne z ograniczaniem niekorzystnych zjawisk społecznych, gospodarczych, a także podejmowaniem działań w zakresie kultury oraz poprawy stanu środowiska.

Strategia ZIT prawidłowo określa istotę rewitalizacji, akcentując, że obejmuje ona przede wszystkim kompleksowe działania podejmowane na terenach miasta, zwłaszcza w starych dzielnicach, zdegradowanych pod względem przestrzennym, społecznym, gospodarczym, estetycznym, infrastrukturalnym, komunikacyjnym i funkcjonalnym oraz, że prowadzi do poprawy jakości życia lokalnej wspólnoty.

Wynikiem uznania potrzeb rewitalizacyjnych w Lublinie i innych miejscowościach LOF była strategiczna decyzja, że jednym z głównych obszarów działań w ramach ZIT LOF jest „Rewitalizacja przestrzenna i społeczna z uwzględnieniem TIK (technologii informacyjno-komunikacyjnych) w LOF”. Brak e-usług w 3 gminach LOF (Lublin do nich nie należy) uzasadniał potrzebę powiązania rewitalizacji z rozwojem e-usług w tych gminach.

Autorzy Strategii ZIT w wizji rozwoju LOF zakładają, że „W wyniku realizacji Strategii ZIT LOF w roku 2020 Lubelski Obszar Funkcjonalny będzie obszarem spójnym społecznie, gospodarczo i przestrzennie w szczególności ze względu na m.in. zrównoważony rozwój poprzez rewitalizację przestrzenną

i społeczną z uwzględnieniem TIK w LOF. Założono, że z terenu LOF znikną obszary najbardziej zdegradowane pod względem społecznym, gospodarczym i środowiskowym, a w wyniku przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych powstanie jednolity, równomiernie rozwijający się obszar. Wprowadzone usługi internetowe w postaci e-administracji ułatwią mieszkańcom komunikację drogą elektroniczną z organami administracji samorządowej oraz dostęp za pomocą sieci do zdigitalizowanych zasobów kulturalnych, naukowych i bibliotecznych. Wspólne podejście do problemów rozwoju Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego pozwoliło na wypracowanie obszarów rozwoju, w których współdziałają ze sobą jednostki samorządu terytorialnego skupione w ramach LOF. Zintegrowane zarządzanie obszarem LOF jest efektem pozytywnych doświadczeń współpracy podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii ZIT LOF.”²

Naturalnym efektem dookreślenia znaczenia tego procesu jest wskazanie jako jednego z trzech celów rozwojowych Strategii ZIT: Przyspieszenie zrównoważonego rozwoju poprzez rewitalizację przestrzenną i społeczną z uwzględnieniem TIK w LOF. Opis celu rozwojowego nie pozostawia wątpliwości co do wielowymiarowego i kompleksowego pojmowania i prowadzenia rewitalizacji.

W części wdrożeniowej, Strategia ZIT podkreśla, że związek projektów nieinwestycyjnych z działaniami inwestycyjnymi będzie najbardziej widoczny przy realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach PI 9b zgodnych z 3. celem rozwojowym Strategii ZIT. Wszelkie działania w tym zakresie powinny łączyć projekty „twarde” i „miękkie”.

Dzięki kompleksowej rewitalizacji, wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym w LOF ma wynosić w 2023 roku ok. 19,5% (w stosunku do 21,5% w roku 2013). Realizacja Programu Rewitalizacji dla Lublina jako programu o największej skali spośród wszystkich gmin LOF, w największym stopniu przyczyniać się będzie do osiągnięcia 3. celu rozwojowego Strategii ZIT.

5.3 Powiązania ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (SUiKZP)

Obowiązujące Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Lublina zostało przyjęte uchwałą nr 359/XXII/2000 Rady Miasta Lublin z dnia 13 kwietnia 2000 r. Zawiera ono treści wskazujące już wówczas na konieczność specjalnych, wielosektorowych działań wobec zdegradowanych obszarów miasta. Wskazuje m.in.:

Program 2.2. REWITALIZACJA ZANIEDBANYCH OBSZARÓW I ZESPOŁÓW MIESZKANIOWYCH PRZEWIDZIANYCH DO ADAPTACJI, którego funkcje to:

²Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020, s.63

- rehabilitacja zdegradowanej zabudowy obszarów zaniedbanych, tradycyjnej zabudowy śródmiejskiej;
- poprawa standardów technicznych i użytkowych zabudowy wielorodzinnej;
- rewitalizacja najbardziej zagrożonej zabudowy wielokopłtowej;
- uzupełnienie o funkcje komplementarne
- poprawa funkcjonowania zespołów zabudowy jednorodzinnej ze szczególnym uwzględnieniem redukcji funkcji kolizyjnych.

Program ten dotyczy następujących terenów:

- A - Obszary zaniedbane,
- B - Obszary zabudowy wielorodzinnej,
- C - Zespoły zabudowy jednorodzinnej.

Kolejnym, związanym z obszarem rewitalizacji, programem wskazanym w Studium jest Program 2.7.

ROZWÓJ FUNKCJI ŚRÓDMIEJSKIEJ. Jego elementy to:

- Rewitalizacja zabytkowej tkanki Śródmieścia (w tym kontynuacja programu rewaloryzacji),
- Organizacja ruchu kołowego, w tym zaplecza parkingowego oraz sieci komunikacji zbiorowej,
- Organizacja intensywnie penetrowanych przestrzeni publicznych w wielofunkcyjnych, skoncentrowanych zespołach zabudowy,
- Organizacja przestrzeni zielonych i usług z zielenią towarzyszącą,
- Organizacja przestrzeni mieszkalnych.

Ponadto, w sferze społecznej, Studium formułuje cel operacyjny Rewitalizacja zdekapitalizowanej zabudowy mieszkaniowej.

Część postanowień i celów lubelskiego SUIKPZ została już zrealizowana w szesnastoletnim dotychczas okresie jego obowiązywania. Jak jednak wskazuje diagnoza niniejszego programu rewitalizacji oraz inne analizy i dokumenty, pełne osiągnięcie ambitnych celów i kierunków zagospodarowania przestrzeni miasta wymaga jeszcze wieloletnich, konsekwentnych i skoordynowanych wysiłków władz Lublina.

Obecnie toczą się prace nad nowym SUIKPZ na podstawie uchwały nr 1076/XLIII/2010 z dnia 24 czerwca 2010 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Lublin. Niemniej jednak, można z całkowitą pewnością zakładać, że cele i kierunki działań niniejszego programu rewitalizacji będą nie tylko zgodne z obecnym i opracowywanym Studium, ale także znacząco przyczynią się do poprawy jakości przestrzeni Lublina, w tym tych o najbardziej krytycznym znaczeniu.

Z aktualnego rysunku SUIKPZ Lublina z 2014 roku (załącznik do Uchwały nr 30/II/2014 Rady Miasta Lublin z dnia 23 grudnia 2014 r. w sprawie uchwalenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków

zagospodarowania przestrzennego Miasta Lublin w rejonie ulic: Krakowskie Przedmieście, Kapucyńska, Prezydenta Gabriela Narutowicza, Peowiaków, Tadeusza Kościuszki) wynika jednoznacznie, że obszar zdegradowany oraz obszar rewitalizacji wskazane w niniejszym programie znajdują się w bardzo istotnych strefach rozwoju przestrzeni Lublina. Dotyczy to zarówno terenów intensywnie zurbanizowanych, jak i tych, które są chronione przed urbanizacją. Na obszarze zdegradowanym studiom wskazuje w szczególności obecność:

- zdegradowanej zabudowy mieszkaniowej wymagającej programów naprawczych,
- zieleni pomiędzy terenami zurbanizowanymi,
- doliny rzecznej
- koncentracji obiektów kultury,
- kluczowego węzła dalekobieżnej komunikacji zbiorowej (Dworca PKP).

Bardzo ważny z punktu widzenia kierunków działań Programu Rewitalizacji jest również fakt, że śródmiejska część Lublina, w znacznym stopniu pokrywająca się z obszarem rewitalizacji, wskazana została w Studium jako obszar rozwoju funkcji centrotwórczych. Istotnym elementem rewitalizacji ma być optymalne wykorzystanie potencjałów położenia i funkcji terenów znajdujących się na obszarze rewitalizacji. Spójne działania rewitalizacyjne w strefie ogólnie pojętego centrum Lublina z pewnością przyczynią się nie tylko do zahamowania negatywnych trendów i zjawisk, ale równocześnie wzmocnią będą funkcje centrotwórcze tych terenów.

5.4 Powiązania ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych (SRPS)

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lublin 2014-2020 (SRPS) została przyjęta uchwałą Nr 1021/XXXIX/2014 Rady Miasta Lublin dnia 13 marca 2014 r. SRPS to jedno z najważniejszych dokumentów miejskich z punktu widzenia rewitalizacji. SRPS w głównym celu strategicznym określa Lublin jako miasto równych szans i harmonijnego rozwoju społecznego, osiągniętego dzięki efektywnej współpracy wszystkich partnerów działających w obszarze polityki społecznej.

Wśród głównych celów akcentuje się te sfery, które diagnoza obszaru rewitalizacji wskazuje również jako najbardziej istotne: wsparcie rodzin, osób z niepełnosprawnością, poprawę jakości życia seniorów, wsparcie osób zagrożonych uzależnieniami, organizację kompleksowych działań na rzecz dzieci, osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym. Istnieje zatem całkowita zgodność celów SRPS z celami programu rewitalizacji. Kluczem do sukcesu na obu polach – wdrażania polityki społecznej w całym mieście oraz kompleksowej rewitalizacji na jego fragmencie – jest koncentracja działań w sferze społecznej tam, gdzie występuje największe nasilenie problemów społecznych. Diagnoza w niniejszym programie wskazuje poszczególne problemy w sferze społecznej na obszarze rewitalizacji. Dla osiągnięcia realnej wartości dodanej z prowadzenia w Lublinie obu tematycznie powiązanych polityk –

społecznej i rewitalizacji - bardzo ważne jest zobowiązanie instytucji miejskich odpowiedzialnych za realizację różnych aspektów polityki społecznej do uwzględniania w codziennym działaniu celów rewitalizacji w Lublinie. Pozwoli to na efektywniejsze osiągnięcie tych celów dzięki przedsięwzięciom rewitalizacyjnym wzmacniającym i uzupełniającym działania społeczne – dotyczy to szerokiej palety projektów, od poprawy jakości zamieszkania, przez poprawę bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji, po integrację społeczną i innowacyjne działania dotyczące rynku pracy.

Kolejnym istotnym z punktu widzenia rewitalizacji elementem SRPS jest akcentowanie wsparcia partnerów, jakimi są organizacje społeczne, których działalność znacząco uzupełnia działania instytucji publicznych na rzecz osób potrzebujących.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych wskazuje również listę 11 programów związanych z polityką społeczną realizowanych w Lublinie obowiązujących w chwili jej uchwalenia. Są to:

- Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Lublin;
- Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Lublinie na lata 2011 – 2015;
- Program „Rodzina Trzy Plus”;
- Miejski Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Lublin na lata 2012 – 2015;
- Program Wsparcia i Aktywizacji Seniorów na terenie Miasta Lublin w latach 2013 – 2015;
- Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Systemu Pieczy Zastępczej na terenie Miasta Lublin w latach 2013 – 2015;
- Program działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców Miasta Lublin 2013 – 2015;
- Program Zapobiegania Przemocy oraz Poprawy Bezpieczeństwa Mieszkańców i Porządku Publicznego „Bezpieczny Lublin”;
- Coroczny Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Lublin na lata 2014 – 2018;
- Program Promocji Zatrudnienia i Aktywizacji Rynku Pracy miasta Lublin na lata 2014 – 2020.

Powyższe dokumenty zawierają postanowienia, planowanie działania i projekty w różnych perspektywach czasowych (od rocznej do wieloletniej), a ich realizacja ma na siebie wzajemny wpływ. W toku realizacji programu rewitalizacji istotne jest, aby działania w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz powyżej wymienionych programów (lub ich kolejnych edycji) były koordynowane i maksymalnie dopasowane do sytuacji na obszarze rewitalizacji. Służyć temu powinny efektywne i realne rozwiązania zarządcze - instytucjonalne i proceduralne.

5.5 Powiązania z innymi dokumentami strategicznymi

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej (PGN)

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla miasta Lublin został przyjęty uchwałą Nr 360/XIII/2015 Rady Miasta Lublin z dnia 23 grudnia 2015 r. PGN jest dokumentem, w którym zaplanowano działania i środki na podniesienie efektywności energetycznej, zwiększenie ilości energii wytwarzanej w odnawialnych źródłach energii oraz redukcję emisji gazów cieplarnianych w mieście w celu osiągnięcia takich efektów, jak:

- poprawa zarządzania zasobami gminy i stworzenie podstaw do zarządzania energią w gminie,
- świadome planowanie inwestycji związanych z energią i ochroną środowiska,
- pozyskanie środków na inwestycje i na edukację społeczeństwa,
- zmniejszenie kosztów związanych z utrzymaniem budynków i infrastruktury na terenie gminy,
- przyczynienie się do ochrony klimatu,
- poprawa stanu powietrza w gminie,
- zmniejszenie emisji CO₂ wynikające z racjonalnego gospodarowania energią.

Działania zawarte w PGN są dodatkowo spójne z innym dokumentem strategicznym dla Lublina - Programem ochrony powietrza (POP).

Jakkolwiek powyższe zagadnienia skupiają się wokół celów polityki klimatycznej i dotyczą kilku wyraźnie wskazanych obszarów tematycznych, to związek PGN z Programem Rewitalizacji dla Lublina jest silny. Wynika to choćby z faktu, że osiągnięcie celów PGN służy pośrednio poprawie jakości powietrza, którego normy w zakresie stężenia szkodliwych substancji bywają przekraczane w Lublinie. Dotyczy to m.in. stężenia pyłu zawieszonego PM10 - ten parametr ma istotne znaczenie dla jakości życia w mieście. Ponadto, jak stwierdza PGN, największym źródłem emisji CO₂ w Lublinie jest sektor mieszkaniowy, zwłaszcza w obszarach, gdzie stopień podłączenia lokali do miejskiej sieci ciepłej jest niższy (a więc w centrum czyli na obszarze rewitalizacji). Równie ważną płaszczyzną powiązania obu dokumentów jest fakt, że inwestycje na rzecz niskoemisyjności służyć będą obniżeniu kosztów energii dla użytkowników, a więc będą pozwalać osiągać także efekty o wymiarze społecznym. Innymi słowy działania nakierowane na tkankę mieszkaniową w obszarze rewitalizacji będą, przy właściwym zadbaniu o spójność działań, służyć zarówno celom niskoemisyjnym, jak i rewitalizacyjnym. Także w innych obszarach działań zaplanowanych w PGN (mobilność zrównoważona, rozwój ciepła systemowego, wytwarzanie energii pochodzącej z odnawialnych źródeł) warto zadbać o komplementarność z przedsięwzięciami, które znalazły się także w Programie Rewitalizacji. Celowość koordynowania realizacji obu dokumentów strategicznych jest więc wysoka.

Dodatkowo PGN jeszcze w jednym wymiarze wykazuje wysoką zbieżność z Programem Rewitalizacji. Akcentuje mianowicie potrzebę długofalowych działań w obszarze planowania przestrzennego i kształtowania struktury przestrzennej miasta, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, w szczególności w sposób sprzyjający ograniczeniu transportochłonności, a przez to emisji szkodliwych substancji. Dokument podkreśla, co w praktyce stanowi nałożenie się na treści Programu Rewitalizacji, że racjonalna polityka przestrzenna powinna uatrakcyjnić zamieszkanie ludności w centralnej części miasta oraz w jej wschodniej i południowowschodniej części. Ważnym elementem planowania ma być przywracanie funkcjonalności obszarom zdegradowanym, przy aktywnym udziale lokalnej społeczności w tym procesie – w tym kontekście następuje bezpośrednie odwołanie do działań rewitalizacyjnych. W bardziej szczegółowym wymiarze PGN zwraca na szereg aspektów, który dopilnowanie na etapie planowania przestrzennego przyniesie korzyści dla zmniejszenia niekorzystnych emisji i pozwoli przygotować się miastu na zachodzące zmiany klimatyczne. Także w tym obszarze musi następować koordynacja między realizacją PGN a wdrażaniem Programu Rewitalizacji dla Lublina na lata 2017-23.

Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy (PGMZ)

Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy (dalej zwany programem gospodarowania zasobem) stanowi wynik realizacji obowiązku, który nakłada ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego. Jest istotnym dokumentem z punktu widzenia rewitalizacji. Zawiera bowiem nie tylko informację i prognozę dotyczącą wielkości oraz stanu technicznego zasobu mieszkaniowego gminy, ale także plany w zakresie zaspokajania potrzeb mieszkaniowych mieszkańców. A to przecież warunki zamieszkania są jednym z istotnych czynników determinujących jakość życia. I właśnie stan tkanki mieszkaniowej staje się często parametrem potwierdzającym występowanie stanu kryzysowego na obszarze zdegradowanym. Tak właśnie jest w Lublinie.

Aktualny Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Lublin na lata 2014-2018 został przyjęty uchwałą Nr 906/XXXV/2013 Rady Miasta Lublin z dnia 18 listopada 2013 r. Jako podstawowy problem wskazuje on bardzo duży deficyt lokali komunalnych w Lublinie, w tym w pierwszym rzędzie socjalnych (na koniec 2012 zapotrzebowanie wynosiło 6 114 lokali, w tym 5 306 dla rodzin ubiegających się o lokal mieszkalny lub socjalny i 808 z tytułu wyroków z uprawnieniem do lokalu socjalnego; dodatkowo potrzebne było 385 pomieszczeń tymczasowych). W tej sytuacji za priorytetowe uznaje się pozyskiwanie nowych lokali poprzez m.in. budowę lub zakup nowych lokali, nabywanie budynków i ich adaptacja na cele mieszkalne, adaptację lokali użytkowych na cele mieszkalne, przejmowanie budynków od dłużników oraz ich adaptacja na cele mieszkalne, przekształcanie lokali o niepełnym standardzie w lokale socjalne. W tym celu założono oprócz wykorzystania środków własnych, także sięganie po zewnętrzne finansowanie (np. z budżetu państwa)

oraz bardziej złożone modele finansowe, np. na zasadzie partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP). Z drugiej strony skala zapowiadanych w programie konkretnych działań nie zapewni istotnego zmniejszenia występującego deficytu.

Wśród innych zagadnień będących źródłem problemów program gospodarowania zasobem wskazuje kwestię, istotną zwłaszcza na obszarach starszej zabudowy, zarządzania przez miasto Lublin budynkami czynszowymi, stanowiącymi własność osób nieznanych z miejsca pobytu oraz osób, które zmarły a ich spadkobiercy nie są znani, a także osób, które nie wyrażają woli przejęcia nieruchomości. Zarządzanie prywatnym zasobem jest utrudnione ze względu na prawne ograniczenia działania prowadzącego cudzą sprawę bez zlecenia w zakresie możliwości podejmowania decyzji oraz ze względu na brak rentowności przeważającej części budynków. Program sugeruje działania służące zmniejszeniu skali takich sytuacji, gdyż mogą one narazić miasto na koszty wynikające z ewentualnych roszczeń ze strony właścicieli lub ich następców prawnych.

Z punktu widzenia Programu Rewitalizacji dla Lublina na lata 2017-23 wskazać przede wszystkim należy, że program gospodarowania zasobem obejmuje okres tylko do roku 2018. Oznacza to, że na czas realizacji programu rewitalizacji przypadnie opracowanie nowego programu gospodarowania zasobem na kolejne lata. Należałoby zadbać, aby dokumenty te były jak najbardziej zintegrowane, a więc, aby program gospodarowania zasobem w odniesieniu do obszaru rewitalizacji zawierał treści, które stanowiłyby uszczegółowienie i rozwinięcie bardziej ogólnego programu rewitalizacji. Aktualnie takie powiązanie jest niewystarczające. Wprawdzie plan wymienia wśród dodatkowych źródeł finansowania gospodarki mieszkaniowej w Lublinie środki z funduszy unijnych w ramach EFRR na realizację projektów m. in. z zakresu rewitalizacji, niemniej jednak nie proponuje konkretnych działań w tym zakresie. Podobnie niektóre treści merytoryczne wymagałyby weryfikacji w świetle obowiązujących reguł dotyczących prowadzenia rewitalizacji oraz celów programu rewitalizacji w Lublinie. Chodzi w szczególności o zamiar wyodrębnienia całych budynków położonych poza strefą śródmiejską i przeznaczenie ich w całości na lokale socjalne. Innym rodzajem wątpliwości zamiarem jest tworzenia lokali wielorodzinnych poprzez dokwaterowywanie dodatkowych zadłużonych najemców do rodzin lub osób samotnych posiadających wyrok eksmisyjny, a zajmujących lokal o dużej powierzchni.

Z drugiej strony uruchomienie procesów rewitalizacyjnych w połączeniu z „przejęciem” na procedury ustawy o rewitalizacji, pozwoliłoby wykorzystać narzędzia tej ustawy do radzenia sobie z niektórymi aktualnymi problemami wskazanymi w programie gospodarowania zasobem. Tak więc kolejny program powinien zostać zintegrowany z programem rewitalizacji pod względem rzeczowym, merytorycznym oraz stosowania rozwiązań prawnych.

Gminny program opieki nad zabytkami (POnZ)

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Lublin na lata 2015-2019 (GPOnZ), przyjęty uchwałą nr 320/XI/2015 Rady Miasta Lublin z dnia 19 listopada 2015 r., jest jednym z najbardziej istotnych dokumentów programowych miasta z punktu widzenia programu rewitalizacji, nie tylko dlatego że jest niedawno uchwalony i że zawiera wiele informacji stanowiących cenne uzupełnienie treści Programu Rewitalizacji. GPOnZ wskazuje bowiem, że „cele programów opieki nad zabytkami sformułowane w Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wykraczają poza ustawowo określoną opiekę nad zabytkami, a ich osiągnięcie jest możliwe przy założeniu, że GPOnZ obejmie też zagadnienia związane z prowadzeniem polityki w dziedzinie ochrony i zarządzania dziedzictwa kulturowego miasta – materialnego i niematerialnego. Dlatego w ramach realizacji GPOnZ konieczna jest współpraca i współdziałanie różnych podmiotów: samorządu miasta i podległych mu jednostek (ze szczególnym uwzględnieniem Biura Miejskiego Konserwatora Zabytków), państwowych służb ochrony zabytków, właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych, środowisk naukowych, organizacji pozarządowych etc. Samorząd miasta – poza wykonaniem zadań, za które jest bezpośrednio odpowiedzialny – pełnić też powinien rolę koordynatora i inicjatora tych działań”³. Tak silne zaakcentowanie znaczenia dziedzictwa, konieczności współdziałania różnych podmiotów oraz koordynacyjnej roli samorządu miejskiego jest tożsame z istotą i zasadami rewitalizacji. Jednocześnie GPOnZ wyraźnie wskazuje potrzebę wyraźnego rozgraniczenia w podejściu do obszarów, gdzie niezbędne jest prowadzenie działań rewaloryzacyjnych, od obszarów, gdzie ze względu na nagromadzenie zjawisk kryzysowych konieczne jest podjęcie działań rewitalizacyjnych (czyli pełnego wachlarza działań społecznych, przestrzennych, infrastrukturalnych itd.).

Rewitalizacja, w znaczeniu tożsamym z obowiązującym prawodawstwem, wskazywana jest w GPOnZ wielokrotnie: od wskazania jej znaczenia dla realizacji istotnych celów strategicznych regionu (w tym Wizji rozwoju zagospodarowania przestrzennego województwa; Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.) i miasta (Strategii Rozwoju Lublina na lata 2013-2020), aż po wskazanie aktualizacji programu rewitalizacji oraz kontynuacji rewitalizacji Starego Miasta i Śródmieścia jako ważnych kierunków realizacji celów GPOnZ, w tym w szczególności celu I: Skuteczna ochrona dziedzictwa kulturowego dla zachowania jego wartości.

GPOnZ odnosi się także do zapisów Programu Rewitalizacji Lublina (Uchwała Nr 752/XXXIII/2009 Rady Miejskiej Lublinie z dnia 18 czerwca 2009 r.), stanowiącego aktualizację Programu Rewitalizacji z 2005 r.

³Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Lublin na lata 2015-2019 (Dziennik Urzędowy Województwa Lubelskiego z 7 marca 2016 r., poz. 1062) - rozdział: Wprowadzenie

Wskazuje, że z perspektywy zagadnień GPOnZ najistotniejsze są wskazane w Programie Rewitalizacji następujące obszary:

„- Stare Miasto i Śródmieście wymagające działań specjalnych jako strefa Zabytkowego Zespołu Miasta Lublina, w szczególności dotknięta zaległościami w renowacji historycznej tkanki miejskiej (tzw. „luka remontowa”) i narażona na silną presję wyludnienia i zmiany funkcji mieszkalnych na komercyjne; obszar ten jest kluczowy dla kulturowej tożsamości Lublina;

- Tereny tradycyjnej zabudowy o problemach podobnych do wyżej opisanych oraz dość chaotycznego zagospodarowania związanego z funkcjonowaniem dworców autobusowych i głównego dworca kolejowego PKP (Czwartek, Podzamcze, rejon dworca kolejowego wraz z Placem Bychawskim);

- Tereny zaniedbanych dzielnic miasta (w większości XIX-wiecznych lub starszych) doprowadzone do degradacji technicznej, społecznej i ekologicznej (rejon ul. Kunickiego, Kośminek, rejon ul. Łęczyńskiej - Stare Bronowice, rejon ul. Kalinowszczyzna, a także Głusk);

- wybrane tereny innych obszarów uwzględnionych w Programie Rewitalizacji.”⁴

Odnosnie Programu Rewitalizacji z 2009 roku GPOnZ akcentuje pozytywne efekty działań rewitalizacyjnych prowadzonych przez szereg ostatnich lat dla ochrony i wykorzystania dziedzictwa miasta. Wskazuje jednocześnie, na potrzebę modyfikacji tego programu, m.in. w kierunku większej koncentracji terytorialnej.

GPOnZ wskazuje ponadto w analizie SWOT jako istotne szanse dla stanu i ochrony dziedzictwa kulturowego miasta: przyspieszenie procesu rewitalizacji zabytkowej zabudowy (zwłaszcza Starego Miasta i Śródmieścia) oraz wzrost finansowania działań rewitalizacyjnych w związku z nową perspektywą funduszy unijnych. Można z pewnością uznać, że niniejszy Program Rewitalizacji oddziaływać będzie w dużym stopniu na osiągnięcie celów programu Opieki nad Zabytkami na obszarze rewitalizacji. Konsekwentna realizacja obu programów - GPOnZ i Programu Rewitalizacji przyniesie niewątpliwie wartość dodaną wynikającą z działań koordynacyjnych oraz zbieżności celów – rewitalizacja najbardziej zdegradowanych części Lublina to jednocześnie oddziaływanie na te fragmenty miasta, które cechują się największym bogactwem substancji zabytkowej i potrzebami w tym zakresie. Co również istotne, umiejętne wykorzystanie również niematerialnego dziedzictwa (które już zresztą obecnie ma miejsce) przyczynić się będzie do osiągnięcia celów rewitalizacji Lublina, zwłaszcza w warstwie społecznej.

⁴Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Lublin na lata 2015-2019 (Dziennik Urzędowy Województwa Lubelskiego z 7 marca 2016 r., poz. 1062) –s.29

6. Od wizji do przedsięwzięć

6.1 Wizja stanu po przeprowadzeniu rewitalizacji

Rozpoczęcie w 2017 realizacji Programu Rewitalizacji dla Lublina uruchomi procesy, które doprowadzą do roku 2023 do istotnych pozytywnych zmian w obszarze rewitalizacji, ale, co równie ważne, ukształtują nowe mechanizmy współuczestnictwa mieszkańców w życiu miasta i wpływania na jego rozwój. Zaplanowane w Programie mechanizmy pogłębionej partycypacji oraz zintegrowanego podejścia do prowadzenia interwencji publicznej będą rozwijały się stopniowo, przełamując uprzedzenia po stronie mieszkańców, organizacji pozarządowych i urzędników, ale z czasem będą one zmniejszać swą skalę, gdy realizacja działań w formule partnerskiej przyniesie pierwsze korzyści. Ta optyka, owocująca niestandardowym i kreatywnym podejściem (z wykorzystaniem potencjału organizacji pozarządowych) pozwoli w różnych dziedzinach przerwać „koło niemożności” i wypracować rozwiązania, które pozwolą rozpocząć procesy skutecznego zmniejszenia negatywnych zjawisk.

Szczególny postęp zostanie uzyskany w szeroko pojętym obszarze polityki społecznej, postrzeganej całościowo wraz z polityką mieszkaniową, sferą gospodarczą, edukacją i kulturą. Będąca rezultatem programu rewitalizacji skoordynowana, przemyślana, dobrze celowana wiązka działań o różnym charakterze spowoduje, że wśród najbardziej potrzebujących wsparcia grup mieszkańców na obszarze rewitalizacji – ubogich, długotrwale bezrobotnych, rodzin z problemami, seniorów – natężenie negatywnych zjawisk społecznych zacznie się trwale zmniejszać i dążyć będzie do średniej ogólnomiejskiej.

W 2023 roku mieszkańcy i użytkownicy obszaru rewitalizacji w Lublinie odczuwać będą pozytywne skutki kompleksowych działań rewitalizacyjnych na różnych polach. Mieszkańcy obszaru cieszyć się będą poprawą jakości zamieszkania, nie tylko dzięki remontom i podniesieniu standardu budynków mieszkalnych (w tym rozwiniętej na szerszą skalę modernizacji zasobu komunalnego), ale także dzięki poprawie jakości przestrzeni kształtowanej tak, aby mogła się stać właściwym zapleczem dla aktywizacji i integracji mieszkańców, nie tylko obszaru rewitalizacji, ale całego miasta, dla których centrum miasta będzie atrakcyjnym miejscem pracy lub spędzania wolnego czasu. Przestrzenie publiczne – zarówno te o największym znaczeniu dla całego miasta i obszaru rewitalizacji, jak i te mniejsze (place, ulice) oraz tzw. przestrzenie półpubliczne (zwłaszcza podwórka), stawać się będą przyjaznymi, bezpiecznymi miejscami spędzania wolnego czasu, rekreacji, spotkań, ale także prowadzenia działalności społecznej.

Obszar rewitalizacji stanie się przyjaźniejszy i łatwiej dostępny dla pieszych i rowerzystów, w wyniku czego uczyniony zostaną znaczący krok w kierunku osiągnięcia stanu mobilności zrównoważonej. Powstaną nowe oraz zostaną zrewaloryzowane istniejące tereny zielone (większe, tworzące swoisty pierścień wokół obszaru rewitalizacji oraz mniejsze, punktowe, na obszarze rewitalizacji), które stawać się będą miejscem wypoczynku, rekreacji i integracji. W rezultacie centrum miasta i jego zielone otoczenia stale przyciągać będą mieszkańców nie tylko obszaru rewitalizacji, ale także innych dzielnic, a w szczególności aktywną i kreatywną społeczność studencką. Dzięki temu obszar rewitalizacji uzyska wizerunek rejonu „pełnego życia” i oferującego każdemu coś interesującego, co przełoży się pozytywnie także na warunki prowadzenia przez drobnych przedsiębiorców działalności handlowej i usługowej na tym terenie.

W wypracowaniu kształtu wdrażanych rozwiązań realny udział będą instytucje oraz organizacje społeczne i grupy nieformalne, które swą codzienną aktywnością przyczyniać będą się do ożywienia i integracji obszaru rewitalizacji. Skutecznym narzędziem integracji i rewitalizacji okażą się działania „przekrojowe” z pogranicza kultury, sportu, edukacji polityki społecznej. W efekcie 2023 roku wszystkie grupy społeczne na obszarze rewitalizacji odczuwać będą realne efekty bezpośrednich i pośrednich działań integrujących.

Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji, odczuwalna przez wszystkich Lublinian, spowoduje zahamowanie depopulacji tego obszaru. Spowoduje „modę” na powrót do centrum, w którym warunki życia, dostępność usług i poczucie bezpieczeństwa, a także jego estetyka, przyciągać będą nowych mieszkańców.

W roku 2023 odczuwalne będą już pierwsze efekty założonej w programie rewitalizacji poprawy warunków prowadzenia działalności gospodarczej w obszarze centralnym Lublina, co wzmocni bazę ekonomiczną tego obszaru, a pośrednio całego miasta. Z jednej strony będzie ona rezultatem zmian w przestrzeni miasta, przyciągających nowych użytkowników tego obszaru i mieszkańców, z drugiej strony rezultaty przyniosą działania wspierające lubelskich przedsiębiorców, w tym te dotyczące przemysłów kreatywnych. Konsekwentne działania w obszarze centralnym miasta podnosić będą też atrakcyjność turystyczną miasta, ściągając dodatkowych gości i także poprawiając sytuację przedsiębiorców prowadzących działalność na obszarze rewitalizacji. W efekcie szeroko pojęte centrum Lublina, z jego najliczniej odwiedzanymi miejscami dzięki działaniom wynikającym z programu rewitalizacji uzyska status, który pozwoli całemu Lublinowi uchodzić za miasto, które mądrze wykorzystuje wszystkie swoje potencjały.

To wrażenie dodatkowo wzmacniać będą obszary podlegające najgłębszym przekształceniom. Procesy społeczne oraz inwestycyjne w rejonie dawnego dworca autobusowego na Podzamczu, w okolicy

cieszącej się dotąd złą sławą, spowodują, że okolica ta stanie się popularnym i bezpiecznym miejscem nie tylko zamieszkania, lecz także miejscem gospodarczo wykorzystującym swoją tożsamość i dziedzictwo, przyciągając kreatywnych przedsiębiorców oraz turystów. Pozytywne zmiany aktywizujące mieszkańców i lokalnych przedsiębiorców oraz przyciągające gości z innych dzielnic i turystów nastąpią także w rejonie ul. Zamojskiej, Żmigrodu i Parku Rusałka. Dworzec metropolitalny i jego okolice zaczną stawać się reprezentacyjnym miejscem, kolejnym biegunem rozwoju na obszarze rewitalizacji. Sąsiedztwo dworca multimodalnego oraz zrewaloryzowanych lub nowo utworzonych terenów zielonych sprawi, że rejon Dworca i rejon ul. Kunickiego zyskają na atrakcyjności jako miejsce lokalizacji nowej zabudowy mieszkaniowej (co będzie dodatkowym impulsem także dla modernizacji zabudowy istniejącej).

W 2023 roku widoczne będą efekty większości przedsięwzięć zawartych w niniejszym programie rewitalizacji. Część z nich będzie jednak jeszcze trwała, ponieważ siedmioletnia perspektywa, mimo pozornie długiego czasu, jest niewystarczająca na dokończenie ambitnych, wieloletnich działań.

Lublin w 2023 roku będzie miastem, którego dokonania w zakresie rewitalizacji będą wśród modelowych rozwiązań w skali kraju.

6.2 Cele rewitalizacji

Logika programu rewitalizacji w kontekście definiowania celów

Wyznaczony w Lublinie obszar rewitalizacji składa się z terenów o zróżnicowanym charakterze. Jak wyjaśniono w rozdziale 2 do obszaru rewitalizacji zaliczono te tereny charakteryzujące się najgorszymi wartościami wskaźnika społecznego oraz łączące je obszary o nieco lepszych wartościach (choć nadal poniżej średniej), za to odznaczające się najwyższym potencjałem „kreowania zmiany”.

W efekcie program rewitalizacji jako całość stanowić musi zbiorczą i skoordynowaną odpowiedź na problemy i czynniki degradacji, których również dotyczy wskazane powyżej zróżnicowanie. Nie oznacza ono jednak, że nie istnieje możliwość sformułowania pewnej wspólnej płaszczyzny odniesienia i znalezienia merytorycznych powiązań między sytuacją poszczególnych fragmentów obszaru rewitalizacji. Zidentyfikowanie tej płaszczyzny i tych powiązań stanowiło wstęp do określenia celów Programu Rewitalizacji. W efekcie uznano, że cele powinny zarówno dotyczyć środowisk defaworyzowanych (z którymi w pierwszej kolejności może kojarzyć się nowe podejście do rewitalizacji), jak i ogółu mieszkańców Lublina, którzy w swej zasadniczej większości są częstymi lub bardziej sporadycznymi użytkownikami obszaru rewitalizacji. Przy formułowaniu celów nie wolno było pominąć mechanizmu powiązania potencjału obszaru rewitalizacji z rozwojem gospodarczym, który służyć powinien adresatom z obu wskazanych grup, bo bez zbudowania stabilnej bazy ekonomicznej na

obszarze rewitalizacji (w Lublinie stanowiącego dodatkowo „serce miasta”) wszelkie podejmowane działania naprawcze będą miały charakter efemeryczny i szybko przemijający.

Powyższa konstatacja determinuje w dużym stopniu podejście do formułowania Programu Rewitalizacji. PR powinien stać się ważnym dokumentem dla wszystkich mieszkańców, także tych nie zamieszkujących na obszarze rewitalizacji (ale go użytkujących, a więc mających pełne prawo do statusu interesariusza rewitalizacji) – inaczej trudno będzie uzyskać istotny poziom zaangażowania w ten program. Uwzględniono to przy formułowaniu celów programu - obok działań nakierowanych na pokonywanie konkretnych problemów społecznych czy infrastrukturalnych – mocno zaakcentowano kwestię aktywizacji i integracji mieszkańców współużytkujących obszar rewitalizacji.

Warto przy tym zaznaczyć, że sformułowane na nowo cele Programu Rewitalizacji, silnie korespondują z celami określonymi w poprzednich programach dla Lublina. Różnice wynikają przede wszystkim z dążenia do mocniejszego podkreślenia logiki programu oraz powiązania między wynikami diagnozy, celami, a wyznaczonymi kierunkami działań.

Struktura celów

Zaproponowano dwustopniową strukturę celów, przyjmując, że bardziej złożona hierarchia oraz większa liczba celów nie przyczyniają się do czytelności dokumentu i klarowności jego priorytetów. Rezygnując z wielostopniowej struktury celów, w dalszej części dokumentu wskazano natomiast w ich ramach priorytetowe kierunki działań, tj. te, które mają kluczowe znaczenie dla osiągnięcia poszczególnych celów.

W Programie Rewitalizacji dla Lublina sformułowano ogólny cel strategiczny, któremu podporządkowano 3 cele szczegółowe.

Cel strategiczny

**CENTRALNA CZĘŚĆ LUBLINA
KLUCZEM DLA POPRAWY JAKOŚCI ŻYCIA
DLA WSZYSTKICH MIESZKAŃCÓW**

Sposób sformułowania celu jest konsekwencją zasięgu obszaru rewitalizacji. W zasadzie może go utożsamić z obszarem centralnym miasta. Co więcej, obejmuje on te rejony miasta,

- które mają największą wartość kulturową i decydują o unikalnym charakterze miasta,
- w których skupia się w nim główna część życia miasta,

- te, które charakteryzują się największym potencjałem do zmian determinujących rozwój miasta.

Z drugiej strony te same rejony okazują się najbardziej dotknięte problemami, w tym w szczególności społecznymi. Tym samym uzdrowienie tych rejonów jest warunkiem koniecznym prawidłowego rozwoju, nie tylko ich, ale całego miasta. „Prawidłowego” to jest takiego, którego skutki przekładać się będą na jakość życia wszystkich mieszkańców. Logika, która legła u podstaw sformułowania celu strategicznego, zakłada, że w wymiarze bezpośrednim działania rewitalizacyjne będą oddziaływać na jakość życia mieszkańców, którzy na obszarze rewitalizacji mieszkają lub na ten obszar się przeprowadzą. Centralna część miasta odgrywa, a przynajmniej powinna odgrywać, istotną rolę w życiu praktycznie wszystkich lublinian, jako obszar realizacji części aktywności życiowych (praca, nauka, zakupy, rozrywka, rekreacja) czy też choćby obszar, przez który odbywa się podróże do innych części miasta. Poprawa jakości życia w obszarze rewitalizacji oznaczać będzie więc poprawę przynajmniej w jakimś segmencie życia dla wszystkich mieszkańców. Uzupełniająca należy też wspomnieć o efekcie, jaki powinien zostać osiągnięty pośrednio w wyniku działań rewitalizacyjnych. Dzięki poprawie stosunków gospodarczych w obszarze centralnym nastąpić powinien wzrost zamożności miasta i zminimalizowanie występujących obecnie barier dla zrównoważonego rozwoju. Korzystać z tych efektów – na różne sposoby - będą nie tylko osoby z obszaru rewitalizacji, co w ostatecznym rozrachunku przekładać ma się na wzrost jakości życia wszystkich mieszkańców.

Powyższy sposób sformułowania celu strategicznego nie stoi w sprzeczności z wymaganą zasadą koncentracji działań rewitalizacyjnych. Program opiera się na ich skoncentrowaniu w obszarze rewitalizacji (z dopuszczalnymi, uzasadnionymi, wyjątkami), a cel uwzględniający pośrednio wszystkich mieszkańców odzwierciedla jedynie niepodważalny fakt, jakim jest kluczowe znaczenie tego obszaru dla funkcjonowania całego miasta. Próba pominięcia tej relacji przy określeniu celu programu utrudniałaby zbudowanie wiarygodnej narracji o potrzebie integrowania mieszkańców tak wokół tematu rewitalizacji, jak i między sobą.

Cel strategiczny został rozpisany na 3 cele szczegółowe. Pierwszy z nich koncentruje się na wykluczonych społecznie, a więc tych środowiskach, które wymagają wsparcia w pierwszej kolejności. Zawiera w sobie postulat wielowątkowych i zintegrowanych działań na rzecz włączenia społecznego. Drugi z nich również dotyczy spójności społecznej, ale w szerszym wymiarze – dotyczy szerokiego spektrum mieszkańców Lublina (także tych, którzy tylko korzystają z obszaru rewitalizacji, a na nim nie zamieszkują) – ich integracji i aktywizacji także w takim sensie, aby mieszkańców innych dzielnic przyciągać do centrum. Czy to doraźnie, aby tu spędzali czas (dzięki czemu życie, także gospodarcze, miasta będzie się tu koncentrować). Czy to na trwałe, aby tu zamieszkali. Bo bez odwrócenie trendu wyludniania się centrum nie będzie szans na budowanie realnego miksu społecznego na obszarze rewitalizacji stanowiącego warunek konieczny skutecznych i trwałych przemian rewitalizacyjnych. Cel odnosi się też do bardziej

złożonych mechanizmów wpływania na tę spójność społeczną (na różne sposoby, z których najprostszy odwołuje się do tego, że - aby ludzi ściągać do centrum - to warunki do życia tutaj powinny być najmniej porównywalne z tymi w innych dzielnicach). Te mechanizmy mają wykorzystywać potencjały miasta (m.in. najliczniejszą procentowo w Polsce społeczność studencką, w tym o charakterze międzynarodowym) i oddziaływać np. w wymiarze przestrzennym (przestrzenie publiczne, mobilność zrównoważona, dostępność do centrum), kulturalno-kulturowym (aktywizacja poprzez kulturę, rozbudzanie identyfikacji z miastem) czy też dotyczyć satysfakcjonującego dostępu do usług publicznych. Duży nacisk położono na tworzenie i przywracanie przyjaznych obszarów zieleni publicznej wewnątrz i wokół obszaru rewitalizacji, gdyż w ten sposób powstanie miejsce dla różnorodnej aktywności i realnej integracji mieszkańców. Trzeci z celów koncentruje się wokół – identyfikowanego jako naturalny motor rozwojowy dla obszaru rewitalizacji – wizerunku miasta (w tym zakresie można obszar rewitalizacji utożsamić z całym Lublinem), jego wielkomiejskiego charakteru, atrakcyjności turystycznej (w tym stanu zabytków) i atrakcyjności dla prowadzenia działalności handlowej i usługowej. Jeżeli negatywne zjawiska w obszarze centralnym Lublina mają ulegać odwróceniu, to musi to znaleźć oparcie w sytuacji gospodarczej tej części miasta. Dziś lokalni przedsiębiorcy ulegają w nierównej konkurencji z centrami handlowymi i sklepami sieciowymi. Aby obszar mógł więc gospodarczo stanąć na nogi – obok działań wspierających przedsiębiorców, przede wszystkim potrzebni są dodatkowi klienci. Uwzględniając potencjał centralnego obszaru miasta trzeba stwierdzić, że tkwi on przede wszystkim w dziedzictwie kulturowym i przestrzennym nadającym miastu niepowtarzalny charakter stwarzający realną bazę do rozwoju turystyki. W ten sposób kreuje on najrealniejsze warunki do organicznego wzrostu zatrudnienia na obszarze rewitalizacji, a więc daje nadzieję na przeciwdziałanie ubóstwu dzięki mechanizmom endogenicznym. Uwzględnienie aspektów turystycznych w programie rewitalizacji jest więc świadomym – i chyba przekonującym – wyborem wynikającym m.in. z przekonania o istnieniu na obszarze rewitalizacji w tym zakresie niewykorzystanego potencjału gospodarczego. Drugą podstawą do wzrostu liczby klientów na obszarze rewitalizacji, jest pojawienie się nowych mieszkańców. W efekcie ważnym wątkiem tego celu jest uczynienie obszaru rewitalizacji potencjalnie interesującym miejscem zamieszkania. Wątek ten wykorzystuje częściowo drugi cel szczegółowy (w części dotyczący atrakcyjności warunków życia na obszarze rewitalizacji – przestrzeni publicznych, mobilności, usług publicznych), ale bardziej skupia się na atrakcyjności zasobu mieszkaniowego - czy to w wymiarze poprawy standardu istniejących mieszkań, czy też zwiększania oferty mieszkaniowej w różnych segmentach rynku (komunalnym, czynszowym, własnościowym) poprzez wnoszenie nowych budynków lub adaptację istniejących do celów mieszkaniowych. Dostrzega się przy tym także to, że polityka mieszkaniowa nie może sprowadzać się tylko do robót budowlanych, ale odnosić musi się – jeśli ma przynosić pozytywne efekty – do występujących obecnie wyzwań wymagających ścisłej koordynacji z polityką społeczną .

Cele szczegółowe

1

CEL 1: KOMPLEKSOWE I TRWAŁE ODWRÓCENIE NEGATYWNYCH ZJAWISK NA OBSZARZE REWITALIZACJI RODZĄCYCH WYKLUCZENIE SPOŁECZNE

Cel szczególnie istotny w następujących jednostkach:

STARE MIASTO

PODZAMCZE I CZWARTEK

REJON DWORCA PKP

REJON UL. KUNICKIEGO

REJON UL. KALINOWSZCZYŻNA

Cel stanowi odpowiedź na następujące zidentyfikowane problemy:

bezrobocie, bezrobocie długotrwałe, ubóstwo, niezadowalający poziom edukacji, niskie kwalifikacje, niesatysfakcjonujące perspektywy zawodowe, wykluczenie niepełnosprawnych, wykluczenie samotnych rodziców, problemy rodzin, brak spółdzielni socjalnych, bezdomność, przestępczość,

Przy realizacji celu będą wykorzystane następujące zidentyfikowane potencjały:

doświadczenia Lublina w działaniach z zakresu polityki społecznej, aktywność organizacji pozarządowych

Mierniki realizacji celu i sposób ich pomiaru:

Liczba podmiotów ekonomii społecznej i liczba osób w nich zatrudnionych (↑)

Liczba osób kwalifikujących się do wsparcia z pomocy społecznej (↓)

Liczba bezrobotnych / długotrwałe bezrobotnych z obszaru rewitalizacji (↓)

Liczba niebieskich kart na obszarze rewitalizacji (↓)

2

CEL 2: WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU OBSZARU REWITALIZACJI DLA AKTYWIZACJI I INTEGRACJI SPOŁECZNOŚCI MIASTA LUBLINA

Cel szczególnie istotny w następujących jednostkach:

STARE MIASTO

ŚRÓDMIEŚCIE

PODZAMCZE I CZWARTEK

REJON DWORCA PKP

Cel stanowi odpowiedź na następujące zidentyfikowane problemy:

wyludnianie się centrum miasta, niezadowalający udział w życiu społecznym, fragmentacja miasta, niska dostępność źłobków, niska jakość przestrzeni publicznych, niesatysfakcjonujące stan i dostępność zieleni miejskiej, zagrożenia w ruchu drogowym, niezadowalający poziom obsługi komunikacyjnej, niewystarczająca infrastruktura rowerowa, hałas uliczny;

Przy realizacji celu będą wykorzystane następujące zidentyfikowane potencjały:

dynamiczny rozwój miasta stwarzający warunki dla korzystnych przekształceń; zwarta struktura miasta; aktywność inwestycyjna występująca w centrum miasta; dostępność miejsc i obszarów dla kreowania przestrzeni publicznych i terenów zielonych; aktywne i twórcze instytucje kultury i organizacje pozarządowe; wieloletnie doświadczenie w prowadzeniu społeczno-kulturalnych działań aktywizujących, integrujących i prorozwojowych, znacząca liczba studentów, w tym zagranicznych

Mierniki realizacji celu i sposób ich pomiaru:

Liczba organizacji społecznych zaangażowanych w realizację programu rewitalizacji (↑)

Liczba zmodernizowanych/nowych obiektów infrastruktury edukacyjnej, kulturalnej i sportowej (↑)

Frekwencja w wyborach parlamentarnych (↑)

Liczba zmodernizowanych lub utworzonych przestrzeni publicznych / półpublicznych (↑)

Powierzchnia zmodernizowanych / utworzonych terenów zielonych (↑)

Liczba inwestycji istotnie ułatwiających dostępność pieszo, rowerem, transportem publicznym do lub na obszarze rewitalizacji (↑)

Długość nowych lub wyremontowanych dróg rowerowych na obszarze rewitalizacji (↑)

Liczba wydarzeń kulturalnych, sportowych aktywizujących na obszarze rewitalizacji rocznie (↑)

Liczba źłobków na obszarze rewitalizacji (↑)

3

CEL 3: KAPITAŁ KULTUROWY OBSZARU REWITALIZACJI WSPARCIEM ROZWOJU GOSPODARCZEGO LUBLINA

Cel szczególnie istotny w następujących jednostkach:

STARE MIASTO **ŚRÓDMIEŚCIE** **PODZAMCZE I CZWARTEK** **REJON UL. KALINOWSZCZYŻNA**

Cel stanowi odpowiedź na następujące zidentyfikowane problemy:

wyludnianie się centrum miasta; drobny handel detaliczny i usługi zagrożone konkurencją ze strony centrów i sieci, niskie pokrycie planistyczne, niska jakość przestrzeni, degradacja zabudowy, brak dostępu do sieci ciepłowniczej i innych mediów, niezadowalający stan techniczny budynków komunalnych, niezadowalający stan budynków użyteczności publicznej, niewykorzystany potencjał budynków zabytkowych;

Przy realizacji celu będą wykorzystane następujące zidentyfikowane potencjały:

Unikatowy charakter miasta – potencjał do istotnego wzrostu ruchu turystycznego, dynamiczny rozwój miasta stwarzający warunki dla korzystnych przekształceń; zwarta struktura miasta; aktywność inwestycyjna występująca w centrum miasta; dostępność cennych zabytkowych budynków do zagospodarowania; dostępność terenów inwestycyjnych w obszarze rewitalizacji pod budownictwo usługowe, mieszkaniowe; aktywne i twórcze instytucje kultury; znacząca liczba studentów, w tym zagranicznych

Mierniki realizacji celu i sposób ich pomiaru:

Liczba zmodernizowanych lub obiektów miasto-/centrotwórczych nadających prestiż (↑)

Liczba turystów, którzy odwiedzili Lublin / przenocowali w Lublinie (↑)

Liczba zrewaloryzowanych obiektów zabytkowych (↑)

Liczba nowych przedsiębiorstw przemysłów kreatywnych na obszarze rewitalizacji (↑)

Wartość inwestycji prywatnych na obszarze rewitalizacji (↑)

Liczba nowych / zmodernizowanych lokali komunalnych na obszarze rewitalizacji (↑)

Liczba nowych / zmodernizowanych lokali na obszarze rewitalizacji (↑)

Liczba budynków objętych termomodernizacją / podłączonych do sieci ciepłowniczej (↑)

6.3 Kierunki działań oraz przedsięwzięcia

Po sformułowaniu celów Programu Rewitalizacji należy wskazać odpowiadające im kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk. Wprowadzenie takiego pośredniego stopnia przed wskazywaniem konkretnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych służyć ma dopilnowaniu ścisłego związku między podejmowanymi w ramach programu działaniami a realizacją celów, jakie program wyznaczył. Przy czym pojęcie „kierunki działań” ma szersze znaczenie niż zbiór „przedsięwzięć rewitalizacyjnych” i obejmuje także to, co nie daje się ująć w indywidualne przedsięwzięcia. Chodzi tu więc o ogólne mechanizmy działania oraz całościową politykę gminy w określonej dziedzinie. Tym samym przed wyliczeniem poszczególnych kierunków działań odpowiadających celom programu warto przedstawić horyzontalne zagadnienia, które mają kształtować podejście do rewitalizacji i znajdować odzwierciedlenie w konkretnych przedsięwzięciach.

Ogólne mechanizmy

Partycypacja, aktywizacja, udział organizacji społecznych

Jakkolwiek inna część Programu Rewitalizacji traktuje o włączaniu interesariuszy w jego wdrażanie, to nawiązanie do tego tematu w tym miejscu jest konieczne, aby wyraźnie zaznaczyć, że kwestie partycypacyjne nie stanowią odrębnego zagadnienia w stosunku do formułowania przedsięwzięć, ale muszą być uwzględniane w każdym z nich - w sposób zindywidualizowany w zależności od jego charakteru. W przypadku działania inwestycyjnego udział interesariuszy będzie się ograniczał do tradycyjnych konsultacji (chyba, że sygnalizują oni potrzebę pogłębionych form), ale już w przypadku wielowątkowych działań z założonym oddziaływaniem na lokalną społeczność ten udział musi być znacznie głębszy. To zresztą pożądane i w tym kierunku ma przebiegać rozwój partycypacji w lubelskiej rewitalizacji, gdyż przy prawidłowym zaplanowaniu działań i udanym przebiegu takiego przedsięwzięcia strona społeczna może przejąć na siebie główny ciężar jego realizacji. Należy wykorzystać ten potencjał i od początku planować udział w takich działaniach – w formie animatora, pośrednika, operatora – organizacji społecznych, które mogą sprawdzić się w tej roli i przyczynić do sukcesu przedsięwzięcia. Potwierdzają to liczne lubelskie doświadczenia. Pozwoli to także odciążyć stronę publiczną i skupić się jej na skutecznej koordynacji działań na poziomie całego Programu Rewitalizacji – zadaniu, które jest jednoznacznie przypisane władzom gminy.

Decentralizacja wdrażania programu

Innym zagadnieniem, które również co do zasady mieści się w problematyce zarządzania wdrażaniem programu, ale jednak musi mieć wpływ na podejście do kształtowania przedsięwzięć, jest uświadomienie złożoności programu jako zbioru odrębnych działań. Program Rewitalizacji obejmuje dość rozległy obszar, na którym koncentruje i będzie koncentrować się życie miasta, a także procesy rozwojowe w stopniu nieproporcjonalnie większym niż wynikałoby to z procentowego udziału liczby mieszkańców obszaru rewitalizacji w całej populacji Lublina. Oznacza to, że skala i liczba działań oraz aktywności na tym obszarze, które będą miały związek, choćby pośredni, z rewitalizacją może być na tyle znaczące, że trudno będzie je na bieżąco dopilnować ze strony Urzędu Miasta w takim zakresie, aby zadbać, że przebiegają one zgodnie z kierunkami wyznaczonymi w programie i faktycznie przyczyniają się do osiągnięcia jego celów. Taką konkluzję wzmacnia jeszcze świadomość, że działania rewitalizacyjne – jako prowadzone na „żywym miejskim organizmie” – aby być skuteczne, wymagają ostrożności i precyzji oraz utrzymywania dobrej komunikacji z interesariuszami.

Nieuniknione jest więc, aby przy wypracowywaniu szczegółowych rozwiązań wdrożeniowo-zarządczych poszukiwać mechanizmów, które przybliżą „twarz rewitalizacji” do interesariuszy. Tego typu działania będą organizowane w odniesieniu do poszczególnych rejonów lub też podejmowane na poziomie etapie

definiowania formy poszczególnych przedsięwzięć. Wśród potencjalnych rozwiązań każdorazowo (doraźnie) rozważane będzie powoływanie lokalnych animatorów lub wykorzystanie organizacji pozarządowych. Jeśli zaś działania będą miały budować bardziej trwałą relację, to zasadne będzie ustanowienie menadżera kwartału lub rejonu (w przypadku stref handlowo-usługowych być może powinno to być powiązane z powołaniem Town Centre Management – tak, aby świadomie kształtować profil i zasady działania takiej strefy). Tak, jeszcze przed uchwaleniem niniejszego programu, stało się w odniesieniu do powołania Menadżera Śródmieścia.

Wykorzystanie już funkcjonujących mechanizmów

Lublin posiada duży dorobek nie tylko w zakresie działań rewitalizacyjnych, ale także działań, niekoniecznie związanych z rewitalizacją, włączających społeczność w procesy decyzyjne wpływające na rozwój miasta i poszczególnych dzielnic. Niektóre z mechanizmów na trwałe wpisały się w system zarządzania miastem. Część przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zapewne tych mniejszych i nie wprost wymienionych w programie rewitalizacji, ale spełniających „ramowe” warunki zdefiniowane w programie, może i powinna być realizowana (i finansowana) w ramach tych mechanizmów. Przy ich uruchamianiu w kolejnych latach – tam, gdzie to uzasadnione – zostaną dołożone starania o charakterze promocyjno-informacyjnym, aby jak najwięcej z podejmowanych przedsięwzięć było zintegrowanych z programem rewitalizacji (tzn. mieściło się dopuszczalnych ramach). W części przypadków uzasadnione będzie takie profilowanie regulaminów rządzących tymi mechanizmami, aby w drodze formalnej zapewnić możliwe szerokie wykorzystanie odpowiednich mechanizmów na potrzeby działań rewitalizacyjnych. Takie podejście na pewno wzmocni siłę oddziaływania programu. Wśród wspomnianych mechanizmów wskazać należy:

- budżet obywatelski,
- inicjatywę lokalną,
- rezerwę celową na zadania realizowane przez rady dzielnic,
- zielony budżet obywatelski dedykowany inwestycjom w tereny zielone,
- mikrogranty w ramach programu współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Także w przypadku uruchamiania nowych lub jednorazowych programów (jak np. "Kwitnący Lublin") dążyć się będzie do uzyskania efektu synergii między tymi programami a Programem Rewitalizacji. Na podobnej zasadzie w Program Rewitalizacji powinny być włączane działania, wydarzenia i aktywności realizowane przez Urząd Miasta lub jednostki podległe w ramach corocznych działań, m.in.:

- wspierających seniorów, ich aktywizację społeczną oraz budowanie dialogu międzypokoleniowego (np. Program „Lublin Strefa 60+”, Lubelskie Dni Seniora, Tydzień

Solidarności Międzypokoleniowej , Warsztaty aktywizujące dla kobiet „Lublin inspiruje Kobiety - Kobiety inspirują Lublin”),

- organizowanych przez Miejski Urząd Pracy związanych z aktywizacją zawodową (w tym w zintegrowanych formach aktywizacji zawodowej i społecznej), promocją tworzenia nowych miejsc pracy czy partnerstwem i współpracą na lokalnym rynku pracy,
- służących wspieraniu niepełnosprawnych (np. usługa asystenta osoby niepełnosprawnej) i promowaniu ich aktywizacji w różnych dziedzinach życia (np. Lubelskie Targi Aktywności Osób Niepełnosprawnych).

Projektowanie uniwersalne

Zgodnie z ogólnymi uregulowaniami dotyczącymi rewitalizacji, ale tym bardziej zgodnie z istotną samą rewitalizacji, która ma koncentrować się na użyteczności podejmowanych działań dla wszystkich, w ramach realizacji Programu Rewitalizacji dla Lublina będzie zwracać się szczególną uwagę na przestrzeganie zasad projektowania uniwersalnego. W pierwszej kolejności dotyczyć to będzie przedsięwzięć związanych z przekształceniami i tworzeniem przestrzeni publicznych, nowych dróg przemieszczania się (w tym pieszo i rowerem), poprawianiem dostępności budynków i środków transportu zbiorowego. W razie potrzeby oznaczać to będzie zapewnianie dodatkowych udogodnień dla niepełnosprawnych, seniorów, dzieci lub matek z dziećmi. Tym samym poszczególne przedsięwzięcia infrastrukturalne – obok innych celów – będą, przynajmniej pośrednio, realizować cel 1 niniejszego programu w odniesieniu do niepełnosprawnych.

Polityki przekrojowe

Polityka społeczna w rewitalizacji

Oddziaływanie na zmianę społeczną to kluczowe zadanie rewitalizacji. Jest to zadanie złożone, wymagające koordynacji przedsięwzięć, polityk sektorowych oraz codziennych działań jednostek gminy.

W rewitalizacji w Lublinie zostanie podjęty szereg działań o charakterze społecznym. Ponieważ elementy polityki społecznej będą stanowić ważny segment komplementarnych przedsięwzięć z różnych sfer (społecznej, przestrzennej, technicznej, gospodarczej, kulturalnej, mieszkaniowej, środowiskowej), konieczne jest stałe poprawianie jej trafności i skuteczności. Wymaga to innowacyjnego, proefektywnościowego podejścia instytucji miejskich oraz rozwijania partnerskiej współpracy z organizacjami i podmiotami wspomagającymi władze miasta w świadczeniu usług społecznych.

Polityka społeczna na obszarze rewitalizacji w Lublinie będzie odznaczać się następującymi cechami lub funkcjami:

włączenie– będzie angażowała mieszkańców w proces zmian, dając im realny wpływ na działania podejmowane na obszarze rewitalizacji. Mieszkańcy będą włączani zarówno w proces planowania jak i realizacji programów i przedsięwzięć o charakterze społecznym. Pozwoli to zwiększyć ich motywację i identyfikację z procesem zmian oraz uczyni współodpowiedzialnymi za rezultaty.

Spajanie – część działań adresowana będzie wyłącznie do osób z grup defaworyzowanych (będą to usługi specjalistyczne), jednak zasadniczo znaczna część działań będzie miała charakter jak najbardziej otwarty na wszystkich mieszkańców obszaru rewitalizacji i będzie prowadzona w przestrzeniach otwartych na wszystkich mieszkańców, co pozwoli na silniejszą integrację i szybsze przezwycięzenie trudnych sytuacji.

zakorzenie w środowisku – będzie nakierowana na aktywizowanie i wspieranie osób w ich środowisku tj. blisko miejsca zamieszkania. Dotyczy to i szeroko rozumianych przedsięwzięć społecznych i tworzonej infrastruktury społecznej.

zintegrowanie– będzie łączyła zasoby i potencjał wielu lokalnych aktorów: instytucji publicznych, podmiotów ekonomii społecznej, przedsiębiorców, mieszkańców. Będzie także angażowała aktorów spoza obszaru rewitalizacji, by silniej oddziaływali na ten obszar i jego mieszkańców. Nacisk zostanie położony na współdziałanie różnych podmiotów, zlecenie zadań publicznych, społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne, oddolne inicjatywy mieszkańców.

zindywidualizowanie i kompleksowość – będzie uwzględniała indywidualne potrzeby osób i społeczności oraz odpowiadała na te potrzeby kompleksowymi instrumentami aktywizującymi społecznie i zawodowo albo wspierającymi w przezwyciężeniu trudności rodzinnych.

interdyscyplinarność– będzie angażowała instytucje i podmioty działających w różnych sferach: pomocy społecznej, edukacji, kultury, sportu, mieszkalnictwa, bezpieczeństwa, aktywizacji zawodowej. Rozwiązanie wielu złożonych problemów społecznych nie jest możliwe wyłącznie instrumentami dostępnymi w ramach systemu pomocy społecznej. Konieczne jest zaangażowanie podmiotów działających w innych obszarach i integrowanie przez pracę, sport, udział w kulturze, wolontariat itp.

Znaczącym atutem, ale i wyzwaniem programu rewitalizacji jest to, że działania społeczne, o różnym charakterze (ale częściowo pokrywającym się) ujęto w ramach szeregu działań planowanych przez zróżnicowane podmioty. W ten sposób potwierdzi się w praktyce zasada partnerstwa w prowadzeniu działań rewitalizacyjnych, gdy te podmioty będą podejmować w swym zakresie możliwości lub kompetencji, różnorodne działania sprofilowane pod osiągnięcie wspólnych celów. Dodatkowo takie podejście wynika z lubelskich doświadczeń, które przykładowo dowodzą dużej siły oddziaływania działań de facto społecznych podejmowanych przez instytucje kultury. Z drugiej strony zaangażowanie wielu instytucji w działania o zbliżonym charakterze rodzi poważne ryzyko dublowania pewnych aktywności lub też pozostawienia „luk” w obszarze, na którym podejmują interwencje odrębne podmioty.

Tym samym absolutną koniecznością – dla zoptymalizowania skuteczności działań społecznych w ramach Programu Rewitalizacji – będzie wyodrębnienie w strukturze zarządzania (szerzej opisanej w kolejnym rozdziale) formalnego Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji, którego zasadniczym zadaniem będzie dopilnowanie, aby poszczególne przedsięwzięcia i rzeczywiste wsparcie kierowane były do najbardziej tego potrzebujących adresatów, a poszczególne przedsięwzięcia dotyczące konkretnych osób składały się na kompletny i skuteczny mechanizm wyprowadzania ich z sytuacji kryzysowej.

Niewątpliwą cechą niniejszego Programu Rewitalizacji jest znaczący udział wśród przedsięwzięć rewitalizacyjnych działań o charakterze inwestycyjnym, w tym modernizacji licznych obiektów użyteczności publicznej. Jest to szansa, z której nie można nie zrobić użytku, gdyż każde przedsięwzięcie - w jak najpełniejszy sposób (na ile to możliwe) - powinno służyć realizacji wszystkich celów programu. W szczególności koniecznością staje się więc wykorzystanie przedsięwzięć inwestycyjnych w maksymalnym możliwym stopniu do osiągnięcia jak najdalej idących rezultatów w polityce społecznej. I tym zadaniem również zajmie się Zespół Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji.

Po pierwsze chodzi o zadbanie, aby powstała lub zmodernizowana w wyniku wspomnianych przedsięwzięć infrastruktura (np. szkolna, kulturalna, sportowa) w jak najbardziej przemyślany i na trwałych zasadach (a nie tylko w trybie doraźnym w oparciu o projekty i programy, które mają określony czas obowiązywania) służyła całemu społeczeństwu Lublina. Zwłaszcza w odniesieniu do środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym takie zadanie oznacza spore wyzwania i dlatego wymagać ono będzie umiejętnego współdziałania wielu instytucji oraz zaangażowania organizacji społecznych i grup nieformalnych. W szczególności podmioty i osoby zarządzające tą infrastrukturą przed przystąpieniem do realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych będą zobowiązane opracować i uzgodnić z innymi partnerami i Urzędem Miasta Lublina jako koordynatorem szczegółowe zasady wykorzystania infrastruktury dla celów polityki społecznej.

Po drugie szeroki zakres planowanych na obszarze rewitalizacji i w jego sąsiedztwie robót budowlano-montażowych sugerują, że powinny być one, choćby w ograniczonym zakresie, wykorzystane do aktywizowania zawodowego długotrwale bezrobotnych z obszaru rewitalizacji. Ten cel, przy nadzorze ze strony Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji uda się osiągnąć poprzez właściwe formułowanie treści specyfikacji istotnych warunków zatrudnienia oraz umiejętne stosowanie w publicznym przetargu tzw. klauzul społecznych. W przyszłości powołanie zgodnie z zamierzeniami zapisanymi w Programie Rewitalizacji spółdzielni socjalnej w połączeniu z planowanym zastosowaniem rozwiązań ustawy o rewitalizacji pozwoli wykorzystać szczególne warunki zlecania zamówień na obszarze rewitalizacji takim podmiotom jak spółdzielnia socjalna. I te możliwości będą w maksymalnym możliwym zakresie wykorzystywane.

Polityka mieszkaniowa w rewitalizacji

Jak wskazuje Strategia Rozwoju Lublina, mieszkalnictwo jest drugim kluczowym czynnikiem służącym poprawie warunków życia. W realizacji programu rewitalizacji znajdzie to odzwierciedlenie – działania w zakresie poprawy dostępności i jakości zamieszkania na obszarze rewitalizacji będą uwzględniały potrzeby różnych grup społecznych.

Zasób mieszkaniowy na obszarze rewitalizacji w Lublinie jest bardzo zróżnicowany, pod względem wieku, stanu, dostępności dla osób z niepełnosprawnością. W ramach rewitalizacji prowadzone będą nie tylko remonty czy działania termomodernizacyjne istniejącej zabudowy, ale zgodnie ze strategią miasta, szczególnie na obszarze rewitalizacji, poprawa standardów zamieszkania powinna obejmować ochronę funkcji mieszkaniowych w centrum miasta oraz wsparcie (organizacyjne, prawne) oddolnie powstających wspólnot mieszkaniowych i małych spółdzielni.

Standardowe działania dotyczące gospodarowania zasobem mieszkaniowym gminy powinny być w nadchodzących latach intensyfikowane, zwłaszcza w zakresie pozyskania nowych lokali komunalnych. Podjęte zostaną próby tworzenia „domów wielopokoleniowych” integrujących mieszkańców z różnych pokoleń. A działania względem lokatorów lokali socjalnych zalegających z czynszem koordynowane będą z działaniami MOPR względem nich tak, aby podjąć starania w celu przerwania „błędneho koła wykluczenia i biedy” dotyczącego tych osób. Towarzyszyć temu powinna aktywna rola Zarządu Nieruchomości Komunalnych oraz TBS Nasz Dom w działaniach zbieżnych z celami Programu Rewitalizacji. Znajdzie to odzwierciedlenie w nowej edycji Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy, który to dokument zostanie skoordynowany z niniejszym Programem Rewitalizacji. Miasto Lublin swe działania uzupełniać będzie o nowe, innowacyjne narzędzia, takie jak na przykład wykorzystanie instrumentów prawnych i finansowych wsparcia budownictwa społecznego, kreowanie warunków (m.in. planistycznych) zachęcających spółdzielnie mieszkaniowe i deweloperów do budowy nowych domów na obszarze rewitalizacji, prowadzenie polityki mieszkaniowej na obszarze rewitalizacji uwzględniającej potrzeby i uwarunkowania osób i rodzin o różnych dochodach.

Ponieważ Lublin nie posiada szerszych doświadczeń w tego typu działaniach zdecydowano się wpisać do niniejszego programu dwa projekty obejmujące szereg działań zaplanowanych powyżej. W szczególności projekt inwestycyjny (przedsięwzięcie nr 54) należy traktować jako przedsięwzięcie pilotażowe, które pozwoli rozpoznać, wypracować i przetestować rozwiązania o charakterze techniczno-formalno-finansowym. Wnioski z tego projektu pilotażowego dadzą podstawę do efektywnego zastosowania wypracowanych rozwiązań na szerszą skalę (co stanowić będzie wpisanie się w charakterystykę dopuszczalnych przedsięwzięć typ „S”). Zaowocuje to znaczącymi już zmianami dla warunków zamieszkania w gminnym zasobie komunalnym w Lublinie.

Polityka przestrzenna w rewitalizacji

Dla rewitalizacji istotny jest jej kontekst przestrzenny – przestrzeń stwarza bowiem ramy dla podejmowanych działań rewitalizacyjnych, jest odpowiednio ich tłem, elementem lub przedmiotem.

By sprzyjać działaniom rewitalizacyjnym w zakresie polityki przestrzennej niezbędne jest:

- określenie niezbędnych kierunków zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, w celu ukształtowania struktury miasta przyjaznej dla jego mieszkańców, a także określenie zasad realizacji tych zmian,
- wskazanie inwestycji, których realizacja wspierać ma ożywienie przedmiotowych obszarów,
- odzwierciedlenie planowanych działań w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (docelowo ewentualnie w miejscowych planach rewitalizacji).

Kierunki rozwoju przestrzennego

Realizacja Programu Rewitalizacji będzie uwzględniać kierunki rozwoju przestrzennego zmierzające do tworzenia miasta:

- zwartego, o właściwej intensywności zabudowy,
- zintegrowanego przestrzennie i społecznie, charakteryzującego się przemieszaniem funkcji (np. mieszkania i miejsca pracy),
- dbającego o ochronę swego wyjątkowego dziedzictwa kulturowego i czerpanie z niego nowych inspiracji,
- dla ludzi – o dobrych warunkach życia, dostępnych wysokiej jakości przestrzeniach publicznych i półpublicznych, przyjaznego pieszym i rowerzystom, o dobrej dostępności do usług publicznych, w tym transportu publicznego,
- efektywnego pod względem energetycznym i dostosowanego do następujących zmian klimatycznych – w odniesieniu do pojedynczych obiektów jak i całych obszarów.

Powyższe podejście jest zbieżne z tym, które wynika ze Strategii Rozwoju Lublina. W wymiarze praktycznym powyższe zasady przekładać powinny się na obszarze rewitalizacji w Lublinie na działania w zakresie planowania przestrzennego oraz późniejszego kształtowania przestrzeni w sposób opisany w kolejnych punktach.

Warunki zamieszkania

W obliczu zjawisk zidentyfikowanych w diagnozie - obserwowanego odpływu mieszkańców z centrum Lublina, a także postępującej dekapitalizacji części zabudowy, zwłaszcza mieszkaniowej, w tym obszarze, potrzebne jest podjęcie zdecydowanych działań zmierzających do uczynienia centralnego rejonu miasta miejscem atrakcyjnym do zamieszkania. Część działań w tym zakresie to domena polityki mieszkaniowej

i zwiększenia zakresu modernizacji substancji mieszkalnej. Istotnym elementem decydującym o wyborze miejsca zamieszkania są też zagadnienia z zakresu polityki przestrzennej. Ważne, aby wypracować mechanizmy planistyczne (być może połączone z przyszłym wykorzystaniem narzędzi, jakie oferuje ustawa o rewitalizacji), aby stwarzać warunki do uzupełniania zabudowy – tam, gdzie to racjonalnie możliwe w obszarze rewitalizacji i równocześnie zadbać o jakość przestrzeni w obszarze rewitalizacji i jego otoczeniu – o przestrzenie publiczne i półpubliczne, o dobrą dostępność pieszo, rowerem lub transportem publicznym oraz o tereny zielone.

Przestrzeń publiczna i półpubliczna, obiekty publiczne

Zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni publicznych oraz półpublicznych staje się tym, czego mieszkańcy zwartych centrów miast coraz wyraźniej oczekują od swych władarzy. Odpowiedź na to oczekiwanie staje się więc koniecznością także w Lublinie. Zwłaszcza, że współgra ono z uwarunkowaniami, jakie tworzy Program Rewitalizacji. Z jednej strony zidentyfikowano deficyt przestrzeni publicznych wysokiej jakości, z drugiej strony w Programie uwzględniono rolę, jaką przyjazne przestrzenie publiczne (w tym zieleń) odgrywać powinny w procesach integracji mieszkańców (jako tło i lokalizacja działań integracyjnych, jako miejsce przecinania się ścieżek ludzi z różnych grup społecznych, jako miejsce spędzania czasu w sposób aktywny i urozmaicony), a także ich wpływ na postrzeganie centrum jako atrakcyjnego miejsca.

Wiodącym przedsięwzięciem rewitalizacji w Lublinie jest przekształcenie Placu Litewskiego, przy czym towarzyszy mu w szeroki program komplementarnych z nim działań społeczno-kulturalnych. Inne działania na rzecz przestrzeni publicznych i półpublicznych w ramach rewitalizacji w Lublinie nie muszą być aż tak spektakularne, ale ważne jest, aby takich działań było jak najwięcej, a tworzone one były w uzgodnieniu z interesariuszami. Przykładem tego typu działania jest przygotowany i skierowany już do wdrożenia program „Miejsca dla Ciebie” zmierzający do wytworzenia małych zielonych przestrzeni publicznych w obszarze centralnym miasta. Wtedy mieszkańcy będą w stanie z bliska poczuć, że ich otoczenie ulega zmianie na lepsze – to warunek konieczny wciągnięcia się na dobre w proces rewitalizacji. Działania te mogą polegać na nasyceniu okolicy ławkami lub wytworzeniu przestrzeni wokół budynków, gdzie dzieci mogą się bezpiecznie bawić same (nie chodzi tu o tworzenie kosztownych placów zabaw). Przestrzeń publiczna – tam, gdzie to możliwe – powinna być uzupełniana przez obiekty, nawet niewielkie (mieszczące się w pojedynczych pomieszczeniach), integrujące lokalną społeczność – o charakterze domów sąsiedzkich, ośrodków integracji społecznej, centrów aktywności lokalnej czy lokalnych instytucji kultury. Innym ważnym, a wiążącym się z tym tematem, zagadnieniem jest obserwowane wycofywanie się niektórych instytucji publicznych (głównie uczelni) z obszaru centralnego miasta (będącego jednocześnie obszarem rewitalizacji). To niekorzystne zjawisko, gdyż osłabia efekty działań planowanych w ramach Programu Rewitalizacji. Ale jeśli już taki trend występuje warto podjąć

starania, aby przyszłe przeznaczenie obiektów, zwykle zabytkowych, nadal związane było z ich użytkowaniem przez szerokie grono użytkowników (choćby dlatego, że zapewnia to pożądany ruch w obszarze rewitalizacji). W każdym razie rozważając przekształcenie takich obiektów należy pamiętać, że – zwłaszcza w świetle Celu 3 - każde działanie na obszarze rewitalizacji musi bazować na historii i tradycji miejsca i uwzględniać wartość obiektów zabytkowych oraz dbać o poszanowanie dziedzictwa historycznego.

Dostępność do centrum i w obszarze rewitalizacji

Układ przestrzenny Lublina obfitujący w naturalne bariery powoduje, że obszar centralny miasta nie jest łatwo dostępny z wielu stron miasta. Koniecznością jest długie nakładanie drogi w stosunku do najkrótszej trasy po linii prostej, co w naturalny sposób zachęca do przemieszczania się samochodem. Jeśli więc Program Rewitalizacji ma wspierać kreowanie przyjaznych warunków zamieszkania powinien mocno wspierać realizację inwestycji, które sprzyjać będą lepszej „penetrowalności” obszaru rewitalizacji przy użyciu roweru lub pieszo. Tego typu inwestycje (kładki, tunele, przejazdy, itp.) powinny w ramach programu rewitalizacji powstawać nie tylko w obszarze rewitalizacji, ale także poza nim, w potrzebnych miejscach, aby zapewnić dobrą komunikację do i z obszaru rewitalizacji. Takie podejście jest naturalną konsekwencją przyjęcia, że jednym z celów programu jest przyciągnięcie do centrum także mieszkańców spoza niego.

Tereny zielone

Bardzo istotnym elementem zwiększania atrakcyjności obszaru rewitalizacji jako miejsca do spędzania czasu, ale także miejsca zamieszkania, powinno być tworzenie zielonych przestrzeni publicznych. Mają one znaczenie zarówno jako miejsce rekreacji i wypoczynku, jak i dla przewietrzania miasta. O ile w samym obszarze centralnym niewiele jest miejsc, gdzie takie nowe przestrzenie mogłyby powstać (co najwyżej na zasadzie „zazieleniania” istniejących przestrzeni publicznych, tworzenia miniaturowych „parków kieszonkowych” lub urządzania z udziałem zieleni przestrzeni półpublicznych wokół budynków - np. podwórek) to wokół tego obszaru istnieją niezwykle sprzyjające ku temu warunki. Realne jest wytworzenie wokół rejonu centralnego miasta zespołu atrakcyjnych terenów zieleni (np. z przestrzeniami dedykowanymi popularnym sportom lub grom), który może stać się wyróżnikiem Lublina. Dlatego też strategicznym wyborem jest nadanie w programie wysokiego priorytetu tego typu działaniom. Największy potencjał do utworzenia nowych przestrzeni zielonych tkwi w Parku Rusałka, a ponadto na Podzamczu. Działania w tym zakresie może uzupełnić rewaloryzacja Parku Ludowego oraz Parku Bronowickiego, a także zielono-błękitne inwestycje w dolinie Bystrzycy – wszystkie te tereny leżą w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru rewitalizacji. Jeszcze innym terenem o podobnym potencjale jest dolina rzeki Czerniejówki (częściowo na obszarze rewitalizacji w rejonie ul. Kunickiego), dla której obecnie opracowywany jest plan miejscowy w ramach finansowanego przez Ministerstwo Rozwoju

programu dotacyjnego "Partycypacja w planowaniu przestrzennym", akcentującego znaczenie udziału społeczeństwa w procedurach planistycznych.

Rejony kluczowych przekształceń rewitalizacyjnych

Analizując obszar rewitalizacji wskazać można dwa kierunki, gdzie spodziewać się należy największej presji na przekształcenia przestrzenne o podłożu stricte rewitalizacyjnym. Po „nasyceń się” ruchem pieszym i aktywnościami społeczno-kulturalnymi ulic Starego Miasta należy spodziewać się „ekspansji” dążeń rewitalizacyjnych w dwóch kierunkach od Starego Miasta – wzdłuż ulicy Lubartowskiej i w kierunku ul. Zamojskiej. Ważne, aby możliwie szybko wypracować zasady, na jakich ma się to odbywać, i sformułować docelowe rozwiązania. W przypadku rejonu ul. Lubartowskiej projekt „Modelowej rewitalizacji Lublina” można potraktować jako zaczyn takiego procesu. W drugim przypadku interesującą opcję stwarza przyszłe uruchomienie dworca metropolitalnego i możliwość wykreowania szlaku pieszego od dworca do centrum przez ul. Zamojską. W obu przypadkach działania planistyczne w tym zakresie, prowadzone na zasadach pogłębionej partycypacji, powinny stać się integralną częścią realizacji Programu Rewitalizacji.

Tereny rozwojowe

Na obszarze rewitalizacji istnieją co najmniej dwa rejony, w których spodziewać się można dużego ruchu inwestycyjnego – w rejonie Podzamcza po przeniesieniu dworca autobusowego oraz w rejonie dworca PKP. Niezwykle ważne, aby procesy te odbyły się w zgodzie z celami Programu Rewitalizacji i w ścisłym powiązaniu z realizacją Programu. W innym wypadku tak poważne (w wymiarze finansowym i merytorycznym) działania inwestycyjne na obszarze rewitalizacji mogłyby skutecznie zdeformować procesy społeczne, które stara się kształtować Program Rewitalizacji.

Rozpoczęcie zagospodarowania tych terenów uwarunkowane jest m.in. wypracowaniem koncepcji funkcjonalno-przestrzennej oraz formuły realizacyjnej. W rejonie Podzamcza obowiązuje wprawdzie MPZP, ale uznaje się, że docelowy kształt zagospodarowania tego terenu powinien być przedmiotem dalszych analiz i debaty publicznej prowadzących do ewentualnych modyfikacji w obowiązującym planie miejscowym. Biorąc pod uwagę powiązanie tego obszaru z tematyką niektórych już ściśle zdefiniowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych (np. „Modelowa Rewitalizacja Lublina”), a także ryzyko zaistnienia niekorzystnych zjawisk społeczno-gospodarczych w przypadku przedłużającej się niepewności co do przyszłości tego terenu, działania te powinny rozpocząć się relatywnie szybko i zostać włączone w proces wdrażania Programu Rewitalizacji. W rejonie dworca PKP skala przyszłych inwestycji będzie na pewno znacznie większa, w związku z czym zagospodarowanie potrwa dłużej i na pewno wykroczy poza ramy czasowego tego Programu Rewitalizacji, niemniej jednak tu również działania

planistyczne powinny zostać w nieodległej perspektywie sfinalizowane, aby stworzyć ramy dla powstawania pierwszych inwestycji.

Zmiany w obowiązujących dokumentach planistycznych

Dla zapewnienia spójnych i jednoznacznych kierunków polityki przestrzennej niezbędna jest odpowiednia koordynacja treści dokumentów te kierunki wyznaczających. Wobec powyższego konieczna jest weryfikacja ustaleń studium oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w tym będących w stadium sporządzania, pod względem zachowania spójności z celami i działaniami określonymi w niniejszym Programie Rewitalizacji.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne w ramach kierunków działań

Biorąc pod uwagę, że programy operacyjne na lata 2014-2020 będą, przynajmniej w pierwszej fazie realizacji Programu Rewitalizacji, głównym źródłem jego finansowania warto wyraźnie rozróżnić pojęcia projektu i przedsięwzięcia rewitalizacyjnego. Zgodnie z definicją zawartą w *Wytycznych* projekt rewitalizacyjny to projekt wynikający z programu rewitalizacji, tj. zaplanowany w programie rewitalizacji i ukierunkowany na osiągnięcie jego celów lub logicznie powiązany z treścią i celami programu, zgłoszony do objęcia albo objęty współfinansowaniem UE jednego z funduszy strukturalnych albo Funduszu Spójności w ramach programu operacyjnego. Natomiast przedsięwzięciem rewitalizacyjnym jest projekt lub grupa projektów i innych działań, w szczególności o charakterze społecznym, ekonomicznym, urbanistycznym, budowlanym, środowiskowym, konserwatorskim, edukacyjnym, naukowym, zdrowotnym lub kulturalnym, zawartych lub wynikających z programu rewitalizacji oraz logicznie powiązanych z treścią i celami programu rewitalizacji. Oznacza to, że przedsięwzięcie jest pojęciem szerszym niż projekt w rozumieniu programów operacyjnych.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne o szczególnej roli

Wśród lubelskich przedsięwzięć rewitalizacyjnych istnieją takie, które z racji ich szczególnej roli lub złożoności i powiązania z innymi przedsięwzięciami należy się szersze omówienie. Dlatego też wyliczenie planowanych lub dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach poszczególnych wyznaczonych kierunków działań zostanie poprzedzone dodatkowym omówieniem dwóch przedsięwzięć.

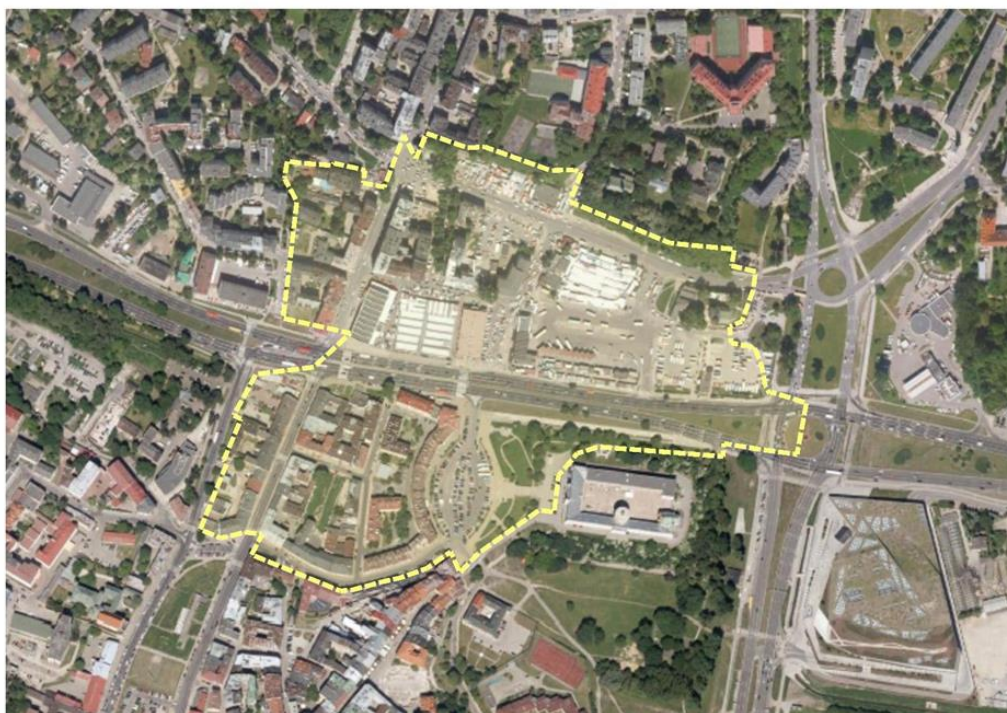
Modelowa Rewitalizacja Lublina

Jak już wskazano w rozdziale 1 współfinansowanego z dotacji Ministerstwa Rozwoju projekt „Modelowej Rewitalizacji Miast” pełni wiodącą rolę w całym programie rewitalizacji dla Lublina. Wynika to z kilku przesłanek. Po pierwsze uzyskanie przez Lublin jako jedno z 20 miast dotacji w ministerialnym konkursie, w którym startowało 250 samorządów, jest z jednej strony powodem do dumy i przejawem prestiżu Lublina, a z drugiej nakłada na miasto dużą odpowiedzialność. Z jego doświadczeń mają czerpać inne

miasta, stąd ważne, aby projekt przyniósł konkretne i rzetelne rezultaty. Zanim jednak skorzystają inni, warto, aby jak najwięcej na tym projekcie skorzystał Lublin. Nie tylko w zakresie kolejnych przedsięwzięć, które zostaną uruchomione w Lublinie w oparciu o dokumenty powstałe w ramach tego projektu (przede wszystkim chodzi o projekt nr 35 „Lubelska Dzielnica Kreatywna”). Ale pogłębiony charakter dokumentów analitycznych, studiów i działań partycypacyjnych powinny być inspiracją dla kolejnych tego typu działań przy następnych lubelskich przedsięwzięciach rewitalizacyjnych. I to jest drugi powód, aby projekt ten potraktowany został szczególnie, zwłaszcza pod względem wmontowania go w system zarządzania całym programem rewitalizacji (aby zapewnić sprawny mechanizm propagowania dobrej praktyki). Po trzecie wreszcie jego realizacja, ze szczególną formułą zarządzania nim, rozpoczęła się przed wdrażaniem całego programu i to także nadaje mi szczególny charakter.

Mapa 6.1 - Granice obszaru objętego projektem *Modelowa rewitalizacja miast* (źródło: UM Lublin).

Projekt nosi tytuł „Rewitalizacja obszaru ul. Lubartowskiej i dawnego Podzamcza w Lublinie poprzez ożywienie gospodarcze obszaru za pomocą zintegrowanej poprawy zarządzania zasobem komunalnym, działań społecznych i poprawy stanu zabudowy zabytkowej” i w zestawieniu wszystkich przedsięwzięć oznaczony został numerem 42w ramach kierunku działań 3.1 Działania na rzecz zwiększania atrakcyjności działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji i tworzenia miejsc pracy. Jak wskazuje tytuł dotyczy on terenu w rejonie ul. Lubartowskiej (zilustrowanego na mapie nr Ryc. 6.1), leżącego głównie w granicach jednostki „Podzamcze i Czwartek” oraz w niewielkiej części także w granicach jednostki „Śródmieście”. Obejmuje on szereg działań badawczo-analityczno-koncepcyjnych

nakierowanych na jak najlepsze przygotowanie przyszłych działań rewitalizacyjnych. Projekt realizowany będzie w latach 2016-2018.

Głównym problemem badanego obszaru jest proces odpływu użytkowników oraz funkcji miejskich (usług podstawowych i mieszkalnictwa) oraz nagromadzenie problemów społecznych i demograficznych, gospodarczych, bezpieczeństwa, a także niezadowolający stan techniczny budynków i niska jakość przestrzeni publicznych. Problemy obszaru mogą zostać pogłębione przez czekające ten obszar przekształcenia. Jego zachodnia część to kwartały zabudowy zabytkowej z XIX i XX w., pełniące tradycyjnie zróżnicowane funkcje, głównie mieszkaniowe i usługowe. Dla fragmentu tego obszaru nie ma obecnie MPZP. Część wschodnia to obszar po zburzonej w okresie wojny dzielnicy żydowskiej, na którym funkcjonuje dworzec autobusowy przeznaczony do przeniesienia. Obszar objęty jest MPZP zakładającym nowe zagospodarowanie, głównie o charakterze usługowym, przy czym z uwagi na aspekty techniczne, środowiskowe i społeczne, planuje się kontynuowanie analiz i debaty co do docelowego kształtu i sposobu zagospodarowania tego terenu. Dziś to dworzec jest głównym czynnikiem generującym ruch, a tym samym stanowi podstawę dla funkcjonowania punktów handlowych i usługowych. Przeniesienie dworca, nawet jeśli pozostanie tam dworzec przesiadkowy, stanowić będzie „szok” dla tego obszaru, który już sam w sobie wymagać będzie wypracowania sposobu działania, który złagodzi jego skutki.

Projekt zakłada podjęcie zintegrowanych działań pilotażowych dla obszaru w celu jego ożywienia gospodarczego. Służyć temu ma wypracowanie podstaw dla utrzymania i poprawy jakości tradycyjnych funkcji usługowych w obszarze, wzmocnienia ich poprzez działania inwestycyjne i rozwoju nowych funkcji w części wschodniej obszaru. W ramach projektu, który obejmie takie działania jak inwentaryzacja zabudowy, szczegółowa diagnoza społeczno-gospodarcza, opracowanie koncepcji podnoszenia konkurencyjności i rozwoju przedsiębiorstw funkcjonujących w obrębie obszaru rewitalizacji, przygotowanie programu pobudzania rynku pracy i zwiększenia zatrudnienia na obszarze rewitalizacji, wykonanie niezbędnych opracowań projektowych dla poprawy wybranych przestrzeni publicznych nastąpi opracowanie szczegółowego planu zarządzania zasobami komunalnymi na potrzeby usług, w szczególności tradycyjnych rzemiosł i usług oraz tzw. przemysłów kreatywnych.

Ponadto projekt obejmie działania z zakresu aktywizacji społecznej i kulturowej mieszkańców i innych użytkowników obszaru, wdrożenie małych aktywności inwestycyjnych mających na celu poprawę jakości wybranych przestrzeni publicznych, a także działania edukacyjne i informacyjne na temat projektu i rewitalizacji (warsztaty i szkolenia, strona internetowa, organizacja konferencji, wydanie publikacji).

Założonym efektem działań skierowanych na promocję gospodarczą obszaru, dedykowanych przedsiębiorcom z tego terenu jest wyposażenie ich w narzędzia, z których będą mogli trwale korzystać w swojej działalności, reagując na zmiany uwarunkowań rynkowych oraz rozwijając swoje przedsiębiorstwa. Planowane działania społeczne mają na celu zintegrowanie społeczności mieszkańców, prywatnych właścicieli nieruchomości i grupy przedsiębiorców ze sobą zarówno w celu wspólnego rozwiązywania konfliktów wynikających z różnych funkcji i rodzajów działalności, a także wypracowanie i ugruntowanie przekonania o wspólnej odpowiedzialności za stan obszaru.

Po zakończeniu projektu zostanie powołana grupa działająca na zasadach Local Support Group w projektach realizowanych w ramach Programu URBACT, a także planowane jest utworzenie platformy współpracy mającej na celu wymianę doświadczeń nt. wypracowanych efektów w ramach podmiotów odpowiedzialnych za rewitalizację w innych miastach na terenie województwa i obszaru funkcjonalnego oraz w ramach współpracy w stowarzyszeniach, których członkiem jest Miasto Lublin.

Rewitalizacja części Śródmieścia Miasta Lublin

Drugim przedsięwzięciem rewitalizacyjnym wymagającym szczególnego omówienia jest „Rewitalizacja części Śródmieścia Miasta Lublin”, które w zestawieniu wszystkich przedsięwzięć oznaczone został numerem 28w ramach kierunku działań 2.3 Kreowanie nowych i poprawa jakości istniejących przestrzeni publicznych i półpublicznych. Tytuł przedsięwzięcia sugeruje, że obejmuje ono wiązkę działań służących rewitalizacji na wyodrębnionym fragmencie obszaru rewitalizacji w Lublinie. I tak jest w istocie, choć jego struktura formalna jest nieco złożona, bo przedsięwzięcie to składa się z szeregu projektów, spośród których wiodący projekt infrastrukturalny nosi tytuł tożsamy z nazwą przedsięwzięcia. Pozostałe „miękkie” projekty mają odrębne nazwy, ale w zestawieniu przedsięwzięć opisano je jako ściśle powiązane z projektem infrastrukturalnym. Należy je postrzegać jako skoordynowaną odpowiedź na problemy zidentyfikowane w Śródmieściu (choć oczywiście to jedno przedsięwzięcie problemów tych nie rozwiąże, a jedynie może je osłabić): proces wyludniania, centrum, niekorzystna struktura wiekowa mieszkańców, zły stan infrastruktury technicznej, w tym m.in. bariery architektoniczne dla osób z niepełnosprawnościami, złe warunki do rekreacji dzieci i osób starszych, osłabianie konkurencyjności ulic handlowych w centrum na rzecz peryferyjnych galerii handlowych.

Wiodący projekt infrastrukturalny pod powyższym tytułem obejmuje działania inwestycyjne związane z przekształceniem przestrzeni miejskiej w centralnej części Lublina:

- Placu Litewskiego - jego rekompozycji pod kątem wykreowania tam atrakcyjnej i przyjaznej wielofunkcyjnej przestrzeni służącej różnym funkcjom społecznym, gospodarczym, kulturalnym i różnym grupom użytkowników,

- Wyłączenia z ruchu kołowego ulicy Krakowskie Przedmieście na odcinku od ul. Kołłątaja do ul. Kapucyńskiej w celu powiększenia otwartej części Placu Litewskiego oraz utworzenia nowej przestrzeni publicznej,
- Renowacji istniejącego ciągu pieszego na ul. Krakowskie Przedmieście na odcinku od ul. Kapucyńskiej do ul. Lubartowskiej wraz z Placem Króla Władysława Łokietka.

Równocześnie wraz z tą inwestycją do realizacji ma wejść szereg działań o charakterze „miękkim”, które wypełnią treścią przekształconą przestrzeń tak, aby w zintegrowany sposób osiągać cele Programu Rewitalizacji. Te komplementarne działania to przede wszystkim:

- „Lubelska Kawiarenka Sezonowa” - utworzenie na terenie Placu kawiarenki, prowadzonej organizacją społeczną, która zapewni program szkoleniowy i staże osobom długotrwale bezrobotne z obszaru rewitalizacji.
- Centrum Rewitalizacji Społecznej będącej platformą organizacyjną do prowadzenia zróżnicowanych, acz kompleksowych działań integrujących i aktywizujących skierowanych do osób z obszaru rewitalizacji, wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem lub ubóstwem.
- „Centrum Aktywności i Integracji – serce lubelskiej rewitalizacji” - projekt zakładający stworzenie na obszarze rewitalizacji miejsca (obiektu), zarządzanego przez „konsorcjum” organizacji społecznych, w którym realizowany byłby szereg aktywności o charakterze społeczno-integracyjnym przewidzianych w Programie Rewitalizacji. Bliskie sąsiedztwo Placu Litewskiego byłoby dla tego obiektu wysoce pożądane.
- Lubelski Inkubator Ekonomii Społecznej – projekt mający wspomagać powstanie w Lublinie podmiotów ekonomii społecznej, który mógłby zostać umieszczony w tej samej lokalizacji co Centrum Aktywności i Integracji.
- „Kreatywne Przemiany” - projekt służący ożywieniu gospodarczemu Śródmieścia m.in. poprzez wsparcie uruchamiania (remonty, preferencyjne warunki najmu) działalności gospodarczej z zakresu przemysłów kreatywnych w lokalach z zasobu komunalnego.
- „Lubelscy Kupcy” (rozszerzenie na rejon pl. Litewskiego) - projekt stanowiący kontynuację działań realizowanych przez UML w celu przywrócenia dawnej świetności handlowym ulicom Lublina, a w efekcie poprawy sytuacji ekonomicznej przedsiębiorców. Partnerzy programu otrzymają wsparcie w zakresie szkoleń służące zacieśnianiu wzajemnej współpracy, doskonaleniu oferty, relacji z klientem, działań promocyjnych.
- Pakiet działań kulturalno-społecznych o charakterze integracyjnym adresowanych do środowisk zagrożonych marginalizacją realizowanych przez Centrum Kultury i Warsztaty Kultury, w tym:

- Lekcje sztuki dla małych i dużych - program edukacyjny adresowany do dzieci, młodzieży, seniorów, celem zajęć jest rozwijanie twórczego myślenia i wyobraźni, przekazywanie wiedzy z zakresu sztuki, kultury.
- Lubelskie święto kwiatów - cykl wydarzeń-warsztatów, wykładów, akcji skoncentrowanej wokół tematyki designu oraz zieleni w miejskiej przestrzeni publicznej i bezpośrednim otoczeniu mieszkańców. Projekt ma charakter integracyjny, adresowany do grup z utrudnionym dostępem do działań kulturalnych (np. seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami).
- Centralny Plac Zabaw – stworzenie atrakcyjnej oferty dla spędzania wolnego czasu - okazja do rozwoju osobistego dzięki udziałowi w twórczych zabawach i przedsięwzięciach edukacyjnych, artystycznych, sportowych (warsztaty, konkursy, pokazy).
- a także wszelkie inne działania, które mieszczą się w ramach zdefiniowanych w Programie dla dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, a służyć będą wykorzystaniu nowo wykreowanej przestrzeni rejonu Placu Litewskiego dla integracji społeczności Lublina, przyciągnięcia mieszkańców do centrum i jego aktywizacji gospodarczej (np. poprzez wsparcie przemysłów kreatywnych), a także przeciwdziałaniu wykluczeniu niektórych grup społecznych, w tym potencjalnie przedsięwzięcia w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi.

Tak definiowane zbiorcze przedsięwzięcie służyć ma realizacji wszystkich trzech celów Programu Rewitalizacji poprzez pełne wykorzystanie potencjału, jaki posiada ten kluczowy dla rozwoju całego miasta obszar. Wyraźna i mocno zaakcentowana zmiana w tym rejonie przyniesie nie tylko konkretne korzyści dla okolicznych przedsiębiorców i mieszkańców w zakresie jakości przestrzeni miejskiej i wypełnienia jej treściami społeczno-kulturalnymi służącymi aktywizacji i uatrakcyjnieniu okolicy, ale także zaowocuje silnym przekazem trafiającym do mieszkańców Lublina i przyjezdnych. Mówiącym, że centrum Lublina staje się miejscem odpowiadającym na zapotrzebowanie współczesnych mieszkańców miasta w zakresie jakości życia. Tak wyraźny komunikat i swego rodzaju znak rozpoznawczy zmian zachodzących w centrum miasta – polegających na odnowie przestrzeni miejskiej i nadanie jej nowych, integrujących funkcji (a przy tym połączonych z działaniami z zakresu ekonomii społecznej aktywizujących wykluczonych) – jest potrzebny, aby nadać działaniom rewitalizacyjnym w Lublinie odpowiednią rangę i zachęcać mieszkańców do angażowania się w kolejne przedsięwzięcia rewitalizacyjne. W tym wymiarze przedsięwzięcie to będzie impulsem do osiągania dalszych korzyści społecznych i ekonomicznych – zarówno w Śródmieściu, jak i na pozostałych terenach obszaru rewitalizacji.

Kierunki działań

Poniżej przedstawiono strukturę dopasowania wyznaczonych kierunków działań do poszczególnych celów szczegółowych. Poprzedza ona kolejny punkt zawierający pełne zestawienie przedsięwzięć rewitalizacyjnych mieszczących się w ramach wyznaczonych kierunków (a także opis „ram” dla dopuszczalnych przedsięwzięć uzupełniających). Omówiono w nim także systematycznie poszczególne kierunki, charakteryzując ich istotę, uzasadniając wybór danego kierunku, wskazując potrzebę koordynowania przedsięwzięć w jego ramach z innymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi. Tak więc poniższy schemat spełnia funkcję skondensowanej ilustracji graficznej, a szerszych informacji o kierunkach działań należy poszukiwać w kolejnym podrozdziale. Przy czym na poniższym schemacie pogrubionym tekstem zaznaczono te kierunki działań, które uznaje się za absolutnie priorytetowe z punktu widzenia osiągnięcia celów programu. Pozostałe kierunki należy uznawać za te o nieco mniejszej wadze gatunkowej. Zarysowanie tej hierarchii będzie miało znaczenie, gdyby dochodziło do ewentualnych kolizji (merytorycznych, technicznych czy też wynikających z ograniczeń w dostępności środków) między przedsięwzięciami w ramach wyznaczonych kierunków działań. Podejmowane wówczas rozstrzygnięcia powinny stanowić odzwierciedlenie wskazanych priorytetów.

CEL 1: KOMPLEKSOWE I TRWAŁE ODWRÓCENIE NEGATYWNYCH ZJAWISK NA OBSZARZE REWITALIZACJI RODZĄCYCH WYKLUCZENIE SPOŁECZNE

- 1.1 KOMPLEKSOWE DZIAŁANIA NA RZECZ OGRANICZENIA UBÓSTWA
- 1.2 WŁĄCZENIE SPOŁECZNE MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI
- 1.3 DZIAŁANIA NA RZECZ RODZIN I OSÓB WYMAGAJĄCYCH WSPARCIA

CEL 2: WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU OBSZARU REWITALIZACJI DLA AKTYWIZACJI I INTEGRACJI SPOŁECZNOŚCI MIASTA LUBLINA

- 2.1 INICJATYWY KULTURALNE, EDUKACYJNE, SPORTOWE NA RZECZ INTEGRACJI SPOŁECZNEJ I OŻYWIENIA OBSZARU REWITALIZACJI
- 2.2 AKTYWIZACJA I WSPARCIE RÓŻNYCH GRUP SPOŁECZNYCH
- 2.3 KREOWANIE NOWYCH I POPRAWA JAKOŚCI ISTNIEJĄCYCH PRZESTRZENI PUBLICZNYCH I PÓLPUBLICZNYCH
- 2.4 POPRAWA USŁUG PUBLICZNYCH WSPIERAJĄCYCH AKTYWIZACJĘ I INTEGRACJĘ
- 2.5 ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI

CEL 3: KAPITAŁ KULTUROWY OBSZARU REWITALIZACJI WSPARCIEM ROZWOJU GOSPODARCZEGO LUBLINA

- 3.1 DZIAŁANIA NA RZECZ ZWIĘKSZANIA ATRAKCYJNOŚCI DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI I TWORZENIA MIEJSC PRACY
- 3.2 PRZEDSIĘWZIĘCIA MIASTOTWÓRCZE WZMACNIAJĄCE PRESTIŻ, ESTETYKĘ I OFERTĘ OBSZARU REWITALIZACJI ORAZ PRZYCIĄGAJĄCE MIESZKAŃCÓW I GOŚCI
- 3.3 OCHRONA I POPULARYZACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO OBSZARU REWITALIZACJI W CELU KREOWANIA WIZERUNKU LUBLINA JAKO NIEODKRYTEGO CELU TURYSTYCZNEGO
- 3.4 MODERNIZACJA BUDYNKÓW NA OBSZARZE REWITALIZACJI, W TYM POPRAWA WARUNKÓW ZAMIESZKANIA

Zestawienie przedsięwzięć

Zestawienie przedsięwzięć w zasadniczej części powstało jako wynik metodycznych poszukiwań odpowiedzi (służących realizacji celów, mieszczących się w wyznaczonych kierunkach działań) na zjawiska problemowe zidentyfikowane w diagnozie (w tej grupie znalazły się także przedsięwzięcia, które były już wcześniej przygotowywane do realizacji, a nawet takie, które już znajdują się w tym stadium). Dodatkowo zestawienie zostało uzupełnione propozycjami przedsięwzięć, które zostały zgłoszone w konsultacjach społecznych i zakwalifikowano je jako wykonalne, spełniające wymogi

formalne i spójne z celami programu. Jako wykonawców poszczególnych przedsięwzięć wskazano różne podmioty, publiczne i prywatne. Dla wielu projektów z listy finansowanie nie jest wciąż zapewnione, także z tego powodu, że niektóre z przedsięwzięć wymagać będą w ramach realizacji programu doprecyzowania i określenia ostatecznego kształtu i zakresu. Oznacza to, że umieszczenie przedsięwzięcia na poniższej liście nie może stanowić gwarancji jego realizacji. W tym wymiarze Program Rewitalizacji ma charakter umowy społecznej – uczestnicząc w opracowaniu Programu Rewitalizacji (uchwalanego następnie przez Radę Miasta) interesariusze zobowiązują się do konsekwentnych i długofalowych działań na rzecz zrealizowania programu w kształcie zaplanowanym w jego treści. Determinacja i stałe zaangażowanie ze strony wszystkich interesariuszy dadzą nadzieję, że warunki wspomnianej umowy społecznej zostaną dotrzymane, a przedsięwzięcia zapisane w programie zrealizowane.

Poza listą konkretnych i szczegółowo sformułowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych (które w poniższych tabelach oznaczono numerami) *Wytyczne* umożliwiają zawarcie w Programie Rewitalizacji charakterystyki pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych – przedsięwzięć uzupełniających (w poniższych tabelach oznaczono je kolejnymi literami).

Dotyczy to po pierwsze przedsięwzięć publicznych, które przyczyniałyby się do osiągnięcia celów programu, ale co do których na obecnym etapie nie można rozstrzygnąć o ich ujęciu lub nie w programie. W ramach prac nad programem zidentyfikowano trzy obszary, w których miasto Lublin zamierza prowadzić (lub kontynuować) działania, które będą wpisywać się w określone ramy, niemniej jednak z różnych przyczyn (np. złożone czynniki uniemożliwiające wskazać na obecnym etapie konkretnej lokalizacji przedsięwzięcia albo też oddanie mieszkańcom – w ramach budżetu partycypacyjnego – wiążącego głosu odnośnie doboru konkretnych działań) na obecnym etapie nie jest możliwe wskazanie konkretnych przedsięwzięć, które można zaprezentować w programie. Aby jednak podkreślić determinację miasta Lublin w podejmowaniu określonych działań, w oparciu o zapisane w programie charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć sformułowano 3 programy, które obejmować będą planowane, acz na razie niedoprecyzowane działania). Te 3 zaplanowane programy to:

- Zielen i przestrzenie publiczne w rewitalizacji,
- Mobilność w rewitalizacji,
- Żłobki i przedszkola w rewitalizacji.

Programy zostały nieco szerzej opisane w dalszej części tekstu (w tym wskazano m.in. dlaczego na obecnym etapie nie należy wskazywać konkretnych lokalizacji lub konkretnych przedsięwzięć), obok poniżej tych charakterystyk dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w które wpisywać będą się projekty składające się na poszczególne programy.

Drugą przyczyną zakreślenia ram przedsięwzięć służących realizacji celów programu, jest stworzenie warunków, aby w rewitalizację mogli wpisywać się różni inwestorzy, w tym niepubliczni. Tym samym listę tę należy traktować także jako zaproszenie interesariuszy do inicjowania i podejmowania działań, które wzmocnią efektywność Programu Rewitalizacji.

Poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacyjne mogą wpisywać się w więcej niż jeden kierunek działań skorelowanych z celami Programu Rewitalizacji. Każde przedsięwzięcie lub charakterystykę potencjalnych dopuszczalnych przedsięwzięć przypisano do tego działania, dla którego ma ono największe znaczenie. Ewentualne powiązanie z innymi kierunkami działań odnotowano w tabelce charakteryzującej przedsięwzięcie.

Co do zasady wskazane przedsięwzięcia rewitalizacyjne realizowane są na obszarze rewitalizacji. Jednakże *Wytyczne* dopuszczają też, aby przedsięwzięcia były zlokalizowane poza tym obszarem, ale tylko wtedy, gdy służą one realizacji celów programu. Takie przypadki wymagają szerszego uzasadnienia i wskazania powiązania z celami programu oraz efektywności oddziaływania przedsięwzięcia. Należy przyjąć, że przedsięwzięcia rewitalizacyjne, które w całości lub części zlokalizowane byłyby poza obszarem rewitalizacji, dotyczyć będą następujących sytuacji:

- mają charakter liniowy lub sieciowy i realizacja ich tylko w granicach obszaru rewitalizacji nie przyniesie oczekiwanego efektu,
- wiążą się z wykorzystaniem (także w drodze modernizacji, rozbudowy) w sposób służący celom programu istniejących obiektów zlokalizowanych poza obszarem rewitalizacji (a niewielka odległość od tego obszaru albo specyficzny charakter przedsięwzięcia nie osłabią jego oddziaływania na obszar rewitalizacji),
- stanowią projekty „miękkie” służące mieszkańcom obszaru rewitalizacji, a zlokalizowane są poza tym obszarem, gdyż obiekty w których te działania mogą być podejmowane, położone są poza granicami obszaru,
- stanowią część całościowych działań w określonej sferze na terenie całego miasta i wydzielenie odrębnego przedsięwzięcia dotyczącego wyłącznie obszaru rewitalizacji byłoby nieracjonalne, nieefektywne, niezrozumiałe dla mieszkańców czy wręcz obniżałoby skuteczność kompleksowego działania.

Z uwagi na zróżnicowaną dojrzałość wymienionych poniżej przedsięwzięć nie we wszystkich przypadkach są dostępne szczegółowe dane. W niektórych wypadkach dalsze działania w ramach realizacji programu rewitalizacji doprowadzą dopiero do uszczegółowienia kształtu, zakresu i wartości przedsięwzięcia. Po poniższym zestawieniu planowanych przedsięwzięć oraz dopuszczalnych

przedsięwzięć na rycinie 6.2 zilustrowano położenie tych pierwszych, przy czym – z uwagi na czytelność mapy – pominięto na niej te, które dotyczą całego obszaru rewitalizacji lub jego znaczącej części.

KIERUNEK DZIAŁAŃ nr 1.1:	KOMPLEKSOWE DZIAŁANIA NA RZECZ OGRANICZENIA UBÓSTWA
Realizuje cel:	
1. Kompleksowe i trwałe odwrócenie negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji rodzących wykluczenie społeczne	
Omówienie i uzasadnienie kierunku działań: Ubóstwo jest jedną z przyczyn wykluczenia społecznego, choć może być również jego następstwem. Stąd też przeciwdziałanie ubóstwu, w tym zwłaszcza nakierowane na wyprowadzanie z bezrobocia jest istotnym działaniem na rzecz włączenia społecznego. Kierunek działań obejmuje także przedsięwzięcia doraźnie przeciwdziałające skutkom ubóstwa.	
Omówienie i uzasadnienie kierunku działań: Ubóstwo jest jedną z przyczyn wykluczenia społecznego, choć może być również jego następstwem. Stąd też przeciwdziałanie ubóstwu, w tym zwłaszcza nakierowane na wyprowadzanie z bezrobocia jest istotnym działaniem na rzecz włączenia społecznego. Kierunek działań obejmuje także przedsięwzięcia doraźnie przeciwdziałające skutkom ubóstwa.	
Wymaga szczególnej koordynacji z: innymi kierunkami działań w ramach Celu 1, działaniami prowadzącymi do tworzenia podmiotów ekonomii społecznej w ramach wszystkich Celów oraz działaniami na rzecz zwiększenia atrakcyjności gospodarczej i tworzenia miejsc pracy w ramach Celu 3, a w drugiej kolejności także innymi kierunkami działań pozostających w obszarze zainteresowania Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji.	

Planowane podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne w ramach kierunku działań nr 1.1:

1	Tytuł projektu: „Dobry start” -wzrost integracji społecznej oraz poprawa dostępu do rynku pracy 600 osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (w tym osób z obszaru rewitalizacji)	
Projekt obejmuje także osoby spoza obszaru rewitalizacji, gdyż nieracjonalne i społecznie szkodliwe byłoby wydzielenie projektu tylko dla osób z obszaru rewitalizacji. Niemniej jednak poprzez mechanizm koordynacji w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zapewnione zostanie, aby potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji traktowano priorytetowo.	Lokalizacja: cały obszar rewitalizacji	Szacowana wartość: 12 802542,61 PLN w tym środki własne 1 920 381,40 PLN
Opis i zakres realizowanych zadań: Projekt polega na stosowaniu instrumentów aktywnej integracji o charakterze społecznym, edukacyjnym, zdrowotnym oraz zawodowym, mających zahamować zjawisko uzależnienia od pomocy społecznej, dziedziczenia biedy i niekorzystnych postaw społecznych oraz poprawić dostęp do rynku pracy. Zapewnione wsparcie ma mieć zindywidualizowany i dostosowany do potrzeb charakter. W ramach projektu do realizacji dla każdego uczestnika zaplanowano co najmniej dwa rodzaje wsparcia: w pierwszej kolejności instrument o charakterze społecznym, tj. np. warsztaty, treningi, a następnie wsparcie z pozostałych grup instrumentów aktywnej integracji, m.in.: udział w lokalnych programach pomocy społecznej, w tym dla osób niepełnosprawnych, wsparcie asystenta osoby niepełnosprawnej, doradztwo zawodowe, kursy o charakterze zawodowym lub edukacyjnym i staże zawodowe. Koordynacja z innymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi o pokrewnym charakterze lub skierowanymi do tych samych grup docelowych zostanie zapewniona w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji tak, aby nie pominąć osób wymagających wsparcia na obszarze rewitalizacji oraz nie dopuścić do dublowania się działań.		
Podmiot realizujący: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w partnerstwie z Fundacją Fuga Mundi		
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: Ograniczenie zakresu korzystania z pomocy społecznej i zwiększenie szans na rynku pracy osób, objętych działaniami projektu. Ocena rezultatów będzie opierać się na analizie liczby osób, który brały udział w projekcie oraz tych, które następnie zaprzestały korzystać lub ograniczyły zakres korzystania z pomocy społecznej lub znalazły zatrudnienie.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Centrum Rewitalizacji Społecznej Lubelska Kawiarenka Sezonowa Lubelski Inkubator Ekonomii Społecznej Bank usług środowiskowych Klasztor w sercu miasta – adaptacja zachodniego skrzydła Klasztoru OO. Dominikanów w Lublinie na cele klubu samopomocy „Punkt Kultury” projekt kulturalno-społeczny na obszarze zagrożonym wykluczeniem społecznym Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców i osób przebywających na obszarze rewitalizacji Mieszkać Lepiej – pakiet działań na rzecz elastycznej i wielotorowej polityki mieszkaniowej w centrum Lublina Rozwój zintegrowanych usług uzupełniających i wspierających rolę rodziny, również o charakterze profilaktycznym w Mieście Lublin Wsparcie rodziny i systemu pieczy zastępczej na terenie Miasta Lublin		

2

Tytuł projektu: Lubelska Kawiarenka Sezonowa

ŚRÓDMIEŚCIE

Lokalizacja:
cały obszar rewitalizacji

Szacowana wartość:
200 000 PLN (z Funduszu Pracy)

Opis i zakres realizowanych zadań:

Projekt polega na organizacji programu specjalnego, w ramach którego Lubelska Kawiarenka Sezonowa będzie prowadzona przez osoby długotrwale bezrobotne z obszaru rewitalizacji, które zostaną poddane aktywizacji zawodowej poprzez realizację usług i instrumentów rynku pracy uzupełnionych elementami wspierającymi zatrudnienie. Uczestnicy zostaną objęci usługą poradnictwa zawodowego, szkoleniem z zakresu małej gastronomii z elementami języka angielskiego, odbędą „spacer” z przewodnikiem turystycznym by w ramach działalności kawiarenki służyć podstawową informacją turystyczną dla obsługiwanych klientów, zostaną skierowani na staż. Organizatorem stażu będzie organizacja społeczna, która będzie podmiotem prowadzącym usługi gastronomiczne w Lubelskiej Kawiarence Sezonowej. Po zakończeniu odbycia stażu uczestnicy programu specjalnego zostaną objęci usługą pośrednictwa pracy w celu uzyskania zatrudnienia na otwartym rynku pracy. Projekt obejmie też zakup strojów oraz podstawowych narzędzi pracy dla uczestników programu.

Koordinacja z innymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi o pokrewnym charakterze lub skierowanymi do tych samych grup docelowych zostanie zapewniona w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji tak, aby nie pominąć osób wymagających wsparcia na obszarze rewitalizacji oraz nie dopuścić do dublowania się działań.

Podmiot realizujący:

Miejski Urząd Pracy we współpracy z wyłonioną organizacją społeczną

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Podniesienie kwalifikacji zawodowych 10 osób długotrwale bezrobotnych, uzyskanie przez nie doświadczenia zawodowego, dzięki czemu będą zdolne do podjęcia zatrudnienia na otwartym rynku pracy.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

Rewitalizacja części Śródmieścia Miasta Lublin
Centrum Rewitalizacji Społecznej
Lubelski Inkubator Ekonomii Społecznej
„Dobry start” -wzrost integracji społecznej oraz poprawa dostępu do rynku pracy 600 osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (w tym osób z obszaru rewitalizacji)

3	Tytuł projektu: Lubelski Inkubator Ekonomii Społecznej	
OBSZAR REWITALIZACJI	Lokalizacja: Do ustalenia na dalszym etapie przedsięwzięcia	Szacowana wartość: 700 000 PLN
<p>Opis i zakres realizowanych zadań:</p> <p>Projekt zakłada wyłonienie organizacji pozarządowej, w partnerstwie z którą podjęte zostaną działania polegające na inicjowaniu powstawania oraz wsparciu działania podmiotów ekonomii społecznej aktywizujących zawodowo osoby dotknięte wykluczeniem społecznym lub długotrwałym bezrobociem (w szczególności z obszaru rewitalizacji). Działania te obejmować będą m.in. doradztwo prawne i finansowe dla takich podmiotów, różne formy aktywizacji zawodowej osób angażujących się w działanie takich podmiotów, tworzenie sieci współpracy umożliwiającej uzyskiwanie źródeł przychodów przez te podmioty. W szczególności mechanizm tzw. klauzul społecznych (a w przyszłości potencjalnie jeszcze skuteczniejszy mechanizm zapisany w ustawie o rewitalizacji) powinien umożliwić aktywne uczestnictwo takich podmiotów w realizacji przedsięwzięć przewidzianych w Programie Rewitalizacji. Tym samym w pełni – dla dobra Programu Rewitalizacji - zostanie wykorzystany mogący służyć celom społecznym potencjał tkwiący w realizacji szeregu przedsięwzięć rewitalizacyjnych o charakterze inwestycyjnym. Koordynacja z innymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi o pokrewnym charakterze lub skierowanymi do tych samych grup docelowych zostanie zapewniona w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji tak, aby nie pominąć osób wymagających wsparcia na obszarze rewitalizacji oraz nie dopuścić do dublowania się działań.</p>		
<p>Podmiot realizujący:</p> <p>MOPR we współpracy z MUP, Urzędem Miasta Lublin oraz wyłonioną organizacją społeczną</p>		
<p>Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:</p> <p>Wprowadzenie / przywrócenie osób długotrwale bezrobotnych na rynek pracy, pierwotnie w modelu „wspomagany” (wsparcie publiczne dla podmiotów ekonomii społecznej), docelowo także na otwartym rynku pracy. Ocena rezultatów opierać będzie się na analizie liczby osób objętych projektem i skuteczności wsparcia dla nich.</p>		
<p>Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:</p> <p>Centrum Rewitalizacji Społecznej Lubelska Kawiarenka Sezonowa Centrum Aktywności i Integracji – serce lubelskiej rewitalizacji Bank Usług Środowiskowych „Punkt Kultury” projekt kulturalno-społeczny na obszarze zagrożonym wykluczeniem społecznym „Dobry start” -wzrost integracji społecznej oraz poprawa dostępu do rynku pracy 600 osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (w tym osób z obszaru rewitalizacji)</p>		

Charakterystyka uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach kierunku działań nr 1.1:

A	Działania na rzecz ograniczenia ubóstwa, w tym zwłaszcza z wykorzystaniem mechanizmów ekonomii społecznej
Dotyczy rejonu: całego obszaru rewitalizacji	
Opis realizowanych zadań: Szeroka paleta działań, które będą przyczyniać się do ograniczania ubóstwa, w tym uruchamianie podmiotów ekonomii społecznej, podejmowanie działań podnoszących szanse bezrobotnych lub słabo wykwalifikowanych (i przez to ubogich) na rynku pracy, przeciwdziałanie dotkliwym skutkom ubóstwa (np. niedożywienie, bezdomność). Koordynacja z innymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi o pokrewnym charakterze lub skierowanymi do tych samych grup docelowych powinna zostać zapewniona w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji tak, aby nie pominąć osób wymagających wsparcia na obszarze rewitalizacji oraz nie dopuścić do dublowania się działań.	
Prognozowane rezultaty: Wyprowadzenie w sposób bezpośredni lub pośredni osób z ubóstwa. Objęcie ubogich wsparciem ograniczającym negatywne skutki ubóstwa.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: wszystkie przedsięwzięcia w ramach kierunku działań 1.1	

KIERUNEK DZIAŁAŃ nr 1.2:**WŁĄCZENIE SPOŁECZNE MIESZKAŃCÓW OBSZARU
REWITALIZACJI**

Realizuje cel:

**1. Kompleksowe i trwałe odwrócenie negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji rodzących
wykluczenie społeczne**

Omówienie i uzasadnienie kierunku działań:

Kierunek działań obejmuje szeroką paletę aktywności i przedsięwzięć, które służyć mają wyprowadzeniu osób ze stanu wykluczenia społecznego (bez akcentowania mechanizmu wykluczenia).

Wymaga szczególnej koordynacji z:

Wszystkimi kierunkami działań pozostających w obszarze zainteresowania Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji.

Planowane podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne w ramach kierunku działań nr 1.2:

4	Tytuł projektu: Klasztor w sercu miasta – adaptacja zachodniego skrzydła Klasztoru OO. Dominikanów w Lublinie na cele klubu samopomocy	
STARE MIASTO	Lokalizacja: ul. Złota 9	Szacowana wartość: 2 000 000 PLN w tym środki własne 300 000 PLN
Opis i zakres realizowanych zadań: Przystosowanie zachodniego skrzydła Klasztoru OO. Dominikanów na klub samopomocy służący dzienną opieką edukacyjno-duszpasterską dla osób wykluczonych z obszaru rewitalizacji, a zwłaszcza Starego Miasta. Projekt zakłada zachowanie w maksymalnym stopniu zabytkowej tkanki i wzmocnienie konstrukcji, wymianę pokrycia dachu. W budynku miejsce znajdą sale zajęć integracyjnych, plastycznych, muzycznych, itp. oraz pomieszczenia biurowe. Adresatami działań w klubie będą dzieci i młodzież oraz osoby dorosłe zagrożone wykluczeniem społecznym. Koordynacja z innymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi o pokrewnym charakterze lub skierowanymi do tych samych grup docelowych zostanie zapewniona w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji tak, aby nie pominąć osób wymagających wsparcia na obszarze rewitalizacji oraz nie dopuścić do dublowania się działań.		
Podmiot realizujący: Klasztor Ojców Dominikanów, Fundacja Restaurare Basilicam		
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: Rezultatem przedsięwzięcia ma być zapewnienie wysokiej jakości wsparcia dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem. Ocena rezultatów bazować będzie na liczbie osób objętych wsparciem i jego skuteczności (ograniczenia lub likwidacji czynników wykluczających). Dodatkowo realizacja przełoży się z jednej strony na poprawę estetyki zabytkowego Starego Miasta, a z drugiej na wzrost liczby obiektów wsparcia i aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Klasztor w sercu miasta – renowacja Bazyliki Ojców Dominikanów w Lublinie „Dobry start” -wzrost integracji społecznej oraz poprawa dostępu do rynku pracy 600 osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (w tym osób z obszaru rewitalizacji) „Bank usług środowiskowych” (w tym dla osób z obszaru rewitalizacji) Centrum Rewitalizacji Społecznej Aktywny senior - wspieranie inicjatywy lokalnych samopomocy sąsiedzkiej i działań integracyjnych w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi		

5	Tytuł projektu: Centrum Rewitalizacji Społecznej	
ŚRÓDMIEŚCIE	Lokalizacja: Obszar Śródmieścia, siedziba zaplecza organizacyjno- logistycznego projektu zostanie określona w terminie późniejszym	Szacowana wartość: 7 000 000 PLN w tym środki własne 500 000 PLN
<p>Opis i zakres realizowanych zadań:</p> <p>Na obszarze rewitalizacji nie funkcjonuje ośrodek, który kompleksowo obejmowałby swymi działaniami wszystkie grupy społeczne wymagające wsparcia. Projekt ma na celu wypełnić tę lukę i polega na utworzeniu Centrum, które służyć ma wzrostowi integracji społecznej osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem oraz ożywić procesy społeczno-gospodarcze na rewitalizowanym obszarze. Projekt obejmuje szereg działań nakierowanych na przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, zwłaszcza niepełnoletnich, oraz integrację społeczną mieszkańców Śródmieścia. Działania te w części realizowane będą w wykreowanej na nowo przestrzeni publicznej Śródmieścia. Przedsięwzięcie obejmuje następujące działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Streetworking – szansą dla dzieci ulicy. Streetworker ma za zadanie dotrzeć do tych dzieci, a następnie zaoferować na tyle atrakcyjne rozwiązania, by okazały się one ciekawsze niż „życie” na ulicy. Tutaj inicjatywę ma przejąć Centrum ze swoją szeroką ofertą społeczno-kulturalną, edukacyjną, sportową, turystyczno-krajoznawczą. • Pedagogika podwórkowa- wychowawca podwórka/pedagog ulicy prowadzi działania o charakterze animacyjnymi profilaktyczno – wychowawczym kierowane do dzieci i młodzieży (rekreacyjne, muzyczne, plastyczne, taneczne, teatralne, profilaktyczne). • Bank książki – mechanizm wymiany przeczytanych pozycji na nowości wydawnicze i tytuły przyniesione przez innych uczestników. • Mama.com - inicjatywa skierowana zarówno do rodziców jak i najmłodszych mieszkańców społeczności lokalnej polegająca na tym, że podczas poszukiwań pracy aktywni rodzice mają możliwość pozostawienia malucha pod profesjonalną opieką animatora. • Sieć usług sąsiedzkich (SUS) - przestrzeń, w której można zamieścić ogłoszenie o chęci oddania, przyjęcia lub wymiany (bezgotówkowo) jakiegoś produktu lub usługi. • Bazar - sezonowa okazja do wystawienia swoich produktów kulinarnych własnoręcznie przygotowanych, dzięki czemu społeczność lokalna będzie miała szansę na nawiązanie nowych kontaktów. • Wolontariusz = Senior – zaproszenie do działań lubelskich seniorów, aby służyli swoją wiedzą i doświadczeniem; Docelowym zamierzeniem jest powiązanie z programem Senior-WIGOR i poszerzenie jej oferty skierowanej do tej grupy wiekowej. • „Klub Koziołka Matołka” - szereg działań mających na celu wyrównanie wiedzy z różnych przedmiotów (przy udziale wolontariuszy, seniorów, itp.) • Praktyki i staże studenckie - studenci będą w ośrodku odbywać praktyki i staże studenckie, w ramach których dzielić się będą swoją wiedzą np. w „Klubie Koziołka Matołka”. • „Jaka praca taka płaca” - cykliczne spotkania z przedstawicielami różnych zawodów, mające na celu ukazanie dzieciom i młodzieży specyfiki pracy w poszczególnych zawodach. • „Muzyczne śródmieście – SKRE CZ” - zajęcia dla dzieci i młodzieży rozwijające muzyczne pasje. <p>Zaplecze organizacyjno-logistyczne Centrum znajdzie się w miejscu, którego lokalizacja zostanie określona po wyłonieniu partnera społecznego. Niezależnie od tego projekt zakłada też zabezpieczenie na jego potrzeby lokalu w zasobie komunalnym w rejonie Placu Litewskiego. Koordynacja z innymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi o pokrewnym charakterze lub skierowanymi do tych samych grup docelowych zostanie zapewniona w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji tak, aby nie pominąć osób wymagających wsparcia na obszarze rewitalizacji oraz nie dopuścić do dublowania się działań.</p>		

Podmiot realizujący:

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie / organizacja społeczna wyłoniona w konkursie

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Projekt przełoży się na wzrost liczby osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem lub ubóstwem objętych skutecznymi działaniami integracji społecznej, co w dłuższej perspektywie – w połączeniu z innymi działaniami - ma doprowadzić do trwałego wyprowadzenia tych osób ze sytuacji kryzysowej. Ocena oparta będzie na analizie liczby osób objętych wsparciem oraz skuteczności podjętych działań.

Powiązanie z innymi kierunkami działań:

Kompleksowe działania na rzecz ograniczenia ubóstwa

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

Rewitalizacja części Śródmieścia Miasta Lublin oraz towarzyszące jej działania „miękkie”
Przedsięwzięcia związane z modernizacją infrastruktury społecznej służące obszarowi rewitalizacji
Lubelska Kawiarenka Sezonowa
Lubelski Inkubator Ekonomii Społecznej
„Dobry start” -wzrost integracji społecznej oraz poprawa dostępu do rynku pracy 600 osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (w tym osób z obszaru rewitalizacji)
Bank usług środowiskowych
Mieszkać Lepiej – pakiet działań na rzecz elastycznej i wielotorowej polityki mieszkaniowej w centrum Lublina
Centrum Rewitalizacji Społecznej
Lubelska Kawiarenka Sezonowa
Lubelski Inkubator Ekonomii Społecznej
Bank usług środowiskowych
Klasztor w sercu miasta – adaptacja zachodniego skrzydła Klasztoru OO. Dominikanów w Lublinie na cele klubu samopomocy
„Punkt Kultury” projekt kulturalno-społeczny na obszarze zagrożonym wykluczeniem społecznym
Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców i osób przebywających na obszarze rewitalizacji
Aktywny senior - wspieranie inicjatywy lokalnych samopomocy sąsiedzkiej i działań integracyjnych w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
Mieszkać Lepiej – pakiet działań na rzecz elastycznej i wielotorowej polityki mieszkaniowej w centrum Lublina
Rozwój zintegrowanych usług uzupełniających i wspierających rolę rodziny, również o charakterze profilaktycznym w Mieście Lublin
Wsparcie rodziny i systemu pieczy zastępczej na terenie Miasta Lublin

<h1 style="font-size: 2em; color: green;">6</h1>	<p style="color: red; font-weight: bold;">Tytuł projektu: „Bank usług środowiskowych” (w tym dla osób z obszaru rewitalizacji)</p>	
<p>Projekt obejmuje także osoby spoza obszaru rewitalizacji, gdyż nieracjonalne i społecznie szkodliwe byłoby wydzielanie projektu tylko dla osób z obszaru rewitalizacji. Niemniej jednak poprzez mechanizm koordynacji w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zapewnione zostanie, aby potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji traktowano priorytetowo.</p>	<p>Lokalizacja: cały obszar rewitalizacji</p>	<p>Szacowana wartość: 3323795,00 PLN w tym środki własne 161238,96 PLN</p>
<p>Opis i zakres realizowanych zadań: W ramach projektu realizowane będą kompleksowe działania i formy wsparcia, które przyczynią się do wzrostu dostępności wysokiej jakości usług społecznych użyteczności publicznej, w szczególności w formach zdeinstytucjonalizowanych, dla osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym m.in. osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, osób niesamodzielnych. Projekt realizowany będzie poprzez takie wsparcie jak: asysta środowiskowo-zdrowotna, usługa asystenta osoby niepełnosprawnej, wsparcie integracyjno-kulturalne, adaptacja/modernizacja środowiska domowego do potrzeb osób niepełnosprawnych. Koordynacja z innymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi o pokrewnym charakterze lub skierowanymi do tych samych grup docelowych zostanie zapewniona w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji tak, aby nie pominąć osób wymagających wsparcia na obszarze rewitalizacji oraz nie dopuścić do dublowania się działań.</p>		
<p>Podmiot realizujący: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie</p>		
<p>Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: Rozwinięcie lub wzmocnienie aktywności i samodzielności życiowej oraz społecznej uczestników, wzrost zdolności i gotowości do integracji ze środowiskiem lokalnym, co w dłuższej perspektywie zapobiegnie pogłębianiu się zjawiska uzależnienia od pomocy społecznej i niekorzystnych postaw społecznych, a w konsekwencji zmniejszy liczbę osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem.</p>		
<p>Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Centrum Rewitalizacji Społecznej Centrum Aktywności i Integracji „Dobry start” -wzrost integracji społecznej oraz poprawa dostępu do rynku pracy 600 osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (w tym osób z obszaru rewitalizacji) Rozbudowa DPS Kalina w Lublinie o nowe specjalistyczne oddziały oraz budowa dwóch rodzinnych domów pomocy społecznej Wzrost poziomu dostępności do wysokiej jakości usług społecznych świadczonych przez Polskie Stowarzyszenie na rzecz osób z Niepełnosprawnością Intelktualną „Aktywni i Włączeni” – integracja i wsparcie osób niepełnosprawnych z obszaru rewitalizacji w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi „Punkt Kultury” projekt kulturalno-społeczny na obszarze zagrożonym wykluczeniem społecznym Aktywny senior - wspieranie inicjatywy lokalnych samopomocy sąsiedzkiej i działań integracyjnych w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi</p>		

Charakterystyka uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach kierunku działań nr 1.2:

B	Działania instytucjonalne (w tym związane z zapewnieniem lokali i przestrzeni) służące włączeniu społecznemu osób ze środowisk defaworyzowanych z obszaru rewitalizacji.
Dotyczy rejonu: Całego obszaru rewitalizacji	
Opis realizowanych zadań: Powoływanie instytucji (np. CIS, KIS), agend, delegatur, filii lub też ich relokacja tak, aby swym działaniem objęły bezpośrednio obszar rewitalizacji) które oferować będą różnorakie wsparcie (także we współpracy z organizacjami pozarządowymi) dla wykluczonych. Przedsięwzięcia te mogą również obejmować zapewnienie lokalu (np. w wyniku budowy, modernizacji, remontu) dla prowadzenia tego typu działalności. Koordynacja z innymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi o pokrewnym charakterze lub skierowanymi do tych samych grup docelowych powinna być zapewniana w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji tak, aby nie pominąć osób wymagających wsparcia na obszarze rewitalizacji oraz nie dopuścić do dublowania się działań.	
Prognozowane rezultaty: Lepsze i bardziej skuteczne dotarcie ze wsparciem do osób wykluczonych. W efekcie – w dłuższej perspektywie wyprowadzenie tych osób ze stanu wykluczenia społecznego.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: co najmniej przedsięwzięcia w ramach kierunku działań 1.1 i 1.2	

C	Działania „miękkie” służące włączeniu społecznemu osób ze środowisk defaworyzowanych z obszaru rewitalizacji
Dotyczy rejonu: Całego obszaru rewitalizacji	
Opis realizowanych zadań: Przedsięwzięcia mogą obejmować szeroką paletę działań o charakterze „miękkim” (integracyjne, edukacyjne, kulturalne, sportowe, itp.) kierowanych przede wszystkim do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z obszaru rewitalizacji w celu zapobiegania temu wykluczeniu. Koordynacja z innymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi o pokrewnym charakterze lub skierowanymi do tych samych grup docelowych powinna być zapewniana w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji tak, aby nie pominąć osób wymagających wsparcia na obszarze rewitalizacji oraz nie dopuścić do dublowania się działań.	
Prognozowane rezultaty: Skuteczniejsze niż dotąd oddziaływanie na osoby wykluczone społecznie, co w dłuższej perspektywie ma doprowadzić do ograniczenia skali zjawiska.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: co najmniej przedsięwzięcia w ramach kierunku działań 1.1 i 1.2	

KIERUNEK DZIAŁAŃ nr 1.3:**DZIAŁANIA NA RZECZ RODZIN I OSÓB WYMAGAJĄCYCH WSPARCIA**

Realizuje cel:

1. Kompleksowe i trwałe odwrócenie negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji rodziców wykluczenie społeczne

Omówienie i uzasadnienie kierunku działań:

Istotnym kierunkiem aktywności służącym przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu powinny być działania skierowane do rodzin (lub w ich ramach osób) wymagających wsparcia, gdyż to często sytuacja rodzinna jest dodatkowym czynnikiem, który uniemożliwia wydzwignięcie się z problemów.

Wymaga szczególnej koordynacji z:

innymi kierunkami działań w ramach Celu 1, działaniami w ramach Kierunku 2.2, a w drugiej kolejności także innymi kierunkami działań pozostających w obszarze zainteresowania Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji.

Planowane podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne w ramach kierunku działań nr 1.3:

7	Tytuł projektu: Rozbudowa DPS Kalina w Lublinie o nowe specjalistyczne oddziały oraz budowa dwóch rodzinnych domów pomocy społecznej	
Projekt zlokalizowany poza obszarem rewitalizacji, ale tuż obok rejonu ul. Kalinowszczyzna. Dotyczy istniejącego obiektu, który ma być rozbudowany. Z racji specjalistycznego charakteru służyć będzie obszarowi rewitalizacji i nie tylko. Niemniej jednak poprzez mechanizm koordynacji w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zapewnione zostanie, aby potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji traktowano priorytetowo.	Lokalizacja: sąsiedztwo ul. Kalinowszczyzna	Szacowana wartość: 18 000 000 PLN w tym środki własne 10 000 000 PLN
Opis i zakres realizowanych zadań: Projekt obejmuje rozbudowę środowiskowego domu samopomocy „Kalina” poprzez dobudowę budynku, w którym będą się mieścić: specjalistyczna rehabilitacja oraz 29 miejsc całodobowego pobytu dla osób z chorobą Alzheimera, zaburzeniami pamięci i schorzeniami pokrewnymi. Ponadto projekt zakłada budowę dwóch rodzinnych domów pomocy (każdy na 8 miejsc). Koordynacja z innymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi o pokrewnym charakterze lub skierowanymi do tych samych grup docelowych zostanie zapewniona w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji tak, aby nie pominąć osób wymagających wsparcia na obszarze rewitalizacji oraz nie dopuścić do dublowania się działań.		
Podmiot realizujący: Urząd Miasta Lublin		
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: Realizacja projektu zmniejszy istniejący deficyt w zakresie zapotrzebowania na usługi opiekuńcze dla osób starszych lub niepełnosprawnych, a tym samym spowoduje zwiększenie liczby osób korzystających z takich usług. W ten sposób jakość życia tych osób zostanie poprawiona.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Bank Usług Społecznych „Aktywni i Włączeni” – integracja i wsparcie osób niepełnosprawnych z obszaru rewitalizacji w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi		

8	Tytuł projektu: Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie	
Projekt zlokalizowany poza obszarem rewitalizacji, ale tuż obok rejonu ul. Kunickiego. Dotyczy rozbudowy istniejącego obiektu. Z racji swego specjalistycznego charakteru służyć będzie całemu obszarowi rewitalizacji i nie tylko. Niemniej jednak poprzez mechanizm koordynacji w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zapewnione zostanie, aby potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji traktowano priorytetowo.	Lokalizacja: ul. Wyścigowa 31	Szacowana wartość: 69 000 000 PLN w tym środki własne 10 350 000 PLN
Opis i zakres realizowanych zadań: Przedmiotem przedsięwzięcia jest przebudowa i rozbudowa obiektu na potrzeby Specjalnego Ośrodka Szkolno–Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych. Oprócz prac budowlanych przedsięwzięcie obejmuje zakup niezbędnego wyposażenia ośrodka. Koordynacja z innymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi o pokrewnym charakterze lub skierowanymi do tych samych grup docelowych zostanie zapewniona w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji tak, aby nie pominąć osób wymagających wsparcia na obszarze rewitalizacji oraz nie dopuścić do dublowania się działań.		
Podmiot realizujący: Urząd Miasta Lublina		
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: Poprawa warunków kształcenia i prawidłowego rozwoju niepełnosprawnych dzieci i młodzieży, a docelowo wyższy poziom ich integracji społecznej. Zmniejszenie energochłonności budynków.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Wzrost poziomu dostępności do wysokiej jakości usług społeczno - zdrowotnych świadczonych przez Niepubliczną Poradnię Psychologiczno - Pedagogiczną „Integra” w Lublinie skierowanych do dzieci niepełnosprawnych lub zagrożonych niepełnosprawnością i ich rodzin „Aktywni i Włączeni” – integracja i wsparcie osób niepełnosprawnych z obszaru rewitalizacji w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi		

9	Tytuł projektu: Wzrost poziomu dostępności do wysokiej jakości usług społecznych świadczonych przez Polskie Stowarzyszenie na rzecz osób z Niepełnosprawnością Intelleksualną (w tym dla osób z obszaru rewitalizacji)	
Projekt obejmuje także osoby spoza obszaru rewitalizacji, gdyż nieracjonalne i społecznie szkodliwe byłoby wydzielenie projektu tylko dla osób z obszaru rewitalizacji. Niemniej jednak poprzez mechanizm koordynacji w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zapewnione zostanie, aby potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji traktowano priorytetowo.	Lokalizacja: cały obszar rewitalizacji	Szacowana wartość: 1 000 000 PLN
Opis i zakres realizowanych zadań: Objęcie wsparciem 20 osób niepełnosprawnych i ich rodzin jako najbliższego otoczenia zagrożonego wykluczeniem społecznym; w postaci indywidualnych i grupowych zajęć zwiększających kompetencje społeczne: terapię pedagogiczną, terapię psychologiczną, kinezyterapię-rehabilitacja ruchową, spotkania integracyjne. Koordynacja z innymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi o pokrewnym charakterze lub skierowanymi do tych samych grup docelowych zostanie zapewniona w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji tak, aby nie pominąć osób wymagających wsparcia na obszarze rewitalizacji oraz nie dopuścić do dublowania się działań.		
Podmiot realizujący: Polskie Stowarzyszenie na rzecz osób z Niepełnosprawnością Intelleksualną Koło w Lublinie, Urząd Miasta Lublin		
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: Skuteczne wsparcie dla niepełnosprawnych i ich rodzin prowadzące w dłuższej perspektywie do ograniczenia skali zjawiska wykluczenia społecznego z powodu niepełnosprawności.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Bank Usług Społecznych „Aktywni i Włączeni” – integracja i wsparcie osób niepełnosprawnych z obszaru rewitalizacji w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi		

10

Tytuł projektu: Wzrost poziomu dostępności do wysokiej jakości usług społeczno - zdrowotnych świadczonych przez Niepubliczną Poradnię Psychologiczno - Pedagogiczną „Integra” w Lublinie skierowanych do dzieci niepełnosprawnych lub zagrożonych niepełnosprawnością i ich rodzin (w tym dla osób z obszaru rewitalizacji)

Projekt obejmuje także osoby spoza obszaru rewitalizacji, gdyż nieracjonalne i społecznie szkodliwe byłoby wydzielenie projektu tylko dla osób z obszaru rewitalizacji. Niemniej jednak poprzez mechanizm koordynacji w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zapewnione zostanie, aby potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji traktowano priorytetowo.

Lokalizacja:
cały obszar rewitalizacji

Szacowana wartość:
1 000 000 PLN

Opis i zakres realizowanych zadań:

Działania skierowane do łącznie 200 osób poprzez zastosowanie indywidualnych i grupowych zajęć z terapeutami (psycholog, pedagog specjalny, logopeda, terapeuta integracji sensorycznej, psychiatra neurolog, dietetyk) oraz imprezy i wyjazdy integracyjno- społeczne. Koordynacja z innymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi o pokrewnym charakterze lub skierowanymi do tych samych grup docelowych zostanie zapewniona w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji tak, aby nie pominąć osób wymagających wsparcia na obszarze rewitalizacji oraz nie dopuścić do dublowania się działań.

Podmiot realizujący:

Niepubliczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna „Integra”, Urząd Miasta Lublina

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Skuteczne wsparcie dla niepełnosprawnych i ich rodzin prowadzące w dłuższej perspektywie do ograniczenia skali zjawiska wykluczenia społecznego z powodu niepełnosprawności.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

Bank Usług Społecznych

„Aktywni i Włączeni” – integracja i wsparcie osób niepełnosprawnych z obszaru rewitalizacji w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi

Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie

11**Tytuł projektu: Rozwój zintegrowanych usług uzupełniających i wspierających rolę rodziny, również o charakterze profilaktycznym w Mieście Lublin (w tym dla osób spoza obszaru rewitalizacji)**

Projekt obejmuje także osoby spoza obszaru rewitalizacji, gdyż nieracjonalne i społecznie szkodliwe byłoby wydzielenie projektu tylko dla osób z obszaru rewitalizacji. Niemniej jednak poprzez mechanizm koordynacji w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zapewnione zostanie, aby potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji traktowano priorytetowo.

Lokalizacja:
cały obszar rewitalizacji

Szacowana wartość:
338 085,00 PLN
W tym wkład własny 16 800 PLN

Opis i zakres realizowanych zadań:

W ramach projektu realizowane będą kompleksowe działania i formy wsparcia, które przyczynią się zarówno do wzrostu poziomu wiedzy i nabycia umiejętności, które pozwolą na efektywniejszą pracę asystentów rodziny, jak również samych rodzin i co najistotniejsze dzieci przebywających w tych rodzinach. Np.: briefingi informacyjne, wsparcie motywacyjne, szkolenia dla rodziców oraz wsparcie edukacyjno-psychologiczne dla dzieci.

Koordynacja z innymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi o pokrewnym charakterze lub skierowanymi do tych samych grup docelowych zostanie zapewniona w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji tak, aby nie pominąć osób wymagających wsparcia na obszarze rewitalizacji oraz nie dopuścić do dublowania się działań.

Podmiot realizujący:

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Trafniejsze i prowadzące do lepszych efektów wsparcie dla rodzin tego wsparcia wymagających. Ocena rezultatów zależeć będzie od skuteczności wsparcia w indywidualnych przypadkach (uniknięcie lub zmniejszenie skali problemu będącego przyczyną wsparcia).

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

Centrum Rewitalizacji Społecznej

„Dobry start” -wzrost integracji społecznej oraz poprawa dostępu do rynku pracy 600 osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (w tym osób z obszaru rewitalizacji)

Wsparcie rodziny i systemu pieczy zastępczej na terenie Miasta Lublin

12

Tytuł projektu: „Aktywni i Włączeni” – integracja i wsparcie osób niepełnosprawnych z obszaru rewitalizacji w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi

OBSZAR REWITALIZACJI

Lokalizacja:
zostanie uszczegółowiona po rozstrzygnięciu konkursu na oferty współpracy

Szacowana wartość:
80 000 zł/rok
(od 2 000 PLN do 8 000 PLN na jedno zadanie)

Opis i zakres realizowanych zadań:

W ramach projektu planuje się wyłonienie w konkursie oraz zaangażowanie lokalnych stowarzyszeń na rzecz:

- a) świadczenia usługi asystenta osoby niepełnosprawnej,
- b) rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych,
- c) realizacji programów promujących osiągnięcia osób niepełnosprawnych,
- d) prowadzenia zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.

W konkursie ofert preferowane będą te projekty, które zakładają bezpośrednie oddziaływanie rejonu obszaru rewitalizacji, w których zdiagnozowano intensywność danego problemu jest największa. Koordynacja z innymi przedsięwzięciami o podobnym / pokrewnym charakterze zostanie zapewniona w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji tak, aby nie pominąć osób wymagających wsparcia na obszarze rewitalizacji oraz nie dopuścić do dublowania się działań.

Podmiot realizujący:

Urząd Miasta Lublin – Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych we współpracy z Biurem Rewitalizacji oraz organizacje pożytku publicznego wybrane w drodze otwartego konkursu ofert w ramach Programu współpracy Miasta Lublin z organizacjami pozarządowymi

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Projekt zaowocuje wzrostem liczby osób niepełnosprawnych objętych wsparciem i podniesieniem jakości tego wsparcia. Część działań w ramach projektu przyczynić się będzie do poprawy szans osób niepełnosprawnych na rynku pracy, a więc docelowo obniżenia bezrobocia wśród nich.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

Centrum Rewitalizacji Społecznej

Bank Usług Społecznych

Wzrost poziomu dostępności do wysokiej jakości usług społeczno - zdrowotnych świadczonych przez Niepubliczną Poradnię Psychologiczno - Pedagogiczną „Integra” w Lublinie skierowanych do dzieci niepełnosprawnych lub zagrożonych niepełnosprawnością i ich rodzin

Wzrost poziomu dostępności do wysokiej jakości usług społecznych świadczonych przez Polskie Stowarzyszenie na rzecz osób z Niepełnosprawnością Intelleksualną (w tym dla osób z obszaru rewitalizacji)

Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie

Rozbudowa DPS Kalina w Lublinie o nowe specjalistyczne oddziały oraz budowa dwóch rodzinnych domów pomocy społecznej

13	Tytuł projektu: Wsparcie rodziny i systemu pieczy zastępczej na terenie Miasta Lublin (w tym dla osób z obszaru rewitalizacji)	
Projekt obejmuje także osoby spoza obszaru rewitalizacji, gdyż nieracjonalne i społecznie szkodliwe byłoby wydzielanie projektu tylko dla osób z obszaru rewitalizacji.	Lokalizacja: cały obszar rewitalizacji	Szacowana wartość: 681 907,50 PLN
<p>Opis i zakres realizowanych zadań:</p> <p>W ramach projektu realizowane będą kompleksowe działania i formy wsparcia, które przyczynią się zarówno do wzrostu poziomu wiedzy i nabycia umiejętności, które pozwolą na efektywniejszą pracę koordynatorów pieczy zastępczej, jak również samych rodzin zastępczych oraz dzieci przebywających w tych rodzinach. Np. poradnictwo specjalistyczne dla kadry pracującej z rodzinami zastępczymi, treningi, grupy wsparcia dla opiekunów i kandydatów na rodziny zastępcze, w tym szkolenie wg Programu Pride. Ponadto modernizacja pomieszczeń w Dziale ds. rodzinnej pieczy zastępczej i asysty rodzinnej.</p> <p>Koordinacja z innymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi o pokrewnym charakterze lub skierowanymi do tych samych grup docelowych zostanie zapewniona w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji tak, aby nie pominąć osób wymagających wsparcia na obszarze rewitalizacji oraz nie dopuścić do dublowania się działań.</p>		
<p>Podmiot realizujący: Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie</p>		
<p>Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: Zapewnienie wymaganego wsparcia dla systemu pieczy zastępczej. Ocena rezultatów zależeć będzie od skuteczności wsparcia w indywidualnych przypadkach.</p>		
<p>Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Centrum Rewitalizacji Społecznej Rozwój zintegrowanych usług uzupełniających i wspierających rolę rodziny, również o charakterze profilaktycznym w Mieście Lublin „Dobry start” -wzrost integracji społecznej oraz poprawa dostępu do rynku pracy 600 osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (w tym osób z obszaru rewitalizacji)</p>		

Charakterystyka uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach kierunku działań nr 1.3:

D	Działania na rzecz rodzin wymagających wsparcia
<p>Dotyczy rejonu: całego obszaru rewitalizacji</p>	
<p>Opis realizowanych zadań:</p> <p>Szeroka paleta dopuszczalnych działań wspierające rodziny w realizacji ich zadań, mających na celu zapobieganie lub przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, albo rozwiązywanie złożonych problemów o podłożu społecznym, zdrowotnym, bytowym, z jakimi borykają się rodziny.</p> <p>Koordinacja z innymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi o pokrewnym charakterze lub skierowanymi do tych samych grup docelowych powinna zostać zapewniona w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji tak, aby nie pominąć osób wymagających wsparcia na obszarze rewitalizacji oraz nie dopuścić do dublowania się działań.</p>	
<p>Prognozowane rezultaty: Skuteczne rozwiązywanie problemów będących przyczyną zastosowania wsparcia. W długiej perspektywie – wyprowadzenie rodzin lub ich członków z wykluczenia społecznego, problemów wychowawczych, edukacyjnych, itp.</p>	
<p>Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: w zależności od charakteru przedsięwzięcia</p>	

KIERUNEK DZIAŁAŃ nr 2.1:	INICJATYWY KULTURALNE, EDUKACYJNE, SPORTOWE NA RZECZ INTEGRACJI SPOŁECZNEJ I OŻYWIENIA OBSZARU REWITALIZACJI
---------------------------------	---

Realizuje cel:
1. Wykorzystanie potencjału obszaru rewitalizacji dla aktywizacji i integracji społeczności miasta Lublina

Omówienie i uzasadnienie kierunku działań:
 Jak wskazują lubelskie doświadczenia skutecznym narzędziem działań rewitalizacyjnych prowadzących do integracji społecznej, aktywizacji mieszkańców i ich włączenia się w procesy rewitalizacyjne jest wdrażanie inicjatyw o charakterze kulturalnym, edukacyjnym, sportowym

Wymaga szczególnej koordynacji z:
 Działaniami na rzecz włączenia społecznego w ramach Celu 1, innymi działaniami w ramach Celu 2 oraz działaniami na rzecz kreowania atrakcyjności i wizerunku w ramach Celu 3

Planowane podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne w ramach kierunku działań nr 2.3:

14	Tytuł projektu: Rewaloryzacja obiektów dziedzictwa kulturowego na obszarze Pomnika Historii Lublin	
<div style="background-color: #4CAF50; color: white; padding: 2px; display: inline-block; margin-bottom: 5px;">STARE MIASTO</div> <div style="background-color: #4CAF50; color: white; padding: 2px; display: inline-block;">ŚRÓDMIEŚCIE</div>	Lokalizacja: ul. Królewska / ul. Żmigród ul. Grodzka 11 Plac Po Farze	Szacowana wartość: 21 000 000 PLN w tym środki własne 6 500 000 PLN
Opis i zakres realizowanych zadań: Rewaloryzacja (oraz przystosowanie dla niepełnosprawnych) obiektów dziedzictwa kulturowego obejmująca: - przebudowę, modernizację i adaptację pomieszczeń kamienicy na potrzeby Domu Słowa wraz z otaczającą przestrzenią, - kompleksowe prace remontowe i konserwatorskie w obrębie Młodzieżowego Domu Kultury „Pod Akacją”, - renowację Placu po Farze, w celu poszerzenia oferty turystycznej i kulturalnej. W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne, trwałe i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięcia dla celów polityki społecznej.		
Podmiot realizujący: Urząd Miasta Lublin		
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: Zwiększenie potencjału turystycznego i kulturalnego przekładające się na wzrost liczby korzystających z instytucji kultury oraz pośrednio wzrost ruchu turystycznego w Lublinie.		
Powiązanie z innymi kierunkami działań: Ochrona i popularyzacja dziedzictwa kulturowego obszaru rewitalizacji w celu kreowania wizerunku Lublina jako nieodkrytego celu turystycznego		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: ARTGRÓD		

15	Tytuł projektu: Lubelski Innowator Społeczny w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi	
OBSZAR REWITALIZACJI	Lokalizacja: zostanie uszczegółowiona po rozstrzygnięciu konkursu na oferty współpracy	Szacowana wartość: 100 000 zł/rok (od 2 000 PLN do 10 000 PLN na jedno zadanie)
<p>Opis i zakres realizowanych zadań:</p> <p>Przedsięwzięcie zakłada zaangażowanie lokalnych stowarzyszeń na rzecz wsparcia edukacji i animacji młodzieży (15 – 26 lat) poprzez stworzenie programu działań umożliwiających im rozwój talentów, kształtowanie postaw przedsiębiorczych oraz wymianę doświadczeń i pracę na rzecz środowiska lokalnego. Lubelski Innowator Społeczny będzie przestrzenią współpracy pomiędzy wieloma organizacjami, przy czym program zostanie tak skonstruowany, by osiągnąć zjawisko synergii działań - poszczególne organizacje będą miały okresowe spotkania, w trakcie których dzielić się będą posiadanymi zasobami i wiedzą, informować o osiągnięciach oraz wspólnie planować inicjatywy zmierzające do rozwiązywania szerszych problemów miasta.</p> <p>Zgłaszane oferty mogą dotyczyć np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizacji warsztatów dla młodzieży z zakresu rozwoju kreatywności, analizowania potencjału środowiska lokalnego, badania potrzeb, zarządzania projektami, pracy w grupie, angażowania odbiorców, analizy SWOT i TOWS, sieciowania, pozyskiwania funduszy, - organizacja inspirujących spotkań tematycznych z zaproszonymi gośćmi (doświadczonymi biznesmenami, artystami, animatorami, twórcami, etc.) w różnych formule (wykłady, world cafe, spotkania dyskusyjne, itp.), - wsparcie organizacji wydarzeń inicjowanych przez młodzież (spotkania, koncerty, turnieje, działania kulturalne, warsztaty, etc.), - akceleracja działań młodzieżowych (objęcie młodych osób wsparciem w formie m.in. coachingu, tutoring, mentoringu, doradztwa zawodowego, stypendia i mini granty na realizację działań, etc.). 		
<p>Podmiot realizujący:</p> <p>Urząd Miasta Lublin – Wydział Strategii i Obsługi Inwestorów we współpracy z Biurem Rewitalizacji oraz organizacje pożytku publicznego wybrane w drodze otwartego konkursu ofert w ramach Programu współpracy Miasta Lublin z organizacjami pozarządowymi</p>		
<p>Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:</p> <p>Przedsięwzięcie ma wpłynąć na rozwój potencjału lubelskiej młodzieży, wzrost inicjatyw realizowanych przez młodzież, zainteresowanie młodzieży pracą na rzecz środowisk lokalnych oraz na rozwój talentów i umiejętności lubelskiej młodzieży. Ocena rezultatów będzie bazować na liczbie uczestników poszczególnych działań.</p>		
<p>Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:</p> <p>Animacja społeczna poprzez działania z zakresu sportu i kultury miejskiej w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi „Punkt Kultury” projekt kulturalno-społeczny na obszarze zagrożonym wykluczeniem społecznym Most Kultury – Centrum Animacji Społeczno – Kulturalnej Centrum Rewitalizacji Społecznej Centrum Aktywności i Integracji Centralny Plac Zabaw Kompleksowy remont Zespołu Szkół Ekonomicznych im. A. i J. Vetterów w Lublinie Aranżacja i wyposażenie multimedialne Sali koncertowej w Szkole Muzycznej I i II stopnia im. T. Szeligowskiego Przebudowa na cele kulturalne piwnic klasztoru powiatkowskiego</p>		

16**Tytuł projektu: Most Kultury – Centrum Animacji Społeczno – Kulturalnej****ŚRÓDMIĘSCIE****REJON DWORCA PKP**

Lokalizacja:

Most im. inżyniera Mariana
Lutosławskiego na rzece Bystrzycy

Szacowana wartość:

200 000 PLN (jednorocznie)
w tym środki własne 50 000 PLN

Opis i zakres realizowanych zadań:

Most Kultury to interdyscyplinarny projekt wprowadzający działania artystyczne o charakterze edukacyjnym w przestrzeń zupełnie niezagospodarowaną kulturalnie – rejon mostu na Bystrzycy, okolicę postrzeganą jako „trudną” ze względu na niski status materialny wielu jej okolicznych mieszkańców. W okresie czerwiec-sierpień przy współpracy z lokalną społecznością oraz radami dzielnic organizowane będzie "lokalne święto" na moście pieszym. Produktem będzie ok. 100 wydarzeń artystycznych i edukacyjnych. Odrębnym elementem projektu będzie interaktywny plac zabaw dla najmłodszych. Pozwoli on również pozostawić dziecko pod opieką instruktora, co umożliwi rodzicom udział w warsztatach, np. tanecznych.

- zaplanowane wydarzenia, programy, cykle to m.in.:
- warsztaty Szablonu (sztuka uliczna)
- Black BookSessions (spotkania dot. projektowania prac w przestrzeni miejskiej)
- warsztaty tańca towarzyskiego
- Czytanie dzielnicy. Warsztaty fotograficzne
- Open Jam Sessions
- Nowy cyrk (zajęcia z instruktorami cyrkowymi)
- warsztaty kulinarne
- interaktywne spektakle
- warsztaty teatralne: "ImprovStreet".

Podmiot realizujący:

Centrum Kultury w Lublinie

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Przedsięwzięcie stworzy różnicowaną i włączającą ofertę kulturalną dla licznego grona mieszkańców, w tym takich, którzy na co dzień nie mają styczności z kulturą. Wydarzenie będzie więc narzędziem integracji mieszkańców Lublina.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

Lubelski Innowator Społeczny w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi „Punkt Kultury” projekt kulturalnospołeczny na obszarze zagrożonym wykluczeniem społecznym Centralny Plac Zabaw

Animacja społeczna poprzez działania z zakresu sportu i kultury miejskiej w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi

Centrum Aktywności i Integracji

17	Tytuł projektu: ARTGRÓD	
ŚRÓDMIEŚCIE	Lokalizacja: ul. Żmigród	Szacowana wartość: 1 300 000 PLN w tym środki własne 100 000 PLN
<p>Opis i zakres realizowanych zadań:</p> <p>ARTGRÓD to przedsięwzięcie mające zainicjować rewitalizację ulicy Żmigród poprzez wielotorowe działania polegające na:</p> <ul style="list-style-type: none">- poszerzeniu strefy turystyczno-użytkowej miasta o kolejny trakt spacerowy z o charakterze usługowo-kulturalno-rekreacyjnym;- zwiększeniu dostępu do usług publicznych z obszaru kultury,- zapewnieniu dostępu do usług gospodarczych promujących styl życia 'slow',- zwiększeniu turystyczno-przemysłowego potencjału obszaru poprzez promowanie łączenia designu, sztuki i biznesu (odwołanie do legendarnych wartości miejsca),- stworzeniu jedynej takiej w Polsce artystycznej ulicy, otwartej na wielokulturowość, design i zdrowe życie. <p>Poprzez wciągnięcie lokalnej społeczności, w tym zwłaszcza młodzieży, w powyższe działania zostać powinien osiągnięty cel w postaci jej demarginalizacji.</p> <p>W wymiarze rzeczowym przedsięwzięcie obejmie stworzenie strefy dla podmiotów kreatywnych łączących biznes z designem w stylu slow life z uwzględnieniem przedsiębiorczości społecznej (projektanci mody, designerzy, architekci, itp.), dla pracowni rzemieślniczych z showroomami (krawiecka/ ceramiczna/ stolarska) oraz innych rodzajów działalności i aktywności (przestrzenie wystawiennicze, kawiarnia, bar, restauracja, targ ze zdrową żywnością, punkt aktywności fizycznej, uliczna biblioteka, - podwórkowy hydepark i plac zabaw, hostel/apartamenty, uliczna galeria wystawiennicza, co-workingspace, ogródek społeczny, szlak turystyczny „opowieści Żmigrodu”, punkt rowerowo-turystyczny, obszar kinowy) w przestrzeni sprzyjającej spacerom i wypoczynkowi („w stylu wooneerfu”) wyposażonej w monitoring przestrzeni</p> <p>Powyższe działania możliwe będą za sprawą renowacji i dostosowania części budynków, placów, podwórek oraz ulicy Żmigród.</p>		
<p>Podmiot realizujący:</p> <p>Centrum Żmigród sp. z o.o., wsparcie: Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN”, restauracja Jazzve</p>		
<p>Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:</p> <p>Realizacja przedsięwzięcia zaowocować powinna poszerzeniem traktu turystyczno-rekreacyjnego miasta i wykreowaniem unikatowej ulicy o charakterze artystyczno-przemysłowym, a co za tym idzie wzrostem liczby punktów usługowych i miejsc pracy na tym obszarze, wzrostem liczby mieszkańców na tym obszarze, a pośrednio także wyprowadzeniem określonej liczby osób z wykluczenia społecznego.</p>		
<p>Powiązanie z innymi kierunkami działań:</p> <p>Kreowanie nowych i poprawa jakości istniejących przestrzeni publicznych i półpublicznych</p> <p>Działania na rzecz zwiększania atrakcyjności działalności gospodarczej w obszarze rewitalizacji i tworzenia miejsc pracy</p>		
<p>Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:</p> <p>Rewaloryzacja obiektów dziedzictwa kulturowego na obszarze Pomnika Historii Lublin</p>		

18

Tytuł projektu: „Punkt Kultury” projekt kulturalno-społeczny na obszarze zagrożonym wykluczeniem społecznym

REJON DWORCA PKP

Lokalizacja:
ul. 1 Maja 35

Szacowana wartość:
500 000 PLN (jednoroczna edycja)
w tym środki własne 80 000 PLN

Opis i zakres realizowanych zadań:

Przedsięwzięcie "Punktu Kultury" polega na uruchomieniu (początkowo przez okres roku) miejsca aktywności kulturalno-społecznej współtworzonego przez mieszkańców okolicy, w której brak jakiegokolwiek placówki kultury. Celem zadania jest szeroko pojęta edukacja kulturalna i profilaktyka społeczna - oferta podlega wypracowaniu po rozpoznaniu potrzeb mieszkańców. Podstawowym komponentem projektu jest moduł warsztatowo-edukacyjny prowadzony przez uznanych artystów. Ważny jest także komponent obejmujący (np. w formie wydarzenia plenerowego) przybliżanie i prezentację współczesnej kultury polskiej za pomocą bezpośredniego kontaktu mieszkańców z jej twórcami. Dodatkowymi elementami są działania edukacyjno-kulturalne skierowane do różnych grup wiekowych oraz odbiorców w tym osób dotkniętych niepełnosprawnością. Koordynacja z innymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi o pokrewnym charakterze lub skierowanymi do tych samych grup docelowych powinna zostać zapewniona w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji tak, aby nie pominąć osób wymagających wsparcia na obszarze rewitalizacji oraz nie dopuścić do dublowania się działań.

Podmiot realizujący:

Centrum Kultury

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Poprzez realizację projektu mieszkańcy uzyskają dostęp do dóbr kultury i będą mieli możliwość stać się pełnoprawnymi uczestnikami kultury, w tym kultury wysokiej. Wzrośnie liczba odbiorców oferty edukacyjno-kulturalnej (zajęcia artystyczne, wydarzenia kulturalne oraz działania animacyjne).

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

Most Kultury – Centrum Animacji Społeczno – Kulturalnej
Centrum Rewitalizacji Społecznej
Centrum Aktywności i Integracji
Animacja społeczna poprzez działania z zakresu sportu i kultury miejskiej w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
Centrum Sztuki Dzieci – Teatr im. H.Ch. Andersena
Rewaloryzacja Parku Bronowickiego w Lublinie
Integracja przez rekreację i sport – wsparcie inicjatyw aktywności fizycznej mieszkańców obszaru rewitalizacji w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
Centralny Plac Zabaw
Stworzenie wielofunkcyjnej przestrzeni publicznej w Parku Ludowym w Lublinie przy jednoczesnej ochronie obszarów cennych przyrodniczo
Lubelski Innowator Społeczny w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
Zintegrowane Centrum Komunikacyjne dla Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego (w zakresie zlokalizowanym na obszarze rewitalizacji)
„Dobry start” -wzrost integracji społecznej oraz poprawa dostępu do rynku pracy 600 osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (w tym osób z obszaru rewitalizacji)
Lubelski Inkubator Ekonomii Społecznej
Bank Usług Społecznych

19

Tytuł projektu: Integracja przez rekreację i sport – wsparcie inicjatyw aktywności fizycznej mieszkańców obszaru rewitalizacji w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi

OBSZAR REWITALIZACJI

Lokalizacja:
zostanie uszczegółowiona po
rozstrzygnięciu konkursu na oferty
współpracy

Szacowana wartość:
40 000 zł/rok
(od 1 000 PLN do 4 000 PLN na jedno
zadanie)

Opis i zakres realizowanych zadań:

W ramach projektu planuje się zaangażowanie lokalnych stowarzyszeń na rzecz – wsparcia inicjatyw aktywności fizycznej mieszkańców obszaru rewitalizacji. Konkretna forma inicjatyw zależy będzie od kreatywności organizacji pozarządowych, niemniej jednak zgłaszane oferty powinny dotyczyć przede wszystkim:

- organizacji rozgrywek sportowych, w szczególności rozgrywek piłkarskich zapewniających udział dzieci i młodzieży z obszaru rewitalizacji,
- organizacja regularnych, pozalekcyjnych zajęć sportowych dla uczniów szkół z obszaru rewitalizacji.

W konkursie ofert preferowane będą te projekty, które zakładają bezpośrednie oddziaływanie na te rejonu obszaru rewitalizacji, w których zdiagnozowano największy odsetek dzieci/młodzieży w połączeniu z brakiem odpowiedniej oferty sportowo-rekreacyjnej dla nich. Koordynacja z innymi przedsięwzięciami o podobnym / pokrewnym charakterze zostanie zapewniona w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji tak, aby nie pominąć grup wymagających wsparcia na obszarze rewitalizacji oraz nie dopuścić do dublowania się działań.

Podmiot realizujący:

Urząd Miasta Lublin – Wydział Sportu i Turystyki we współpracy z Biurem Rewitalizacji oraz organizacje pożytku publicznego wybrane w drodze otwartego konkursu ofert w ramach Programu współpracy Miasta Lublin z organizacjami pozarządowymi

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Projekt zaowocuje wzrostem liczby osób (dzieci/młodzieży) z obszaru rewitalizacji uczestniczących w zajęciach sportowo-rekreacyjnych, a docelowo, stwarzając interesując ofertę do spędzania wolnego czasu, powinien prowadzić do obniżenia liczby zachowań niepożądanych wśród młodzieży (wykroczenia, przestępczość, uzależnienia) i pozytywnie wpływać na stan ich zdrowia.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

Centrum Rewitalizacji Społecznej
Animacja społeczna poprzez działania z zakresu sportu i kultury miejskiej w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
Stworzenie wielofunkcyjnej przestrzeni publicznej w Parku Ludowym w Lublinie przy jednoczesnej ochronie obszarów cennych przyrodniczo
Adaptacja budynku na halę sportową w dzielnicy Tatary
Zagospodarowanie zdegradowanych terenów pływalni w dzielnicy Tatary
Integracja przez rekreację i sport – wsparcie inicjatyw aktywności fizycznej mieszkańców obszaru rewitalizacji w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
Centralny Plac Zabaw
Stworzenie wielofunkcyjnej przestrzeni publicznej w Parku Ludowym w Lublinie przy jednoczesnej ochronie obszarów cennych przyrodniczo
Lubelski Innowator Społeczny w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
Kompleksowy remont Zespołu Szkół Ekonomicznych im. A. i J. Vetterów w Lublinie

20

Tytuł projektu: Animacja społeczna poprzez działania z zakresu sportu i kultury miejskiej w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi

OBSZAR REWITALIZACJI

Lokalizacja:
zostanie uszczegółowiona po
rozstrzygnięciu konkursu na oferty
współpracy

Szacowana wartość:
900 000 zł/rok

Opis i zakres realizowanych zadań:

Planuje się zaangażowanie lokalnych stowarzyszeń na rzecz animacji społecznej poprzez uruchomienie programów w zakresie sportu, kultury i animacji społecznej w przestrzeniach publicznych stworzonych, przebudowanych, urządzonych w tym celu. Właściwie urządzone przestrzenie sportowe będą działały na rzecz integracji mieszkańców. Mogą wpływać na zwiększenie ilości czasu spędzanego przez ojców z dziećmi, na zmniejszenie stresu (zabawa), integrację międzypokoleniową, poprawę kondycji, być miejscem pracy terapeutów, streetworkerów. Ponadto, na otwartych przestrzeniach publicznych dużo łatwiej zaangażować młodych ludzi do aktywności, działania niż zaprosić ich od razu do miejsc typu biblioteka, czy dom kultury (dobrym przykładem może być przebudowa Parku Rusalka ze skateparkiem – zwycięski projekt Budżetu Obywatelskiego – przy przemyślanym wykorzystaniu potencjału tego pomysłu). Jak wskazują doświadczenia, działania animacyjne prowadzone łącznie poprzez sport i kulturę dają dobre efekty, szczególnie w obszarach o dużym wskaźniku ubóstwa i wykluczenia społecznego. Niezwykle istotne jest, aby w przypadku ujętych w Programie inwestycji w obiekty sportowe jednocześnie stworzyć mechanizmy wsparcia dla dzieci i młodzieży z ubogich rodzin umożliwiającą powszechne korzystanie z infrastruktury sportowej z animatorem, instruktorem. Przedsięwzięcie obejmie pracę animatorów, trenerów, streetworkerów, zakupy sprzętu sportowego, doposażenie placów sportowych i placów zabaw, wyjazdy na zawody sportowe, ustanawianie nagród dla młodych sportowców. Koordynacja z innymi przedsięwzięciami o pokrewnym charakterze zostanie zapewniona w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji tak, aby nie pominąć grup wymagających wsparcia na obszarze rewitalizacji oraz nie dopuścić do dublowania się działań.

Podmiot realizujący:

Urząd Miasta Lublin – Biuro Partycypacji, Wydział Sportu i Turystyki, Wydział Kultury we współpracy z Biurem Rewitalizacji oraz organizacje pożytku publicznego wybrane w drodze otwartego konkursu ofert w ramach Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Rezultatem przedsięwzięcia będzie ożywienie przestrzeni obszaru rewitalizacji – stworzenie i animowanie przestrzeni dla młodych ludzi wzmocni ich związek z miastem, wprowadzenie młodych ludzi w tę przestrzeń, zwiększy jej atrakcyjność terenów, a młodzieży da interesującą i trwałą alternatywę w zakresie spędzania wolnego czasu, wzorce w zakresie pracy nad sobą i konsekwentnego dążenia do celów. Ocena może być realizowana poprzez badanie ilości użytkowników programów i poziomu ich satysfakcji.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

Centrum Rewitalizacji Społecznej
„Punkt Kultury” projekt kulturalno-społeczny na obszarze zagrożonym wykluczeniem społecznym
Most Kultury – Centrum Animacji Społeczno – Kulturalnej
Centrum Aktywności i Integracji
Integracja przez rekreację i sport – wsparcie inicjatyw aktywności fizycznej mieszkańców obszaru rewitalizacji w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
Centralny Plac Zabaw
Stworzenie wielofunkcyjnej przestrzeni publicznej w Parku Ludowym w Lublinie przy jednoczesnej ochronie obszarów cennych przyrodniczo
Adaptacja budynku na halę sportową w dzielnicy Tatary
Zagospodarowanie zdegradowanych terenów pływalni w dzielnicy Tatary
Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców i osób przebywających na obszarze rewitalizacji
Lubelski Innowator Społeczny w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
Kompleksowy remont Zespołu Szkół Ekonomicznych im. A. i J. Vetterów w Lublinie

21

Tytuł projektu: **Centralny Plac Zabaw**

ŚRÓDMIEŚCIE

Lokalizacja:
Pl. Litewski, ul. Krakowskie
Przedmieście

Szacowana wartość:
1 000 000 PLN

Opis i zakres realizowanych zadań:

Interdyscyplinarny projekt, który poprzez atrakcyjną przestrzeń dla rozmaitych działań artystycznych, animacyjnych, edukacyjnych i sportowych.

Podmiot realizujący:

Centrum Kultury w Lublinie

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Wzrost liczby osób, którzy zaangażowali się w działania aktywizujące

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

Centrum Rewitalizacji Społecznej
Rewitalizacja części Śródmieścia Miasta Lublin
Centrum Aktywności i Integracji
Lubelski Innowator Społeczny w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
Integracja przez rekreację i sport – wsparcie inicjatyw aktywności fizycznej mieszkańców obszaru rewitalizacji w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
Animacja społeczna poprzez działania z zakresu sportu i kultury miejskiej w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
Most Kultury i inne przedsięwzięcia aktywizacji przez kulturę

22	Tytuł projektu: Lubelskie Święto Kwiatów	
ŚRÓDMIEŚCIE	Lokalizacja: rejon Pl. Litewskiego	Szacowana wartość: 285 000 PLN
Opis i zakres realizowanych zadań: Cykl interdyscyplinarnych warsztatów i spotkań w plenerze wykorzystujących otwartą zieloną przestrzeń w centrum miasta. Podstawowy zakres działań skupiać się będzie na miejskim ogrodnictwie i działaniach zmierzających do integracji i wypoczynku Lublinian.		
Podmiot realizujący: Warsztaty Kultury w Lublinie		
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: Wzrost liczby osób, którzy zaangażowali się w działania aktywizujące.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Centrum Rewitalizacji Społecznej Rewitalizacja części Śródmieścia Miasta Lublin Inne przedsięwzięcia aktywizacji przez kulturę		

23	Tytuł projektu: Lekcje sztuki dla małych i dużych	
ŚRÓDMIEŚCIE	Lokalizacja: rejon Pl. Litewskiego	Szacowana wartość: bd.
Opis i zakres realizowanych zadań: Program edukacyjny związany ze sztuką.		
Podmiot realizujący: Warsztaty Kultury w Lublinie		
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: Wzrost liczby osób, którzy zaangażowali się w działania aktywizujące.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Centrum Rewitalizacji Społecznej Rewitalizacja części Śródmieścia Miasta Lublin Inne przedsięwzięcia aktywizacji przez kulturę		

Charakterystyka uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach kierunku działań nr 2.1:

E	Organizowanie imprez, wydarzeń, świąt o charakterze kulturalnym, rekreacyjnym lub sportowym (z dopuszczeniem handlu lub usług) integrujących lokalne społeczności lub kultywujących tożsamość miejsc.
Dotyczy rejonu: całego obszaru rewitalizacji	
Opis realizowanych zadań: Szeroka paleta działań integrujących lub kultywujących tożsamość miejsc, przy czym zakres tych działań musi mocno wiązać je w z Programem Rewitalizacji (odnosić się do zdiagnozowanych zjawisk negatywnych, wpisywać się w realizację celów Programu)	
Prognozowane rezultaty: Wzrost aktywności obywatelskiej mieszkańców.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: W zależności od charakteru lub lokalizacji przedsięwzięcia.	

KIERUNEK DZIAŁAŃ nr 2.2: AKTYWIZACJA I WSPARCIE RÓŻNYCH GRUP SPOŁECZNYCH

Realizuje cel:

1. Wykorzystanie potencjału obszaru rewitalizacji dla aktywizacji i integracji społeczności miasta Lublina

Omówienie i uzasadnienie kierunku działań:

Skutecznym narzędziem podnoszenia poziomu integracji społeczności Lublina będą działania nakierowane na określone grupy społeczne lub grupy odbiorców. Działania te będą miały charakter odpowiedzi na występujące problemy dotyczące te grupy, a także służyć będą ich szeroko pojętej integracji i aktywizacji. Integracja w ramach tych grup (w których występuje punkt odniesienia dla podejmowania wspólnych działań) powinna być pierwszym krokiem do działalności społecznej oraz budowania bazy społecznej dla radzenia sobie z szeregiem zdiagnozowanych problemów (przede wszystkim niepełnosprawność, w tym osób w zaawansowanym wieku). Z drugiej strony skuteczna integracja w takich grupach niewątpliwie wpływa na poczucie lepszej jakości życia.

Wymaga szczególnej koordynacji z:

Działania integrujące i aktywizujące w ramach Celu 1 i Celu 2.

Planowane podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne w ramach kierunku działań nr 2.1:

<h1>24</h1>	Tytuł projektu: Centrum Aktywności i Integracji – serce lubelskiej rewitalizacji	
OBSZAR REWITALIZACJI	Lokalizacja: Do ustalenia na dalszym etapie przedsięwzięcia	Szacowana wartość: bd.
<p>Opis i zakres realizowanych zadań:</p> <p>Projekt zakłada stworzenie na obszarze rewitalizacji miejsca (obiektu), w którym realizowany byłby szereg aktywności o charakterze społeczno-integracyjnym przewidzianych w Programie Rewitalizacji. Obiekt będzie zarządzany przez „konsorcjum” organizacji społecznych, a szczegółowy dobór funkcji, które zostaną w obiekcie ulokowane zależeć będzie od warunków w konkretnym obiekcie oraz zapotrzebowania społecznego wyrażonego w konsultacjach społecznych. W szczególności obiekt mógłby stanowić bazę i zaplecze dla działań przewidzianych w projekcie „Centrum Rewitalizacji Społecznej”. Powinien oferować przestrzeń co-workingową oraz miejsce na prowadzenia działań z zakresu konsultacji społecznych (w tym dotyczących Programu Rewitalizacji). Ponadto w obiekcie powinny znaleźć miejsce wybrane instytucje z następującego katalogu zapewniające wytworzenie się międzypokoleniowej i międzyśrodowiskowej płaszczyzny dla współpracy, aktywności i integracji: Klub Seniora, Świetlica Środowiskowa, Dom / Inkubator Organizacji Pozarządowych (zarówno formalnych jak i nieformalnych), Centrum Sąsiedzkie (klub samopomocy, klub mam, itp.). Możliwie szeroki program Centrum i jego położenie na obszarze rewitalizacji stworzą możliwość, że miejsce to stanie się faktycznym „sercem” procesu rewitalizacji, w którym zbiegać się będą i krzyżować liczne procesy i działania na rzecz rewitalizacji w Lublinie. Da to możliwość realnej, a nie odgórnie zaplanowanej, wymiany doświadczeń i informacji oraz podejmowaniu współpracy w różnych działaniach i przedsięwzięciach, co służyć będzie wytworzeniu się efektu synergii oraz lepszej komplementarności między nimi.</p> <p>Optymalna lokalizacja dla obiektu zostanie wskazana po szczegółowej analizie dostępnych lokali komunalnych oraz rozważeniu innych, alternatywnych rozwiązań. Analizowany będzie wariant stworzenia kilku (do 4) lokalizacji „Centrum”, gdzie 3 z nich pełniłyby funkcję lokalnych „filii” i działały na zasadzie Miejsca Aktywności Lokalnych. Filie te miałyby charakter domów sąsiedzkich, a zarazem lokalnych centrów streetworkingu. Szczególnie pożądana byłaby lokalizacja filii w rejonach obecnie pozbawionych miejsc o zbliżonym charakterze (np. rejon ul. Kunickiego).</p> <p>Wśród dostępnych opcji dogłębnie rozważona powinna być też możliwość pozyskania jednego z obiektów w sąsiedztwie Placu Litewskiego, które zamierza zbyć UMCS. Ta konkretna lokalizacja</p>		

obok centralnego punktu obszaru rewitalizacji stwarzałyby możliwość osiągnięcia szczególnie dużej efektywności i znaczenia takiego miejsca dla całego procesu rewitalizacji.

Podmiot realizujący:

Urząd Miasta Lublina we współpracy z partnerami społecznymi

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Przedsięwzięcie przyniesie rezultaty w zakresie zwiększenia aktywności obywatelskiej (w różnych formach) i stopnia integracji mieszkańców Lublina, a zwłaszcza obszaru rewitalizacji. Zjawiska te są trudno mierzalne, niemniej jednak można je oceniać po liczbie wydarzeń, które będą odbywały się w Centrum, frekwencji na tych wydarzeniach czy też liczbie organizacji społecznych, które znajdą w Centrum „swe miejsce”. Pośrednimi rezultatami przedsięwzięcia będą rezultaty projektów „miękkich”, dla których Centrum zapewni zaplecze lokalowe czy logistyczne.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

Centrum Rewitalizacji Społecznej
 „Punkt Kultury” projekt kulturalno-społeczny na obszarze zagrożonym wykluczeniem społecznym
 Most Kultury – Centrum Animacji Społeczno – Kulturalnej
 Animacja społeczna poprzez działania z zakresu sportu i kultury miejskiej w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
 Centralny Plac Zabaw
 Lubelski Inkubator Ekonomii Społecznej
 Bank Usług Środowiskowych
 Lubelski Innowator Społeczny w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
 Kompleksowy remont Zespołu Szkół Ekonomicznych im. A. i J. Vetterów w Lublinie
 Aranżacja i wyposażenie multimedialne Sali koncertowej w Szkole Muzycznej I i II stopnia im. T. Szeligowskiego
 Przebudowa na cele kulturalne piwnic klasztoru powiatkowskiego
 Centrum Sztuki Dzieci – Teatr im. H.Ch. Andersena
 Adaptacja budynku na halę sportową w dzielnicy Tatary
 Zagospodarowanie zdegradowanych terenów pływalni w dzielnicy Tatary
 Rewitalizacja obszaru ul. Lubartowskiej i dawnego Podzamcza w Lublinie poprzez ożywienie gospodarcze obszaru za pomocą zintegrowanej poprawy zarządzania zasobem komunalnym, działań społecznych i poprawy stanu zabudowy zabytkowej
 Międzykulturowy dialog przyszłości z przeszłością – remont konserwatorski, zagospodarowanie i uzupełnienie funkcji społecznych zabytkowego zespołu Zespołu Ewangelickiego w Śródmieściu Lublina

25

Tytuł projektu: Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców i osób przebywających na obszarze rewitalizacji

Przedsięwzięcie w wymiarze fizycznym zlokalizowane poza obszarem rewitalizacji, gdyż obiekt, w którym realizowany będzie program merytoryczny leży poza obszarem. Program jest jednak adresowany w pierwszym rzędzie do mieszkańców obszaru rewitalizacji, choć także do innych mieszkańców Lublina.

Lokalizacja:
ul. Męczenników Majdanka 70

Szacowana wartość:
19 764 062,32 PLN w tym środki własne
2 964 609,34 PLN

Opis i zakres realizowanych zadań:

Przedsięwzięcie obejmuje wiązkę działań zmierzających do odwrócenia negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji rodzących niesatysfakcjonujący poziom poczucia bezpieczeństwa. Zrealizowane zostaną programy, które przyczynić mają się do ograniczenia zjawiska przemocy

w rodzinie, liczby bójek, pobić i zachowań agresywnych w miejscach publicznych, liczby rozbojów, liczby kradzieży i oszustw, a także do poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Ponadto, przedsięwzięcie służyć będzie podniesieniu umiejętności praktycznych odnoszących się do umiejętności rozpoznania zagrożenia, umiejętności właściwego zachowania się w sytuacji zagrożenia, wiedzy na temat możliwości uzyskania pomocy w sytuacji zagrożenia, umiejętności z zakresu samoobrony, kulturalnego zachowania się w ruchu drogowym (w roli kierowcy, rowerzysty i pieszego), alternatywnych sposobów/metod spędzania wolnego czasu, integracji lokalnych społeczności na rzecz budowania wspólnego bezpieczeństwa, wzmacnianie prospołecznych postaw.

Zakres przedsięwzięcia przewiduje następujące działania edukacyjno-prewencyjne: program „STOP KRADZIEŻOM” (obok działań skierowanych na rzecz podnoszenia poziomu bezpieczeństwa na obszarze miasta, w tym w szczególności obszarze rewitalizacji, obejmujący komponenty szkoleniowe: „SENIORZY” oraz „BEZPIECZNA KOBIEĆ”), program „TRZEŻWY UMYSŁ NA DRODZE”, program „ODPAL MYŚLENIE, NIE WCHODŹ W UZALEŻNIENIE”.

Dodatkowo w ramach przedsięwzięcia prowadzone będą szkolenia zmierzające do zwiększenia kompetencji zawodowych policjantów na rzecz efektywniejszej służby dla społeczeństwa.

W celu umożliwienia przeprowadzenia działań edukacyjnych i sportowych niezbędnym elementem projektu jest stworzenie bazy dydaktyczno-sportowej przy Komendzie Wojewódzkiej Policji.

W wyniku przedsięwzięcia zostanie zmodernizowane zostaną 2 budynki na cele szkoleniowe (pomieszczą sale szkoleniowe, sale gimnastyczne, zaplecze szatniowe, sanitarne i pomieszczenia towarzyszące), istniejący tor przeszkód, a dodatkowo wykonana zostanie ścianka wspinaczkowa.

Teren zostanie zagospodarowany m.in. z przeznaczeniem pod miasteczko ruchu drogowego.

W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne i trwałe wykorzystanie produktów przedsięwzięcia dla celów polityki społecznej.

Podmiot realizujący:

Komenda Wojewódzka Policji w Lublinie we współpracy z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej, Lubelskim Centrum Aktywności Obywatelskiej, Uniwersytetem III Wieku, MOPR, Związkiem Emerytów i Rencistów

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Planowane efekty projektu to (obok zmodernizowanej infrastruktury służącej społeczności oraz funkcjonariuszom, którzy dzięki niej i realizowanych w oparciu o nią działaniach, powinni skuteczniej spełniać swe obowiązki na rzecz społeczności) zwiększenie poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji i nabycie przez nich świadomości zagrożeń i umiejętności ułatwiających radzenie sobie w sytuacjach niebezpiecznych. Miarą rezultatów będzie liczba osób objętych działaniami edukacyjno-profilaktycznymi, funkcjonariuszy objętych szkoleniami oraz poprawa wskaźników dotyczących poczucia bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji. Pośrednim rezultatem powinno być obniżenie wskaźników dotyczących przestępczości, bezpieczeństwa ruchu drogowego, stosowania używek przez nieletnich na obszarze rewitalizacji.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

Centrum Rewitalizacji Społecznej

Aktywny senior - wspieranie inicjatywy lokalnych samopomocy sąsiedzkiej i działań integracyjnych w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi

Animacja społeczna poprzez działania z zakresu sportu i kultury miejskiej w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi

„Dobry start” -wzrost integracji społecznej oraz poprawa dostępu do rynku pracy 600 osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (w tym osób z obszaru rewitalizacji)

26

Tytuł projektu: Aktywny senior - wspieranie inicjatywy lokalnych samopomocy sąsiedzkiej i działań integracyjnych w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi

OBSZAR REWITALIZACJI

Lokalizacja:
zostanie uszczegółowiona po rozstrzygnięciu konkursu na oferty współpracy

Szacowana wartość:
80 000 zł/rok
(od 2 000 PLN do 8 000 PLN na jedno zadanie)

Opis i zakres realizowanych zadań:

W ramach projektu planuje się zaangażowanie lokalnych stowarzyszeń na rzecz wspierania inicjatyw mających na celu integrację międzypokoleniową i aktywizację seniorów. Katalog możliwych inicjatyw jest otwarty i zależy od kreatywności organizacji pozarządowych. Preferowane będą propozycje nakierowane na działania dotyczące podstawowych wyzwań przed jakimi stają seniorzy (np. odnalezienia się i poruszanie w świecie opanowanym przez technologię, dostosowanie przyzwyczajeń żywieniowych do potrzeb organizmu w wieku senioralnym, z uwzględnieniem diet dla osób cierpiących na nadciśnienie, nadwagę, cukrzycę).

W konkursie ofert preferowane będą te projekty, które zakładają bezpośrednie oddziaływanie rejonu obszaru rewitalizacji, w których zdiagnozowano największy odsetek seniorów i deficyt funkcjonujących inicjatyw o podobnym charakterze. Koordynacja z innymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi o podobnym / pokrewnym charakterze zostanie zapewniona w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji tak, aby nie pominąć osób wymagających wsparcia na obszarze rewitalizacji oraz nie dopuścić do dublowania się działań.

Podmiot realizujący:

Urząd Miasta Lublin – Lubelskie Centrum Aktywności Obywatelskiej we współpracy z Biurem Rewitalizacji oraz organizacje pożytku publicznego wybrane w drodze otwartego konkursu ofert w ramach Programu współpracy Miasta Lublin z organizacjami pozarządowymi

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Projekt zaowocuje wzrostem liczby seniorów objętych działaniami aktywizującymi i integrującymi, w tym o charakterze międzypokoleniowym, które docelowo służyć mają wyeliminowaniu ryzyka wyobcowania i wykluczenia społecznego tych osób, a także przeciwdziałaniu zagrożeniom dla ich stanu zdrowia.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

Centrum Rewitalizacji Społecznej
Klasztor w Sercu Miasta – adaptacja zachodniego skrzydła Klasztoru OO. Dominikanów w Lublinie na cele klubu samopomocy
Bank usług środowiskowych
Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców i osób przebywających na obszarze rewitalizacji
Zagospodarowanie zdegradowanych terenów amfiteatru w dzielnicy Tatary
Rewaloryzacja Parku Bronowickiego w Lublinie
Stworzenie wielofunkcyjnej przestrzeni publicznej w Parku Ludowym w Lublinie przy jednoczesnej ochronie obszarów cennych przyrodniczo
Budowa Parku na Błoniach pod lubelskim Zamkiem
Adaptacja budynku na halę sportową w dzielnicy Tatary
Zagospodarowanie zdegradowanych terenów pływalni w dzielnicy Tatary

27	Tytuł projektu: Sąsiedzkie Blogi	
OBSZAR REWITALIZACJI	Lokalizacja: -	Szacowana wartość: 750 000 PLN
Opis i zakres realizowanych zadań: Szereg działań aktywizujących nakierowanych na wzrost aktywności i stopnia zaangażowania w sprawy publicznej ze strony młodych ludzi.		
Podmiot realizujący: Fundacja Aktywności Obywatelskiej		
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: Zaangażowanie młodych ludzi w sprawy obywatelskie.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: wszystkie przedsięwzięcia rewitalizacyjne		

Charakterystyka uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach kierunku działań nr 2.2:

F	Wspieranie aktywizacji społecznej seniorów i budowanie dialogu międzypokoleniowego
Dotyczy rejonu: Całego obszaru rewitalizacji	
Opis realizowanych zadań: Szeroka paleta dopuszczalnych rozwiązań służących wspieraniu aktywności seniorów oraz dialogowi międzypokoleniowemu, przy czym projekty te muszą służyć celom Programu Rewitalizacji i być zogniskowane na aktywizacji seniorów i ich integracji we własnym gronie lub z innymi grupami na obszarze rewitalizacji.	
Prognozowane rezultaty: Wzrost liczby osób, które wzięły udział w działaniach aktywizujących.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: W zależności od lokalizacji przedsięwzięcia.	

G	Tworzenie miejsc integracji środowisk lokalnych w postaci centrów aktywności lokalnej, świetlic sąsiedzkich czy filii lokalnych instytucji kultury
Dotyczy rejonu: całego obszaru rewitalizacji	
Opis realizowanych zadań: Wyrazem prawdziwej rewitalizacji są więzy międzyludzkie, które kształtują się między mieszkańcami. Stąd też, aby na obszarze rewitalizacji mogło powstawać jak najwięcej, które służą budowaniu i utrzymywaniu tych więzi (o różnym charakterze, organizacji, itp.) – także na zasadzie oddolnej	
Prognozowane rezultaty: Wzrost liczby instytucji integrujących mieszkańców i wzrost liczby osób korzystających z takich instytucji.	
Powiązanie z innymi kierunkami działań: Włączenie społeczne mieszkańców obszaru rewitalizacji	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: W zależności od lokalizacji przedsięwzięcia	

KIERUNEK DZIAŁAŃ nr 2.3:**KREOWANIE NOWYCH I POPRAWA JAKOŚCI ISTNIEJĄCYCH PRZESTRZENI PUBLICZNYCH I PÓLPUBLICZNYCH**

Realizuje cel:

1. Wykorzystanie potencjału obszaru rewitalizacji dla aktywizacji i integracji społeczności miasta Lublina

Omówienie i uzasadnienie kierunku działań:

Liczba i jakość (przyjazność) przestrzeni publicznych (i półpublicznych) ma istotne znaczenie, zwłaszcza w obszarze centralnym miasta, dla kształtowania więzów społecznych i integrowania mieszkańców (np. poprzez możliwość spotkań, wypoczynku czy organizacji różnych wydarzeń w tych przestrzeniach). Gdy takich przestrzeni brakuje, cierpią nie tylko więzy międzyludzkie, ale także lokalne biznesy (brak klientów), a obszar staje się nieatrakcyjny do zamieszkania.

Wymaga szczególnej koordynacji z:

Innymi działaniami w ramach Celu 1 i Celu 2.

Planowane podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne w ramach kierunku działań nr 2.3:

28	Tytuł projektu: Rewitalizacja części Śródmieścia Miasta Lublin	
ŚRÓDMIEŚCIE	Lokalizacja: Pl. Litewski, ul. Krakowskie Przedmieście	Szacowana wartość: 61 004 345,67 PLN w tym środki własne 18 289 455,78 PLN
<p>Opis i zakres realizowanych zadań:</p> <p>Infrastrukturalna część zintegrowanego przedsięwzięcia nakierowanego na wytworzenie nowej jakości przestrzeni publicznej w centralnej części Śródmieścia jako miejsca dla szerokiej palety działań społecznych i kulturalnych służących przyciągnięciu mieszkańców do centrum, uczynienia Śródmieścia miejscem bardziej przyjaznym do życia, sprzyjającym integracji społecznej mieszkańców oraz włączeniu społecznemu wykluczonych. Zakres rzeczowy projektu obejmuje:</p> <p>1. Modernizację przestrzeni publicznej części Śródmieścia o pow. ok. 4,7 ha w celu nadania jej nowych funkcji użytkowych, w tym:</p> <p>a) Plac Litewski (części otwarta i parkowa o pow. ok. 3,8 ha) poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none">- rekompozycję przestrzeni Placu, mającą na celu integrację różnych funkcji społecznych, gospodarczych, kulturalnych (np. sporty miejskie, wypoczynek bierny, sezonowa kawiarnia) i różnych grup użytkowników (np. młodzież, seniorzy, rodzice z dziećmi),- budowę obiektów małej architektury, dostosowanych m.in. do uprawiania sportów miejskich (np. skateboarding, slackline, bouldering, parkour), prowadzenia działań kulturalno-społecznych o charakterze integracyjnym adresowanych do środowisk zagrożonych wykluczeniem społ.(np. streetworking, spotkania, szkolenia, warsztaty itp.)- modernizację nawierzchni placu umożliwiającą bezbarierowy dostęp osobom z dysfunkcjami narządów ruchu i wzroku,- dostosowanie nawierzchni dla osób niepełnosprawnych,- przebudowę fontanny w interaktywny kompleks urządzeń dostosowanych do użytkowania przez cały rok,- modernizację istniejącej infrastruktury technicznej oraz budowę nowych sieci instalacyjnych,- wykonanie placu zabaw dla dzieci oraz urządzeń nadających się do zabawy, rozproszonych na całej powierzchni placu i wykorzystywanych do działań integrujących lub aktywizujących,- wymianę istniejącej infrastruktury oświetleniowej,- rozbiórkę istniejącego szaletu miejskiego wraz z wykonaniem nowego, podziemnego obiektu z dostępem dla osób niepełnosprawnych oraz pomieszczeniem przewijania niemowląt,- powiększenie przestrzeni przystanku autobusowego przy ul. 3 Maja,- budowę monitoringu wizyjnego i hot spotów w celu poprawy bezpieczeństwa mieszkańców, <p>b) Wyłączenie z ruchu kołowego ulicy Krakowskie Przedmieście na odcinku od ul. Kołłątaja do ul. Kapucyńskiej (dł. ok. 250 m), w celu powiększenia otwartej części Placu Litewskiego oraz utworzenia nowej, przyjaznej mieszkańcom przestrzeni publicznej (ciąg pieszy), oraz</p> <p>c) Renowację istniejącego ciągu pieszego na ul. Krakowskie Przedmieście na odcinku od ul. Kapucyńskiej do ul. Lubartowskiej wraz z Placem Króla Władysława Łokietka o pow. ok. 0,9 ha. Działania wskazane w pkt. b) i c) obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none">- przebudowę nawierzchni i oświetlenia,- wprowadzenie zieleni,- dostosowanie nawierzchni dla osób niepełnosprawnych. <p>W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne, trwałe i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięcia dla celów polityki społecznej.</p>		
Podmiot realizujący: Urząd Miasta Lublina		
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: Bezpośrednim rezultatem przyciągnięcia użytkowników do nowo wykreowanej przestrzeni publicznej oraz stworzeniem powierzchni pod działalność gospodarczą. Ujawni to m.in. wzrost		

liczby korzystających z obiektów infrastruktury społecznej/kulturalnej/turystycznej oraz wzrost powierzchni terenów przygotowanych pod działalność gospodarczą. Pośrednim rezultatem będzie liczba wydarzeń i działań społeczno-kulturalnych realizowanych w nowej przestrzeni.

Powiązanie z innymi kierunkami działań:

Działania na rzecz zwiększania atrakcyjności działalności gospodarczej na obszarze rewitalizacji i tworzenia miejsc pracy

Przedsięwzięcia centro- i miastotwórcze wzmacniające prestiż, estetykę i ofertę obszaru rewitalizacji oraz przyciągające mieszkańców i gości

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

„Miękkie” projekty dotyczące działań w rejonie nowo wykreowanej przestrzeni publicznej

Lubelska Kawiarenka Sezonowa

Centrum Rewitalizacji Społecznej

Centrum Aktywności i Integracji

Modernizacja obszaru Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej przy ul. Szczerbowskiego 6

Kreatywne Przemiany

Wspieranie inicjatywy lokalnych przedsiębiorców, w tym przedsiębiorców z branży kreatywnej oraz tradycyjnych rzemiosł w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi

Międzykulturowy dialog przyszłości z przeszłością – remont konserwatorski, zagospodarowanie i uzupełnienie funkcji społecznych zabytkowego Zespołu Ewangelickiego w Śródmieściu Lublina

29	Tytuł projektu: Zagospodarowanie zdegradowanych terenów amfiteatru w dzielnicy Tatary	
Projekt zlokalizowany poza obszarem rewitalizacji. Dotyczy istniejącego amfiteatru, a więc zakłada ponowne wykorzystanie infrastruktury o konkretnej lokalizacji. Obiekt służyć będzie m.in. mieszkańcom obszaru rewitalizacji (zwłaszcza położonego niedaleko rejonu ul. Kalinowszczyzna, gdzie brak obiektu o podobnym charakterze) – zapewni miejsce spędzania czasu wolnego oraz integracji (m.in. projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe) tym samym wpisując się w realizację celów 1 i 2 programu.	Lokalizacja: ul. Odlewnicza	Szacowana wartość: 5 000 000 PLN w tym środki własne 500 000 PLN
Opis i zakres realizowanych zadań: Przedsięwzięcie obejmuje modernizację nie użytkowanego obecnie obiektu (remont murów, nawierzchni, miejsc siedzących, schodów, budowę sceny z zapleczem, ogrodzenia i instalację monitoringu). W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne, trwałe i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięcia dla celów polityki społecznej.		
Podmiot realizujący: Zarząd Gospodarki Nieruchomościami		
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: Realizacja przedsięwzięcia udostępni mieszkańcom miejsce do spotkań i rekreacji, umożliwiające udział w wydarzeniach kulturalnych, co poprawi ich jakość życia. Umożliwi też aktywizację dzieci i młodzieży skupionej w kołach i organizacjach artystycznych.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Adaptacja budynku na halę sportową w dzielnicy Tatary Zagospodarowanie zdegradowanych terenów pływalni w dzielnicy Tatary Centrum Rewitalizacji Społecznej „Aktywni i Włączeni” – integracja i wsparcie osób niepełnosprawnych z obszaru rewitalizacji w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi Integracja przez rekreację i sport – wsparcie inicjatyw aktywności fizycznej mieszkańców obszaru rewitalizacji w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi Animacja społeczna poprzez działania z zakresu sportu i kultury miejskiej w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi		

30	Tytuł projektu: Rewaloryzacja Parku Bronowickiego w Lublinie	
<p>Projekt zlokalizowany poza obszarem rewitalizacji, ale praktycznie graniczy z rejonem Dworca PKP. Dotyczy istniejącego parku, który może zapewniać miejsce wypoczynku i rekreacji mieszkańcom obszaru rewitalizacji pozbawionego w tej okolicy terenów zielonych. Projekt ma więc duże znaczenie dla jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji.</p>	<p>Lokalizacja: Park Bronowicki w rejonie ul. Bronowickiej i Fabrycznej</p>	<p>Szacowana wartość: 8 500 000 PLN w tym środki własne 1 275 000 PLN</p>
<p>Opis i zakres realizowanych zadań: Przedsięwzięcie obejmuje rewaloryzację i zachowanie dziedzictwa naturalnego zabytkowego Parku Bronowickiego. W wymiarze rzeczowym polegać będzie na odnowieniu kompozycji Parku (nowe nasadzenia i uporządkowanie terenu), wymianie nawierzchni alejek (dostosowaniu do potrzeb niepełnosprawnych), budowie ogrodzenia, wykonaniu małej architektury, placów zabaw, siłowni zewnętrznej, instalacji oświetlenia i monitoringu. W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne, trwałe i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięcia dla celów polityki społecznej.</p>		
<p>Podmiot realizujący: Urząd Miasta Lublin</p>		
<p>Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: Realizacja przedsięwzięcia przyniesie z jednej strony podniesienie walorów estetycznych zabytkowego parku, a z drugiej poprawi możliwości korzystania z parku przez mieszkańców (nowa infrastruktura do wypoczynku czynnego i biernego, a także zwiększenie bezpieczeństwa – instalacja monitoringu i dostosowanie oświetlenia).</p>		
<p>Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Stworzenie wielofunkcyjnej przestrzeni publicznej w Parku Ludowym w Lublinie przy jednoczesnej ochronie obszarów cennych przyrodniczo Centrum Rewitalizacji Społecznej „Aktywni i Włączeni” – integracja i wsparcie osób niepełnosprawnych z obszaru rewitalizacji w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi Integracja przez rekreację i sport – wsparcie inicjatyw aktywności fizycznej mieszkańców obszaru rewitalizacji w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi Animacja społeczna poprzez działania z zakresu sportu i kultury miejskiej w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi „Punkt Kultury” projekt kulturalnospołeczny na obszarze zagrożonym wykluczeniem społecznym</p>		

31**Tytuł projektu: Stworzenie wielofunkcyjnej przestrzeni publicznej w Parku Ludowym w Lublinie przy jednoczesnej ochronie obszarów cennych przyrodniczo**

Projekt zlokalizowany poza obszarem rewitalizacji, ale praktycznie graniczy z rejonem Dworca PKP. Dotyczy istniejącego parku, który może zapewnić miejsce wypoczynku i rekreacji mieszkańcom obszaru rewitalizacji pozbawionego w tej okolicy terenów zielonych. Projekt ma więc duże znaczenie dla jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Lokalizacja:
Park Ludowy

Szacowana wartość:
18 000 000 PLN
w tym środki własne 2 700 000 PLN
(projekt ten jako strategiczny przewidziany do współfinansowania z RPO WL w ramach środków dedykowanych ZIT został zgłoszony pt. Rewitalizacja przyrodnicza Parku Ludowego w Lublinie znajdującego się w obszarze Zintegrowanego Centrum Komunikacyjnego dla LOF)

Opis i zakres realizowanych zadań:

Przedsięwzięcie obejmuje uporządkowanie terenu Parku Ludowego – m.in. obejmie regenerację istniejącej zieleni i nowe nasadzenia, budowę kładki nad Bystrzycą, wykonanie nowego układu komunikacji wewnętrznej, wybudowanie przystani kajaków, utworzenie stref wypoczynku czynnego i biernego.

W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne, trwałe i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięcia dla celów polityki społecznej.

Podmiot realizujący:

Urząd Miasta Lublin

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Realizacja przedsięwzięcia przyniesie z jednej strony podniesienie walorów estetycznych parku i poprawę środowiska miejskiego, a z drugiej poprawi możliwości korzystania z parku przez mieszkańców (nowa infrastruktura do wypoczynku, dostosowanie dla niepełnosprawnych).

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

Rewaloryzacja Parku Bronowickiego
Centrum Rewitalizacji Społecznej
„Aktywni i Włączeni” – integracja i wsparcie osób niepełnosprawnych z obszaru rewitalizacji w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
Integracja przez rekreację i sport – wsparcie inicjatyw aktywności fizycznej mieszkańców obszaru rewitalizacji w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
Animacja społeczna poprzez działania z zakresu sportu i kultury miejskiej w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
„Punkt Kultury” projekt kulturalnospołeczny na obszarze zagrożonym wykluczeniem społecznym

32**Tytuł projektu: Budowa Parku na Błoniach pod lubelskim Zamkiem****PODZAMCZE I CZWARTEK**

Lokalizacja:
Podzamcze

Szacowana wartość:

Opis i zakres realizowanych zadań:

Przedsięwzięcie polega na stworzeniu – przy poszanowaniu kontekstu historycznego, sąsiedztwa i relacji przestrzennych i widokowych–wielofunkcyjnej przestrzeni parkowej o programie adresowanym do zróżnicowanych grup użytkowników, a równocześnie stworzenie miejsca różnorodnych kreacji artystycznych. Istotne jest przy tym zachowanie wartości przyrodniczych oraz powiązanie komunikacyjne przestrzeni Błoni z zabytkowym sąsiedztwem Starego Miasta.

Obszar parku zostanie zróżnicowany funkcjonalnie i programowo na strefy komunikacji i strefy wypoczynku: biernego (strefa otwartych muraw i łąk kwiatnych) i czynnego (strefa gier, zabaw i ćwiczeń).

W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne, trwałe i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięcia dla celów polityki społecznej.

Podmiot realizujący:
Urząd Miasta Lublin

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:
Zwiększenie liczby/powierzchni terenów zielonych. Wzrost liczby korzystających z nich.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:
Zagospodarowanie obszaru dawnego Podzamcza
Centrum Rewitalizacji Społecznej
„Aktywni i Włączeni” – integracja i wsparcie osób niepełnosprawnych z obszaru rewitalizacji w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
Integracja przez rekreację i sport – wsparcie inicjatyw aktywności fizycznej mieszkańców obszaru rewitalizacji w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
Animacja społeczna poprzez działania z zakresu sportu i kultury miejskiej w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi

Charakterystyka uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach kierunku działań nr 2.3:

H	Tworzenie lub modernizacja przyjaznych przestrzeni publicznych lub półpublicznych
Dotyczy rejonu: Całego obszaru rewitalizacji.	
Opis realizowanych zadań: Wypracowanie kształtu – w oparciu o mechanizmy partycypacyjne – oraz realizacja przestrzeni publicznej lub półpublicznej (np. podwórek). Kształtowanie tych miejsc w sposób zachęcający do korzystania z nich i uruchamiania mechanizmów integracji społeczności lokalnej (np. mieszkańców budynku w przypadków podwórek). W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne, trwałe i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięć dla celów polityki społecznej.	
Prognozowane rezultaty: Zwiększenie liczby/powierzchni przestrzeni publicznych lub półpublicznych. Wzrost liczby korzystających z nich.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: W zależności od lokalizacji przedsięwzięcia.	

I	Tworzenie lub modernizacja rekreacyjnych terenów zielonych w dolinach rzek (Bystrzycy, Czerniejówki, Czechówki)
<p>Dotyczy rejonu:</p> <p>Obszaru rewitalizacji oraz terenów dolin rzecznych z nim sąsiadujących.</p> <p>Dopuszcza się realizację przedsięwzięć położonych nie tylko w obszarze rewitalizacji, ale także w jego sąsiedztwie. Uzasadnia to istota przedsięwzięć, których celem ma być stworzenie atrakcyjnych i zielonych miejsc wypoczynku i rekreacji służących przede wszystkim mieszkańcom i „użytkownikom” obszaru rewitalizacji (ale nie tylko im), a także wykreowanie wizerunku centrum miasta jako interesującego miejsca do życia, pracy, przyjazdu turystycznego, itp.. Uwzględnienie lub nie w programie działań na rzecz takich przyjaznych zielonych obszarów nie może być determinowane przez przebieg granic obszaru rewitalizacji, ale przez cechy poszczególnych lokalizacji sprzyjające wykreowaniu atrakcyjnej przestrzeni rekreacyjnej. W naturalny sposób obszary w dolinach rzek Bystrzycy, Czerniejówki, Czechówki cechują się sprzyjającymi warunkami – wiele z takich terenów (np. przyszły park przy ul. Zawilcowej) leży w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru rewitalizacji i mogą one wzmacniać potencjał obszaru rewitalizacji.</p>	
<p>Opis realizowanych zadań:</p> <p>Stworzenie lub rewaloryzacja istniejących wielofunkcyjnych przestrzeni parkowych lub rekreacyjnych (z dopuszczeniem uzupełniających innych funkcji).</p> <p>W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne, trwałe i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięć dla celów polityki społecznej.</p>	
<p>Prognozowane rezultaty:</p> <p>Zwiększenie liczby/powierzchni terenów zielonych. Wzrost liczby korzystających z nich.</p>	
<p>Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:</p> <p>W zależności od lokalizacji przedsięwzięcia.</p>	

W ramach powyższych charakterystyk uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych realizowany będzie następujący program:

Nazwa programu: ZIELEŃ I PRZESTRZENIE PUBLICZNE W REWITALIZACJI	Szacowana wartość: nie mniej niż 10 000 000 PLN
<p>Opis i zakres realizowanych zadań:</p> <p>Działania mieszczące się w ramach charakterystyk przedsięwzięć H i I służące realizacji celu 2 programu rewitalizacji oraz przyczyniające się do osiągnięcia wizji stanu po rewitalizacji</p>	
<p>Podmiot realizujący:</p> <p>Urząd Miasta Lublin i podległe jednostki (w tym Zarząd Dróg i Mostów)</p>	
<p>Okres realizacji programu:</p> <p>2018 - 2023</p>	
<p>Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:</p> <p>Przedsięwzięcia w ramach kierunku działań 2.3 oraz część przedsięwzięć w ramach kierunku działań 2.5, a także inne przedsięwzięcia rewitalizacyjne, których zakres bezpośrednio lub pośrednio wiąże się z kreowaniem przestrzeni publicznych lub zieleni urządzonej.</p>	

KIERUNEK DZIAŁAŃ nr 2.4:	POPRAWA USŁUG PUBLICZNYCH WSPIERAJĄCYCH AKTYWIZACJĘ I INTEGRACJĘ
---------------------------------	---

Realizuje cel:

1. Wykorzystanie potencjału obszaru rewitalizacji dla aktywizacji i integracji społeczności miasta Lublina

Omówienie i uzasadnienie kierunku działań:

Czynnikiem bezpośrednio wpływającym na jakość życia w obszarze rewitalizacji, a pośrednio na aktywizację i integrację mieszkańców (zarówno pochodzących z obszaru rewitalizacji, jak i spoza niego) są działania zmierzające do poprawienia standardu usług publicznych na obszarze rewitalizacji. Działania w tym zakresie mogą mieć różnoraki charakter – od modernizacji infrastruktury do tworzenia nowych instytucji (lub przeorganizowania istniejących) świadczących usługi publiczne.

Wymaga szczególnej koordynacji z:

Innymi działaniami w ramach Celu 2

Planowane podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne w ramach kierunku działań nr 2.4:

33	Tytuł projektu: Kompleksowy remont Zespołu Szkół Ekonomicznych im. A. i J. Vetterów w Lublinie	
ŚRÓDMIEŚCIE	Lokalizacja: ul. Bernardyńska	Szacowana wartość: 10 000 000 PLN w tym wkład własny 3 100 000 PLN
<p>Opis i zakres realizowanych zadań:</p> <p>Przedsięwzięcie zakłada poprawę stanu technicznego, funkcjonalności i estetyki budynku szkoły. Obejmuje kompleksowe prace remontowe w budynku szkoły, m.in. dostosowanie do aktualnie obowiązujących przepisów, w tym dostosowanie dla osób niepełnosprawnych, wymianę instalacji, remont pomieszczeń, podwórka i elewacji.</p> <p>W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne, trwałe i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięcia dla celów polityki społecznej.</p>		
<p>Podmiot realizujący:</p> <p>Urząd Miasta Lublin</p>		
<p>Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:</p> <p>Remont budynku szkoły wpłynie na poprawę warunków nauki uczniów, a więc poprawę jakości usług publicznych, oraz walory estetyczne wartościowej kulturowo części miasta.</p>		
<p>Powiązanie z innymi kierunkami działań:</p> <p>Modernizacja budynków na obszarze rewitalizacji, w tym poprawa warunków zamieszkania</p>		
<p>Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:</p> <p>Centrum Rewitalizacji Społecznej Centrum Aktywności i Integracji Lubelski Innowator Społeczny w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi Integracja przez rekreację i sport – wsparcie inicjatyw aktywności fizycznej mieszkańców obszaru rewitalizacji w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi Animacja społeczna poprzez działania z zakresu sportu i kultury miejskiej w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi</p>		

34	Tytuł projektu: Aranżacja i wyposażenie multimedialne Sali koncertowej w Szkole Muzycznej I i II stopnia im. T. Szeligowskiego	
	ŚRÓDMIEŚCIE	Lokalizacja: ul. Narutowicza 32a
		Szacowana wartość: 4 400 000 PLN w tym środki własne 660 000 PLN
Opis i zakres realizowanych zadań: Przedsięwzięcie obejmuje aranżację sali koncertowej wraz ze sceną i holem w Szkole Muzycznej celem poprawy warunków prowadzenia działalności kulturalnej i artystycznej przez szkołę. W wymiarze rzeczowym polega na wykonaniu prac modernizacyjnych, konstrukcyjnych, wymianę instalacji i zakup wyposażenia. W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne, trwałe i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięcia dla celów polityki społecznej.		
Podmiot realizujący: Urząd Miasta Lublin		
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: W wyniku realizacji projektu do użytkowania zostanie przywrócona sala koncertowa, co wpłynie na zwiększenia jakości kształcenia artystycznego i nastąpi wzrost liczby uczniów i studentów korzystających ze zmodernizowanej infrastruktury edukacyjno-kulturalnej.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Centrum Rewitalizacji Społecznej Centrum Aktywności i Integracji Lubelski Innowator Społeczny w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi		

35	Tytuł projektu: Przebudowa na cele kulturalne piwnic klasztoru powiżytkowskiego	
	ŚRÓDMIEŚCIE	Lokalizacja: ul. Peowiaków 12
		Szacowana wartość: 5 000 000 PLN w tym środki własne 750 000 PLN
Opis i zakres realizowanych zadań: Przedsięwzięcie obejmuje rewaloryzację piwnic zabytkowego dawnego klasztoru powiżytkowskiego i ich adaptację na potrzeby mieszczącego się w tym budynku Centrum Kultury: prace konstrukcyjne, instalacyjne, a także zakup specjalistycznego wyposażenia na potrzeby nowej oferty kulturalno-edukacyjnej. W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne, trwałe i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięcia dla celów polityki społecznej.		
Podmiot realizujący: Urząd Miasta Lublin		
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do zwiększenia oferty kulturalnej i edukacyjnej, a tym samym zaowocuje zwiększeniem liczby osób, które z tej oferty skorzystały.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Centrum Rewitalizacji Społecznej Lubelski Innowator Społeczny w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi Centrum Aktywności i Integracji		

<p style="font-size: 24pt; font-weight: bold; color: green;">36</p>	<p style="color: red; font-weight: bold;">Tytuł projektu: Centrum Sztuki Dzieci – Teatr im. H.Ch. Andersena</p>	
<p style="background-color: #92d050; padding: 2px; font-weight: bold;">REJON UL. KUNICKIEGO</p>	<p>Lokalizacja: ul. Kunickiego</p>	<p>Szacowana wartość: 21 000 000 PLN w tym środki własne 6500 000 PLN</p>
<p>Opis i zakres realizowanych zadań:</p> <p>Przedsięwzięcie obejmuje adaptację budynku Domu Kultury „Kolejarz” dla potrzeb Teatru oraz zagospodarowanie i uporządkowanie terenu wokół budynku (m.in. powiększenie sali teatralnej przystosowanie dla potrzeb niepełnosprawnych, norm przeciwpożarowych, BHP, wykonanie chodników, parkingów i terenów zielonych).</p> <p>W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne, trwałe i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięcia dla celów polityki społecznej.</p>		
<p>Podmiot realizujący: Urząd Miasta Lublin</p>		
<p>Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:</p> <p>Przedsięwzięcie zaowocuje wzrostem liczby dzieci i młodzieży korzystających z oferty teatru. Przeniesienie teatru do nowej lokalizacji położonej na obszarze zdegradowanym wygeneruje impulsy do przemian tego obszaru – z jednej strony w wymiarze przestrzennym (nastąpi uporządkowanie fragmentu przestrzeni wzdłuż ul. Kunickiego, podniesienie rangi dzielnicy), jak i społecznym (ułatwienie dostępu do oferty teatru okolicznym mieszkańcom, powstanie warunków dla rozwijania usług i aktywności lokalnej).</p>		
<p>Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:</p> <p>„Punkt Kultury” projekt kulturalno-społeczny na obszarze zagrożonym wykluczeniem społecznym Zintegrowane Centrum Komunikacyjne dla Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego (w zakresie zlokalizowanym na obszarze rewitalizacji) Centrum Aktywności i Integracji</p>		

37	Tytuł projektu: Adaptacja budynku na halę sportową w dzielnicy Tatary	
<p>Projekt zlokalizowany poza obszarem rewitalizacji. Dotyczy adaptacji istniejącego budynku, a więc zakłada ponowne wykorzystanie infrastruktury o konkretnej lokalizacji. Obiekt służyć będzie m.in. mieszkańcom obszaru rewitalizacji (zwłaszcza położonego niedaleko rejonu ul. Kalinowszczyzna, gdzie brak obiektu o podobnym charakterze) – zapewni miejsce uprawiania sportu oraz integracji (m.in. projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe) tym samym wpisując się w realizację celów 1 i 2 programu.</p>	<p>Lokalizacja: ul. Montażowa 16</p>	<p>Szacowana wartość: 9 000 000 PLN w tym środki własne 900 000 PLN</p>
<p>Opis i zakres realizowanych zadań:</p> <p>Przedsięwzięcie polega na wzniesieniu nowoczesnego budynku z infrastrukturą rekreacyjno-sportową. Pomieści on: profesjonalną siłownię z urządzeniami specjalistycznymi do ćwiczeń w liczbie, kryte boiska parkietowe do piłki nożnej, koszykowej i siatkówki, odrębne miejsce dla graczy w tenisa stołowego, saunę, a także trybunę dla gości, rodzin z dziećmi i kibiców. W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne, trwałe i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięcia dla celów polityki społecznej.</p>		
<p>Podmiot realizujący: Zarząd Gospodarki Nieruchomościami</p>		
<p>Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:</p> <p>Realizacja przedsięwzięcia zaowocuje poprawą jakości życia mieszkańców dzięki stworzeniu miejsca do rekreacji i uprawiania sportu. Przełoży się to na wzrost liczby osób uprawiających sport, a więc pośrednio na poprawę zdrowotności mieszkańców.</p>		
<p>Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:</p> <p>Zagospodarowanie zdegradowanych terenów amfiteatru w dzielnicy Tatary Zagospodarowanie zdegradowanych terenów pływalni w dzielnicy Tatary Adaptacja budynku na halę sportową w dzielnicy Tatary Centrum Rewitalizacji Społecznej Centrum Aktywności i Integracji „Aktywni i Włączeni” – integracja i wsparcie osób niepełnosprawnych z obszaru rewitalizacji w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi Integracja przez rekreację i sport – wsparcie inicjatyw aktywności fizycznej mieszkańców obszaru rewitalizacji w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi Animacja społeczna poprzez działania z zakresu sportu i kultury miejskiej w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi</p>		

38**Tytuł projektu: Zagospodarowanie zdegradowanych terenów pływalni w dzielnicy Tatary**

Projekt zlokalizowany poza obszarem rewitalizacji. Dotyczy terenu po starym basenie, a więc zakłada wykorzystanie posiadanej nieruchomości o konkretnej lokalizacji. Obiekt służyć będzie m.in. mieszkańcom obszaru rewitalizacji (zwłaszcza położonego niedaleko rejonu ul. Kalinowszczyzna, gdzie brak obiektu o podobnym charakterze) – zapewni miejsce zajęć o charakterze sportowym lub kulturalnym (m.in. projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe) tym samym wpisując się w realizację celów 1 i 2 programu.

Lokalizacja:
ul. Odlewnicza 11a

Szacowana wartość:
25 000 000 PLN
w tym kredyt 22 500 000 PLN

Opis i zakres realizowanych zadań:

Budowa na terenie po dawnym basenie pływalni (z funkcją rehabilitacyjną, z częścią dla Dzielnicowego Domu Kultury z salą widowiskowo-kinową, salą sportową, biblioteką z czytelniami i salą ekspozycyjno-spotkaniową, ze świetlicami i zapleczem dla działalności z dziećmi i seniorami, kawiarnią).

W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne, trwałe i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięcia dla celów polityki społecznej.

Podmiot realizujący:

Zarząd Gospodarki Nieruchomościami

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Realizacja przedsięwzięcia zaowocuje poprawą jakości życia mieszkańców dzięki stworzeniu miejsca do spotkań, rekreacji, rehabilitacji zdrowotnej oraz umożliwiającego udział w wydarzeniach kulturalnych. Przełoży się to na wzrost liczby osób korzystających z tych usług społecznych.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

Adaptacja budynku na halę sportową w dzielnicy Tatary

Zagospodarowanie zdegradowanych terenów amfiteatru w dzielnicy Tatary

Centrum Rewitalizacji Społecznej

Centrum Aktywności i Integracji

„Aktywni i Włączeni” – integracja i wsparcie osób niepełnosprawnych z obszaru rewitalizacji w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi

Integracja przez rekreację i sport – wsparcie inicjatyw aktywności fizycznej mieszkańców obszaru rewitalizacji w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi

Animacja społeczna poprzez działania z zakresu sportu i kultury miejskiej w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi

39	Tytuł projektu: Modernizacja obszaru Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej przy ul. Szczerbowskiego 6	
ŚRÓDMIEŚCIE	Lokalizacja: ul. Szczerbowskiego 6	Szacowana wartość: 4 000 000 PLN w tym środki własne 600 000 PLN
<p>Opis i zakres realizowanych zadań:</p> <p>Przedsięwzięcie polegać będzie na otwarciu obszaru Komendy Miejskiej PSP na społeczność lokalną. Wiązać się będzie z modernizacją 6 budynków i otaczającego je terenu. W szczególności stworzone zostanie centrum edukacyjne dla dzieci i młodzieży oraz udostępnione zostanie nowe miejsce turystyczne na mapie Lublina: schron atomowy. Modernizacji poddany zostanie plac treningowy, z którego będzie mogła korzystać również lokalna społeczność. Dodatkowo w ramach projektu nastąpi renowacja ogólnodostępnych stref w zasobach mieszkaniowych komendy w celu poprawy warunków zamieszkania. Obszar zostanie wyposażony w monitoring wizyjny podwyższający poczucie bezpieczeństwa mieszkańców.</p> <p>W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne, trwałe i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięcia dla celów polityki społecznej.</p>		
<p>Podmiot realizujący:</p> <p>Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Lublinie</p>		
<p>Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:</p> <p>Realizacja przedsięwzięcia zaowocuje poprawą walorów estetyczno-użytkowych (w tym bezpieczeństwa) fragmentu Śródmieścia i wykreowaniem przestrzeni do aktywności ruchowej (dostępnej też dla lokalnej społeczności) oraz obiektu edukacyjno-turystycznego. W tym zakresie miernikiem rezultatów przedsięwzięcia będzie liczba osób korzystających z nowoutworzonych miejsc kulturalno-edukacyjno-sportowych. Miernikiem rezultatów komponentu mieszkaniowego będzie poprawa wyposażenia budynków w media.</p>		
<p>Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:</p> <p>Rewitalizacja części Śródmieścia Miasta Lublin i działania „miękkie” jej towarzyszące Centrum Rewitalizacji Społecznej</p>		

Charakterystyka uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach kierunku działań nr 2.4:

J	Przedsięwzięcia służące poprawie usług publicznych na obszarze rewitalizacji, które bezpośrednio lub pośrednio przyczyniają się do aktywizacji lub integracji mieszkańców
Dotyczy rejonu: Całego obszaru rewitalizacji.	
Opis realizowanych zadań: Wypracowanie skutecznej odpowiedzi na problemy (zwłaszcza społeczne, ale także gospodarcze) zidentyfikowane w diagnozie wymagać może oddziaływania na szereg sfer, wśród nich jakość lub dostępność usług publicznych dla osób z obszaru rewitalizacji. Gdy konkretny rodzaj usług bezpośrednio lub pośrednio służyć będzie zmniejszeniu skali negatywnego zjawiska zidentyfikowanego w diagnozie, wówczas spełniać będzie warunki niniejszej charakterystyki.	
Prognozowane rezultaty: Poprawa jakości lub dostępności usług publicznych wyrażana liczbą osób objętych tymi usługami lub skróceniem średniej liczby chętnych/oczekujących. Pośrednie rezultaty przedsięwzięcia wiązać się będą ze zmniejszeniem skali tych negatywnych zjawisk, które zadecydowały o spełnieniu przez przedsięwzięcie warunków niniejszej charakterystyki.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: W zależności od lokalizacji lub charakteru działania.	

W ramach powyższej charakterystyki uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych realizowany będzie następujący program

Nazwa programu: ŻŁOBKI I PRZEDSZKOLA W REWITALIZACJI	Szacowana wartość: nie mniej niż 8 000 000 PLN
Opis i zakres realizowanych zadań: Jako narzędzie odpowiadające z jednej strony na problem wysokiego poziomu bezrobocia wśród osób samotnie wychowujących dzieci, a z drugiej w odpowiedzi na występujące w tym zakresie ogólne potrzeby, program zakłada organizację publicznych instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 7 (żłobki, przedszkola) lub wsparcie organizacji takich instytucji przez prywatne podmioty. Działanie to sprzyjać będzie podnoszeniu jakości życia na obszarze rewitalizacji, a co za tym idzie pośrednio przyciągać nowych mieszkańców do obszaru rewitalizacji. Z drugiej strony wskazanie korzystnych lokalizacji pod tego typu instytucje w zurbanizowanym obszarze rewitalizacji nie jest łatwe. Możliwości w tym zakresie pojawiać się będą po zaistnieniu pierwszych przemian funkcjonalno-przestrzennych w obszarze rewitalizacji (np. w wyniku realizacji przedsięwzięcia nr 53). Czynione będą starania pozyskania finansowania zewnętrznego na działania objęte programem.	
Podmiot realizujący: Urząd Miasta Lublin i podległe jednostki	
Okres realizacji programu: 2020– 2023	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Przedsięwzięcia w ramach celu 1 (zwłaszcza kierunków działań 1.3 i 1.5) oraz kierunku działań 3.1. Zapewnienie synergii z innymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi o charakterze społecznym dokona się w ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji tak, aby w pierwszej kolejności dostęp do opieki nad dzieckiem zapewniony był tym osobom na obszarze rewitalizacji, którym pozwoli to na powrót na rynek pracy (być może w ramach innych przedsięwzięć rewitalizacyjnych).	

KIERUNEK DZIAŁAŃ nr 2.5:**ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ NA
OBSZARZE REWITALIZACJI**

Realizuje cel:

**1. Wykorzystanie potencjału obszaru rewitalizacji dla aktywizacji i integracji społeczności miasta
Lublina**

Omówienie i uzasadnienie kierunku działań:

Istotnym elementem kształtowania miasta wygodnego i przyjaznego dla mieszkańców (do czego dąży program rewitalizacji) jest ukształtowanie zrównoważonego systemu transportowego, tj. takiego, który z jednej strony da możliwość sprawnego przemieszczania się po mieście, a z drugiej nie powodować będzie nadmiernych uciążliwości dla wszystkich mieszkańców związanych z funkcjonowaniem tego systemu. W obszarze rewitalizacji, a więc zwartej śródmiejskiej zabudowy takie podejście musi oznaczać wyraźny priorytet dla transportu publicznego (a także wyprowadzanie – tam gdzie to możliwe – głównych ciągów drogowych poza ten obszar), integrowanie środków transportu, ułatwianie przemieszczania się pieszo i rowerem i uspokajanie ruchu samochodowego. Jeśli z celów programu wynika dążenie do przyciągnięcia mieszkańców do obszaru rewitalizacji jednym z elementów tych działań musi być zapewnianie (różnymi środkami) jak najlepszej dostępności centrum przy uwzględnieniu powyżej sformułowanych priorytetów.

Wymaga szczególnej koordynacji z:

Działaniami na rzecz jakości usług publicznych i przestrzeni publicznych w ramach Celu 2

Planowane podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne w ramach kierunku działań nr 2.5:

40	Tytuł projektu: Zintegrowane Centrum Komunikacyjne dla Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego (w zakresie zlokalizowanym na obszarze rewitalizacji)	
REJON DWORCA PKP	Lokalizacja: Tereny zlokalizowane w sąsiedztwie Dworca PKP	Szacowana wartość: 189 900 000 PLN w tym środki własne 53 900 000 PLN (kwota łączna obejmując także działania poza obszarem rewitalizacji)
Stanowi zasadniczą część projektu strategicznego o tej samej nazwie, do współfinansowania z RPO WL w ramach środków dedykowanych ZIT, który obejmuje też działania poza obszarem rewitalizacji		
Opis i zakres realizowanych zadań: Przedmiotem przedsięwzięcia jest budowa w sąsiedztwie dworca kolejowego wielofunkcyjnego obiektu Zintegrowanego Centrum Komunikacyjnego integrującego przystanki autobusowych linii dalekobieżnych, regionalnych, podmiejskich i aglomeracyjnych z przystankami linii mikrobusowych, taxi, parkingami dla samochodów i rowerów i przystosowanego do bezkolizyjnego przemieszczania się pieszych, a także zagospodarowanie przestrzeni publicznych na obszarze objętym inwestycją. Ponadto przedsięwzięcie obejmuje zagospodarowania terenu pod zajezdnię autobusową dla komunikacji pozamiejskiej i dalekobieżnej oraz dostosowanie istniejących przestrzeni publicznych w rejonie inwestycji (przebudowa ul. Gazowej, Dworcowej, 1-go Maja, Pocztowej, Pl. Dworcowego). W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne, trwałe i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięcia dla celów polityki społecznej.		
Podmiot realizujący: Urząd Miasta Lublin		
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: W wyniku przedsięwzięcia zostanie stworzona zintegrowana oferta komunikacyjna, która prowadzić będzie do zwiększenia liczby korzystających z transportu publicznego i podróży do i z do Lublina z jego wykorzystaniem. Inwestycja poprawi estetykę okolicy i otworzą możliwość dalszego zagospodarowania tego rejonu w sposób przysparzający miastu prestiżu.		
Powiązanie z innymi kierunkami działań: Przedsięwzięcia centro- i miastotwórcze wzmacniające prestiż, estetykę i ofertę obszaru rewitalizacji oraz przyciągające mieszkańców i gości		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Inne przedsięwzięcia w ramach kierunku działań 2.5 „Punkt Kultury” projekt kulturalnospołeczny na obszarze zagrożonym wykluczeniem społecznym Centrum Sztuki Dzieci – Teatr im. H.Ch. Andersena		

41

Tytuł projektu: Rozbudowa sieci transportu zbiorowego dla potrzeb Zintegrowanego Centrum Komunikacyjnego dla Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego

Projekt zlokalizowany poza obszarem rewitalizacji, ale ma charakter liniowy i łączy Śródmieście z rejonem Dworca PKP. Ma duże znaczenie dla obszaru rewitalizacji, gdyż po pierwsze poprawi obsługę transportem publicznym tego obszaru, a po drugie tworząc alternatywne połączenie transportowe omijające obszar rewitalizacji ułatwi działania na tym obszarze sprzyjające podnoszeniu jakości życia.

Lokalizacja:
Ciąg ulicy Muzycznej między ul. Nadbystrzyckiej a ul. Stadionową

Szacowana wartość:
88 000 000 PLN
w tym środki własne 18 291 500 PLN

Opis i zakres realizowanych zadań:

Przedmiotem przedsięwzięcia jest budowa brakującego odcinka ul. Muzycznej wraz z mostem na rzece Bystrzycy i infrastrukturą i taborem dla potrzeb transportu miejskiego (w tym: trakcją trolejbusową, buspasami, taborem autobusowym i trolejbusowym). Realizacja przedsięwzięcia zapewni domknięcie tworzonego systemu transportu publicznego w okolicach Śródmieścia i ułatwi dojazd(m.in. z zachodniej części Śródmieścia) do Zintegrowanego Centrum Komunikacyjnego. Ponadto nowe połączenie komunikacyjne umożliwi odciążenie ulic we wschodniej części Śródmieścia.

Podmiot realizujący:

Urząd Miasta Lublin

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

W wyniku przedsięwzięcia powstanie nowa ulica o długości 750 m oraz infrastruktura służąca transportowi zbiorowemu. Zwiększy się liczba i poprawi jakość (w tym emisyjność) taboru autobusowego i trolejbusowego. W związku z tym poprawi się oferta, a tym samym atrakcyjność, transportu publicznego (nowe połączenia, skrócenie czasu przejazdu, ułatwienie dostępu do innych środków transportu publicznego w ZCK), co skutkować ma zwiększeniem liczby pasażerów i wolumenu przewozów. Pośrednio przedsięwzięcie przyczyni się do odciążenia ulic (zmniejszenie ich roli w układzie komunikacyjnym miasta, potencjalnie możliwość zmniejszenia natężenia ruchu) we wschodniej części Śródmieścia, co otworzy pole do różnorodnych działań rewitalizacyjnych w tym rejonie.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

Inne przedsięwzięcia w ramach kierunku działań 2.5, Przedsięwzięcia rewitalizacyjne we wschodniej części Śródmieścia

Charakterystyka uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach kierunku działań nr 2.5:

K	Realizacja inwestycji ułatwiających „penetrowalność” obszaru rewitalizacji (oraz dostęp do obszaru rewitalizacji) pieszo i rowerem
<p>Dotyczy rejonu:</p> <p>Cały obszar rewitalizacji, przy czym inwestycje mogą być też realizowane poza obszarem rewitalizacji, gdy ich przedmiotem jest także ułatwienie dostępu do obszaru rewitalizacji. Dopuszcza się realizację przedsięwzięć położonych poza obszarem rewitalizacji, bo ułatwienie dostępu do tego terenu służy z jednej strony jego mieszkańcom i innym jego „użytkownikom”, ale także stanowi działanie na rzecz zwiększenia atrakcyjności obszaru rewitalizacji i przyciągnięcia na ten obszar jak największej liczby osób. Co więcej te osoby poruszając będą się pieszo lub rowerem, co również korzystnie wpłynie na jakość życia na obszarze rewitalizacji. Tak więc niewątpliwie takie przedsięwzięcia zlokalizowane poza obszarem rewitalizacji będą służyć realizacji celów Programu Rewitalizacji.</p>	
<p>Opis realizowanych zadań:</p> <p>Katalog działań, jakie mogą być podjęte w ramach tego punktu nie jest zamknięty. Może to być budowa dróg rowerowych, urządzenie pasów rowerowych w ramach organizacji ruchu, budowa kładek, tuneli, przejść przez budynki, itp. dla ruchu rowerowego lub pieszego. Przy programowaniu, projektowaniu i realizacji działań zastosowanie znajdą Lubelskie Standardy Pieszego.</p>	
<p>Prognozowane rezultaty:</p> <p>Zwiększona długość dróg rowerowych. Zwiększona długość szlaków pieszych lub szlaków, na których zwiększono komfort przemieszczania się. Skrócony czas przemieszczania się między określonymi punktami. Zwiększony odsetek korzystających z rowerów lub podróży pieszych. Obniżenie emisji szkodliwych substancji pochodzących z pojazdów spalinowych. Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji.</p>	
<p>Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:</p> <p>W zależności od lokalizacji lub charakteru przedsięwzięcia.</p>	

L	Realizacja przedsięwzięć wdrażających zasady zrównoważonej mobilności na obszarze rewitalizacji
<p>Dotyczy rejonu:</p> <p>Cały obszar rewitalizacji</p>	
<p>Opis realizowanych zadań:</p> <p>Wdrożenie zasad zrównoważonej mobilności na zurbanizowanym terenie, jakim jest obszar rewitalizacji, wymaga szeregu, często mało spektakularnych, działań. Może to wymagać zmian w organizacji ruchu, przeorganizowania przekroju poprzecznego ulic, zmian lokalizacji przystanków komunikacji miejskiej, optymalizacji tras komunikacji miejskiej, organizacji miejsc postojowych (w tym dla rowerów), lokalizacji stacji roweru publicznego. Przy programowaniu, projektowaniu i realizacji działań zastosowanie znajdą Lubelskie Standardy Pieszego.</p>	
<p>Prognozowane rezultaty:</p> <p>Zwiększona liczba korzystających z transportu publicznego. Obniżenie emisji szkodliwych substancji pochodzących z pojazdów spalinowych. Poprawa estetyki przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji. Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji.</p>	
<p>Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:</p> <p>W zależności od lokalizacji lub charakteru przedsięwzięcia.</p>	

W ramach powyższych charakterystyk uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych realizowany będzie następujący program

Nazwa programu: MOBILNOŚĆ W REWITALIZACJI	Szacowana wartość: nie mniej niż 15 000 000 PLN
Opis i zakres realizowanych zadań: Działania mieszczące się w ramach charakterystyk przedsięwzięć K i Ka służące realizacji celu 2 programu rewitalizacji oraz przyczyniające się do osiągnięcia wizji stanu po rewitalizacji	
Podmiot realizujący: Urząd Miasta Lublin i podległe jednostki (w tym Zarząd Dróg i Mostów, MPK)	
Okres realizacji programu: 2018 - 2023	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Przedsięwzięcia w ramach kierunku działań 2.5 oraz inne przedsięwzięcia rewitalizacyjne, których zakres bezpośrednio lub pośrednio ingeruje w przestrzeń ulic, dróg rowerowych, szlaków pieszych, parkingów lub wiąże się z zagadnieniem dostępności komunikacyjnej.	

KIERUNEK DZIAŁAŃ nr 3.1:	DZIAŁANIA NA RZECZ ZWIĘKSZANIA ATRAKCYJNOŚCI DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ NA OBSZARZE REWITALIZACJI I TWORZENIA MIEJSC PRACY
Realizuje cel: 3. Kapitał kulturowy obszaru rewitalizacji wsparciem rozwoju gospodarczego Lublina	
Omówienie i uzasadnienie kierunku działań: Unikatowy charakter Lublina (którego wyjątkowość skupia się na obszarze rewitalizacji) stanowi bazę dla budowania na różne sposoby potencjału gospodarczego miasta. Z jednej strony należy ułatwiać, wspierać, promować prowadzenie działalności gospodarczej, w tym o charakterze kreatywnym, wykorzystując ten wyjątkowy potencjał miasta, a z drugiej zachęcać przedsiębiorców do aktywnego udziału w rewitalizacji (a więc np. tworzenia miejsc pracy i wykorzystania lokalnych zasobów).	
Wymaga szczególnej koordynacji z: Kompleksowymi działaniami na rzecz ograniczania ubóstwa (poprzez przeciwdziałanie bezrobociu) Przedsięwzięciami centro- i miastotwórczymi wzmacniającymi prestiż, estetykę i ofertę obszaru rewitalizacji oraz przyciągającymi mieszkańców i gości	

Planowane podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne w ramach kierunku działań nr 3.1:

42	Tytuł projektu: Rewitalizacja obszaru ul. Lubartowskiej i dawnego Podzamcza w Lublinie poprzez ożywienie gospodarcze obszaru za pomocą zintegrowanej poprawy zarządzania zasobem komunalnym, działań społecznych i poprawy stanu zabudowy zabytkowej	
PODZAMCZE I CZWARTEK ŚRÓDMIEŚCIE	Lokalizacja: rejon ul. Lubartowskiej i dawnego Podzamcza	Szacowana wartość: 1 409 110,00 PLN w tym środki własne 140 911,00 PLN
<p>Opis i zakres realizowanych zadań:</p> <p>Szereg zintegrowanych działań badawczo-analityczno-koncepcyjnych mających służyć wypracowaniu, w formule pilotażu względem innych działań rewitalizacyjnych, szczegółowych podstaw dla wdrożenia programu ożywienia społeczno- gospodarczego obszaru borykającego się z problemami społecznymi, gospodarczymi i przestrzennymi, a dodatkowo stanie w obliczu przyszłych przenosin dworca autobusowego.</p> <p>W ramach projektu przewiduje się następujące zadania:</p> <ol style="list-style-type: none">1) Opracowanie szczegółowego planu zarządzania zasobami komunalnymi na potrzeby usług, w szczególności tradycyjnych rzemiosł i usług oraz tzw. przemysłów kreatywnych.2) Kompleksowa inwentaryzacja zabudowy zabytkowej,3) Szczegółowa diagnoza społeczno-gospodarcza obszaru,4) Aktywizacja gospodarcza obszaru,5) Aktywizacja społeczna i kulturowa mieszkańców i innych użytkowników obszaru,6) Wzmocnienie bezpieczeństwa obszaru,7) Działania edukacyjne i informacyjne na temat projektu i rewitalizacji w rozumieniu ogólnym <p>W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne, i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięcia dla celów polityki społecznej.</p>		
Podmiot realizujący: Urząd Miasta Lublina		
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: Rezultatem projektu będą przeprowadzone działaniami aktywizujące społeczność oraz działania edukacyjno-szkoleniowe oraz opracowana dokumentacja, która będzie miała służyć dalszym działaniom rewitalizacyjnym. Miarą jakości tej dokumentacji będzie możliwość wykorzystania jej przy wdrożeniu kolejnego projektu, który ma zostać zrealizowany na jej podstawie.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Lubelska Dzielnica Kreatywna – rewitalizacja historycznego centrum Lublina poprzez rozwój przemysłów artystycznych i kreatywnych Centrum Rewitalizacji Społecznej Centrum Aktywności i Integracji Lubelscy Kupcy Kreatywne Przemiany Zagospodarowanie obszaru dawnego Podzamcza Wspieranie inicjatywy lokalnych przedsiębiorców, w tym przedsiębiorców z branży kreatywnej oraz tradycyjnych rzemiosł w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi Ustanowienie w Lublinie (ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji) przepisów w sprawie lokalizacji reklam, obiektów małej architektury i ogrodzeń		

43

Tytuł projektu: Lubelscy Kupcy

ŚRÓDMIEŚCIE

Lokalizacja:
Śródmiście

Szacowana wartość:
700 000 PLN (środki własne)

Opis i zakres realizowanych zadań:

Celem projektu jest ożywienie społeczno-gospodarcze obszaru rewitalizowanego poprzez odtworzenie handlowo-kupieckiej świetności Śródmiścia. Skierowany jest przede wszystkim do małych zakładów i sklepów położonych przy dawnych głównych ulicach handlowych i ma spowodować, że staną się one bardziej konkurencyjne dla sieci handlowych. Przedsiębiorcy otrzymają dostęp do szeregu działań wspierających ich codzienną aktywność w obszarze promocji, komunikacji z klientem, wzajemnej współpracy, m.in. bezpłatną promocję, działania sieciujące, które wzmocnią ofertę usługową oraz powstawanie nowych obszarów współpracy między przedsiębiorcami. W ramach projektu powstaną: strona internetowa zawierająca katalog firm działających na rewitalizowanym obszarze, tablice informacyjne w lokalach przedsiębiorców, publikacja promująca oraz spot reklamowy. Istotnym elementem projektu jest wymiar edukacyjny - poszukiwanie tożsamości miasta poprzez działania edukacyjne, promocyjne i animacyjne skierowane do różnych grup wiekowych, w tym dzieci, polegające na przekazywaniu historii Lublina w przystępny sposób. W tym celu niezbędne będzie zorganizowanie przestrzeni do wspólnych działań, w której wykorzystywane byłyby różnego rodzaju multimedia. W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne, trwałe i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięcia dla celów polityki społecznej.

Podmiot realizujący:

UM Lublin

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Aktywizacja społeczno-gospodarcza przedsiębiorców i wsparcie ich w codziennej działalności w zakresie zwiększenia ich konkurencyjności względem sieci handlowych. Miarą sukcesu będzie zahamowanie odpływu drobnych przedsiębiorców z obszaru rewitalizacji. Ponadto projekt przyczyni się do wzmocnienia tożsamości Lublinian i poprawy znajomości przez nich historii swego miasta.

Powiązanie z innymi kierunkami działań:

Ochrona i popularyzacja dziedzictwa kulturowego obszaru rewitalizacji w celu kreowania wizerunku Lublina jako nieodkrytego celu turystycznego

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

Lubelska Dzielnicza Kreatywna – rewitalizacja historycznego centrum Lublina poprzez rozwój przemysłów artystycznych i kreatywnych
Kreatywne Przemiany
Ustanowienie w Lublinie (ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji) przepisów w sprawie lokalizacji reklam, obiektów małej architektury i ogrodzeń
Wspieranie inicjatywy lokalnych przedsiębiorców, w tym przedsiębiorców z branży kreatywnej oraz tradycyjnych rzemiosł w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi

44

Tytuł projektu: Lubelska Dzielnica Kreatywna – rewitalizacja historycznego centrum Lublina poprzez rozwój przemysłów artystycznych i kreatywnych

PODZAMCZE I CZWARTEK

ŚRÓDMIEŚCIE

Lokalizacja:
rejon ul. Wyszyńskiego,
Bernardyńskiej, Zamojskiej,
Lubartowskiej i dawnego
Podzamcza

Szacowana wartość:
10 500 000 PLN

Opis i zakres realizowanych zadań:

Projekt zakłada wykorzystanie lokali użytkowych znajdujących się na tych terenach, będących we władaniu Miasta Lublin, do stworzenia w nich warsztatów artystycznych i siedzib małych firm działających w branży przemysłów kreatywnych, w tym nowo powstających. Projekt zakłada szereg działań:

1. Działania przygotowawcze: identyfikacja potencjału dzielnicy, identyfikacja środowisk twórczych zainteresowanych udziałem oraz rekrutacja do udziału w projekcie, opracowanie planu przekazania lokali w użytkowanie oraz warunków, przygotowanie modelu funkcjonowania Partnerstwa Miasto – Twórca (na okres po zakończeniu projektu), przygotowanie dokumentacji technicznej remontu lokali.
2. Kreatywna Akademia - wsparcie szkoleniowe – realizacja cykli szkoleń skierowanych do uczestniczących w projekcie artystów i osób działających w dziedzinie przemysłów kreatywnych.
3. Działania inwestycyjne: renowacja i modernizacja wybranych lokali użytkowych, z przystosowaniem ich do działalności w określonych branżach.
4. Wsparcie doradcze: zapewnienie instrumentów wspierających prowadzenie biznesu w sektorze kreatywnym.
5. Działania integrujące środowisko kreatywne z mieszkańcami dzielnicy.

W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne, trwałe i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięcia dla celów polityki społecznej.

Podmiot realizujący:

Warsztaty Kultury

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Projekt ma przynieść zwiększenie liczby przedsiębiorstw działających w sferze przemysłów kreatywnych i artystycznych, zwiększenie wiedzy o prowadzeniu działalności gospodarczej w sferze przemysłów kreatywnych, poprawę jakości infrastruktury dla działalności gospodarczej, zwiększenie oferty kulturalnej i turystycznej miasta, promocję tzw. ginących zawodów i usług. Sukces przedsięwzięcia powinien zmienić obraz dzielnicy, przyciągnąć na ten teren turystów i mieszkańców miasta, czyniąc z niej obszar atrakcyjny do inwestowania. Pośrednio powinien przyczynić się do zmniejszenia poziomu wykluczenia społecznego.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

Rewitalizacja obszaru ul. Lubartowskiej i dawnego Podzamcza w Lublinie poprzez ożywienie gospodarcze obszaru za pomocą zintegrowanej poprawy zarządzania zasobem komunalnym, działań społecznych i poprawy stanu zabudowy zabytkowej

Lubelscy Kupcy

Kreatywne Przemiany

Wspieranie inicjatywy lokalnych przedsiębiorców, w tym przedsiębiorców z branży kreatywnej oraz tradycyjnych rzemiosł w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi

Rewaloryzacja zabytkowego kościoła p.w. św. Mikołaja w Lublinie

Rewaloryzacja zabytkowego zespołu Cerkwi Przemienienia Pańskiego w Lublinie

Ustanowienie w Lublinie (ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji) przepisów w sprawie lokalizacji reklam, obiektów małej architektury i ogrodzeń

<p style="font-size: 24pt; font-weight: bold; color: green;">45</p>	<p style="color: red; font-weight: bold;">Tytuł projektu: Kreatywne Przemiany</p>	
<p>ŚRÓDMIEŚCIE</p>	<p>Lokalizacja: rejon ul. Lubartowska, Staszica, Niecała</p>	<p>Szacowana wartość: 700 000 PLN w tym środki własne 105 000 PLN</p>
<p>Opis i zakres realizowanych zadań:</p> <p>Projekt polega na realizacji szeregu działań mających na celu wsparcie przedsiębiorczości stanowiącej warunek stabilnego rozwoju lokalnej społeczności. W ramach projektu przedsiębiorcy kreatywni otrzymają wsparcie w postaci preferencyjnych warunków prowadzenia działalności oraz dostęp do działań wspierających ich codzienną aktywność w obszarze promocji i komunikacji z klientem (m.in. warsztaty z zakresu prezentacji produktów, aranżacji przestrzeni handlowej, designu, współpraca z artystami) oraz wzajemnej współpracy (np. internetowa platforma współpracy). Projekt obejmie też wydanie przewodnika po przemysłach kreatywnych oraz udzielanie przedsiębiorcom kreatywnym wsparcia poprzez np. przyznawanie mikrograntów na wyposażenie/doposażenie pracowni oraz działania promocyjne. Dodatkowo stworzona zostanie baza lokalowa zasobów komunalnych możliwych do przekazania na działalność gospodarczą. W wybranych lokalach poprawiony zostanie stan techniczny. Przy ustalaniu najbardziej optymalnych warunków najmu zostanie uwzględniona analiza ekspercka opracowana w ramach projektu Modelowej Rewitalizacji Lublina.</p> <p>W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne, trwałe i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięcia dla celów polityki społecznej.</p>		
<p>Podmiot realizujący: Urząd Miasta</p>		
<p>Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:</p> <p>Przedsięwzięcie ma przyczynić się do stabilnego rozwoju Śródmieścia i aktywizacji społeczno-gospodarcza mieszkańców. W szczególności zwiększy liczbę zmodernizowanych komunalnych lokali użytkowych nadających się do prowadzenia w nich działalności kreatywnej. Ma doprowadzić do wzrostu liczby najemców w lokalach użytkowych na terenie objętym projektem (zarówno komunalnych jak prywatnych). Ponadto w ramach projektu zwiększone zostaną u przedsiębiorców z rejonu Śródmieścia kompetencje z zakresu kreatywnej aranżacji przestrzeni handlowej, prezentacji produktu, tworzenia klimatycznego i przyciągającego klientów wizerunku lokalu.</p>		
<p>Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:</p> <p>Rewitalizacja części Śródmieścia Miasta Lublina Lubelscy Kupcy Lubelska Dzielnicza Kreatywna – rewitalizacja historycznego centrum Lublina poprzez rozwój przemysłów artystycznych i kreatywnych Wspieranie inicjatywy lokalnych przedsiębiorców, w tym przedsiębiorców z branży kreatywnej oraz tradycyjnych rzemiosł w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi Ustanowienie w Lublinie (ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji) przepisów w sprawie lokalizacji reklam, obiektów małej architektury i ogrodzeń</p>		

46**Tytuł projektu: Wspieranie inicjatywy lokalnych przedsiębiorców, w tym przedsiębiorców z branży kreatywnej oraz tradycyjnych rzemiosł w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi****OBSZAR REWITALIZACJI**

Lokalizacja:
zostanie uszczegółowiona po
rozstrzygnięciu konkursu na oferty
współpracy

Szacowana wartość:
80 000 zł/rok
(od 2 000 PLN do 8 000 PLN na jedno
zadanie)

Opis i zakres realizowanych zadań:

W ramach corocznego projektu planuje się zaangażowanie lokalnych stowarzyszeń na rzecz wspierania inicjatyw lokalnych przedsiębiorców, w tym przedsiębiorców z branży kreatywnej oraz tradycyjnych rzemiosł.

Zgłaszane oferty mogą dotyczyć np. organizacji lokalnych kiermaszów, wspólnych inicjatyw promocyjnych (np. udział w targach branżowych), wydawnictw opracowań promocyjnych, promocji grup przedsiębiorców w mediach, przygotowania wizualizacji materiałów reklamowych (szyldów) umieszczanych na zewnątrz budynków.

W konkursie ofert preferowane będą te oferty, które zakładają bezpośrednie oddziaływanie na te rejonowy obszaru rewitalizacji, w których występują największe potrzeby wsparcia lokalnych przedsiębiorców nie pokryte przez inne przedsięwzięcia ujęte w programie. Równocześnie proces wyboru projektów zapewnić, aby nie dopuścić do dublowania się działań.

Podmiot realizujący:

Urząd Miasta Lublin – Wydział Strategii i Obsługi Inwestorów we współpracy z Biurem Rewitalizacji oraz organizacje pożytku publicznego wybrane w drodze otwartego konkursu ofert w ramach Programu współpracy Miasta Lublin z organizacjami pozarządowymi

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Projekt zaowocuje wzrostem liczby przedsiębiorców z obszaru rewitalizacji objętych wsparciem w prowadzonej przez nich działalności oraz poprawą estetyki przestrzeni publicznych w okolicach obiektów handlowo-usługowych w obszarze, a docelowo wpływając pozytywnie na konkurencyjność i kondycję lokalnych przedsiębiorstw, ma doprowadzić do wzrostu zatrudnienia w przedsiębiorstwach zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

Lubelska Dzielnicza Kreatywna
Kreatywne Przemiany
Lubelscy Kupcy
Rewitalizacja części Śródmieścia Miasta Lublin
Rewitalizacja obszaru ul. Lubartowskiej i dawnego Podzamcza w Lublinie poprzez ożywienie gospodarcze obszaru za pomocą zintegrowanej poprawy zarządzania zasobem komunalnym, działań społecznych i poprawy stanu zabudowy zabytkowej
Ustanowienie w Lublinie (ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji) przepisów w sprawie lokalizacji reklam, obiektów małej architektury i ogrodzeń

Charakterystyka uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach kierunku działań nr 3.1:

M	Przedsięwzięcia kreujące nowe miejsca pracy na obszarze rewitalizacji wykorzystujące zasoby kadrowe z tego obszaru
Dotyczy rejonu: Cały obszar rewitalizacji	
Opis realizowanych zadań: Pełne spektrum działań prowadzących do powstania nowych miejsc pracy, które mogą być oferowane osobom z obszaru rewitalizacji.	
Prognozowane rezultaty: Spadek poziomu bezrobocia na obszarze rewitalizacji.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: W zależności od lokalizacji i charakteru przedsięwzięcia. Przedsięwzięcia w ramach kierunku działań 1.1.	

N	Partnerskie przedsięwzięcia o charakterze międzynarodowym służące wypracowaniu rozwiązań wspierających przemysł kreatywny (w każdej fazie działalności)
Dotyczy rejonu: Cały obszar rewitalizacji	
Opis realizowanych zadań: Działania o charakterze sieciującym (partnerzy publiczni i prywatni), wymiany doświadczeń i dobrych praktyk, warsztatów prowadzących do opracowania planów działania, itp. Mają doprowadzić do stworzenia możliwie szerokiego zestawu potencjalnych działań służących wspieraniu działalności przemysłów kreatywnych na obszarze rewitalizacji.	
Prognozowane rezultaty: Wypracowanie planu działań służącego podejmowaniu konkretnych działań, aplikowaniu o środki, itp.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: W zależności od lokalizacji i charakteru przedsięwzięcia.	

KIERUNEK DZIAŁAŃ nr 3.2:**PRZEDSIĘWZIĘCIA MIASTOTWÓRCZE WZMACNIAJĄCE PRESTIŻ, ESTETYKĘ I OFERTĘ OBSZARU REWITALIZACJI ORAZ PRZYCIĄGAJĄCE MIESZKAŃCÓW I GOŚCI**

Realizuje cel:

3. Kapitał kulturowy obszaru rewitalizacji wsparciem rozwoju gospodarczego Lublina

Omówienie i uzasadnienie kierunku działań:

Kapitał kulturowy zgromadzony w Lublinie (koncentrujący się na obszarze rewitalizacji) może i powinien być istotnym czynnikiem wzmacniającym potencjał gospodarczy miasta – jako wyjątkowego celu turystycznego, dynamicznego centrum regionalnego o aspiracjach metropolitalnych przyciągającego inwestorów, studentów i mieszkańców. Takim wizerunkowi (a także jakości życia w mieście) służyć będą przedsięwzięcia miastotwórcze realizowane na obszarze rewitalizacji.

Wymaga szczególnej koordynacji z:

Działaniami na rzecz przestrzeni publicznych i mobilności w ramach Celu 2 oraz wszystkimi działaniami w ramach celu 3

Planowane podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne w ramach kierunku działań nr 3.2:

47	Tytuł projektu: Zagospodarowanie obszaru dawnego Podzamcza	
PODZAMCZE I CZWARTEK	Lokalizacja: rejon dawnego Podzamcza	Szacowana wartość: ETAP I: nie mniej niż 600 000 PLN ETAP II: bd.
<p>Opis i zakres realizowanych zadań:</p> <p>Przedsięwzięcie zakłada dwuetapowe dojście do zagospodarowania obszaru dawnego Podzamcza w sposób z jednej strony zgodny z potrzebami wynikającymi z Programu Rewitalizacji oraz innych dokumentów strategicznych miasta, a z drugiej zapewniający satysfakcjonujące parametry finansowe inwestycji. ETAP I obejmuje wypracowanie w pogłębionych procedurach partycypacyjnych koncepcji zagospodarowania dawnego Podzamcza – z uwzględnieniem aspektów przestrzeni publicznych, dziedzictwa kulturowego miejsca oraz aspektów środowiskowych - odzwierciedlenie jej w zmienionym planie miejscowym oraz wybór sposobu finansowania (oraz partnerów). Modelem działania, który powinien być szczególnie wnikliwie rozważony i - w przypadku uznania za przydatny - wdrożony jest projekt PPP w rewitalizacji na zasadzie zastosowanej na Dolnym Mieście w Gdańsku. Po wstępnym sformułowaniu wymogów co do zagospodarowania terenu oraz wskazania „minimum rewitalizacyjnego” (zakresu inwestycji lub działań na rzecz miasta, które obowiązkowo musi wykonać wyłoniony wykonawca, które służą realizacji celów Programu Rewitalizacji) prowadzone będą z poszczególnymi oferentami negocjacje w celu zoptymalizowania formy i funkcji zabudowy, które proponują oraz zmaksymalizowania oferowanego przez nich zakresu dodatkowych inwestycji lub działań na rzecz Programu Rewitalizacji. Niewątpliwym wyzwaniem będzie połączenie tego procesu negocjacyjnego z procedurami partycypacyjnymi. ETAP II obejmuje przeprowadzenie wymaganych procedur przygotowania inwestycji (prace projektowe, uzyskanie wymaganych pozwoleń) oraz wykonanie zaplanowanych robót budowlanych.</p>		
<p>Podmiot realizujący:</p> <p>Urząd Miasta Lublin oraz wyłonieni na dalszym etapie partnerzy w procesie inwestycyjnym</p>		
<p>Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:</p> <p>Wykreowanie w bezpośrednim sąsiedztwie zamku przyjaznej przestrzeni wysokiej jakości oraz estetycznej zabudowy, które w zakresie, wynikającym z warunków, na jakich będą wyłonieni inwestorzy / wykonawcy, służyć będą osiągnięciu celów Programu dzięki temu, że odegrają pozytywną rolę w przekształceniach społecznych rejonu Podzamcza.</p>		
<p>Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:</p> <p>Lubelska Dzielnica Kreatywna – rewitalizacja historycznego centrum Lublina poprzez rozwój przemysłów artystycznych i kreatywnych</p> <p>Lubelski Innowator Społeczny w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi</p> <p>Budowa Parku na Błoniach pod lubelskim Zamkiem</p> <p>Rewitalizacja obszaru ul. Lubartowskiej i dawnego Podzamcza w Lublinie poprzez ożywienie gospodarcze obszaru za pomocą zintegrowanej poprawy zarządzania zasobem komunalnym, działań społecznych i poprawy stanu zabudowy zabytkowej</p> <p>Rewaloryzacja zabytkowego kościoła p.w. św. Mikołaja w Lublinie</p> <p>Rewaloryzacja zabytkowego zespołu Cerkwi Przemienienia Pańskiego w Lublinie</p>		

48	Tytuł projektu: Ustanowienie w Lublinie (ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji) przepisów w sprawie lokalizacji reklam, obiektów małej architektury i ogrodzeń	
Projekt wykracza poza obszar rewitalizacji i obejmuje cały teren miasta, gdyż zaplanowane działanie ma charakter przekrojowy, przy czym jego wdrożenie w obszarze rewitalizacji ma szczególnie doniosłe znaczenie z racji szczególnej wartości kulturowej tego obszaru, a zwłaszcza jej znaczenia w kontekście logiki programu rewitalizacji.	Lokalizacja: teren całego miasta	Szacowana wartość: bd.
Opis i zakres realizowanych zadań: Troska o poprawę estetyki centralnej części miasta (obszaru rewitalizacji) musi znaleźć odbicie w przygotowaniu i uchwaleniu tzw. uchwały reklamowej.		
Podmiot realizujący: Urząd Miasta Lublin		
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: Poprawa estetyki przestrzeni miejskiej w obszarze rewitalizacji.		
Powiązanie z innymi kierunkami działań: Kreowanie nowych i poprawa istniejących przestrzeni publicznych i półpublicznych Ochrona i popularyzacja dziedzictwa kulturowego obszaru rewitalizacji w celu kreowania wizerunku Lublina jako nieodkrytego celu turystycznego		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Rewitalizacja obszaru ul. Lubartowskiej i dawnego Podzamcza w Lublinie poprzez ożywienie gospodarcze obszaru za pomocą zintegrowanej poprawy zarządzania zasobem komunalnym, działań społecznych i poprawy stanu zabudowy zabytkowej Lubelscy Kupcy Lubelska Dzielnica Kreatywna – rewitalizacja historycznego centrum Lublina poprzez rozwój przemysłów artystycznych i kreatywnych Kreatywne Przemiany Wspieranie inicjatywy lokalnych przedsiębiorców, w tym przedsiębiorców z branży kreatywnej oraz tradycyjnych rzemiosł w ramach Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi		

Charakterystyka uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach kierunku działań nr 3.2:

O	Wznoszenie / przebudowa / modernizacja na obszarze rewitalizacji obiektów o charakterze miastotwórczym i wzmacniających prestiż lub zwiększających ofertę dla mieszkańców lub turystów
Dotyczy rejonu: Całego obszaru rewitalizacji	
Opis realizowanych zadań: Powstające budynki powinny charakteryzować się wysokimi walorami estetycznymi (np. ich forma może być kształtowana w drodze konkursu) i wpisywać się w potrzeby miasta (zwarta struktura, przemieszane funkcje, zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju). Docelowo wszystkie budynki w obszarze rewitalizacji powinny powstawać w oparciu o szczegółowe plany miejscowe.	
Prognozowane rezultaty: Wzrastający prestiż miasta i jego wizerunek jako nowoczesnego, twórczego ośrodka.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: W zależności od konkretnej lokalizacji przedsięwzięcia.	

KIERUNEK DZIAŁAŃ nr 3.3:**OCHRONA I POPULARYZACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO OBSZARU REWITALIZACJI W CELU KREOWANIA WIZERUNKU LUBLINA JAKO NIEODKRYTEGO CELU TURYSTYCZNEGO**

Realizuje cel:

3. Kapitał kulturowy obszaru rewitalizacji wsparciem rozwoju gospodarczego Lublina

Omówienie i uzasadnienie kierunku działań:

Konstatacja, że unikatowy kapitał kulturowy Lublina – jeśli dobrze wykorzystany – może przyczynić się do rozwoju obszaru rewitalizacji, a za nim całego miasta, i służyć mieszkańcom jako narzędzie do poprawy ich bytu i jakości życia, prowadzi do wniosku, że wydatki na ochronę dziedzictwa kulturowego (oraz jego popularyzację, udostępnianie, twórcze wykorzystanie) są inwestycjami, które w dłuższej perspektywie przyniosą wymierne korzyści miastu i jego mieszkańcom.

Wymaga szczególnej koordynacji z:

Z innymi działaniami w ramach Celu 3 oraz działaniami na rzecz przestrzeni publicznych, zrównoważonej mobilności oraz inicjatyw kulturalno-edukacyjnych w ramach Celu 2.

Planowane podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne w ramach kierunku działań nr 3.3:

49	Tytuł projektu: Adaptacja obiektów dziedzictwa kulturowego na obszarze Pomnika Historii Lublin w celu rozszerzenia oferty kulturalnej i turystycznej	
<div style="background-color: #4CAF50; color: white; padding: 2px; display: inline-block; margin-bottom: 5px;">STARE MIASTO</div> <div style="background-color: #4CAF50; color: white; padding: 2px; display: inline-block;">ŚRÓDMIEŚCIE</div>	Lokalizacja: Rynek	Szacowana wartość: 21 000 000 PLN w tym środki własne 6 500 000 PLN
Opis i zakres realizowanych zadań: Prace konserwatorskie i remontowe przy budynku Trybunału Koronnego umożliwiające udostępnienie najcenniejszych wnętrz zwiedzającym. W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne, trwałe i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięcia dla celów polityki społecznej.		
Podmiot realizujący: Urząd Miasta Lublin		
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: Zwiększenie potencjału turystycznego i kulturalnego przekładające się na wzrost liczby odwiedzających oraz pośrednio wzrost ruchu turystycznego w Lublinie.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Rewaloryzacja obiektów dziedzictwa kulturowego na obszarze Pomnika Historii Lublin Klasztor w sercu miasta – renowacja Bazyliki Ojców Dominikanów		

50	Tytuł projektu: Klasztor w sercu miasta – renowacja Bazyliki Ojców Dominikanów w Lublinie	
STARE MIASTO	Lokalizacja: ul. Złota 9	Szacowana wartość: 20 000 000 PLN w tym środki własne 3 000 000 PLN
Opis i zakres realizowanych zadań: Przedsięwzięcie obejmuje roboty remontowo-konserwatorskie przy elewacji kościoła oraz roboty budowlane oraz konserwacyjno-restauracyjne wewnątrz kościoła służące wyeksponowaniu walorów kulturowo-estetycznych. W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne, trwałe i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięcia dla celów polityki społecznej.		
Podmiot realizujący: Klasztor Ojców Dominikanów		
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: Zwiększenie potencjału turystycznego i kulturalnego przekładające się na wzrost liczby odwiedzających oraz pośrednio wzrost ruchu turystycznego w Lublinie.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Klasztor w sercu miasta - - adaptacja zachodniego skrzydła Klasztoru OO. Dominikanów w Lublinie na cele klubu samopomocy Adaptacja obiektów dziedzictwa kulturowego na obszarze Pomnika Historii Lublin w celu rozszerzenia oferty kulturalnej i turystycznej.		

51	Tytuł projektu: Międzykulturowy dialog przyszłości z przeszłością – remont konserwatorski, zagospodarowanie i uzupełnienie funkcji społecznych zabytkowego Zespołu Ewangelickiego w Śródmieściu Lublina	
ŚRÓDMIEŚCIE	Lokalizacja: ul. I Armii Wojska Polskiego	Szacowana wartość: 4 500 000 PLN w tym środki własne 675 000 PLN
Opis i zakres realizowanych zadań: Przedsięwzięcie obejmuje kompleksowe działania zmierzające do kompleksowej odnowy przestrzeni miejskiej pomiędzy ulicami Krakowskie Przedmieście, Ewangelicką i I Armii Wojska Polskiego: remont budowlano-konserwatorski obiektów na tym terenie, rewaloryzację terenów zieleni z zagospodarowaniem ich na funkcje rekreacyjne, adaptacja przestrzeni w obiektach (wraz z zakupem wyposażenia) na potrzeby programu kulturalno-edukacyjnego. W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne, trwałe i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięcia dla celów polityki społecznej.		
Podmiot realizujący: Parafia Ewangelicko-Augsburska Św. Trójcy w Lublinie		
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do podniesienia jakości i funkcjonalności (teren zielony) przestrzeni w ścisłym centrum miasta oraz umożliwi zaoferowanie użytkownikom nowej oferty kulturalnej.		
Powiązanie z innymi kierunkami działań: Inicjatywy kulturalne, edukacyjne, sportowe na rzecz integracji społecznej i ożywienia obszaru.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Rewitalizacja części Śródmieścia Miasta Lublin Centrum Rewitalizacji Społecznej Centrum Aktywności i Integracji		

52	Tytuł projektu: Rewaloryzacja zabytkowego kościoła p.w. św. Mikołaja w Lublinie	
PODZAMCZE I CZWARTEK	Lokalizacja: ul. ks. Słowikowskiego 1	Szacowana wartość: 1 136 231, 81 PLN w tym środki własne 152 000 PLN
Opis i zakres realizowanych zadań: Przedsięwzięcie obejmuje wykonanie remontu elewacji kościoła oraz jego iluminacja.		
Podmiot realizujący: Parafia rzymsko-katolicka p.w. Św. Mikołaja w Lublinie W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne, trwałe i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięcia dla celów polityki społecznej.		
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: Realizacja przedsięwzięcia powstrzyma degradację obiektu zabytkowego i przyczyni się do poprawy estetyki obszaru zabytkowej części miasta, co pośrednio wpłynie na jego atrakcyjność turystyczną i wzrost liczby turystów.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Rewitalizacja obszaru ul. Lubartowskiej i dawnego Podzamcza w Lublinie poprzez ożywienie gospodarcze obszaru za pomocą zintegrowanej poprawy zarządzania zasobem komunalnym, działań społecznych i poprawy stanu zabudowy zabytkowej Lubelska Dzielnica Kreatywna – rewitalizacja historycznego centrum Lublina poprzez rozwój przemysłów artystycznych i kreatywnych Zagospodarowanie obszaru dawnego Podzamcza Rewaloryzacja zabytkowego zespołu Cerkwi Przemienienia Pańskiego w Lublinie		

53	Tytuł projektu: Rewaloryzacja zabytkowego zespołu Cerkwi Przemienienia Pańskiego w Lublinie	
PODZAMCZE I CZWARTEK	Lokalizacja: ul Ruska 15	Szacowana wartość: 2 400 000 PLN w tym środki własne 360 000 PLN
<p>Opis i zakres realizowanych zadań:</p> <p>Przedsięwzięcie obejmuje rewaloryzację zabytkowego założenia Katedry Przemienienia Pańskiego, w tym odnowę fragmentu zdegradowanej przestrzeni miejskiej Podzamcza. Zakres rzeczowy obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none">- kompleksowy remont zewnętrznych elementów cerkwi – dach, elewacja, stolarka,- remont północnej części muru ogrodzeniowego zespołu zabytkowego,- zagospodarowanie terenu wokół cerkwi,- zakup wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej. <p>W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne, trwałe i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięcia dla celów polityki społecznej.</p>		
Podmiot realizujący: Parafia Prawosławna p.w. Przemienia Pańskiego w Lublinie		
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do zachowania wartości kulturowych oraz poprawy estetyki otoczenia zabytku oraz całej zabytkowej części miasta, co pośrednio wpłynie na jego atrakcyjność turystyczną i wzrost liczby turystów.		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Rewitalizacja obszaru ul. Lubartowskiej i dawnego Podzamcza w Lublinie poprzez ożywienie gospodarcze obszaru za pomocą zintegrowanej poprawy zarządzania zasobem komunalnym, działań społecznych i poprawy stanu zabudowy zabytkowej Lubelska Dzielnicą Kreatywną – rewitalizacja historycznego centrum Lublina poprzez rozwój przemysłów artystycznych i kreatywnych Zagospodarowanie obszaru dawnego Podzamcza Rewaloryzacja zabytkowego kościoła p.w. św. Mikołaja w Lublinie		

Charakterystyka uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach kierunku działań nr 3.3:

P	Rewaloryzacja obiektów zabytkowych na obszarze rewitalizacji
Dotyczy rejonu: Całego obszaru rewitalizacji	
Opis realizowanych zadań: Rewaloryzacja obiektów zabytkowych, które służyć mają osiągnięciu celów Programu Rewitalizacji.	
Prognozowane rezultaty: Wzrastający prestiż miasta i jego wizerunek jako atrakcyjnego turystycznie ośrodka. Wykorzystanie istniejących obiektów w sposób społecznie użyteczny.	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: W zależności od lokalizacji konkretnego przedsięwzięcia.	

KIERUNEK DZIAŁAŃ nr 3.4:**MODERNIZACJA BUDYNKÓW NA OBSZARZE
REWITALIZACJI, W TYM POPRAWA WARUNKÓW
ZAMIESZKANIA**

Realizuje cel:

3. Kapitał kulturowy obszaru rewitalizacji wsparciem rozwoju gospodarczego Lublina

Omówienie i uzasadnienie kierunku działań:

Inwestycje w kapitał kulturowy miasta nie mogą się ograniczać tylko do zabytków. Równie ważny jest ogólny wizerunek miasta. Oznacza to, że potrzebne są działania modernizacyjne (w tym służące środowisku i podyktowane względami ekonomicznymi prace termomodernizacyjne) w odniesieniu do wszystkich budynków na obszarze rewitalizacji, które takich działań wymagają. Szczególne znaczenie ma modernizacja budynków mieszkalnych, w tym komunalnych, gdyż działania takie mają doniosłe znaczenie społeczne i choćby z tego względu muszą być w ramach programu rewitalizacji traktowane priorytetowo.

Wymaga szczególnej koordynacji z:

W przypadku modernizacji mieszkaniowego zasobu gminy działania powinny być koordynowane z działaniami społecznymi w ramach Celu 1, bo inaczej wysiłek inwestycyjny w odniesieniu do mieszkań socjalnych może zostać zmarnowany.

Planowane podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne w ramach kierunku działań nr 3.4:

54	Tytuł projektu: Zamieszkać Po Nowemu – pilotażowy program modernizacji i rozwoju lubelskiego zasobu mieszkaniowego	
OBSZAR REWITALIZACJI	Lokalizacja: Do ustalenia na dalszym etapie przedsięwzięcia	Szacowana wartość: co najmniej 40 000 000 PLN w tym etap I co najmniej 900 000 zł
<p>Opis i zakres realizowanych zadań:</p> <p>Przedsięwzięcie polegać ma na wypracowaniu i przetestowaniu różnych rozwiązań organizacyjno-techniczno-finansowych służących uruchomieniu w dalszym etapie działań o szerszej skali zmierzających do poprawy standardu warunków zamieszkania w mieszkaniowym zasobie gminy (w szczególności na obszarze rewitalizacji) i rozszerzeniu palety ofert mieszkaniowych na obszarze rewitalizacji, w tym o mieszkania na wynajem o niewygórowanych czynszach. Podejmowane działania obejmować będą wdrożenie przy tej okazji innowacyjnych rozwiązań zapewniających w modernizowanych lub nowobudowanych obiektach niski poziom zapotrzebowania na energię, przyjazne dla mieszkańców otoczenie dobrze powiązane z tkanką miejską i przestrzeniami publicznymi, oraz tzw. „mix społeczny” wśród lokatorów stanowiący podstawę skutecznych procesów integracji i aktywizacji mieszkańców obszaru rewitalizacji. Przedsięwzięcie obejmie etapy: ETAP I - wyłonienie partnera – organizacji pozarządowej, które wspierać będzie Urząd Miasta w realizacji zadań ujętych w tym etapie. Etap obejmie uruchomienie programu, przeprowadzenie analiz, dyskusji, warsztatów (ewentualnie konkursów) oraz wypracowanie szczegółowego planu działań oraz dokumentacji technicznej i finansowej dla ETAPU II.</p> <p>Uruchomienie programu obejmie m.in. powołanie Lubelskiego Forum Mieszkaniowego skupiającego interesariuszy zagadnień mieszkaniowych w Lublinie, które będzie istotnym miejscem wypracowywania koncepcji, które będą uszczegóławiane w kolejnych działaniach w ramach programu. W szczególności zidentyfikowana zostanie lokalizacja / lokalizacje na obszarze rewitalizacji dla realizacji działań inwestycyjnych. Najkorzystniej, gdyby był to kwartał / fragment kwartału ulic, w którym znajduje się skupisko budynków co najmniej o przeważającej własności komunalnej. Pozwoli to na elastyczne poszukiwanie optymalnych rozwiązań architektonicznych, technicznych (modernizacja, wyburzenia, dobudowa nowych obiektów), organizacyjnych (mieszkania komunalne, TBS, inne), finansowych (z udziałem środków zewnętrznych o zróżnicowanym charakterze), a także społecznych (niektóre z powstających lokali powinny mieć szczególne przeznaczenie powiązane z realizowanymi programami społecznymi, np. mieszkania dla seniorów, niepełnosprawnych, osób wychodzących z bezdomności).</p>		
<p>Podmiot realizujący:</p> <p>Urząd Miasta Lublin we współpracy z Zarządem Nieruchomości Komunalnych, TBS Nowy Dom, Lubelskim Przedsiębiorstwem Gospodarki Komunalnej, MOPR oraz wyłonioną organizacją pozarządową, a także innymi podmiotami, które zaangażują się w Lubelskie Forum Mieszkaniowe</p>		
<p>Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:</p> <p>Modernizacja istniejących / wzniesienie nowych lokali w mieszkaniowym zasobie gminy (lub TBS).</p>		
<p>Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:</p> <p>Mieszkać Lepiej – pakiet działań na rzecz elastycznej i wielotorowej polityki mieszkaniowej w centrum Lublina</p> <p>Remont elewacji zabytkowej kamienicy położonej w Lublinie przy ul. Złotej 5 w rejonie Starego Miasta wraz ze zmianą systemu ogrzewania na ogrzewanie centralne miejskie</p> <p>Remont elewacji zabytkowej kamienicy położonej w Lublinie przy ul. Rybnej 4 w rejonie Starego Miasta wraz ze zmianą systemu ogrzewania na ogrzewanie centralne miejskie</p> <p>Remont elewacji zabytkowej kamienicy położonej w Lublinie przy ul. Lubartowskiej 25 w rejonie Starego Miasta wraz ze zmianą systemu ogrzewania na ogrzewanie centralne miejskie</p> <p>Remonty elewacji zabytkowych kamienic położonych w Lublinie przy ul. Kowalskiej w rejonie Starego Miasta wraz ze zmianą systemu ogrzewania na ogrzewanie centralnej miejskie</p>		

55

Tytuł projektu: **Mieszkać Lepiej – pakiet działań na rzecz elastycznej i wielotorowej polityki mieszkaniowej w centrum Lublina**

OBSZAR REWITALIZACJI

Lokalizacja:
Różne lokalizacje na obszarze rewitalizacji

Szacowana wartość:
350 000 PLN (bez kosztów przyszłych działań wypracowanych w ramach przedsięwzięcia)

Opis i zakres realizowanych zadań:

Przedsięwzięcie, powiązane merytorycznie i organizacyjnie z projektem Zamieszkać Po Nowemu (wyłoniona organizacja pozarządowa powinna koordynować zarówno ETAP I tamtego projektu, jak i niniejszy projekt), polegać będzie na opracowaniu i wdrożeniu szeregu rozwiązań (dotyczących zarówno zasobu komunalnego, jak i zaspokajania potrzeb mieszkaniowych w inny sposób), które służyć mają:

- rozwiązaniu problemów wśród najemców lokali komunalnych i socjalnych związanych m.in. z zaległościami czynszowymi, dostosowaniem standardu i wielkości lokali do potrzeb najemców, itp.
- wsparciu organizacyjnym (lub ewentualnie też innym) ze strony miasta na rzecz niestandardowych mechanizmów zaspokajania potrzeb mieszkaniowych przez mieszkańców.

W tej pierwszej grupie działań, które powinny być ściśle koordynowane z innymi działaniami z zakresu polityki społecznej, wskazać należy opracowanie programu redukcji zaległości czynszowych (np. poprzez prace na rzecz miasta). W tej drugiej grupie rozwiązania powinny dotyczyć zaadaptowaniu do lubelskich warunków mechanizmu Społecznej Agencji Najmu (ewentualnie z rozwiązaniami dedykowanymi specyfice najmu lokali przez studentów) oraz wsparciu powstawania kooperatyw mieszkaniowych.

Podejmowane w ramach przedsięwzięcia działania będą tak profilowane, aby w pierwszym rzędzie zachęcać do osiedlania się w centralnym obszarze miasta, tj. w obszarze rewitalizacji.

W ramach Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji zostanie zapewnione efektywne i skuteczne wykorzystanie produktów przedsięwzięcia dla celów polityki społecznej.

Podmiot realizujący:

Urząd Miasta Lublin we współpracy z MOPR, Zarządem Nieruchomości Komunalnych, Lubelskim Przedsiębiorstwem Gospodarki Komunalnej oraz wyłonioną organizacją pozarządową, a także innymi podmiotami, które zaangażują się w Lubelskie Forum Mieszkaniowe

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Wypracowanie mechanizmów rozwiązywania lub łagodzenia problemów dotyczących lokatorów mieszkań komunalnych i socjalnych oraz mechanizmów zaspokajania potrzeb mieszkaniowych przy zastosowaniu innowacyjnych rozwiązań. Ocena rezultatów przedsięwzięcia uzależniona będzie od faktycznej skuteczności wypracowanych mechanizmów.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

Zamieszkać Po Nowemu – pilotażowy program modernizacji i rozwoju lubelskiego zasobu mieszkaniowego

Centrum Rewitalizacji Społecznej

„Dobry start” -wzrost integracji społecznej oraz poprawa dostępu do rynku pracy 600 osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (w tym osób z obszaru rewitalizacji)

56**Tytuł projektu: Remonty elewacji zabytkowych kamienic położonych w Lublinie przy ul. Kowalskiej w rejonie Starego Miasta wraz ze zmianą systemu ogrzewania na ogrzewanie centralnej miejskie****STARE MIASTO**Lokalizacja:
ul. Kowalska 11, 13, 15Szacowana wartość:
600 000 PLN
w tym środki własne 150 000 PLN

Opis i zakres realizowanych zadań:

Renowacja zabytkowych kamienic z podłączeniem do centralnego miejskiego ogrzewania oraz zagospodarowaniem wewnętrznego podwórka.

Podmiot realizujący:

Lubelskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej sp. z o.o.

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Remont kamienic przełoży się na poprawę estetyki zabytkowej części miasta oraz poprawę jakości życia mieszkańców (m.in. korzystniejsze warunki opłat za energię).

Powiązanie z innymi kierunkami działań:

Ochrona i popularyzacja dziedzictwa kulturowego obszaru rewitalizacji w celu kreowania wizerunku Lublina jako nieodkrytego celu turystycznego

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

Lubelska Dzielnicza Kreatywna – rewitalizacja historycznego centrum Lublina poprzez rozwój przemysłów artystycznych i kreatywnych

Zamieszkać Po Nowemu – pilotażowy program modernizacji i rozwoju lubelskiego zasobu mieszkaniowego

Remont elewacji zabytkowej kamienicy położonej w Lublinie przy ul. Złotej 5 w rejonie Starego Miasta wraz ze zmianą systemu ogrzewania na ogrzewanie centralne miejskie

Remont elewacji zabytkowej kamienicy położonej w Lublinie przy ul. Rybnej 4 w rejonie Starego Miasta wraz ze zmianą systemu ogrzewania na ogrzewanie centralne miejskie

Remont elewacji zabytkowej kamienicy położonej w Lublinie przy ul. Lubartowskiej 25 w rejonie Starego Miasta wraz ze zmianą systemu ogrzewania na ogrzewanie centralne miejskie

57	Tytuł projektu: Remont elewacji zabytkowej kamienicy położonej w Lublinie przy ul. Lubartowskiej 25 w rejonie Starego Miasta wraz ze zmianą systemu ogrzewania na ogrzewanie centralne miejskie	
STARE MIASTO	Lokalizacja: ul. Lubartowska 25	Szacowana wartość: 1 000 000 PLN w tym środki własne 250 000 PLN
Opis i zakres realizowanych zadań: Renowacja zabytkowej kamienicy z podłączeniem do centralnego miejskiego ogrzewania oraz zagospodarowaniem wewnętrznego podwórka.		
Podmiot realizujący: Lubelskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej sp. z o.o.		
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: Remont kamienicy przełoży się na poprawę estetyki zabytkowej części miasta oraz poprawę jakości życia mieszkańców (m.in. korzystniejsze warunki opłat za energię).		
Powiązanie z innymi kierunkami działań: Ochrona i popularyzacja dziedzictwa kulturowego obszaru rewitalizacji w celu kreowania wizerunku Lublina jako nieodkrytego celu turystycznego		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Lubelska Dzielnica Kreatywna – rewitalizacja historycznego centrum Lublina poprzez rozwój przemysłów artystycznych i kreatywnych Zamieszkać Po Nowemu – pilotażowy program modernizacji i rozwoju lubelskiego zasobu mieszkaniowego Remont elewacji zabytkowej kamienicy położonej w Lublinie przy ul. Złotej 5 w rejonie Starego Miasta wraz ze zmianą systemu ogrzewania na ogrzewanie centralne miejskie Remont elewacji zabytkowej kamienicy położonej w Lublinie przy ul. Rybnej 4 w rejonie Starego Miasta wraz ze zmianą systemu ogrzewania na ogrzewanie centralne miejskie Remonty elewacji zabytkowych kamienic położonych w Lublinie przy ul. Kowalskiej w rejonie Starego Miasta wraz ze zmianą systemu ogrzewania na ogrzewanie centralnej miejskie		

58

Tytuł projektu: Remont elewacji zabytkowej kamienicy położonej w Lublinie przy ul. Rybnej 4 w rejonie Starego Miasta wraz ze zmianą systemu ogrzewania na ogrzewanie centralne miejskie

STARE MIASTO

Lokalizacja:
ul. Rybna 4

Szacowana wartość:
1 000 000 PLN
w tym środki własne 250 000 PLN

Opis i zakres realizowanych zadań:

Termorenowacja zabytkowej kamienicy z podłączeniem do centralnego miejskiego ogrzewania oraz zagospodarowaniem wewnętrznego podwórka.

Podmiot realizujący:

Lubelskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej sp. z o.o.

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Remont kamienicy przełoży się na poprawę estetyki zabytkowej części miasta oraz poprawę jakości życia mieszkańców (m.in. korzystniejsze warunki opłat za energię).

Powiązanie z innymi kierunkami działań:

Ochrona i popularyzacja dziedzictwa kulturowego obszaru rewitalizacji w celu kreowania wizerunku Lublina jako nieodkrytego celu turystycznego

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

Zamieszkać Po Nowemu – pilotażowy program modernizacji i rozwoju lubelskiego zasobu mieszkaniowego

Remont elewacji zabytkowej kamienicy położonej w Lublinie przy ul. Złotej 5 w rejonie Starego Miasta wraz ze zmianą systemu ogrzewania na ogrzewanie centralne miejskie

Remont elewacji zabytkowej kamienicy położonej w Lublinie przy ul. Lubartowskiej 25 w rejonie Starego Miasta wraz ze zmianą systemu ogrzewania na ogrzewanie centralne miejskie

Remonty elewacji zabytkowych kamienic położonych w Lublinie przy ul. Kowalskiej w rejonie Starego Miasta wraz ze zmianą systemu ogrzewania na ogrzewanie centralne miejskie

59	Tytuł projektu: Remont elewacji zabytkowej kamienicy położonej w Lublinie przy ul. Złotej 5 w rejonie Starego Miasta wraz ze zmianą systemu ogrzewania na ogrzewanie centralne miejskie	
STARE MIASTO	Lokalizacja: ul. Złota 5	Szacowana wartość: 600 000 PLN w tym środki własne 150 000 PLN
Opis i zakres realizowanych zadań: Renowacja zabytkowej kamienicy z podłączeniem do centralnego miejskiego ogrzewania oraz zagospodarowaniem wewnętrznego podwórka. Zmiana przeznaczenia lokali z funkcji mieszkalnej na użytkową oraz zagospodarowanie piwnic pod funkcję gastronomiczną lub użytkową.		
Podmiot realizujący: Lubelskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej sp. z o.o.		
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny: Remont kamienicy przełoży się na poprawę estetyki zabytkowej części miasta i wzbogaci ofertę turystyczną Starego Miasta.		
Powiązanie z innymi kierunkami działań: Ochrona i popularyzacja dziedzictwa kulturowego obszaru rewitalizacji w celu kreowania wizerunku Lublina jako nieodkrytego celu turystycznego		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Zamieszkać Po Nowemu – pilotażowy program modernizacji i rozwoju lubelskiego zasobu mieszkaniowego Remont elewacji zabytkowej kamienicy położonej w Lublinie przy ul. Rybnej 4 w rejonie Starego Miasta wraz ze zmianą systemu ogrzewania na ogrzewanie centralne miejskie Remont elewacji zabytkowej kamienicy położonej w Lublinie przy ul. Lubartowskiej 25 w rejonie Starego Miasta wraz ze zmianą systemu ogrzewania na ogrzewanie centralne miejskie Remonty elewacji zabytkowych kamienic położonych w Lublinie przy ul. Kowalskiej w rejonie Starego Miasta wraz ze zmianą systemu ogrzewania na ogrzewanie centralne miejskie		

Charakterystyka uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach kierunku działań nr 3.4:

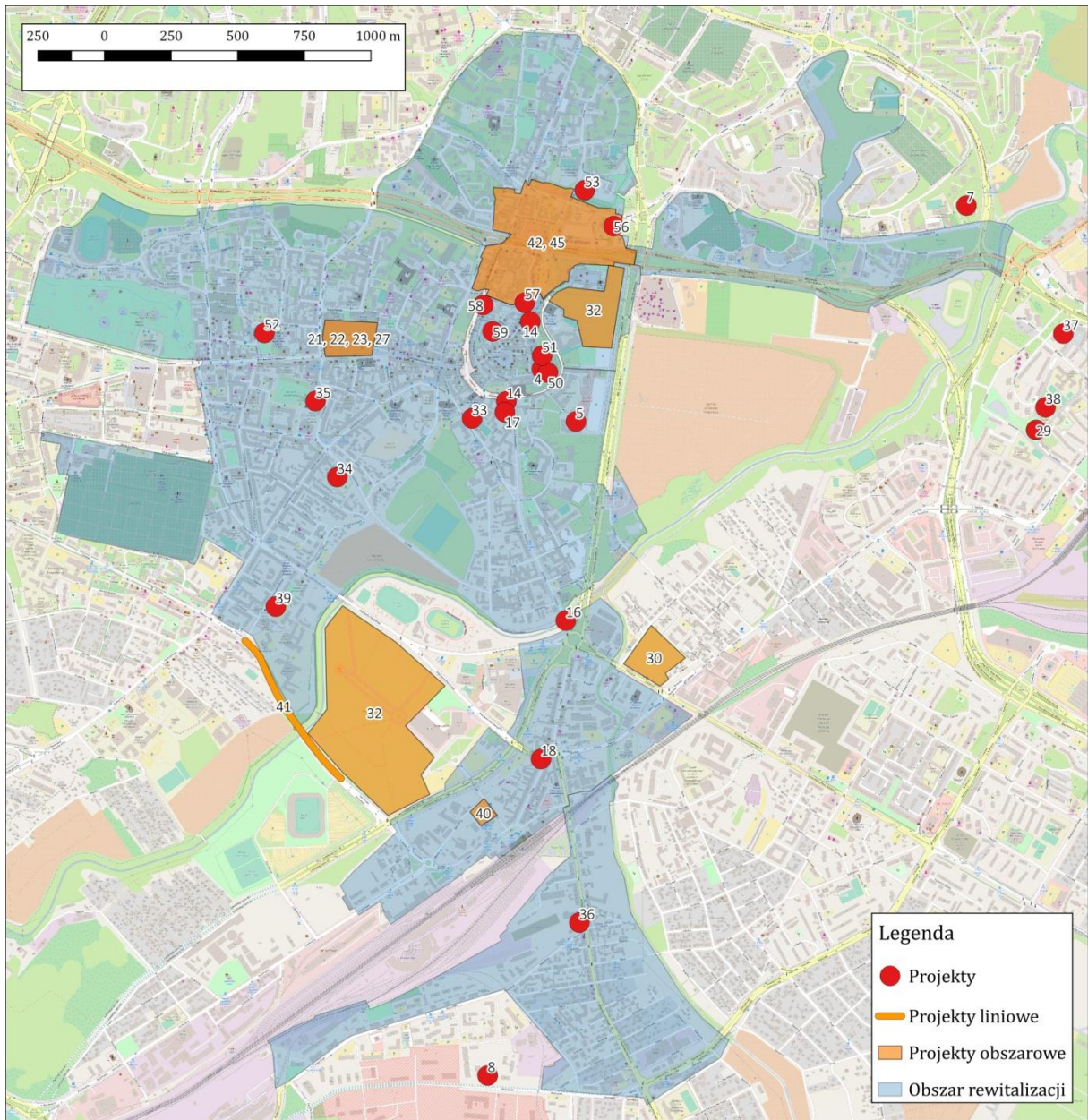
R	Termomodernizacja budynków w celu zmniejszenia emisji szkodliwych substancji i kosztów zużycia energii (w tym podłączanie do sieci ciepłej)	
Dotyczy rejonu: Całego obszaru rewitalizacji		
Opis realizowanych zadań: Różnego rodzaju działania modernizacyjne i inwestycyjne dotyczące budynków o różnym przeznaczeniu służące ograniczeniu szkodliwych emisji i poprawie efektywności ekonomicznej funkcjonowania tych budynków (termomodernizacje, podłączanie do efektywnych i ekologicznych sieci lub wymiana źródeł energii/ciepła).		
Prognozowane rezultaty: Poprawa parametrów charakteryzujących zanieczyszczenie powietrza. Zmniejszenie kosztów zużycia energii w budynkach.		
Powiązanie z innymi kierunkami działań: Ochrona i popularyzacja dziedzictwa kulturowego obszaru rewitalizacji w celu kreowania wizerunku Lublina jako nieodkrytego celu turystycznego		
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Budowa lub modernizacja budynków mieszkalnych, w tym celu poprawy warunków zamieszkania, estetyki zabudowy lub zmniejszenia kosztów zużycia energii		

S	Budowa lub modernizacja budynków mieszkalnych , w tym celu poprawy warunków zamieszkania, estetyki zabudowy lub zmniejszenia kosztów zużycia energii
Dotyczy rejonu: Całego obszaru rewitalizacji	
Opis realizowanych zadań: Wszelkie działania inwestycyjne (realizowane zarówno przez podmioty publiczne jak i prywatne) nakierowane na zabudowę mieszkaniową na obszarze rewitalizacji w celu poprawy standardu istniejącej zabudowy mieszkaniowej lub rozwinięcia nowej oferty mieszkaniowej (ważnym aspektem jest stworzenie możliwie szerokiego zakresu opcji cenowych i formalnych, w tym własności, wynajmu długo-, krótkoterminowego, oferowanego przez podmioty publiczne lub prywatne).	
Prognozowane rezultaty: Poprawa jakości warunków zamieszkania (wyposażenie, stan techniczny, koszty eksploatacji). Zwiększenie liczby mieszkań na obszarze rewitalizacji. Zahamowanie odpływu mieszkańców z obszaru rewitalizacji.	
Powiązanie z innymi kierunkami działań: Kompleksowe działania na rzecz ograniczenia ubóstwa	
Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami: Termomodernizacja budynków w celu zmniejszenia emisji szkodliwych substancji i kosztów zużycia energii (w tym podłączanie do sieci ciepłej)	

Mapa 6.2 - Przedsięwzięcia rewitalizacyjne zaplanowane w Programie Rewitalizacji z wyłączeniem przedsięwzięć obejmujących cały obszar rewitalizacji lub znaczną jego część (źródło: UM Lublin).

7. Zarządzanie, monitoring i wdrażanie programu

7.1 Mechanizmy zapewniające komplementarność i integrację działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne zaplanowane w programie rewitalizacji lub zakwalifikowane przez program jako dopuszczalne mają bardzo zróżnicowany charakter. Jakkolwiek służą wspólnie realizacji celów programu, to jednak – w wymiarze praktycznym – mogą ze sobą kolidować, merytorycznie lub przestrzennie, osłabiając się wzajemnie albo rodząc problemy w realizacji. A tymczasem działania powinny się wzajemnie wzmacniać i uzupełniać. *Wytyczne* wymagają analizy komplementarności przedsięwzięć łącznie w 18 aspektach, co wskazuje na złożoność zagadnienia, jeśli weźmie się pod uwagę, że przedsięwzięcia mają różnorodny charakter i są formułowane w różnych momentach czasowych. Dodatkowo przedsięwzięcia mogą być realizowane przez różne podmioty, co dodatkowo wzmacniać będzie ryzyko niespójności czy wręcz ich sprzeczności. Dotyczy to sytuacji, gdy podmioty te faktycznie są od siebie niezależne, ale może zdarzyć się także w rozległej strukturze komórek Urzędu Miasta i jednostek mu podległych. Stąd potrzeba zaplanowania efektywnych mechanizmów faktycznej koordynacji i integracji różnorodnych przedsięwzięć (zarówno „twardych” jak i „miękkich”), a także łagodzenia napięć, jakie mogą zaistnieć między poszczególnymi działaniami/przedsięwzięciami czy też rezultatami realizacji.

Realna weryfikacja komplementarności, integracja działań i przedsięwzięć zostanie zapewniona w Lublinie w kilku płaszczyznach. Kluczowe znaczenie będzie mieć właściwe przygotowanie poszczególnych przedsięwzięć, obejmujące m.in. szczegółową analizę tego, z którymi przedsięwzięciami dane przedsięwzięcie jest lub powinno być komplementarne, z którym może wchodzić w kolizję, w których przypadkach istnieje ryzyko osłabiania wzajemnych efektów lub negatywnych skutków złej koordynacji. Punktem wyjścia do takiej analizy jest zawarty w charakterystyce każdego przedsięwzięcia rewitalizacyjnego opis komplementarności lub powiązania z innymi przedsięwzięciami. Zbiorczą informację w odniesieniu do wszystkich przedsięwzięć (oraz dodatkowo trzech programów wyróżnionych w ramach dopuszczalnych typów przedsięwzięć) zawarto w tabeli 7.1. W macierzy zielonymi prostokątami zaznaczono powiązania między przedsięwzięciami wskazujące na występowanie między nimi komplementarności, co nakłada obowiązek szczegółowej koordynacji i optymalizacji przedsięwzięć na etapie ich szczegółowego przygotowania, realizacji oraz korzystania z ich rezultatów. Dodatkowo na czerwono wyróżniono te przedsięwzięcia, które mają znaleźć się w obszarze zainteresowania Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji, gdyż między nimi występować będzie szczególny rodzaj powiązań, a brak należytej koordynacji w odniesieniu do nich zagrozi możliwości osiągnięcia celów programu.

Informacje zawarte w tabeli mają charakter wstępny i niewątpliwie na etapie realizacji programu powinna następować bieżąca weryfikacja (i w razie potrzeby aktualizacja tabeli), czy między przedsięwzięciami nie występują powiązania wymagające co najmniej koordynacji, których nie zidentyfikowano przy formułowaniu programu.

Tabela 7.1 – tabela komplementarności przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

nr projektu	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
1.1	1	■	■	■	■	■					■		■					■					
	2	■	■	■	■	■													■				
	3	■	■	■	■	■													■				
1.2	4	■	■	■	■	■													■				
	5	■	■	■	■	■													■				
	6	■	■	■	■	■													■				
1.3	7	■	■	■	■	■													■				
	8	■	■	■	■	■													■				
	9	■	■	■	■	■													■				
	10	■	■	■	■	■													■				
	11	■	■	■	■	■													■				
	12	■	■	■	■	■													■				
	13	■	■	■	■	■													■				
2.1	14	■	■	■	■	■												■					
	15	■	■	■	■	■												■					
	16	■	■	■	■	■												■					
	17	■	■	■	■	■												■					
	18	■	■	■	■	■												■					
	19	■	■	■	■	■												■					
	20	■	■	■	■	■												■					
	21	■	■	■	■	■												■					
	22	■	■	■	■	■												■					
	23	■	■	■	■	■												■					
	2.2	24	■	■	■	■	■											■					
25		■	■	■	■	■											■						
26		■	■	■	■	■											■						
27		■	■	■	■	■											■						
28		■	■	■	■	■											■						
2.3	29	■	■	■	■	■											■						
	30	■	■	■	■	■											■						
	31	■	■	■	■	■											■						
	32	■	■	■	■	■											■						
	33	■	■	■	■	■											■						
2.4	34	■	■	■	■	■										■							
	35	■	■	■	■	■										■							
	36	■	■	■	■	■										■							
	37	■	■	■	■	■										■							
	38	■	■	■	■	■										■							
	39	■	■	■	■	■										■							
	40	■	■	■	■	■										■							
2.5	41	■	■	■	■	■										■							
	42	■	■	■	■	■										■							
3.1	43	■	■	■	■	■										■							
	44	■	■	■	■	■										■							
	45	■	■	■	■	■										■							
	46	■	■	■	■	■										■							
3.2	47	■	■	■	■	■										■							
	48	■	■	■	■	■										■							
3.3	49	■	■	■	■	■										■							
	50	■	■	■	■	■										■							
	51	■	■	■	■	■										■							
	52	■	■	■	■	■										■							
	53	■	■	■	■	■										■							
3.4	54	■	■	■	■	■										■							
	55	■	■	■	■	■										■							
	56	■	■	■	■	■										■							
	57	■	■	■	■	■										■							
	58	■	■	■	■	■										■							
ZIPP	■	■	■	■	■										■								
ZIP	■	■	■	■	■										■								
M	■	■	■	■	■										■								

nr projektu	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43		
1.1	1																					
	2																					
	3																					
1.2	4																					
	5																					
	6																					
1.3	7																					
	8																					
	9																					
	10																					
	11																					
	12																					
	13																					
2.1	14																					
	15																					
	16																					
	17																					
	18																					
	19																					
	20																					
	21																					
2.2	22																					
	23																					
	24																					
	25																					
2.3	26																					
	27																					
	28																					
	29																					
	30																					
2.4	31																					
	32																					
	33																					
	34																					
	35																					
	36																					
	37																					
	38																					
	39																					
2.5	40																					
	41																					
3.1	42																					
	43																					
	44																					
	45																					
	46																					
3.2	47																					
	48																					
3.3	49																					
	50																					
	51																					
	52																					
	53																					
3.4	54																					
	55																					
	56																					
	57																					
	58																					
ZIPP																						
ŽIP																						
M																						

nr projektu	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	ZiPP	ŽiP	M	
1.1	1																			
	2																			
	3																			
1.2	4																			
	5																			
	6																			
1.3	7																			
	8																			
	9																			
	10																			
	11																			
	12																			
	13																			
2.1	14																			
	15																			
	16																			
	17																			
	18																			
	19																			
	20																			
	21																			
2.2	22																			
	23																			
	24																			
	25																			
2.3	26																			
	27																			
	28																			
	29																			
	30																			
	31																			
2.4	32																			
	33																			
	34																			
	35																			
	36																			
	37																			
	38																			
2.5	39																			
	40																			
3.1	41																			
	42																			
	43																			
	44																			
	45																			
3.2	46																			
	47																			
3.3	48																			
	49																			
	50																			
	51																			
	52																			
3.4	53																			
	54																			
	55																			
	56																			
	57																			
	58																			
ZiPP																				
ŽiP																				
M																				

Poprzez szczegółową analizę przedsięwzięć komplementarnych i powiązanych w drodze uzgodnień dokonywać się będzie doskonalenie kształtu i zakresu projektów, optymalizacja harmonogramów ich realizacji, czy też postanawiać się będzie o obowiązkowej koordynacji technicznej i merytorycznej konkretnych przedsięwzięć na etapie ich wdrażania. Wszyscy uczestnicy tych procesów (urzędnicy, pracownicy instytucji podległych, projektanci i inni zewnętrzni wykonawcy) zobowiązani będą – na zasadzie określenia obowiązków służbowych lub poprzez zobligowanie w treści umowy - do uwzględniania w swych działaniach potrzeby prawidłowej integracji przedsięwzięć.

Osiągnięcie pożądaných efektów w tym zakresie zarówno na etapie przygotowania, jak i późniejszej realizacji muszą bazować na dobrej współpracy osób zaangażowanych we wdrażanie poszczególnych przedsięwzięć, jak i skutecznej komunikacji z Biurem Rewitalizacji koordynującym wdrażanie programu rewitalizacji jako całości. Miejscem takiej współpracy i komunikacji będzie Zespół ds. Rewitalizacji, ale na pewno musi ona być pogłębiana w dwustronnych relacjach między właściwymi podmiotami. Bardziej szczegółowe mechanizmy działania Zespołu ds. Rewitalizacji w zakresie zapewnienia komplementarności i integracji przedsięwzięć zostaną opisane w części poświęconej Zespołowi.

Kluczem do skuteczności działań na rzecz doskonalenia przedsięwzięć (które inaczej będą kolejną uciążliwą i niepotrzebną procedurą) jest rzeczywiste identyfikowanie się uczestników procesu z zasadą partnerstwa, stanowiącą jeden z fundamentów efektywnej rewitalizacji. Tylko w konstruktywnej współpracy wszystkich interesariuszy skutecznie można optymalizować kształt przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Istotnym wyzwaniem organizacyjnym będzie aktywne i skuteczne, a nie powodujące znaczących opóźnień w procesie, włączenie do tych działań ciał kolegialnych, zarówno pochodzących z wyboru (Rada Miasta, rady dzielnic), jak i tych powołanych przez Prezydenta Miasta (w tym zwłaszcza Komitetu Rewitalizacji). Równie ważne będzie zaangażowanie mieszkańców. To właśnie mieszkańcy często najlepiej znają obszar podlegający rewitalizacji i najłatwiej mogą wskazać na ryzyko popełnienia błędów przy przygotowaniu przedsięwzięć, które potem obniżą ich efektywność, albo doprowadzą do ryzyka niezadowolenia przyszłych użytkowników.

7.2 System i koszty zarządzania programem

Stan wyjściowy

W momencie formułowania niniejszego programu rewitalizacji w Urzędzie Miasta Lublina funkcjonują struktury powołane na czas aktualizacji programu. Choć dokonano już kluczowych rozstrzygnięć to struktury te nie są jeszcze całkowicie przygotowane do podjęcia działań związanych z wdrażaniem programu rewitalizacji. Finalizacja tych działań nastąpi do uchwaleniu programu przez Radę Miasta.

Już w 2014 roku (zarządzeniem nr 23/5/2014 z dnia 15 maja 2014 roku) powołano zespół zadaniowy ds. wykonania opracowania pt. „Aktualizacja Programu Rewitalizacji dla Lublina” pod kierunkiem Dyrektora Wydziału Planowania. Wspomniane zarządzenie wyróżniło w zespole sekcję kierowania, złożoną z dyrektorów wydziałów/biur Urzędu Miasta i zajmującą się koordynacją procesu, oraz sekcję realizacji odpowiedzialną za terminowe wykonywanie zadań w ramach opracowania. Ustanowiono także m.in. obowiązek składania do Zastępcy Prezydenta Miasta ds. Inwestycji i Rozwoju sprawozdania z prac zespołu co najmniej raz na kwartał. Skład zespołu zadaniowego ulegał w trakcie jego działania zmianom, m.in. uwzględniono w nim przedstawiciela referatu ds. rewitalizacji, który został wyodrębniony w Wydziale Planowania, co było istotnym krokiem w stronę instytucjonalizacji w Urzędzie Miasta działań na rzecz rewitalizacji. Według obowiązującego stanu formalnego zespół zadaniowy skupia przedstawicieli następujących komórek i instytucji:

Zespół zadaniowy ma wykonywać swe czynności do czasu uchwalenia przez Radę Miasta Programu Rewitalizacji dla Lublina.

Nieco odrębnie kształtowała się struktura zarządzająca w Urzędzie Miasta Lublin projektem „Modelowej rewitalizacji Lublina”, którego realizacja potrwa do końca 2018 roku. Tu także w zarządzanie i koordynację zaangażowanych jest kilka komórek, a system zarządzania opiera się na standardowym podejściu dla projektów nieinwestycyjnych opartym o metodykę PRINCE 2. Projektem zarządza Komitet Sterujący, w skład którego wchodzi – jako Przewodniczący, dyrektor komórki organizacyjnej dysponującej w układzie wykonawczym swojego wydziału środkami finansowymi na realizację projektu (w tym wypadku Wydziału Projektów Nieinwestycyjnych), a jako członkowie przedstawiciele komórek merytorycznie odpowiedzialnych za przygotowanie produktów oraz utrzymanie trwałości rezultatów.

Komitet Sterujący dla projektu "Rewitalizacja obszaru ul. Lubartowskiej i dawnego Podzamcza w Lublinie poprzez ożywienie gospodarcze obszaru za pomocą zintegrowanej poprawy zarządzania zasobem komunalnym, działań społecznych i poprawy stanu zabudowy zabytkowej - uzupełnienie Programu Rewitalizacji Lublina dla wskazanego obszaru." został powołany zarządzeniem nr 55/7/2016 Prezydenta Miasta Lublin z dnia 22 lipca 2016 r. (z późn. zm.). W jego skład wchodzi wszyscy dyrektorzy komórek merytorycznych, których interesy reprezentowane są w projekcie. Natomiast w biurze projektu znaleźli się kierownicy grup zadań, odpowiedzialni za realizację poszczególnych zadań oraz koordynator merytoryczny (obecnie pracownik Biura Rewitalizacji, przed zmianą pracownik Biura Miejskiego Konserwatora Zabytków) oraz administracyjny kierownik projektu (z Wydziału Projektów Nieinwestycyjnych, odpowiedzialny za sprawy biurowe i nadzór nad realizacją projektu zgodnie z wymogami konkursu, zapisami umowy oraz wytycznymi).

Docelowa struktura zarządcza

Z dniem 1 stycznia 2017 r. weszło w życie zarządzenie Prezydenta Miasta Lublina, które ustanowiło w strukturze Departamentu Inwestycji i Rozwoju Biuro Rewitalizacji. Tym samym stworzono ramy organizacyjno-formalne dla wdrażania rewitalizacji w Lublinie. Po zakończeniu organizacji nowego biura przejmie ono wiodącą rolę w Urzędzie Miasta w organizowaniu procesu przygotowania (przejsięcie na formułę „ustawową” programu rewitalizacji), wdrażania oraz monitorowania i oceny działań rewitalizacyjnych. To w tym Biurze spoczywać będzie „pamięć instytucjonalna” procesu rewitalizacji, do której trzeba będzie się odwoływać w procesie monitorowania, oceny czy ewentualnych zmian programu. Wśród zadań Biura na pewno znajdzie się zaproponowanie szczegółowych mechanizmów pozwalających na sprawną koordynację i zarządzanie procesem rewitalizacji (zwłaszcza zarządzanie „na stykach” poszczególnych procesów), zarówno wewnątrz urzędu, jak i w zakresie współpracy z partnerami zewnętrznymi.

Fakt, że rewitalizacja z natury rzeczy jest działaniem kompleksowym, prowadzonym przez różnych interesariuszy, a poszczególne działania mają mieć charakter zintegrowany, przekłada się na wysokie wymagania względem systemu zarządzania. Bez sprawnego i skutecznego systemu ryzyko niepowodzenia programu jest wysokie. System taki, który zostanie ustanowiony w drodze szczegółowych zarządzeń Prezydenta Miasta, powinien spełniać następujące warunki:

- Zakładać ostateczne podporządkowanie tego procesu, obejmującego większość pól aktywności urzędu i podległych jednostek, Prezydentowi Miasta. Z jednej strony chodzi o zapewnienie, aby Prezydent miał możliwość w pełni identyfikować się z programem rewitalizacji, a z drugiej stworzenie sprawnego mechanizmu podejmowania z najwyższego szczebla interwencji i inicjowania działań naprawczych w przypadku wystąpienia problemów wdrożeniowych.

- Wskazywać osobę koordynatora całego procesu, której przypisane będą odpowiednie kompetencje, związane nie tyle z zarządzaniem całym procesem (który jest z definicji wielowątkowy, wielopodmiotowy i dotyczy bardzo zróżnicowanej problematyki, więc nie powinna nim zarządzić jedna osoba), ale zapewnianiem dobrego przepływu informacji między uczestnikami procesu, w tym zwłaszcza między poziomem wykonawczym (urzędnicy realizujący poszczególne zadania) a poziomem kadry kierowniczej Urzędu Miasta.
- Przewidywać odpowiedzialność za skuteczność działań zarówno osób/komórek wiodących w danym zakresie/przedsięwzięciu, jak i tych uczestniczących wspomagająco w tych procesach - tak, aby wszyscy identyfikowali się z realizowanym zadaniem – to szczególnie istotne dla zintegrowanych działań o charakterze interdyscyplinarnym.
- Promować zasady partnerstwa, dialogu i dobrej współpracy wśród wszystkich uczestników procesu.
- Charakteryzować się elastycznością, tj. nie opierać się na zbyt szczegółowych dokumentach, aby nie doprowadzić do „przeregulowania” uniemożliwiającego skuteczne działanie, a dodatkowo cechować się gotowością do zmian, trwałych lub przejściowych, gdy wymaga tego dążenie do efektywności działań.

Wraz z uchwaleniem Programu Rewitalizacji dla Lublina na lata 2017-23 konieczne będzie zapewnienie kontynuacji pracy zespołu zadaniowego, który na potrzeby niniejszego programu określi się jako Zespół ds. Rewitalizacji - jego konkretną nazwę określi odpowiednie zarządzanie Prezydenta. Nowe zarządzenie, uwzględniając powyżej opisane zasady, uregulują realizację nowych zadań, jakie staną przed Urzędem Miasta wraz z wejściem w stadium realizacji programu. W szczególności rozstrzygnie o roli koordynatora procesu rewitalizacji – naturalnym wyborem jest dyrektor Biura Rewitalizacji, który będzie przewodniczyć zespołowi. Skład zespołu będzie znacznie szerszy niż na etapie opracowania programu, a dodatkowo zostanie przewidziana możliwość czasowego włączania w jego skład (lub powoływanych podzespołów roboczych) dodatkowych osób reprezentujących komórki urzędu lub podmioty zewnętrzne, w przypadku, gdy uzasadnia to tematyka prac. W skład zespołu ds. Rewitalizacji mają wejść przedstawiciele co najmniej następujących komórek i instytucji:

Dodatkowo w odniesieniu do Zespołu ds. Rewitalizacji uregulowane zostaną następujące kwestie:

- 1. Zasady funkcjonowania Zespołu:** minimalną częstotliwość spotkań, możliwość powoływania podzespołów do spraw szczegółowych zagadnień lub złożonych przedsięwzięć, zasad komunikacji wewnętrznej, rozstrzygnięcia w zakresie obsługi pracy zespołu.
- 2. Praktyczne mechanizmy zapewniające komplementarność i prawidłowe zintegrowanie przedsięwzięć.** Chodzi w szczególności o to, aby każdemu przedsięwzięciu rewitalizacyjnemu trafnie przypisać inne przedsięwzięcia, z którymi jest lub może być powiązane, a tym samym zobowiązać realizujące je podmioty do koordynowania swych działań. Zespół ds. rewitalizacji powinien weryfikować prawidłowość zidentyfikowanych powiązań, monitorować, jak przebiega koordynacja, a w przypadku jej niezadowalających efektów podejmować działania naprawcze.
- 3. Umiejscowienie projektu „Modelowa rewitalizacja” w systemie zarządzania rewitalizacją w Lublinie.** Funkcjonujący dotąd Komitet Sterujący projektu zostanie silniej zintegrowany ze strukturą zarządzania Programem Rewitalizacji stając się autonomicznym ciałem w ramach szerokiego Zespołu ds. Rewitalizacji.
- 4. Zespoły Zadaniowe w ramach Zespołu ds. Rewitalizacji.** Niewykluczone, że dla innych złożonych i wielowątkowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych (np. rewitalizacji Śródmieścia, ale w przyszłości może i innych) celowe będzie tworzenie takich uzupełniających struktur zarządczych (w formule Zespołów Zadaniowych w ramach Zespołu ds. Rewitalizacji). Szczególną formą takiego podzespołu będzie funkcjonujący przez cały czas realizacji programu Zespół Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji, którego głównymi zadaniami będzie zapewnienie, że wsparcie kierowane na obszar rewitalizacji w ramach różnych przedsięwzięć społecznych realizowanych przez różne podmioty,

pokrywać będzie całościowo obszary wymagające pomocy, a z drugiej strony nie będzie dochodziło do dublowania działań.

5. Udział partnerów w pracach Zespołów Zadaniowych. Z uwagi na charakter działań, jakie pozostawać będą w zainteresowaniu Zespołu Koordynacji Działań Społecznych w Rewitalizacji w jego skład dodatkowo powinni wejść przedstawiciele Rady Pożytku Publicznego oraz organizacji społecznych (lub reprezentanta takich organizacji), które w układach partnerskich realizować będą przedsięwzięcia rewitalizacyjne z zakresu polityki społecznej. Także w przypadku ustanowienia innych Zespołów Zadaniowych uzasadnione może być włączenie w ich działanie partnerów społecznych lub reprezentujących inne organy władzy publicznej.

6. Monitorowanie. Jednym z kluczowych zadań Zespołu ds. Rewitalizacji będzie dopilnowanie, aby monitorowanie rewitalizacji – zarówno postępów we wdrażaniu programu, jak i zmian w parametrach opisujących problemy na obszarze rewitalizacji. Uregulowania powinny dotyczyć tego kto zbiera dane, gdzie je przechowuje i jaka jest metodologia określania poszczególnych wskaźników.

7. Zasady współpracy z Komitetem Rewitalizacji oraz innymi ciałami koleżeńskimi. Należy sformułować ogólne zasady współpracy Zespołu z Radą Miasta, radami dzielnic oraz ciałami doradczymi Prezydenta Miasta, w tym zwłaszcza z Komitetem Rewitalizacji. Dodatkowo dla zapewnienia skuteczności w zarządzaniu wdrażaniem programu Zespół ds. Rewitalizacji powinien ustanowić robocze kontakty z Komitetem Rewitalizacji. Jakkolwiek jest to ciało o funkcji opiniotwórczo-doradczej, to jako główne forum dialogu między interesariuszami rewitalizacji, może ono i powinno zyskać znaczącą rolę w procesie zarządzania wdrażaniem programu. Warunkiem tego, aby Komitet Rewitalizacji mógł odegrać pozytywną rolę w sprawnej realizacji programu jest zapewnienie dobrego bieżącego kontaktu między członkami Komitetu Rewitalizacji a Zespołem ds. Rewitalizacji.

Podział kompetencji

Przypisanie koordynatorowi zadania kierowania pracami Zespołu nie oznacza, że na nim spoczywa wyłączna odpowiedzialność za proces rewitalizacji. Poszczególne działania w ramach wdrażania programu oraz przedsięwzięcia rewitalizacyjne powinny zostać przypisane – na zasadzie bezpośredniej odpowiedzialności – osobom w strukturach Urzędu Miasta (lub w jednostkach podległych), być może będą to członkowie Zespołu ds. Rewitalizacji, zgodnie ze standardowym zakresem ich kompetencji służbowych (przyjmując możliwość wskazania osoby/jednostki wiodącej oraz osób/jednostek współpracujących). O przypisaniu odpowiedzialności za poszczególne przedsięwzięcia rozstrzygać powinno w drodze uzgodnienia. Dopiero w przypadku zaistnienia kontrowersji sprawa powinna być przekazywana do decyzji Prezydentowi lub jego Zastępcom.

System zarządzania Programem Rewitalizacji może ulegać zmianom w przypadku wprowadzania mechanizmów zarządczych w skali całego Lublina (Plan Rozwoju Miasta, Plany Rozwoju Dzielnic

i towarzyszące im narzędzia) w celu dostosowania go do tych zmian i jego możliwie pełnego z nimi zintegrowania.

Raport Roczny

Realizacja tak obszernego i złożonego zamierzenia jak rewitalizacja w Lublinie nie może odbywać się wyłącznie w oparciu o dokument o takim stopniu szczegółowości jak Program Rewitalizacji. Nie rozstrzyga on wielu kwestii szczegółowo (zakłada dalszego działania w określonym kierunku), a ponadto dopuszcza realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które nie są wprost wskazane, a spełniać będą ramowe warunki opisane w programie (a więc zakłada dołączanie do programu kolejnych przedsięwzięć w trakcie jego realizacji). Przeciwnie podejście albo przedłużyłoby bardzo okres prac nad programem albo doprowadziłoby do konieczności częstych i uciążliwych zmian w programie.

W sytuacji, gdy istotne ustalenia i rozstrzygnięcia będą zapadać w procesie wdrażania programu, pojawia się potrzeba dodatkowego narzędzia, które uporządkuje zarządzanie tak ukształtowanym procesem. Tym narzędziem będzie Raport Roczny – dokument operacyjny o charakterze kroczącym, tj. odnoszący się szczegółowo do przebiegu realizacji programu w ostatnim roku oraz również w miarę szczegółowo zapowiadający działania i potrzebne rozstrzygnięcia, które nastąpić mają w kolejnym roku. Bardziej odległe przyszłe zdarzenia uszczegóławiające treść programu będą przedstawiane mniej szczegółowo. W kolejnym roku opisywana będzie realizacja tego co zostało rok wcześniej szczegółowo zaplanowane oraz skonkretyzowane zostaną zamierzenia na kolejny rok. W dokumencie zestawione zostaną planowane daty zdarzeń istotnych z punktu widzenia realizacji programu, a także zawarte uszczegóławiające rozstrzygnięcia programu (np. wypracowane szczegółowe kierunki przekształceń przestrzennych, wdrożone mechanizmy angażowania interesariuszy, itp.). Co istotne wpisane zostaną do niego kolejne przedsięwzięcia rewitalizacyjne, które mieszczą się w ramach, które dla dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zdefiniował program. W odniesieniu do przedsięwzięć rewitalizacyjnych w Raporcie Rocznym mogłyby zostać terminy uzyskania ewentualnych decyzji administracyjnych, początku i końca postępowań przetargowych, początku i końca realizacji przedsięwzięcia. Planowane istotne terminy mogłyby odnosić się też do harmonogramu prac planistycznych oraz planowanych procesów inwestycyjnych inwestorów prywatnych (o ile udostępnią takie dane). Jeżeli złożone przedsięwzięcia rewitalizacyjne miałyby być realizowane w partnerstwie między różnymi interesariuszami to Raport Roczny powinien wskazywać na ramowy podział zadań, wkładu finansowego, ewentualnie zasadnicze zobowiązania partnerów. Chodzi o to, aby Raport Roczny wskazywał na kluczowe, nie opisane w programie rewitalizacji, uwarunkowania zdarzeń w procesie rewitalizacji, które mają nastąpić w nadchodzącym roku, a także zamiary Urzędu Miasta jako koordynatora tego procesu na ten okres. Wskazane powinny zostać również osoby (ewentualnie

komórki) w strukturach Urzędu Miasta lub jednostek podległych odpowiedzialne za poszczególne działania.

Odrębnym elementem Raportu Roczego będzie skrótowa ocena stopnia realizacji programu w ciągu ostatniego roku, uwzględniająca pozyskane dane monitoringowe, a w latach, w których dokonywano ewaluacji programu, także informację w tym zakresie. Raport sporządzany byłby do końca I kwartału każdego roku i stanowiłby wewnętrzny dokument Urzędu Miasta. O ile określone dane sprawozdawcze, monitoringowe czy ewaluacyjne nie byłyby dostępne w tym terminie, dopuszczalne byłoby uzupełnienie raportu w późniejszym okresie. Powinien być przedkładany Prezydentowi Miasta, a po akceptacji z jego strony przekazywany w formie informacji Radzie Miasta oraz Komitetowi Rewitalizacji. Tryb pracy nad dokumentem, jego szczegółowa forma oraz zakres, a także wkład poszczególnych komórek i podmiotów powinny być ustalane przez Zespół ds. Rewitalizacji.

Z uwagi na rozpoczęcie realizacji Programu Rewitalizacji w trakcie roku 2017 pierwszy Raport Roczny obejmujący część roku 2017 i całość roku 2018 zostanie opracowany w I kwartale 2019 roku.

Koszty systemu zarządzania

Ponieważ co do zasady osoby zaangażowane w proces zarządzania programem to pracownicy Urzędu Miasta lub jednostek podległych, zasadnicze koszty związane z zarządzaniem procesem rewitalizacji w Lublinie uwzględnione będą w ogólnych kosztach funkcjonowania Urzędu Miasta lub tych jednostek. Wyodrębnianie kwot w takim wypadku byłoby sztuczne i niepotrzebne. Z uwagi na wiele czynników niepewnych wstępnie założono kwotę 120 tys. zł rocznie jako szacunek kosztów, które można będzie wprost określić jako bezpośrednio związane z zarządzaniem programem rewitalizacji. Założono ponadto, że w 3-letnim cyklu związanym z oceną programu rewitalizacji do powyższej kwoty doliczenia będzie kwota 100 tys. zł jako szacunkowy koszt przeprowadzenia pogłębionej oceny programu. W drugim roku realizacji programu dodano także kwotę 100 tys. zł jako oszacowanie kosztów opracowania systemu zarządzania programem, w tym narzędzi informatycznych (np. na potrzeby monitoringu, sprawozdawczości). Założono ponadto coroczny wzrost powyższych kwot wskaźnik inflacji prognozowany przez NBP na 2018 - 1,5%.

Dodatkowo w tabeli uwzględniono koszty zarządzania projektem „Modelowa rewitalizacji” pochodzące w 90% z dotacji Ministerstwa Rozwoju. Pozostałe koszty mają być pokrywane ze środków własnych gminy. Niemniej jednak, czynione będą starania (jeśli pojawia się takie możliwości), aby w celu pokrycia tych wydatków sięgać po źródła zewnętrzne.

Tabela 7.2 - koszty programu rewitalizacji (opracowanie na zlecenie UM Lublin).

Rok	łącznie zł	Środki własne gminy zł	Środki zewnętrzne zł
2017	262 600,00 zł	134 260,00 zł	128 340,00 zł
2018	272 000,00 zł	226 820,00 zł	45 180,00 zł
2019	123 627,00 zł	123 627,00 zł	
2020	209 135,68 zł	209 135,68 zł	
2021	127 363,63 zł	127 363,63 zł	
2022	129 274,08 zł	129 274,08 zł	
2023	218 688,65 zł	218 688,65 zł	
łącznie	1 342 689,03 zł	1 169 169,03 zł	173 520,00 zł

7.3 Mechanizmy włączania interesariuszy w proces rewitalizacji

Skuteczny i prowadzący do sukcesu proces rewitalizacji musi opierać się na realnej partycypacji w nim wszystkim zainteresowanych interesariuszy, w tym zwłaszcza lokalnej społeczności. Warunkiem koniecznym tej partycypacji jest szczery, otwarty i konsekwentnie prowadzony dialog między interesariuszami, a zwłaszcza między „stroną publiczną” a „stroną społeczną”. Drugim koniecznym warunkiem jest to, aby uczestnicy tego dialogu mieli poczucie, że z niego coś wynika, czyli, że przykładowo przynajmniej część zgłaszanych postulatów jest uwzględniana w podejmowanych przedsięwzięciach. Oczywiście te warunki determinują tylko punkt wyjścia dla włączania się interesariuszy w proces rewitalizacji. Towarzyszyć temu powinny działania informacyjne, edukacyjne i integracyjne. Służyć one powinny budowaniu po wszystkich stronach świadomości, na czym w istocie polega rewitalizacja. Równie ważne jest, aby poszczególne grupy interesariuszy zrozumiały punkt widzenia innych interesariuszy – ich potrzeby, aspiracje, uwarunkowania i ograniczenia w jakich funkcjonują. Dotyczy to zarówno relacji „strona publiczna” – „strona prywatna”, jak i relacji przeciwnej. Te działania stworzą szansę na wykreowanie rzeczywistego partnerstwa i nadania pojęciu „partycypacja w rewitalizacji” głębszego znaczenia.

Jeśli uruchomione mechanizmy funkcjonują prawidłowo, to z czasem partycypacja interesariuszy w procesie rewitalizacji przybierze znacznie szerszy wymiar niż tylko zgłaszanie uwag i postulatów. Będzie to rzeczywisty udział w kształtowaniu procesu rewitalizacji – w wyniku aktywizacji społecznej dochodzi do uruchamiania własnych inicjatyw, wychodzenia z nowymi pomysłami i koncepcjami, angażowanie swego czasu, swych kompetencji oraz swych środków finansowych. Jak wskazano w rozdziale dotyczącym potencjałów obszaru rewitalizacji, Lublin może poszczycić się długo tradycją działań rewitalizacyjnych (nawet jeśli nie były realizowane w ramach kompleksowego programu rewitalizacji) o charakterze oddolnych inicjatyw czy to pochodzących od grup mieszkańców, organizacji społecznych czy instytucji kultury.

Na progu nowego etapu działań rewitalizacyjnych w Lublinie, jakie wyznacza niniejszy Program Rewitalizacji, należy więc – przy włączaniu interesariuszy w te działania – w jak najpełniejszym stopniu korzystać ze zdobytych już doświadczeń. I to zarówno doświadczeń instytucjonalnych (ogólnomiejskich) polegających na wypróbowaniu w przeszłości przez instytucje miejskie różnych form aktywizacji i angażowania mieszkańców i lokalnych partnerów, jak i doświadczeń konkretnych osób, które takie działania podejmowały w przeszłości i będą wiedzieć, jak się do nich ponownie zabrać.

Katalog interesariuszy rewitalizacji jest w zasadzie otwarty i każdy, kto się tym zagadnieniem interesuje, powinien mieć prawo włączyć się w kształtowanie tego procesu lub realizację pojedynczych przedsięwzięć. Biorąc pod uwagę lokalne uwarunkowania oraz zasięg obszaru rewitalizacji w Lublinie jako podstawowych interesariuszy wskazać należy:

mieszkańcy obszaru rewitalizacji	mieszkańcy pozostałego obszaru miasta	Urząd Miasta i jednostki podległe	administracja rządowa i instytucje podległe	samorząd województwa i instytucje podległe
ciała doradcze Prezydenta Miasta	organizacje pozarządowe i grupy nieformalne	przedsiębiorcy i ich organizacje	rady dzielnic	inne instytucje publiczne
organizacje charytatywne	instytucje edukacyjne	uczelnie	instytucje kultury	właściciele nieruchomości
deweloperzy	spółdzielnie mieszkaniowe	wspólnoty mieszkaniowe	kościóły i związki wyznaniowe	kluby sportowe i instytucje sportu

Działania na etapie przygotowania programu

Proces tworzenia niniejszego Programu Rewitalizacji skonstruowano w ten sposób, aby wszyscy chętni i zainteresowani mogli w nim współuczestniczyć. Wychodząc z założenia, że prace nad nowym Programem Rewitalizacji dla Lublina będą miały zasadniczo charakter aktualizacji poprzedniego programu (przy dostosowaniu do go wymagań sformułowanych na potrzeby programów operacyjnych 2014-20) działania partycypacyjne na etapie formułowania treści dokumentu skupiono na naborze propozycji projektów do ujęcia w programie.

Nabór projektów do Programu Rewitalizacji przeprowadzono w okresie od czerwca do sierpnia 2015 r. W tym okresie odbyły się trzy spotkania informacyjne na temat aktualizacji programu. Każde ze spotkań dedykowane było odrębnej grupie odbiorców. Pierwsze skierowane zostało do ogółu zainteresowanych

rewitalizacją mieszkańców Lublina i odbyło się w siedzibie Warsztatów Kultury. Drugie, skierowane do członków Rady Miasta oraz rad dzielnic, odbyło się w siedzibie Teatru NN. Trzecie zaś, dedykowane organizacjom pozarządowym, odbyło się w sali sesyjnej Ratusza. Zaproszenia na spotkania przesyłane były zarówno pocztą elektroniczną jak i w formie analogowej. Dodatkowo informacja i zaproszenia do udziału były również zamieszczane na stronie www Urzędu Miasta.

W rezultacie przeprowadzonego naboru projektodawcy złożyli propozycje projektów. Następnie w okresie od września do grudnia 2015 odbyły się cztery rundy 2 dniowych spotkań konsultacyjno-warsztatowych z projektodawcami, a także odbywały się spotkania indywidualne w miarę potrzeb. Konsultacje i warsztaty dotyczyły przede wszystkim omówienia poszczególnych fragmentów formularza do składania propozycji projektów – sposoby jego wypełnienia oraz treści, które zostały tam zawarte przez projektodawców. Ponadto w ramach tych działań podjęto konsultacje z komórkami urzędu miasta i jednostkami podległymi (Wydział Kultury, Wydziału Sportu i Rekreacji, Miejski Architekt Zieleni oraz Zarząd Nieruchomości Komunalnych) w zakresie projektów związanych merytorycznie bądź formalnie z ich kompetencjami.

Zdjęcie 7.1 - Spotkania informacyjne organizowane w okresie czerwiec-sierpień 2015 (źródło: UM Lublin).

Po sformułowaniu – w ramach prac zespołu zadaniowego – proponowanej treści Programu Rewitalizacji dla Lublina na lata 2017-23 dokument ten po przeprowadzeniu Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko został skierowany na przełomie lutego i marca 2017 r. do konsultacji społecznych. Konsultacje te przeprowadzono w okresie od 14 marca do 4 kwietnia 2017 r. w oparciu o zarządzenie Prezydenta Miasta Lublin z dnia 27 lutego 2017 r. wydane na podstawie uchwały Rady Miasta Lublin nr 1214/XLV/2010 z dnia 14 października 2010 r. w sprawie zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych z mieszkańcami Miasta Lublin. Konsultacje objęły:

- opublikowanie tekstu na portalu Urzędu Miasta wraz z informacją o możliwości zgłaszania uwag i uzupełnień w formie pisemnej do tekstu programu,

- zorganizowanie otwartego spotkania konsultacyjnego w dniu 22 marca 2017 r. w sali obrad Rady Miasta w Ratuszu obejmującego prezentację programu, dyskusję oraz możliwość zgłaszania ustnie uwag przez uczestników spotkania,
- przesłanie programu do rad dzielnic, na których terenie znajduje się obszar rewitalizacji, z prośbą o stanowisko,
- prezentację projektu programu dla Radnych Rady Miasta Lublin w dniu 23 marca 2017 r. w sali obrad Rady Miasta w Ratuszu, której towarzyszyła dyskusja oraz postulaty Radnych do treści programu,
- zorganizowanie warsztatów konsultacyjnych w dniu 23 marca 2017 r., w których udział wzięli przedstawiciele organizacji społecznych (w tym członkowie Rady Kultury Przestrzeni przy Prezydencie Miasta) oraz przedstawiciele Urzędu Miasta i jednostek podległych zaangażowanych w działania rewitalizacyjne (w tym miejskich instytucji kultury); celem warsztatu było dążenie do dopracowania tych treści programu, które będą miały wpływ na jego trafność, skuteczność i wykonalność.

Uwagi i wnioski zgłaszane w trakcie spotkań oraz w formie pisemnej co do zasady skupiały się na dwóch zagadnieniach. Z jednej strony postulowano objęcie programem dodatkowych dzielnic i obszarów (w większości leżących poza obszarem zdegradowanym) lub wpisanie do programu inwestycji konkretnych inwestycji leżących poza obszarem rewitalizacji. Z uwagi na to, że obszar rewitalizacji został wyznaczony w oparciu o obiektywne wskaźniki dotyczące koncentracji negatywnych zjawisk, w tym przede wszystkim o charakterze społecznym, oraz dodatkowo przy dążeniu do zachowania należytej koncentracji interwencji publicznej uwagi dotyczące rozszerzenia obszaru rewitalizacji nie mogły zostać uwzględnione. W przypadku przedsięwzięć zlokalizowanych poza obszarem rewitalizacji, w większości przypadków nie przedstawiono wystarczającego powiązania tych zadań z programem rewitalizacji, co również nie pozwoliło pozytywnie odnieść się do tych wniosków (jedynym wyjątkiem w tym zakresie był projekt zgłoszony przez Komendę Wojewódzką Policji, który zawierał szerokie uzasadnienie dla włączenia go do Programu Rewitalizacji). Druga zasadnicza grupa uwag dotyczyła uszczegółowienia programu w taki sposób, aby bardziej wyraźnie odpowiadał on na zidentyfikowane problemy i zjawiska kryzysowe (w szczególności o charakterze społecznym oraz dotyczące warunków zamieszkania), a jego treść w bardziej zdecydowany niż dotychczas sposób gwarantowała realizację niektórych działań (np. z zakresu partycypacji społecznej, powiązania działań „twardych” i „miękkich”). Te uwagi starano się uwzględnić z uwzględnieniem istniejących uwarunkowań formalnych i terminowych.

W rezultacie przeprowadzonych konsultacji treść projektu Programu Rewitalizacji uległ istotnym modyfikacjom, które dotyczyły m.in. rozbudowy części diagnostycznej, dodania kilku istotnych projektów oraz szeregu drobniejszych zmian uwzględniających zgłoszone oczekiwania społeczne.

Działania na etapie wdrażania programu

Na etapie realizacji programu partycypacja społeczna przyjmie zasadniczo formę wielu równoległych działań (głównie o charakterze konsultacyjno-dyskusyjnym) związanych z przygotowaniem lub realizacją zadań zapisanych w programie. Dotyczy to będzie w szczególności:

- realizacji konkretnych inwestycji,
- planowanych przekształceń większych obszarów, co znajdzie odzwierciedlenie w planach miejscowych,
- uruchamiania przez Urząd Miasta nowych lub zmodyfikowanych programów, konkursów, naborów dotyczących obszaru rewitalizacji,
- planowanych nowych regulacji mających wpływ na obszar rewitalizacji i związek z treścią Programu Rewitalizacji,
- rozstrzygnięcia co do formuły (np. udziału organizacji pozarządowych) i zakresu oraz późniejszej właściwej realizacji przedsięwzięć o charakterze społecznym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowych (lub łączących te dziedziny),
- długoterminowego utrzymania pozytywnych zmian wprowadzonych w wyniku rewitalizacji,
- wspierania oddolnych inicjatyw mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji społecznych i ciał doradczych.

Urząd Miasta Lublina jako podmiot wiodący i koordynujący proces rewitalizacji będzie zobowiązany inicjować procesy partycypacyjne, przynajmniej w takim zakresie, jak wymagają tego przepisy prawa, oraz dotąd, dopóki nie wykształcą się mechanizmy samorządowego uruchamiania się takich procesów (wówczas rola Urzędu Miasta mogłaby sprowadzić się do ich wspierania). Korzystne byłoby, aby na początku realizacji programu udało się we współpracy z partnerami społecznymi wypracować ogólny katalog działań i mechanizmów partycypacyjnych (nieformalny dokument a nie kolejna procedura lub przepis) w odniesieniu do poszczególnych zagadnień, jakie będą się pojawiać się w trakcie realizacji programu. Miałby on odpowiadać na pytania: „kto?”, „kiedy?”, „w jakim trybie?”, „w jakim celu (co z tego będzie wynikać)?”. Powstanie takiego dokumentu służyłoby nie tylko zebraniu w pisemnej formie przydatnych dla wielu informacji, ale także wykreowaniu podstaw do partnerskiej współpracy między interesariuszami. Innym istotnym aspektem partycypacji w Lublinie powinna być jej przynajmniej częściowa decentralizacja. Obszar rewitalizacji w Lublinie jest na tyle duży i zróżnicowany, że uzyskanie realnego dialogu „rewitalizacyjnego” (nie ograniczonego do formalnych spotkań konsultacyjnych) między „stroną publiczną” a mieszkańcami i organizacjami społecznymi może być trudne. Pomocne w pokonaniu tej bariery może okazać się pośrednictwo np. rad dzielnic albo miejskich instytucji (np. MOPR, instytucje kultury), które realizując konkretne projekty stają się w praktyce „operatorami” rewitalizacji na danym terenie. Choć nie ma jednego optymalnego modelu dla takich działań warto, aby

w trakcie realizacji programu, wypracować kompleksowe (tj. obejmujące cały obszar rewitalizacji) i efektywne podejście do tego zagadnienia. Paleta potencjalnych rozwiązań jest szeroka – w grę wchodzić może np. zaangażowanie organizacji społecznych do roli pośrednika lub wykorzystanie postulowanej w niniejszym programie do wprowadzenia w niektórych częściach obszaru rewitalizacji funkcji menadżera ulicy lub kwartału.

Niezależnie od powyższych uwag dotyczących działań cząstkowych, aby zapewnić efektywny udział interesariuszy w procesie rewitalizacji ze strony Urzędu Miasta przewiduje się podjęcie następujących zcentralizowanych działań:

- przekształcenie dotychczasowej formy komunikacji poprzez stronę internetową Urzędu Miasta w portal (podstronę) poświęcony rewitalizacji w Lublinie, będący kompendium wiedzy o rewitalizacji jako takiej, samym Programie Rewitalizacji oraz postępach w jego wdrażaniu. Na portalu zawarte będą bieżące informacje o wydarzeniach związanych z realizacją programu (w tym o konsultacjach, spotkaniach, działaniach integrujących mieszkańców), dane o całym programie oraz poszczególnych projektach i zaawansowaniu ich realizacji, a także dane kontaktowe (lub formularz kontaktowy) do właściwych osób. Umożliwi to włączenie się interesariuszy w działania projektowe, a także wymianę informacji czy opinii. Taka platforma stwarza również możliwość ogólnego monitorowania projektów, a przez to obserwowania postępów we wdrażaniu programu rewitalizacji.
- organizowanie publicznych spotkań, na których prezentowany będzie stan zaawansowania, w tym Raport Roczny (oraz wyniki oceny programu jeśli w danym roku była prowadzona) oraz dyskutowane będą, np. w formule warsztatów, zamierzenia na przyszłość (np. potrzeby w zakresie nowych projektów rewitalizacyjnych). W trakcie spotkania interesariusze będą mogli także zasięgać porad co do już podjętych działań, bądź skonsultować nowe pomysły.
- inicjowanie audycji w lokalnych mediach, z udziałem interesariuszy oraz przedstawicieli Urzędu Miasta, dotyczących działań rewitalizacyjnych oraz informujących o postępach we wdrażaniu programu.
- ujęcie w lubelskim systemie informacji przestrzennej (dostępnym online) możliwie szerokiej informacji na temat programu rewitalizacji (obejmującej co najmniej zasięg obszaru rewitalizacji i lokalizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych, a docelowo także wskaźniki monitorowania w układzie przestrzennym).

Istotnym elementem działań na rzecz trwałego i sformalizowanego włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji w Lublinie byłoby ustanowienie Komitetu Rewitalizacji jako ciała doradczego Prezydenta Miasta.

Komitet Rewitalizacji

Powołanie Komitetu Rewitalizacji to obowiązek, który ustawa o rewitalizacji nakłada na gminy stosujące procedury „ustawowe”. Tak więc na obecnym etapie Lublinie nie jest zobligowany do sformowania takiego komitetu. Niemniej jednak, dążąc do ustanowienia trwałych mechanizmów włączenia interesariuszy w działania rewitalizacyjne, a także biorąc pod uwagę planowane przeniesienie rewitalizacji w Lublinie na „ścieżkę ustawową”, celowe jest powołanie Komitetu Rewitalizacji w nieodległym czasie po uchwaleniu niniejszego programu rewitalizacji.

Przepisy ustawy o rewitalizacji nie określają najwcześniejszego możliwego terminu powołania Komitetu Rewitalizacji, a więc może się to odbyć praktycznie niezależnie od planowanego w przyszłości uchwalenia Gminnego Programu Rewitalizacji. Powołanie Komitetu poprzedzić musi formalny proces przygotowania, skonsultowania i uchwalenia przez Radę Miasta uchwały o zasadach wyznaczania składu i zasadach działania Komitetu.

Komitet Rewitalizacji stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniotwórczo-doradczą Prezydenta Miasta. Prezydent zapewnia obsługę organizacyjną Komitetu. Jego skład powinien mieć reprezentatywny charakter, a więc należy zadbać, aby interesariusze mogli mieć poczucie, że w Komitecie zasiadają ich przedstawiciele. W Komitecie mogą uczestniczyć przedstawiciele miasta, miejskich jednostek organizacyjnych, w tym gminnych osób prawnych, niemniej jednak, gdy Komitet zajmuje stanowisko w drodze głosowania co do dokumentów opracowanych przez Prezydenta, osoby te nie biorą udziału w głosowaniu.

Jakkolwiek przyszła uchwała Rady Miasta o zasadach wyznaczania składu i zasadach działania Komitetu będzie przedmiotem odrębnych konsultacji społecznych, to warto w niniejszym programie zawrzeć propozycję podstawowych reguł dotyczących funkcjonowania Komitetu, jako punktu wyjścia do przyszłych dyskusji na temat treści tej uchwały. I tak proponuje się, aby:

- zapewniona była reprezentatywność poszczególnych jednostek obszaru rewitalizacji –w skład Komitetu miałyby wejść osoby związane z następującymi rejonami: Śródmieście, Stare Miasto, Podzamcze i Czwartek, rejon ul. Kalinowszczyzna, rejon Dworca PKP, rejon ul. Kunickiego (warto rozważyć dopuszczenie możliwości pracy Komitetu w zespołach dedykowanych fragmentom obszaru rewitalizacji – jednostkom lub nawet mniejszym obszarom, jak np. rejon ul. Zamojskiej),
- w Komitecie reprezentowani byłiby także interesariusze z pozostałego obszaru miasta,
- zapewniona była reprezentatywność kluczowych grup interesariuszy (mieszkańcy, organizacje społeczne, przedstawiciele przedsiębiorców) oraz wrażliwych grup wiekowych mieszkańców (seniorzy, młodzież),

- w składzie Komitetu znalazły się osoby rekomendowane przez instytucje lub organizacje społeczne (skupiające mieszkańców lub przedsiębiorców), a także przedstawiciele bezpośrednio rekomendowani przez mieszkańców (wybrani spośród osób, które poprzez podpisami np. co najmniej 50 mieszkańców),
- w skład Komitetu weszli przedstawiciele Zespołu ds. Rewitalizacji,
- Komitetowi Rewitalizacji przedstawiane były do zaopiniowania lub zapoznania się istotne dokumenty i materiały dotyczące działań rewitalizacyjnych powstałe w ramach realizacji niniejszego programu,
- członkowie Komitetu Rewitalizacji mogli z określoną regularnością spotykać się z Zespołem ds. Rewitalizacji, z rzadziej także z Prezydentem lub jego Zastępcami,
- przedstawiciele Komitetu Rewitalizacji powinni brać udział w spotkaniach konsultacyjnych i innych działaniach służących uwzględnieniu opinii interesariuszy w działaniach rewitalizacyjnych,
- kadencja Komitetu Rewitalizacji powinna trwać 3 lata.

7.4 Ramowy harmonogram realizacji programu

Okres obowiązywania niniejszego Programu Rewitalizacji wyznaczono do końca 2023 roku, co wynika z przyczyn formalnych. Zakłada się, że do czasu pełnej realizacji celów będzie kontynuowany w formule Gminnego Programu Rewitalizacji. Poniżej przedstawiono ramowy harmonogram realizacji programu, który wskazuje najważniejsze kamienie milowe i ramy czasowe dla kluczowych procesów w ramach wdrażania programu.

Niniejszy harmonogram został opracowany dla całego cyklu Programu Rewitalizacji. Co prawda w niniejszym dokumencie zakłada się podjęcie działań na rzecz przekształcenia tego programu i dalszej realizacji go w formule Gminnego Programu Rewitalizacji (która umożliwi m.in. wydłużenie czasu trwania programu poza rok 2023), niemniej jednak proces tego przekształcenia jest uzależniony od wielu czynników niepewnych, dlatego całościowe uwzględnienie tego zamiaru oraz potencjalnych jego konsekwencji w harmonogramie programu byłoby niewłaściwe, gdyż prowadziłoby do zaburzenia spójności niniejszego dokumentu. Dlatego też w poniższym harmonogramie wskazano tylko IV kwartał 2023 jako najpóźniejszy moment, w którym należy uchwalić GPR, aby zachować ciągłość prowadzenia działań rewitalizacyjnych w Lublinie (przy czym należy zwrócić uwagę, że w niniejszym dokumencie przedstawiono argumenty za tym, aby uchwalenia GPR nastąpiło znacznie szybciej).

Tabela 7.3 - harmonogram realizacji programu rewitalizacji (opracowanie na zlecenie UM Lublin).

Rok	Kwartał	Działanie	Działanie ciągłe (przez cały rok)
2014		<i>/działanie wykonane/</i>	<ul style="list-style-type: none"> Przystąpienie do prac nad aktualizacją programu rewitalizacji
	I		<ul style="list-style-type: none"> Aplikowanie o wsparcie części projektów z programów operacyjnych (EFRR, EFS) Uruchomienie mechanizmów realizacji programu (struktura zarządcza, ciągłe działania partycypacyjne) Przygotowanie i realizacja przedsięwzięć
	II	Uchwalenie programu rewitalizacji przez Radę Miasta Wpis programu rewitalizacji do rejestru prowadzonego przez Marszałka Województwa Wydanie zarządzenia o Zespole ds. Rewitalizacji	
	III		
IV			
2018	I		<ul style="list-style-type: none"> Aplikowanie o wsparcie części projektów z programów operacyjnych (EFRR, EFS) Poszukiwanie zewnętrznych źródeł finansowania przedsięwzięć Przygotowanie i realizacja przedsięwzięć Włączenie nowych przedsięwzięć do realizacji w ramach programu rewitalizacji
	II	Powołanie Komitetu Rewitalizacji	
	III		
	IV		
2019	I	I Raport Roczny	<ul style="list-style-type: none"> Aplikowanie o wsparcie części projektów z programów operacyjnych (EFRR, EFS) Poszukiwanie zewnętrznych źródeł finansowania przedsięwzięć Przygotowanie i realizacja przedsięwzięć Włączenie nowych przedsięwzięć do realizacji w ramach programu rewitalizacji
	II		
	III		
	IV		
2020	I	I Ocena oraz II Raport Roczny	<ul style="list-style-type: none"> Rozwijanie możliwości finansowania krajowego i prywatnego projektów rewitalizacyjnych Przygotowanie i realizacja przedsięwzięć Włączenie nowych przedsięwzięć do realizacji w ramach programu rewitalizacji Początek przygotowania projektów do współfinansowania ze środków UE na lata 2021-2027
	II	Ewentualne zmiany w programie rewitalizacji wynikające z I Oceny	
	III		
	IV		

2021	I	III Raport Roczny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Początek aplikowania o wsparcie projektów do współfinansowania ze środków UE na lata 2021-2027 ▪ Rozwijanie możliwości finansowania krajowego i prywatnego projektów rewitalizacyjnych ▪ Przygotowanie i realizacja przedsięwzięć ▪ Włączenie nowych przedsięwzięć do realizacji w ramach programu rewitalizacji
	II	Zakończenie I kadencji Komitetu Rewitalizacji Powołanie II kadencji Komitetu Rewitalizacji	
	III		
	IV		
2022	I	IV Raport Roczny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aplikowanie o wsparcie projektów do współfinansowania ze środków UE na lata 2021-2027 ▪ Rozwijanie finansowania krajowego i prywatnego projektów rewitalizacyjnych ▪ Włączenie nowych przedsięwzięć do realizacji w ramach programu rewitalizacji
	II		
	III		
	IV		
2023	I	II Ocena oraz V Raport Roczny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aplikowanie o wsparcie projektów do współfinansowania ze środków UE na lata 2021-2027 ▪ Rozwijanie finansowania krajowego i prywatnego projektów rewitalizacyjnych ▪ Przygotowanie i realizacja przedsięwzięć
	II	Ewentualne zmiany w programie rewitalizacji wynikające z II Oceny	
	III		
	IV	Zakończenie realizacji programu Najpóźniejszy możliwy moment uchwalenia Gminnego Programu Rewitalizacji, aby zachować ciągłość działań rewitalizacyjnych	
2024	I	Końcowa Ocena i Raport Zamknięcia Programu	

7.5 Indykatywne ramy finansowe oraz źródła finansowania

Szereg czynników niepewności związanych z dostępem do środków zewnętrznych, szczegółowymi harmonogramami przygotowania i wdrażania przedsięwzięć, ograniczona dojrzałość niektórych przedsięwzięć zawartych w programie rewitalizacji, a także niemożność na obecnym etapie precyzyjnego oszacowania potencjalnej skali zaangażowania w proces rewitalizacji zewnętrznych podmiotów (głównie prywatnych) powodują, że szacunkowe ramy finansowe programu (a wraz z nimi przypisanie ich do poszczególnych źródeł finansowych) muszą być uznane jako przybliżone i obarczone ryzykiem znaczącego błędu.

Ramy finansowe programu

W poniższej tabeli zawarto szacunkowe ramy finansowe programu z uwzględnieniem podziału na źródła finansowania. W pierwszym wierszu zawarto koszty wynikające z szacowanej wartości tych przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w programie rewitalizacji, dla których znany jest w miarę precyzyjny szacunek ich wartości (dojrzałość tych projektów wskazuje, że ich realizacja nastąpi w ciągu najbliższych lat) – w praktyce są to prawie wszystkie przedsięwzięcia podstawowe (z wyjątkiem nielicznych, których charakter uniemożliwia choćby wstępne oszacowanie wartości). Dodatkowo w tej wartości uwzględniono 3 programy, które w ramach charakterystyk przedsięwzięć zamierza podjąć miasto Lublin (wchodzące w skład programów przedsięwzięcia nie są wprawdzie doprecyzowane, ale zadeklarowane zostały konkretne minimalne wartości tych programów). Drugi wiersz zawiera wstępnie szacowaną wartość pozostałych przedsięwzięć – w zdecydowanej większości będą to przedsięwzięcia uzupełniające, dla których w programie rewitalizacji scharakteryzowano ramy, w jakie takie przedsięwzięcia mają się wpisywać. W obu przypadkach łączne kwoty rozbito na wartości środków gminy, środków zewnętrznych oraz środków prywatnych. W tej drugiej grupie przedsięwzięć zaprezentowane kwoty również mają charakter wstępnych założeń. Po skupieniu się na pozyskiwaniu środków europejskich w pierwszych latach realizacji programu rewitalizacji, powinno nastąpić zgodnie z harmonogramem poszukiwanie innych zewnętrznych źródeł finansowania rewitalizacji. Chodzi z jednej strony o stymulowanie inwestycji prywatnych, które wpisywałyby się w ramy programu, a z drugiej o poszukiwanie mechanizmów i źródeł finansowania dla inwestycji publicznych (np. ppp).

Szacowany stopień zaangażowania środków prywatnych (wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych, przedsiębiorstw, organizacji społecznych i innych) w całym okresie realizacji programu, tj. do końca 2023 roku, wyniesie co najmniej 250 mln zł. Zakłada się, że tempo osiągania tej wielkości środków po stronie prywatnej będzie narastające. Jest to szacunek ostrożny, wynikający z ww. trudności w szacowaniu na tak długi okres zaangażowania dużej liczby różnych podmiotów, a także z ocenianych możliwości finansowych lokalnych wspólnot, spółdzielni, przedsiębiorstw i organizacji. Jeżeli udana realizacja programu zachęci przedsiębiorców do podjęcia znaczących inwestycji wpisujących się w charakterystykę dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych wówczas stopień zaangażowania kapitału prywatnego będzie znacznie większy.

Tabela 7.4 - szacowanie koszty realizacji programu rewitalizacji w tys. PLN (opracowanie na zlecenie UM Lublin).

	PUBLICZNE				PRYWATNE	ŁĄCZNIE
	WŁASNE GMINY	UNIJNE	KRAJOWE	ZWROTNE		
Wynikające z szacowanej wartości przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w programie, których dojrzałość umożliwia szczegółową kalkulację	219 243	452069	3 765	22 500	400	697 977
Szacowane środki na realizację pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, których dojrzałość lub niepewność realizacji uniemożliwia szczegółową kalkulację	35 000	40 000	40 000	45 000	249 600	409 600
łącznie	254 243	492 069	43 765	67 500	250 000	1 107 577

Źródła finansowania

Zasadniczym wyjściowym źródłem finansowania Programu Rewitalizacji dla Lublina na lata 2017-23 będzie budżet miasta, w tym ujęte w tym budżecie środki własne. Dążyć jednak należy, aby jak największa część wydatków związanych z procesem rewitalizacji mogła zostać pokryta ze źródeł zewnętrznych. W praktyce niezwykle istotnym źródłem finansowania rewitalizacji, zwłaszcza w pierwszym latach realizacji Programu Rewitalizacji będą środki unijne – w pierwszej kolejności pochodzące z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego, a w pewnym zakresie także z Krajowych Programów Operacyjnych (PO Polska Wschodnia, PO Infrastruktura i Środowisko, PO Wiedza Edukacja Rozwój) lub z tzw. Funduszy norweskich i EOG (wsparcie w kolejnej edycji rozpocznie się w 2017 roku).

Wśród środków krajowych, co do których należy czynić starania, aby mogły posłużyć finansowaniu rewitalizacji wymienić należy przede wszystkim:

- fundusze na finansowanie inwestycji służących ochronie środowiska (pochodzące z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej lub funduszy wojewódzkich),
- fundusze na finansowanie inwestycji mieszkaniowych (praktyczne znaczenie mogą mieć: premia termomodernizacyjna, premia kompensacyjna, program społecznego budownictwa czynszowego, fundusz dopłat, a także produkty komercyjne BGK).

7.6 System monitorowania i oceny programu oraz wprowadzenie w nim zmian

Nieodłącznymi elementami każdego procesu rewitalizacji są monitorowanie oraz ewaluacja. Monitorowanie polega zasadniczo na systematycznym raportowaniu o przebiegu realizacji elementów

programu oraz zmianach w jego otoczeniu oraz rejestrowaniu tych informacji. Natomiast ewaluacja to cykliczna ocena, dokonywana m.in. na podstawie zgromadzonych informacji, a także w oparciu o inne narzędzia: obserwacje, wywiady, analizy, stopnia osiągnięcia założonych celów wraz z identyfikacją przyczyn, gdy ten stopień jest niezadowalający.

Te dwa powiązane ze sobą procesy w działaniach rewitalizacyjnych służą w pierwszym rzędzie:

- weryfikacji, czy program został trafnie sformułowany, tj. czy i w jakim stopniu podejmowane działania faktycznie służą celom programu,
- weryfikacji założeń, na których bazuje program rewitalizacji,
- ocenie efektów poszczególnych przedsięwzięć,
- identyfikacji problemów we wdrażaniu programu oraz wskazywaniu przyczyn takich sytuacji.

Na tej podstawie osiągnąć powinny być pośrednie cele monitorowania i ewaluacji:

- poprawa i doskonalenie treści programu i koncepcji poszczególnych przedsięwzięć,
- bieżąca poprawa systemu wdrażania gminnego programu rewitalizacji,
- usprawnienie realizacji programu rewitalizacji lub konkretnych przedsięwzięć,
- optymalizacja wykorzystania środków publicznych,
- usunięcie deficytów lub słabości w zakresie wrażliwych elementów programu (np. partycypacja społeczna, komunikacja z interesariuszami).

Przy okazji uzyskuje się też inne pożądane efekty :

- rozwija się współpraca i interakcja między interesariuszami rewitalizacji,
- aktywizuje interesariuszy i wciąga ich do działania,
- rośnie poczucie podmiotowości wśród marginalizowanych lub wykluczonych interesariuszy,
- interesariusze uzyskują wiedzę o mechanizmach decydujących o sukcesie lub niepowodzeniu rewitalizacji,
- zdobywa się doświadczenia, które mogą być wykorzystane w innych działaniach na terenie miasta lub w procesach rewitalizacji w innych ośrodkach.

Monitorowanie

Budowa systemu monitorowania rewitalizacji

Stworzenie sprawnego i wydajnego, a zaraz nie kosztownego systemu monitorowania rewitalizacji w Lublinie stanowić będzie jeden z istotnych elementów realizacji tego programu. Bez niego ocena przebiegu realizacji programu będzie ułomna. Inicjatywę w tym zakresie podejmie Biuro Rewitalizacji, choć zarówno w opracowanie koncepcji, jak i późniejsze funkcjonowanie systemu zaangażowane będą inne komórki organizacyjne Urzędu Miasta i jednostki podległe. Głównym forum współpracy w tym

zakresie będzie Zespół ds. Rewitalizacji. Z założenia tworzenie tego systemu będzie działaniem rozłożonym na etapy, gdyż część działań jest pilniejsza lub prostsza do wdrożenia, a pozostałe wymagają więcej czasu lub też powiązane są z innymi działaniami, które planuje podejmować Urząd Miasta.

Formułując główne założenia systemu należy mieć na względzie, że ma on służyć bezpośrednim celom głównym:

- umożliwić obserwację postępów procesu rewitalizacji oraz efektów tego procesu,
- ujawniać dynamikę zjawisk i zróżnicowań wewnętrznych – zwłaszcza tych, które zadecydowały o stwierdzeniu degradacji obszaru rewitalizacji.

Patrząc od strony praktycznej system musi spełniać następujące warunki:

- w jak największym stopniu wykorzystywać działania standardowo podejmowane przez komórki Urzędu lub jednostki podległe (np. w zakresie obowiązków sprawozdawczych) – działania te mogą wymagać jedynie drobnych uzupełnień (np. wskazania czy dane dotyczą obszaru rewitalizacji),
- zakładać jego maksymalną integrację z instrumentami funkcjonującymi (jak System Informacji Przestrzennej Lublina) lub planowanymi (System Analiz Miejskich, Miejski System Badań Społecznych, Repozytorium Danych Przestrzennych tworzone we współpracy z lubelskimi uczelniami),
- opierać się na modułowej strukturze tak, aby zbieranie danych mogło funkcjonować także w wariantcie ograniczonego zakresu systemu (zanim inne moduły zostaną uruchomione),
- bazować na obiektywnych i weryfikowalnych miernikach i metodach badawczych dostosowanych do lokalnych uwarunkowań,
- zapewniać taki cykl zbierania danych i informacji, aby mogły zostać one ujęte w Raportach Rocznych sporządzanych do końca I kwartału po roku, którego raport dotyczy.

Dane i informacje podlegające gromadzeniu

Monitorowanie rewitalizacji w Lublinie obejmie różne płaszczyzny i aspekty tak, aby zestawienie i analiza zgromadzonych danych i informacji umożliwiała pełną ocenę efektów działań rewitalizacyjnych. W pełnej (docelowej) wersji obejmować będzie opisane poniżej komponenty.

Komponent monitorowania przedsięwzięć

Ten komponent sprowadzać się będzie do gromadzenia informacji o realizacji przedsięwzięć, ich stanie zaawansowania (w trakcie wdrażania), efektach (w tym rzeczowych), a także o istotnych aspektach ich realizacji –pozytywnych lub negatywnych (np. bariery w realizacji lub inne zidentyfikowane deficyty). Monitorowanie odbywać się będzie w oparciu o wypełnianie przez podmioty odpowiedzialne

za realizację poszczególnych przedsięwzięć kwestionariusza „Karta sprawozdania” (co do zasady w cyklu rocznym), które będą przekazywane do Biura Rewitalizacji. Założenie, że „Karty sprawozdania” będą sporządzane także w przypadku przedsięwzięć realizowanych przez podmioty niezależne od Urzędu Miasta możliwe jest dzięki temu, że projektodawcy składając „Kartę zgłoszenia projektu” do programu rewitalizacji składali zobowiązanie o przekazywaniu Urzędowi Miasta wszystkich informacji dotyczących rozpoczęcia, przebiegu realizacji i ewentualnych zmian w projekcie oraz umożliwienia przeprowadzenia wizji lokalnej.

Komponent monitorowania rezultatów

Równie istotne znaczenie ma komponent, w ramach którego mają być gromadzone dane o zmianach, jakie wywołuje realizacja Programu Rewitalizacji. Podstawą tego monitoringu będą mierniki, które odnoszą się do zjawisk lub aspektów społecznych, funkcjonalno-przestrzennych, technicznych, gospodarczych i środowiskowych i zostały zaproponowane w programie jako miary obrazujące stopień osiągnięcia poszczególnych celów. W dużej części są to wskaźniki wykorzystane wcześniej w diagnozie – czy to służącej delimitacji obszaru zdegradowanego, czy też pogłębionej diagnozie obszaru rewitalizacji. Pozwala to już w Programie Rewitalizacji określić wartości bazowe tych wskaźników – zostały one zawarte w tabeli 7.4. Stanowiąc będą punkt odniesienia dla oceny zmian dokonujących się w trakcie realizacji programu. Przy czym w programie nie określa się sztywnych wartości docelowych wskaźników, ale zakłada się, że każdorazowo ocena dokonywać będzie się na podstawie trendów zmiany wskaźników odniesionych do ogólnych parametrów dla całego miasta (a gdy byłoby to uzasadnione także województwa lub kraju). Takie „elastyczne” podejście wynika po pierwsze z otwartego charakteru programu, który zakłada m.in. włączanie do niego kolejnych przedsięwzięć w trakcie realizacji – kłóciłoby się ono ze zdefiniowaniem na wstępie konkretnych wartości docelowych wskaźników. Co jednak ważniejsze, o poziomie wielu ze zdefiniowanych wskaźników znacznie silniej niż oddziaływanie Programu Rewitalizacji decydować będzie sytuacja makroekonomiczna kraju. Odwoływanie się w ocenie do wartości bezwzględnych mogłoby prowadzić do błędnych wniosków co do skuteczności lub nie Programu Rewitalizacji. Analiza względnych zmian wartości wskaźników na tle trendów ogólnomiejskich lub krajowych da znacznie bardziej trafną odpowiedź.

Tabela 7.5 – wskaźniki i ich wartości bazowe.

Lp.	Wskaźnik	Wartość bazowa
1.	Liczba podmiotów ekonomii społecznej i liczba osób w nich zatrudnionych	0
2.	Liczba osób kwalifikujących się do wsparcia z pomocy społecznej	4924
3.	Liczba bezrobotnych / długotrwale bezrobotnych z obszaru rewitalizacji	2855/1907
4.	Liczba niebieskich kart na obszarze rewitalizacji	137
5.	Liczba organizacji społecznych zaangażowanych w realizację Programu Rewitalizacji	0
6.	Liczba zmodernizowanych/nowych obiektów infrastruktury edukacyjnej, kulturalnej i sportowej	0
7.	Frekwencja w wyborach parlamentarnych (za względu na niepokrywanie się granic obwodów wyborczych w obszarze rewitalizacji przyjęto wartość obwodu o najniższej i najwyższej frekwencji)	33,78 % / 64,51 %
8.	Liczba zmodernizowanych lub utworzonych przestrzeni publicznych / półpublicznych	0
9.	Powierzchnia zmodernizowanych / utworzonych terenów zielonych	0
10.	Liczba inwestycji istotnie ułatwiających dostępność pieszo, rowerem, transportem publicznym do lub na obszarze rewitalizacji	0
11.	Długość nowych lub wyremontowanych dróg rowerowych na obszarze rewitalizacji	0
12.	Liczba wydarzeń kulturalnych, sportowych aktywizujących na obszarze rewitalizacji rocznie	0
13.	Liczba żłobków na obszarze rewitalizacji	0
14.	Liczba zmodernizowanych lub obiektów miasto-/centrowców nadających prestiż	0
15.	Liczba turystów, którzy odwiedzili Lublin / przenocowali w Lublinie	220600 (2015)
16.	Liczba zrewaloryzowanych obiektów zabytkowych	0
17.	Liczba nowych przedsiębiorstw przemysłów kreatywnych na obszarze rewitalizacji	0
18.	Wartość inwestycji prywatnych na obszarze rewitalizacji	0
19.	Liczba nowych / zmodernizowanych lokali komunalnych na obszarze rewitalizacji	0
20.	Liczba nowych / zmodernizowanych lokali na obszarze rewitalizacji	0
21.	Liczba budynków objętych termomodernizacją / podłączonych do sieci ciepłowniczej	0

Należy dopuścić, że w pewnych sytuacjach mogą zaistnieć przesłanki do tego, aby w trakcie realizacji programu lista powyższych mierników została uzupełniona o dodatkowe parametry uznane za cenne dla wykazania efektywności programu. Mógłby o tym rozstrzygnąć Zespół ds. Rewitalizacji. Może do tego dojść, gdy praktyka pokaże, że stosowane mierniki nie ilustrują wystarczająco kompleksowo zjawisk

zachodzących na obszarze rewitalizacji. W takich okolicznościach trzeba będzie zadbać o wsteczne określenie wartości bazowych takich mierników na moment początku realizacji Programu Rewitalizacji. Inaczej system monitorowania byłby ułomny.

Kluczową kwestią jest zadbanie, aby mierniki były rzetelnym i miarodajnym źródłem informacji o zachodzących zmianach. W tym celu konieczne jest zabezpieczenie, aby wątpliwości nie budziła metodologia pomiaru lub określania ich wartości (zwłaszcza, gdy z biegiem realizacji Programu obowiązki w tym zakresie mogą przejmować różne osoby lub komórki). Dlatego też po rozpoczęciu realizacji Programu Rewitalizacji powstanie roboczy „raport otwarcia procesu monitorowania”, który ma za zadanie szczegółowo opisać metody pomiaru poszczególnych mierników i źródła pozyskania danych wsadowych. Tak przygotowany „raport otwarcia” powinien zostać upubliczniony, a następnie włączony do zestawu „dokumentów podstawowych” Programu, jako że będzie on odtąd regularnie wykorzystywany przez cały okres realizacji Programu.

Elementem tego samego komponentu powinno stać się także monitorowanie zmian w fizjonomii obszaru rewitalizacji poprzez wprowadzenie systematycznego dokumentowania i oceny zmian, w oparciu o technikę fotograficznej dokumentacji stanu zagospodarowania terenu, zachowań społeczności lokalnej, stanu obiektów i zjawisk społecznych. Dokumentacja taka może być prowadzona w oparciu o siatkę spotów dokumentacyjnych (tj. miejsc, z których wykonywany będzie zapis wizualny, z określeniem kierunku i podstawowych parametrów zapisu). Siatka powinna objąć miejsca pozwalające na dokumentowanie rezultatów programu rewitalizacji jak również ogólnego wizerunku – fizjonomii obszaru rewitalizacji. Jeżeli taki mechanizm monitoringowy zostanie w Lublinie uruchomiony to także w tym zakresie duże znaczenie będzie miało klarowne i trwałe sformułowanie wyjściowych zasad tej działalności i takie ich opublikowanie, aby były one dostępne dla przyszłych wykonawców tych działań.

Komponent monitorowania odbioru społecznego programu

Monitorowanie objąć powinno także mniej kwantyfikowalne aspekty wdrażania Programu Rewitalizacji. Chodzi tu zwłaszcza o szeroko pojęty odbiór społeczny realizacji całego programu, działań na określonych obszarach, jak i niektórych pojedynczych przedsięwzięć. Ma to znaczenie wykraczające poza kwestie public relations, gdyż z racji samej istoty programu rewitalizacji jako tworzonego dla mieszkańców i z mieszkańcami, jego odbiór społeczny będzie świadczył o skuteczności programu. Wnioski z takich badań przekładać na sposób realizacji programu, w tym w szczególności aspekt włączania interesariuszy i komunikowania się z nimi.

Rozpoznanie w powyższym zakresie może być prowadzone za pomocą instrumentów badania opinii społecznej, zarówno w obszarze rewitalizacji, jak w grupach nie objętych wprost działaniami programu

(m.in. wśród całej populacji mieszkańców Lublina). Oprócz planowych badań możliwe jest także zorganizowanie szczególnego badania prowadzonego w trybie ciągłym – sondażu internetowego.

Podział zadań w zakresie monitorowania

Co do zasady za monitorowanie procesu rewitalizacji odpowiedzialne będzie Biuro Rewitalizacji, jakkolwiek za gromadzenie i przekazywanie danych odpowiadać będą poszczególne komórki organizacyjne Urzędu Miasta lub jednostki podległe – według ich właściwości. Ewentualnie pojawiające się problemy czy spory kompetencyjne w tym zakresie omawiane będą na forum Zespołu ds. Rewitalizacji. Potencjalne zmiany w zakresie podziału zadań mogą zaistnieć w przypadku zintegrowania systemu monitorowania rewitalizacji z innymi działaniami nakierowanymi na gromadzenie i upublicznianie danych (głównie przestrzennych) dotyczących Lublina.

Ocena Programu Rewitalizacji i jego ewentualne zmiany

Zasadniczym celem ewaluacji realizacji Programu Rewitalizacji jest ocena aktualności i stopnia realizacji programu, w tym zwłaszcza jego celów. Ustawa o rewitalizacji wskazuje, że ocena programu rewitalizacji następuje nie rzadziej niż raz na 3 lata. Choć ten przepis nie jest wiążący w przypadku Programu Rewitalizacji dla Lublina to warto dla niego przyjąć podobny cykl oceny.

Odpowiedzialność za zorganizowanie procesu oceny i przełożenie jej wyników na odpowiednie działania w odniesieniu do programu rewitalizacji spoczywa na Urzędzie Miasta Lublina (Biuro Rewitalizacji oraz Zespół ds. Rewitalizacji). Niemniej jednak celowe, aby ocena była opracowywana przez podmiot zewnętrzny, co zapewni nie tylko jej obiektywność, ale także niezbędną w tego typu sytuacjach „świeże spojrzenie” niewykłane w zaszczości i meandry współpracy komórek organizacyjnych urzędu. Biorąc pod uwagę ogólne zapisy Wytycznych, a także stosując analogię do ustawy o rewitalizacji, należy zadbać, aby również przy ocenie rewitalizacji postarać się o aktywny udział interesariuszy. W tym celu stosowane będą ogólne mechanizmy zapewniające udział interesariuszy w procesie rewitalizacji.

Prowadzona ocena dotyczyć będzie z jednej strony aktualności treści programu, a z drugiej stopnia jego realizacji. W obu przypadkach wnioski z oceny mogą wskazywać na potrzebę zmiany programu. Może ona wynikać z następujących okoliczności:

- stwierdzenia, że program nie został prawidłowo skonstruowany, tzn. nietrafnie formułuje cele lub identyfikuje działania służące osiągnięciu tych celów, a przedsięwzięcia nie przekładają się na osłabienie zidentyfikowanych problemów,
- nastąpiła dezaktualizacja określonych treści programu,
- w międzyczasie powstały warunki umożliwiające uzupełnienie programu o dodatkowe elementy (np. powstały nowe narzędzia formalno-prawne lub finansowe),

- wystąpiły istotne odstępstwa w stosunku do ramowego harmonogramu wdrażania programu, co może sugerować, że założony system zarządzania programem nie funkcjonuje właściwie.

Ocena programu – zarówno w kontekście jego aktualności, jak i stopnia zaawansowania wdrażania – powinna obejmować analizę tych samych wskaźników, które służyły szczegółowemu zdiagnozowaniu obszaru rewitalizacji. Bez tego niemożliwe będzie rzetelne przedstawienie oraz ocena zjawisk i trendów. Ponadto uwzględnione powinny zostać dodatkowe wskaźniki odnoszące się do procesu realizacji programu. Skuteczność tego działania, w szczególności w zakresie wynikającym z rzetelności i dostępności danych, uwarunkowana będzie zbudowaniem dobrze funkcjonującego systemu monitorowania rewitalizacji. Jeśli dane zbierane będą jedynie ad hoc przy okazji prowadzenia formalnej oceny nie zostaną wychwycone wszystkie aspekty dokonujących się procesów i zmian. Co więcej, sytuacja, w której szerszy system monitorowania rewitalizacji nie funkcjonowałby i tylko doraźnie powołany zewnętrzny wykonawca odpowiadałby za zbierania i analizę danych, niosłaby ze sobą ryzyko niespójności danych w kolejnych ocenach, a co za tym idzie wyciągnięcia błędnych wniosków.

Ocena nie powinna ograniczać się do pomiaru efektów realizacji przedsięwzięć, ale powinna będzie również zawierać analizę związków przyczynowo-skutkowych pomiędzy podjętymi (lub zaniechanymi) działaniami a osiągniętymi efektami. Pozwoli to na sprawdzenie logiki programu w świetle pragmatyki jego wdrażania. W przypadku, gdy wnioski z ewaluacji wskażą na potrzebę modyfikacji programu, projekt takich zmian powinien zostać przygotowany – przy zachowaniu koordynacyjnej roli Zespołu ds. Rewitalizacji oraz opiniodawczej funkcji Komitetu Rewitalizacji – a Prezydent Miasta powinien wystąpić do Rady Miasta z wnioskiem o jego zmianę.

Dalsze działania w celu przekształcenia Programu Rewitalizacji w Gminny Program Rewitalizacji

Szczególnym przypadkiem zmiany Programu Rewitalizacji, jaki został już wstępnie zaplanowany na etapie formułowania Programu, to proces „przekształcenia” obecnego programu w Gminny Program Rewitalizacji w rozumieniu ustawy o rewitalizacji. Z formalnego punktu widzenia potrzebne będzie przygotowanie całkiem odrębnego dokumentu (o innej postawie prawnej) w nowej procedurze. Niemniej jednak formułując niniejszy program dołożono starań, aby jego struktura i treść były możliwie zbliżone do tego, czego wymaga ustawa o rewitalizacji. Tak, aby etap opracowania GPR służył udoskonaleniu i pogłębieniu obecnego programu bez konieczności tworzenia go całkowicie od nowa.

Ponieważ „transformacja” do formuły GPR odbywać się będzie w Lublinie, inaczej niż w większości polskich miast, bez presji czasu, daje to możliwość, aby prace te rozłożyć na okres co najmniej kilku miesięcy i w pełni wykorzystać promowane w ustawie rozwiązania w zakresie udziału interesariuszy, w tym zwłaszcza mieszkańców, w przygotowaniu treści GPR. Z drugiej strony korzystne wydaje się, aby GPR został uchwalony w Lublinie możliwie sprawnie, aby umożliwić wykorzystanie przepisów ustawy do

skuteczniejszej lub sprawniejszej realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Należy przy tym pamiętać, że niektóre z tych narzędzi dostępne będą dopiero po przeprowadzeniu działań z zakresu planowania przestrzennego, co tym bardziej – aby nie odsuwać w daleką przyszłość perspektywy wykorzystania dodatkowych narzędzi ustawowych – powinno przemawiać za sprawnym przystąpieniem do prac nad GPR. Z drugiej strony ustawa o rewitalizacji umożliwia częściowe nakładanie się prac nad GPR i nad planem miejscowym. Aby więc do maksimum (i w optymalnych terminach) wykorzystać możliwości ustawowe, realizacja niniejszego programu rewitalizacji od razu obejmować powinna planowanie działań i szczegółowych harmonogramów z uwzględnieniem uwarunkowań kreowanych przez przepisy ustawy o rewitalizacji. W tym celu poniżej wskazano te rozwiązania ustawowe, które przede wszystkim powinny być wykorzystane w Lublinie, aby wzmocnić oddziaływanie i skuteczność programu rewitalizacji.

Korzyści z zastosowania formuły GPR dla rewitalizacji w Lublinie

Obligatoryjną treścią GPR jest wskazanie czy na obszarze rewitalizacji ma zostać ustanowiona Specjalna Strefa Rewitalizacji. Stanowi ono formalne ramy dla wprowadzenia na tym obszarze szczególnego reżimu prawnego. SSR można ustanowić na okres maksymalnie 10 lat, bez możliwości przedłużenia tego okresu. Taka regulacja służyć ma skoncentrowaniu działań, przede wszystkim inwestycyjnych, w ograniczonym przedziale czasowym. Wynika z konstatacji, że dopiero kumulacja działań na określonym obszarze i w określonym czasie stworzy „masę krytyczną” pozwalającą na trwałą zmianę charakteru obszarów zdegradowanych. To istotne przesłanie dla rewitalizacji w Lublinie, które powinno być w szczególności uwzględnione w programowaniu znaczących przekształceń przestrzennych na Podzamczu i w rejonie Dworca PKP.

Drugim kompleksowym narzędziem kreowania na obszarze rewitalizacji szczególnego reżimu prawnego jest miejscowy plan rewitalizacji (MPR). Podobnie jak standardowe plany miejscowe stanowi on prawo miejscowe, z tą różnicą, że w pewnych aspektach zakres tego prawa może wykraczać poza problematykę strictly przestrzenną. Ponieważ obszar rewitalizacji w Lublinie nie w pełni jest pokryty planami miejscowymi, warto rozważyć, aby zwiększenie tego pokrycia dokonało się poprzez uchwalenie miejscowych planów rewitalizacji.

Specjalna Strefa Rewitalizacji

Ustanowienie Specjalnej Strefy Rewitalizacji rodzi bezpośrednie skutki prawne lub kreuje warunki umożliwiające władzom gminy lub innym organom publicznym określone działania. Jako szczególnie przydatne dla lubelskiej rewitalizacji wskazać należy:

- Uzyskanie wraz z ustanowieniem SSR przez miasto prawo pierwokupu nieruchomości na obszarze rewitalizacji. Dzięki temu miasto mogłoby realizować cele wynikające z GPR ogólnej

polityki gminy (np. gdy dąży do uzyskania pełnej kontroli nad budynkami, w których tylko część lokali jest własnością gminy), a także zapobiec niekorzystnym zmianom własnościowym, które mogą utrudnić realizację celów programu (np. skutkować podjęciem inwestycji sprzecznych z GPR). W sytuacji, gdy miasto jest właścicielem niewielkiej liczby nieruchomości na obszarze rewitalizacji to rozwiązanie może pomóc przezwyciężyć ten problem, w wyniku czego miasto uzyskałoby możliwość oddziaływania na procesy na obszarze rewitalizacji jako znaczący „gracz” na rynku nieruchomości.

- Status celu publicznego w rozumieniu ustawy o gospodarce nieruchomościami dla społecznego budownictwa czynszowe (a więc przede wszystkim mieszkań komunalnych, socjalnych, TBS, zapewne też Mieszkanie+) pod warunkiem, że jego lokalizację wskazano w planie miejscowym. Przepis ten dający prawo do stosowania mechanizmu wywłaszczenia może pozwolić porządkować stosunki własnościowe w budynkach mieszkalnych, którymi zarządza miasto lub, w których ma część udziałów. Może także umożliwić zwiększania liczby budynków czynszowych na obszarze rewitalizacji, gdy niewiele nieruchomości na tym obszarze pozostaje własnością miasta (jak w Lublinie).
- Przepisy umożliwiające sprawne przeniesienie na czas robót budowlanych lokatorów modernizowanych lokali gminnych, przy równoczesnym zabezpieczeniu ich interesów.
- Możliwość ustanowienia zakazu wydawania decyzji o warunkach zabudowy (także tylko dla niektórych, niepożądanych, sposobów zagospodarowania terenu) jeżeli stopień pokrycia obszaru Strefy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego wskazuje na ryzyko niepożądanych z punktu widzenia GPR zmian w zagospodarowaniu.
- Brak obowiązku stosowania przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych w przypadku określonych zamówień publicznych, których przedmiotem są usługi lub roboty budowlanego na terenie SSR, służących aktywizacji zawodowej osób mających miejsce zamieszkania na obszarze SSR. To rozwiązanie może np. służyć wsparciu przez miasto działalności spółdzielni socjalnej.
- Możliwość udzielania przez gminę dotacji właścicielom i użytkownikom wieczystym nieruchomości na obszarze SSR do wysokości 50% nakładów na: wykonanie robót w odniesieniu do nieruchomości niewpisanych do rejestru zabytków, jeśli służą one realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. W przypadku, gdy miasto nie dysponuje znaczącą liczbą nieruchomości na obszarze rewitalizacji uruchomienie mechanizmu dotacyjnego (który może koncentrować się tylko na wybranych jako priorytetowe terenach) będzie w praktyce jedyną możliwością stymulowania przez miasto modernizacji zabudowy na tym obszarze.

Miejscowy Plan Rewitalizacji

Wśród istotnych z punktu widzenia Lublina fakultatywnych dodatkowych uregulowań, jakie mogą w stosunku do standardowego planu miejscowego, być zawarte w MPR wskazać należy przede wszystkim dwa:

- W MPR możliwe jest określenie dowolnego limitu maksymalnej powierzchni sprzedaży, a także dopuszczalnej liczby obiektów handlowych. Ponadto możliwe jest ustanowienie zakazów i ograniczeń dotyczących działalności handlowej lub usługowej. Odmiennie od wszystkich innych ustaleń planów miejscowych te zakazy i ograniczenia podlegają obowiązkowemu „wykonaniu”, tj. wchodzi w życie w terminie określonym w MPR wynoszącym od 6 do 12 miesięcy od wejścia w życie planu. Zakazy te i ograniczenia mogą rodzić potrzebę wypłaty odszkodowania na rzecz podmiotu, który w wyniku takiego ustalenia planu poniósł szkodę. Mimo tego, w sytuacji, gdy w Programie Rewitalizacji dla Lublina zakłada się ambitne cele w zakresie kształtowania „profilu gospodarczego” określonych ulic czy rejonów, przedmiotowe rozwiązanie może okazać się atrakcyjnym narzędziem.
- Mechanizm umowy urbanistycznej polegający na tym, że inwestor realizujący inwestycję na niezabudowanej nieruchomości na obszarze rewitalizacji (objętym MPR) zobowiązuje się do budowy i przekazania na rzecz gminy infrastruktury technicznej, społecznej lub lokali mieszkalnych jako warunku możliwości realizacji i użytkowania inwestycji określanej jako inwestycja główna. MPR określa zakres zobowiązań inwestora wobec gminy w takim przypadku. Umowa urbanistyczna może być stosowana w przypadkach, w których uchwalenie MPR (a pośrednio: działania rewitalizacyjne) będzie skutkowało wzrostem wartości nieruchomości, gdyż inwestycja na rzecz gminy jest formą wkładu inwestora w finansowanie procesu rewitalizacji w stopniu adekwatnym do korzyści, jakie on odniesienie (w zakresie wzrostu wartości nieruchomości). W przypadku zawarcia umowy urbanistycznej nie pobiera się opłaty planistycznej ani opłaty adiacenckiej. Biorąc pod uwagę fakt, że istnieją niezabudowane, a przewidywane pod zabudowę, nieruchomości na obszarze rewitalizacji należałoby szczegółowo przeanalizować potencjalne możliwości zastosowania w ich przypadku mechanizmu umowy urbanistycznej. Mogłoby to służyć z jednej strony ograniczeniu wydatków infrastrukturalnych z budżetu miasta, a z drugiej np. budowaniu tzw. mixu społecznego poprzez lokowanie mieszkańców komunalnych w inwestycjach deweloperskich.

Spis tabel

Tabela 2.1 – zestawienie wartości wskaźników społecznych (opracowanie na zlecenie UM Lublin na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie, Urzędu Miasta Lublina oraz Miejskiego Urzędu Pracy w Lublinie).....	22
Tabela 3.1 – zbiorcza powierzchnia oraz liczba ludności obszaru rewitalizacji w 2014 r. (źródło: UM Lublin).....	52
Tabela 4.1 – zestawienie liczby osób korzystających z różnych kategorii pomocy społecznej dla rodzin na 1000 mieszkańców (źródło: MOPR Lublin, opracowanie na zlecenie UM Lublin).....	56
Tabela 4.2 – udział osób bezrobotnych o określonej cesze w ogólnej liczbie bezrobotnych w % (źródło: Miejski Urząd Pracy w Lublinie).....	58
Tabela 4.3 – niepełnosprawni bezrobotni (źródło: dane Miejskiego Urzędu Pracy w Lublinie i Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Lublinie).....	62
Tabela 4.4 – koncentracja problemu alkoholizmu i udział osób bezdomnych w populacji jednostek urbanistycznych (Źródło: MOPR Lublin).....	63
Tabela 4.5 = komplementarność międzyokresowa przedsięwzięć (opracowanie na zlecenie UM Lublin).....	89
Tabela 4.6 - analiza problemów, potrzeb rewitalizacyjnych i potencjałów obszaru rewitalizacji.....	90
Tabela 7.1 – tabela komplementarności przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	215
Tabela 7.2 - koszty programu rewitalizacji (opracowanie na zlecenie UM Lublin).....	226
Tabela 7.3 - harmonogram realizacji programu rewitalizacji (opracowanie na zlecenie UM Lublin)...	234
Tabela 7.4 - szacowanie koszty realizacji programu rewitalizacji w tys. PLN (opracowanie na zlecenie UM Lublin).....	237
Tabela 7.5 – wskaźniki i ich wartości bazowe.....	241

Spis map

Mapa 2.1 – podział Lublina na jednostki urbanistyczne (opracowanie na zlecenie UM Lublin).....	13
Mapa 2.2 - osoby korzystające z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców (opracowanie na zlecenie UM Lublin).....	16
Mapa 2.3 - liczba bezrobotnych na 100 mieszkańców (opracowanie na zlecenie UM Lublin).....	17
Mapa 2.4 - udział osób długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców (opracowanie na zlecenie UM Lublin).....	18
Mapa 2.5 - frekwencja w wyborach do Sejmu w 2015 r. (źr. PKW, opracowanie na zlecenie UM Lublin).....	20
Mapa 2.6 - wyniki egzaminu po szkole podstawowej (źr. Kuratorium Oświaty, opracowanie na zlecenie UM Lublin).....	21

Mapa 2.7- syntetyczny wskaźnik społeczny - podsumowanie analizy społecznej (opracowanie na zlecenie UM Lublin).	24
Mapa 2.8 – punkty handlu detalicznego i wielkopowierzchniowe obiekty handlowe (opracowanie na zlecenie UM Lublin).	27
Mapa 2.9 - indywidualne przedsiębiorstwa informatyczne (opracowanie na zlecenie UM Lublin)	28
Mapa 2.10 – system przyrodniczy miasta (źródło: materiały do Studium gminy, UM Lublin).	29
Mapa 2.11 – strefy energetyczne (źródło: Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla miasta Lublin z 2015 r.).	31
Mapa 2.12 - hałas drogowy (źródło: mapa akustyczna Lublina - geoportal.lublin.eu).	32
Mapa 2.13 – pokrycie planistyczne, stan na koniec 2016 r. (źródło: UM Lublin).	34
Mapa 2.14 – enklawy i bariery piesze (źródło: Miasto dla ludzi. Lubelskie standardy infrastruktury pieszej, arch. Krzysztof Jaraszkiewicz na zlecenie UM Lublin).	35
Mapa 2.15 – infrastruktura rowerowa (źródło: materiały do Studium gminy, UM Lublin).	36
Mapa 2.16 – rozmieszczenie mieszkaniowych nieruchomości komunalnych – własności miasta Lublin oraz ich stan ze względu na dostęp do mediów: centralnego ogrzewania i instalacji gazowej (źródło: dane Zarządu Nieruchomości Komunalnych, opracowanie na zlecenie UM Lublin).	38
Mapa 2.17 - sieć ciepłownicza (źródło: UM Lublin).	40
Mapa 2.18 – zestawienie zjawisk negatywnych (opracowanie na zlecenie UM Lublin).	42
Mapa 2.19 – granice obszaru zdegradowanego (opracowanie na zlecenie UM Lublin).	43
Mapa 2.20 - obszar rewitalizacji (opracowanie na zlecenie UM Lublin).	45
Mapa 3.1 – Stare Miasto.....	46
Mapa 3.2 – Śródmieście.....	47
Mapa 3.3 - Podzamcze i Czwartek.	48
Mapa 3.4 - Rejon ul. Kalinowszczyzna.....	49
Mapa 3.5 - Rejon Dworca PKP.....	50
Mapa 3.6 - Rejon ul. Kunickiego.....	51
Mapa 4.1 – wsparcie ze względu na ubóstwo na 1000 mieszkańców (źródło: MOPR Lublin, opracowanie na zlecenie UM Lublin).....	54
Mapa 4.2 – rozmieszczenie wybranych sklepów detalicznych (opracowanie na zlecenie UM Lublin). .	66
Mapa 4.3 – sieć komunikacji zbiorowej i rozmieszczenie przystanków (źródło: ZTM Lublin).	72
Mapa 4.4 – rozmieszczenie przedszkoli i żłobków na obszarze rewitalizacji i w jego okolicach (źródło: materiały do Studium, UM Lublin).	73
Mapa 4.5 – sieć ciepłownicza na obszarze rewitalizacji (źródło: UM Lublin).	75
Mapa 4.6 - analiza stanu nieruchomości komunalnych (opracowanie na zlecenie UM Lublin na podstawie danych Zarządu Nieruchomości Komunalnych).	77

Mapa 4.7 - historyczny zespół architektoniczno-urbanistyczny w Lublinie – Pomnik Historii (źródło: Załącznik do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 kwietnia 2007 r.).....	81
Mapa 4.8 - lokalizacja szkół podstawowych i przedszkoli (źródło: UM Lublin).	83
Mapa 4.9 - lokalizacja instytucji pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji (źródło: UM Lublin).	85
Mapa 6.1 - Granice obszaru objętego projektem Modelowa rewitalizacja miast (źródło: UM Lublin).	130
Mapa 6.2 - Przedsięwzięcia rewitalizacyjne zaplanowane w Programie Rewitalizacji z wyłączeniem przedsięwzięć obejmujących cały obszar rewitalizacji lub znaczną jego część(źródło: UM Lublin).	212

Spis zdjęć

Zdjęcie 2.1 – przykłady lokalnych punktów usługowych położonych na obszarze koncentracji usług (zdjęcia wykonane na zlecenie UM Lublin).	26
Zdjęcie 2.2 - przykłady zabudowy mieszkaniowej w Śródmieściu Lublina (zdjęcia wykonane na zlecenie UM Lublin).	37
Zdjęcie 4.1 – wykorzystanie przekroju ulicy przez różnych użytkowników (Źródło: Miasto dla Ludzi)..	68
Zdjęcie 4.2 - podwórka (zdjęcia wykonane na zlecenie UM Lublin).	69
Zdjęcie 4.3 – zaniedbana zabudowa – pustostany (zdjęcia wykonane na zlecenie UM Lublin).	75
Zdjęcie 4.4 – kościół protestancki, Trybunał Koronny – obiekty zabytkowe (zdjęcia wykonane na zlecenie UM Lublin).	79
Zdjęcie 7.1 - Spotkania informacyjne organizowane w okresie czerwiec-sierpień 2015 (źródło: UM Lublin).	228

Ilustracje (zdjęcia, wizualizacje lub mapy) wykorzystane w niniejszym dokumencie pochodzą z zasobów Urzędu Miasta Lublin (w tym lubelskiego geoportalu lub zostały wykonane na jego zlecenie lub dokumentują przedsięwzięcia finansowane przez Urząd Miasta Lublin - w szczególności na stronie tytułowej: Plac Litewski, wizualizacja - Biuro Architektoniczne IDEA Urszula i Jacek Cieplińscy; Błonia pod Zamkiem –wizualizacja: Garden Concept; zdjęcie z realizacji projektu „Podwórka na temat” – autor Bogusław Byrski.

URZĄD MIASTA LUBLIN

BIURO REWITALIZACJI

rewitalizacja@lublin.eu

lublin.eu/lublin/przestrzen-miejska/rewitalizacja/

LUBLIN

KWIECIEŃ 2017